

Takiyyuddîn en-Nebhânî

İslâmî Devlet

HİZB-UT TAHRİR NEŞRİYATINDANDIR

DÂR-UL UMMAH

H. 1429 - M. 2007

Takiyyuddîn en-Nebhânî

İslâmî Devlet

HİZB-UT TAHRİR NEŞRİYATINDANDIR

DÂR-UL UMMAH

P.K 135190

BEYRUT-LÜBNAN

H. 1429 - M. 2007

بسم الله الرحمن الرحيم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَكُونُ النَّبُوءَةُ فِيكُمْ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةً عَلَى مِنْهَاجِ النَّبُوءَةِ فَتَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَرْفَعَهَا ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا عَاضًا فَيَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا جَبْرِيَّةً فَتَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةً عَلَى مِنْهَاجِ النَّبُوءَةِ

Rasulullah *SallAllahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi:

“Allah’ın bulunmasını dilediği müddet, içinde Nübüvvet olacaktır. Onu kaldırmayı dilediğinde onu kaldırır. Sonra Nübüvvet Metodu üzere Hilâfet olacaktır. Allah’ın dilediği kadar kalacak, dilediğinde onu da kaldıracaktır. Sonra ısırcı (zalim) yöneticiler olacaktır. Allah’ın bulunmasını dilediği kadar kalacak, kaldırmayı dilediğinde onu da kaldıracaktır. Sonra zorba yöneticiler olacaktır. Allah’ın bulunmasını dilediği kadar kalacak, kaldırmayı dilediğinde onu da kaldıracaktır. Sonra Nübüvvet Metodu üzere Hilâfet olacaktır.” (Ahmed ibni Hanbel, Müs. Kufiyyin, 17680)

Mukaddime.....	9
Başlangıç Noktası	14
Sahabenin Kitleleşmesi	17
Davetin Açığa Çıkışı	20
Davetin Direnişi.....	23
Davetin Etkisi Ve Ona Gelen Tepki.....	33
Davetin Dönemlerinden İki Dönem	41
Davetin Sahasının Genişlemesi.....	47
Birinci Akabe Biatı.....	50
Medine’de Davet	51
İkinci Akabe Biati	56
İslâm Devleti’nin Kurulması.....	69
Toplumun Kurulması	72
Savaş Havasının Oluşturulması	80
Harbin Başlaması	84
Medine’de Hayat	90
Yahudi Ve Nasranîlerle (Hıristiyanlarla) Mücadele	93
Bedir Gazvesi (Harbi)	98
Kaynuka Oğullarının Sürgünü	102
İçerideki Karışıklıkların Tamamen Giderilmesi ..	104
Gazvet’ul Ahzab (Hendek Savaşı).....	113
Hudeybiye Antlaşması	123
Komşu Devletlere Elçilerin Gönderilmesi.....	138
Hayber Gazvesi (Harbi)	142
Kaza Umresi	145
Mu’te Gazvesi (Harbi)	147
Mekke’nin Fethi	152
Huneyn Harbi	158
Tebuk Harbi.....	166

İslâm Devleti'nin Arap Yarımadası Üzerindeki Hâkimiyeti	171
İslâm Devleti'nin Teşkilatı	173
İslâm Devleti Karşısında Yahudilerin Tutumu.....	180
İslâm Devleti'nin Sürekliliği	187
İslâm Devleti'nin İç Siyaseti.....	193
İslâm Devleti'nin Dış Siyaseti.....	201
Yapılan İslâmî Fetihler İslâm'ı Yaymak İçindi	208
İslâmî Fetihlerin Yerleşmesi.....	212
Halkların Eritilip Tek Ümmet Haline Getirilmesi	219
İslâm Devleti'nin Zayıflama Sebepleri	227
İslâm Devleti'nin Çözülüşü	234
Misyonerlik Saldırıları.....	245
Haçlı Düşmanlığı	258
Misyoner Saldırıların Etkileri.....	264
İslâm Dünyasına Siyasi Saldırı	272
İslâm Devletini Yok Etmek.....	277
İslâm Devleti'nin Kurulması Karşısında Duran Engeller	291
İslâm Devleti'nin Yeniden Kurulması Bütün Müslümanlara Fazdır	301
İslâm Devleti'nin Kurulması Önündeki Zorluklar	308
İslâm Devleti Nasıl Kurulur?	318
İslâm Devleti İçin Bir Anayasa Tasarısı	324
ANAYASA TASARISI.....	325
<i>Genel Hükümler</i>	325
<i>Yönetim Nizamı</i>	328
<i>İçtimâî Nizam</i>	352
<i>İktisâdî Nizam</i>	354
<i>Öğretim Siyaseti.....</i>	363
<i>Hâricî Siyâset.....</i>	366

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Mukaddime

Bu çağda yaşayan insanlar, İslâm'ı tam olarak tatbik eden İslâm Devleti'ni idrak etmedi. Bu insanlar, Batılıların saldırılarıyla ortadan kaldırılan İslâm Devleti'nin [Osmanlı Devleti'nin] son zamanlarında yaşadılar. Onlar, İslâm Devleti'nin sonlarına doğru İslâmî yönetimin ancak kalıntılarını gördüler. Onun için İslâmî yönetimin suretini zihinlerinde, hafızalarında canlandırarak vakiya hâkim kılan Müslümana rastlamak zordur. Zira genellikle İslâm'ın yönetimini ancak, İslâm Topraklarının tamamında hâkim olan fasit demokratik nizamlarda gördüğü ölçü içerisinde tasavvur edebilmektedirler. Zor olan şey, sadece bu değil. Bununla birlikte, Batı kültürünün etkisinde olan bu zihniyetlerin ortadan kaldırılmasında daha da çok zorluk vardır. Bu Batı kültürü, Batının İslâm Devleti'ne karşı kullandığı meşhur silahıdır. O, bu silahı ile İslâm Devleti'nin hayat damarını mızrakladı. Yine o, bu silahı ile İslâm Devleti'nin çocuklarının annelerini öldürüp kanını akıttığı halde gelip onlara kibirlenerek şöyle dedi: *"Ben, size kötü bakımından, kötü terbiyesinden dolayı öldürülmeye müstahak olmuş olan ihtiyar annenizi öldürdüm. Ben, size bendeki terbiyeyi (nizamı), sunuyorum ki; onunla hayatın zevkini, daimi mutluluğunu tadın..."* Böylece onlar, katil ile tokalaşmak için ellerini ona uzattılar. Hâlbuki onun silahı, daha annelerinin kanıyla kanlı duruyordu...

Batı, Müslümanlara sırtlanların taktiğini uyguladı. [Hikâye edildiği üzere] *"Sırtlan, ne zaman ki avını tespit ederse [korkaklığından dolayı hemen avının üzerine gitmez de bir taktik uygulayarak] onu unuttur gibi terk eder, ta ki avı onun yanına kendisi gelsin. Daha sonra avını ani bir darbe ile*

yakalar. Av, ancak kendi kanını görünce uykudan uyanır. Fakat geç kalmıştır. Daha sonra sırtlan, avını vadinin dibine götürür ve onu orada yer.”

Batı kültürünün tesirinde kalan zihniyet sahipleri de bir gün; onların asıl devleti olan İslâm Devleti’ni ortadan kaldıranın Batının bu zehirli silahı [Batı kültürü] olduğunu görek anlarlar ki; onların hayatlarını ve varlıklarını ortadan kaldıran da aynı şeydir. Yani bırakmamak için daima sıkı sıkıya tutundukları o Batı kültürü; Batı mefhumları ve fikirleridir. Onların taşıdıkları bu fikirlerden, kavmiyetçilik, dini devletten ayırmak ve İslâm’ı tekzip eden görüşler ve benzeri Batı kültürünün onlara taşıdığı bir kısım zehirlerdir.

Bu **“İslâm Devleti”** isimli kitabın *misyonerlik saldırısı* bölümü [ki hepsi de hakikatlerdir] bize cani katili göstermektedir. Bizi, onu bu cinayeti işlemeye götürün sebebe vakıf kılmaktadır. Yine bize; öldürülenin lehine hükmettirecek vesileleri göstermektedir. Muhakkak ki sebep, İslâm’ın yok olmasını kast etmektedir. Bunun için en önemli vesile de misyonerlik saldırısı ile beraber gelen o Batı kültürüdür.

Müslümanlar sömürgeci ile harp etmeye meylettikleri halde, bu kültürün tehlikesine gafil kalmışlardır. Onların sömürülmelerinin sebebi, o kültür olmasına ve sömürgecinin onların ülkelerinde sömürsünü o kültürle sürdürmesine rağmen, Müslümanlar ondan onun kültürünü almaya başladılar. Bundan sonra da baktılar ki; manzaraları ne kadar bozuk, çelişik, düşük ve gülünçtür... Daha sonra onlar bu yabancıyla sırtlarını çevirip onunla çarpışmayı arzu ettiler. Fakat buna rağmen hâlâ onun öldürücü zehirini iki eliyle alıp zorla içmek için ona ellerini arkadan uzatıyorlar. Böylece onun öldürücü, helâk edici ellerine düşüyorlar. Zira o, Müslümanların cihad yapmalarını ve şehid düşmelerini cahilce yapılan işlerden sayıyor ve onları küçümsüyor, cahil

yerine koyuyor. İşte, Batının böylesi öldürücü ellerinde kaldıkları müddetçe Müslümanlar için ancak gaflet ve dalâletle yere düşmek vardır.

Müslümanlardan bazı Batı kültürünün tesirinde kalmış zihniyete sahip olanlar, ne istiyorlar? Onlar, İslâmî olmayan esas üzerine kurulmuş bir devlet mi? Yoksa İslâm beldelelerinde çeşitli devletler mi istiyorlar? Nitekim Batı, işler onun eline düşeli, ipler onun eline geçtiğinden beri İslâm'ı yönetimden uzaklaştırmak, Müslümanların topraklarını parçalamak ve Müslümanları basit iktidarcıklarıyla uyuşturmak için hazırladığı planını gerçekleştirmek maksadıyla onlara birçok devletçikler verdi. Nitekim çok geçmeden onları daha da saptırmak ve parçalamak için zamanla öylesi devletçiklerin sayısını artırdı. Onlar, onun ideolojisini ve mefhumlarını taşımaya devam ettikçe o, onlara daha fazlasını vermeye hazırdır. Çünkü böylece onlar ona tabi olmuş durumdadırlar.

Muhakkak ki asıl mesele, çeşitli devletler kurmak değildir. Fakat asıl mesele, İslâm âleminin tamamında bir tek devlet kurmaktır. Asıl mesele, herhangi bir devlet ya da Allah'ın indirdikleriyle hükmetmeyen fakat ismi İslâm olan bir devlet de kurmak değildir. Hatta asıl mesele, İslâm'ı *fikri liderlik* olarak taşımaksızın sadece İslâmî kanunlarla hükmeden ve "İslâm" olarak isimlendirilen bir devlet kurmak da değildir. Evet, muhakkak ki asıl mesele, böylesi bir devlet kurmak değildir. İslâm akidesinden fıskıran İslâmî hayatı yeniden başlatacak, İslâm'ı topluma tamamen tatbik edecek ve İslâm'ı nefislere ve akıllara işledikten sonra İslâm Daveti'ni âleme taşıyacak olan bir devlet kurmaktır asıl mesele...

İslâm Devleti; hayalden, rüya görmekten, sayıklamaktan ibaret değildir. Çünkü o, 13 Asır boyunca tarihin her tarafını tamamen kaplamıştır. Bu, bir hakikattir. İslâm Devleti, geçmişte böyle idi yakın bir zaman içinde yine öyle olacaktır.

Çünkü onun var oluş faktörleri, kötürüm kimsenin onu inkâr etmesinden ya da onu yıkmak için hazırladığı kuvvetten daha kuvvetlidir. Zira artık günümüzde aydın akıllar onunla dolmaktadır. Çünkü o, İslâm'ın izzetine susamış İslâm ümmetinin arzusu, amacı durumundadır...

İslâm Devleti, heva ve hevesten kaynaklanan bir arzu değildir. Bilakis o, Müslümanlar üzerine Allah'ın kıldığı bir farzdır. Allah, Müslümanlara onu kurmalarını emretti. Eğer onlar muktedir oldukları halde, bu farzın edasını geciktirirlerse, Allah *Azze ve Celle* onlara azabının var olduğunu bildirdi. Müslümanlar, izzetin; Allah, Rasulü ve mü'minlere ait olmadığı beldelerde yaşamakla Rablerini nasıl razı edebilirler? Onlar; ordular teçhiz edecek, İslâm'ın surlarını koruyacak, Allah *Azze ve Celle*'nin koyduğu hadleri uygulayacak, Allah *Azze ve Celle*'nin indirdikleriyle hükmedecek bir devlet kurmadıkları halde, Allah *Azze ve Celle*'nin azabından nasıl kurtulabilirler?!..

Bunun için, Müslümanların İslâm Devleti'ni kurmaları katiyetle zaruridir... Zira devlet olmadıkça İslâm'ın etkin varlığı yok demektir. Çünkü Müslümanların beldeleri, oralarda İslâm Devleti hâkim olmadıkça "***Dâr-ul İslâm***" yani "İslâm Ülkesi" olarak itibar edilmezler...

Bununla beraber; İslâm Devleti'ne ulaşmanın yolu öyle kolay değildir. Şöyle ki; fert ya da partilerin başkanlar tayin edilmesi, bakanlıkların oluşturulması ve devletin başına o bakanların getirilmesi ile öyle kolayca kurulu verilebilecek bir devlet değildir, İslâm Devleti... Zira onun yolu dikenlerle örtülü, tehlikelerle çevrili, engellerle ve zorluklarla doludur. Kültürün gayri İslâmî oluşunun getirdiği zorlukları, sathi düşünmenin, fikrî seviyenin düşüklüğünün getirdiği engelleri, Batıya boyun bükten hükümetlerin oluşturduğu tehlikeleri anmak yeterlidir...

İslâm Devleti'ni kurmak için İslâm Daveti yolunda yürüyenler, İslâm beldelerinde yeniden İslâmî hayatı başlatmanın yolunu açmak ve İslâm Daveti'ni âleme taşımak için iktidara ulaşmaya çalışıyorlar. Onun için her ne kadar güzel, cazip rütbe ve makamlar da olsa onların kısmî iktidarı kabul etmediklerini, İslâm'ı tamamen tatbik etme imkânı vermedikçe, onların kâmil iktidarı da kabul etmediklerini görürsün...

Bu “**İslâm Devleti**” kitabına gelince; bununla, İslâm Devleti'nin tarihini yazmak kastedilmiyor. Kast edilen; insanlara Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın İslâm Devleti'ni nasıl kurduğunu, sömürgeci kâfirin İslâm Devleti'ni nasıl yıktığını, zulümatın karanlığında doğru yolu gösterecek, nuru âleme geri getirmek için Müslümanların İslâm Devleti'ni nasıl kurmaları gerektiğini göstermektir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Başlangıç Noktası

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Risaletle gönderilince, önce eşi Hatice'yi davet etti. O, hemen Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* iman etti. Sonra amcasının oğlu Ali'yi davet etti, o da iman etti. Daha sonra azatlı kölesi Zeyd'i davet etti, o da iman etti. Daha sonra dostu Ebu Bekir'i davet etti, o da iman etti. Daha sonra halkı davet etmeye başladı. Onlardan O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* iman edenler de oldu, inkâr edenler de oldu. Ebu Bekir, Müslüman olunca güvendiği kişilere Müslümanlığını açıkladı ve onları Allah *Azze ve Celle'ye* ve Rasulü'ne imana davet etti. Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*, kavmi için bir ülfet ve muhabbet kaynağı ve kolaylık numunesiydi. Kabilelerinin adamları ona gelirler; ilminden, ticaretinden ve hüsnî sohbetinden dolayı birçok işlerde onunla ülfet ederlerdi. Osman ibni Affân, Zubeyr ibni Avvâm, Abdurrahman ibni Avf, Sa'd ibni Ebî Vakkas, Talha ibni Ubeydullah; onun davetiyle Müslüman oldular. Onlar ona icabet edince, Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* onları Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* yanına getirdi. Onlar da Müslüman oldular ve namaz kıldılar. Daha sonra Ebu Ubeyde Müslüman oldu. Onun ismi, Amir ibni el-Cerrâh idi. Ve Ebu Seleme de Müslüman oldu. Onun ismi, Abdullah ibni Abd el-Esed idi. Erkam ibni Ebî el Erkam ve Osman ibni Maz'un ve diğerleri de Müslüman oldular. Daha sonra, insanlar kadın ve erkeklerden topluluklar halinde İslâm'a girdiler. Hatta İslâm'ın sesi Mekke'ye yayıldı. İnsanlar İslâm'dan konuşmaya başladılar.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, ilk önce insanların evlerine giderek davet ediyordu ve onların arasında dolaşıyordu. Onlara diyordu ki:

“Allah, size sadece Kendisine kulluk etmenizi ve Kendisine hiç bir şeyi şirk koşmamanızı emrediyor.” Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, Allah *Subhanehû ve Teâlâ*’nın şu emrine uyararak Mekke’de insanları açıkça İslâm’a davet etmeye başladı. Allah *Subhanehû ve Teâlâ* buyurdu ki:

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ

Ey örtüsüne bürünen (Nebî), kalk ve uyar. (el-Müdeşsir 1-2) Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, insanlarla temas kuruyor ve Dinini onlara arz ediyor, gösteriyor, anlatıyordu. Onlardan kendisine inananları bu dinin esası üzerine kendi etrafında gizli olarak kitleleştiriyordu. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*’ın Ashabı, namaz kıldıkları zaman dağların tenha yerine gider, namazlarını kabilelerinden gizlerlerdi. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, daha önce Müslüman olmuş ve Dinini iyi öğrenmiş olanlardan birisini İslâm’a yeni girmiş birisine Kur’an öğretmesi için gönderirdi. Nitekim Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, Habbab ibni Erat *RadiyAllahu Anh’ı*, Zeyneb binti el-Hattab *RadiyAllahu Anhuma*’ya ve onun kocası Said ibni Zeyd *RadiyAllahu Anh’a* Kur’an öğretmesi için gönderdi. Said’in evinde Habbab ibni Erat *RadiyAllahu Anh* onlara Kur’an okurken Ömer ibni Hattab çıkageldi ve bu halka kanalı ile Müslüman oldu. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, onunla yetinmedi fakat içinde Müslümanlara İslâm’ı öğrettiği bir ev edindi. Ve o evi, bu iman etmişler kitlesinin merkezi ve bu yeni davetin medresesi, öğretim yeri yaptı. O ev, Erkam ibni Eb’el Erkam’ın eviydi. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, orada Müslümanları toplayıp onlara Kur’an okuyor, açıklıyor ve onu ezberleyip iyi anlamalarını emrediyordu. Müslüman olan her şahsı, Erkam’ın evindeki kitleye katıyordu. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, o Müslümanları üç yıl boyunca eğitiyor, kültürlendiriyordu. Onlarla namaz kılıyordu. O *Aleyhi’s-*

Salatu ve's-Selam teheccüd namazı kılıyordu, onlar da tehec-
cüd namazı kılıyorlardı. Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu*
ve's-Selam, namaz ve tilavetle Müslümanlar arasında ruha-
niyeti [Allah ile münasebetin idrakini] canlandırıyor. Allah *Azze ve*
Celle'nin ayetleri ve yarattıkları hakkında iyice düşündü-
rek İslâmî fikirlerin Müslümanlar arasında yayılmasını sağ-
lıyordu. Müslümanların akıllarını Kur'an'ın manası ve lafız-
larıyla ve İslâm'ın mefhumları ve fikirleriyle eğitiyordu. Ezi-
yetlere karşı onlara sabırlı olmalarını tavsiye ediyordu. On-
ları itaat ve söz dinlemek üzere eğitiyordu. Ta ki onlar Kadri
Yüce Allah *Azze ve Celle*'ye ihsanla, yalnızca O'na kurban ol-
mak üzere bağlansınlar.

Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Müslümanlar, Erkam
ibni Ebî Erkam'ın evinde Allah *Subhanehû ve Teâlâ*'nın şu
kavli gelinceye kadar gizlice kalmaya devam ettiler. Allah
Subhanehû ve Teâlâ ona şöyle buyurdu:

فَأَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

**Emrolunduğun şeyi aşîkare (beyinlerini çatlatırcasına)
beyan et ve müşriklerden yüz çevir.** (el-Hicr 94)

Sahabenin Kitleleşmesi

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, ilk önce; insanların yaşına, yerine, cinsine, aslına bakmaksızın bu daveti kabul etmeye hazır vaziyette olduğunu hissettiği kişileri davet ediyordu. İslâm'a davet ettiği insanlar arasında ayırım yapmıyordu. Bilakis insanların hepsini davet ediyordu. Onların daveti kabule hazır olup olmadıklarını araştırıyordu. Nitekim birçok kişi Müslüman oldular. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, İslâm'a bağlananların hepsini Kur'an'dan onlara ezberlettirdiği hükümlerle eğitmeye çok düşküdü. Onlar, kitleleştiler, daveti yüklendiler ve taşıdılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Risaletle gönderilişinden davetini aşikâr yapması için gelen emre kadar Müslümanların sayısı aşağı yukarı kırk kişiye ulaşmıştı. Bu Müslümanların arasında çeşitli yaş ve çevreden kadın ve erkekler vardı. Onların çoğu genç yaştaki kişilerdi. Aralarında zayıflar ve kuvvetliler, fakirler ve zenginler vardı. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* iman edip ona bağlanan, ondan ayrılmayan ve onunla beraber davet için çalışıp gayret sarf edenler şunlardı:

- 1.) Ali ibni Ebî Talib, 8 yaşındaydı.
- 2.) Zubeyr İbni Avvam, 8 yaşındaydı.
- 3.) Talha ibni Ubeydullah, 11 yaşındaydı.
- 4.) Erkam ibni Ebî el-Erkam, 12 yaşındaydı.
- 5.) Abdullah ibni Mes'ud, 14 yaşındaydı.
- 6.) Said ibni Zeyd, henüz 20 yaşında değildi.
- 7.) Sa'd ibni Ebî Vakkas, 17 yaşındaydı.
- 8.) Mes'ud ibni Rabia, 17 yaşındaydı.
- 9.) Ca'fer ibni Ebî Talib, 18 yaşındaydı.

- 10.) Suhayb er Rûmî, henüz 20 yaşında değildi.
- 11.) Zeyd ibni Harise, 20 yaşlarındaydı.
- 12.) Osman ibni Affan, 20 yaşlarındaydı.
- 13.) Tuleyb ibni Umeyr, 20 yaşlarındaydı.
- 14.) Habbab ibni Erat, 20 yaşlarındaydı.
- 15.) Amir ibni Fuheyra, 23 yaşlarındaydı.
- 16.) Mus'ab ibni Umeyr, 24 yaşlarındaydı.
- 17.) Mikdâd ibni el Esved, 24 yaşlarındaydı.
- 18.) Abdullah ibni Cahş, 25 yaşlarındaydı.
- 19.) Ömer ibni el Hattab, 26 yaşlarındaydı.
- 20.) Ebu Ubeyde ibni Cerrah, 27 yaşlarındaydı.
- 21.) Utbe ibni Ğazvan, 27 yaşlarındaydı.
- 22.) Ebu Huzeyfe ibni Utbe, 30 yaşlarındaydı.
- 23.) Bilâl ibni Rabah, 30 yaşlarındaydı.
- 24.) Ayyaş ibni Rabia, 30 yaşlarındaydı.
- 25.) Amir ibni Rabia, 30 yaşlarındaydı.
- 26.) Nuaym ibni Abdullah, 30 yaşlarındaydı.
- 27.) Osman, 30 yaşlarındaydı.
- 28.) Abdullah, 17 yaşındaydı.
- 29.) Kudâme, 19 yaşındaydı.
- 30.) Sâib, 20 yaşlarındaydı. [Osman, Abdullah, Kudâme, Sâib; Maz'un ibni Habib'in oğullarıdır.]
- 31.) Ebu Seleme Abdullah ibni Abd el-Esed Mahzûmî, 30 yaşlarındaydı.
- 32.) Abdurrahman ibni Avf, 30 yaşlarındaydı.
- 33.) Ammâr İbni Yâsir, 30 ile 40 yaşları arasındaydı.
- 34.) Ebu Bekir Sıddîk, 37 yaşındaydı.

35.) Hamza ibni AbdulMuttalib, 42 yaşındaydı.

36.) Ubeyde ibni Hâris, 50 yaşındaydı.

Aynı şekilde bir miktar da kadınlardan iman edenler oldu. Ne zaman ki, o sahabeler kültürlerinde, eğitimlerinde olgunlaştılar, o zaman onların akılları İslâmî akıla, nefsiyetleri de İslâmî nefsiyete üç yıl içinde dönüşmüştü.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onlar hakkında mutmain oldu ve onların akıllarındaki olgunluklarını, nefislerindeki üstünlüklerini yakînen anladı ve Allah ile olan irtibatlarını idrak ettiklerini ve bu idraklerinin amellerinde tesirli olduğunu gördü. Ondan dolayı kendisi çok sevindi. Böylece Müslümanların kitlesi; toplumun karşı koymasına, muhalefetine karşı kuvvetli, kudretli oldu. Bundan sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu kitleyi Allah *Azze ve Celle'nin* emriyle açığa çıkardı.

Davetin Açığa Çıkışı

İslâmî Davet; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Ri-saletle gönderilişinin ilk gününden itibaren açıkça idi. Mekke'de insanlar, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın yeni bir dine davet ettiğini biliyorlardı. Biliyorlardı ki onunla birlikte birçok kişi Müslüman oldu. Biliyorlardı ki Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ashabını kitleleştiriyor ve gözetliyor. Yine biliyorlardı ki Müslümanlar, kitleleşmelerinde ve yeni dini benimsemelerinde gizleniyorlar, saklanıyorlardı. Bu bilgi gösteriyordu ki, halk yeni daveti ve ona iman edenlerin varlığını hissediyorlardı, fakat mü'minlerin nerede toplandıklarını ve onlardan toplananların kimler olduğunu bilmiyorlardı. Onun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın, İslâm'ı ilan etmesi, Mekke kâfirleri üzerinde yeni bir şeyi olmadı. Ancak halk için yeni şey, bu mü'min kitlenin açığa çıkması idi. Nitekim Hamza ibni AbdulMuttalib Müslüman oldu ve daha sonra Ömer ibni el Hattab, Hamza'nın Müslüman oluşundan üç gün sonra Müslüman oldu. Böylelikle Müslümanlar güçlendi. Bundan sonra da Allah *Subhanehû ve Teâlâ*'nın şu kavli nazil oldu:

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يُعْلَمُونَ

Şimdi sen, emrolunduğun şeyi beyinlerini çatlatırca-sına bildir ve müşriklerden yüz çevir (sözlerine aldırış etme). **Muhakkak ki biz,** (seninle alay eden) **o müşriklere karşı kâfiyiz** (onları helâk ederiz). **Onlar o kimselerdir ki, Allah ile beraber başka bir ilâh tanırırlar. Onlar yakında** (başlarına gelecek akıbeti) **bileceklerdir.** (el-Hicr 94-96)

Ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Allah *Azze ve Celle*'nin emri ile kendine emr olunamı açıkça ortaya koydu.

Her ne kadar Müslümanların bazıları gizlenip saklı kaldıysalar ve onlardan bazıları Mekke'nin fethine kadar gizli, saklı kaldılar ise de, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* kitlelerini insanlar için topluca açığa çıkardı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kitleyi açığa çıkarmadaki üslubu şöyle idi: O, Ashabını iki saf halinde dışarı çıkardı. Bu safın birisinin başında Hamza ibni AbdulMuttalib *RadiyAllahu Anh*, ikinci safın başında Ömer ibni Hattab *RadiyAllahu Anh* vardı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onlarla birlikte Arapların daha önce görmedikleri dakik bir düzen içinde Kâbe'ye gitti ve Ashabı ile Kâbe'yi tavaf etti.

Bununla; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ashabıyla birlikte Kitlelerini gizleme devrinden açığa çıkma devrine geçti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, kitleleştirmeye müsait olduğunu hissettiği kişilerle teker teker temas kurma devrinden, insanlara topluca hitab etme devrine geçti. Böylece toplumda iman ile küfrün çatışması başladı. Sahih fikirlerle fasit fikirler arasında sürtüşme başladı. Direniş, muhalefet, mücadele, çatışma, tepki devri olan ikinci merhale başladı.

Kâfirler; Davete karşı koymaya, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Ashabına bütün eziyet çeşitleriyle eziyette bulunmaya başladılar. Bu karşı koyuş ve mücadele döneminin bütün vakti son derece korkunç geçti. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın evi taşlandı. Ebu Leheb'in karısı Ummu Cemil, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın evinin önüne pislik attı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onu yerinden uzaklaştırmakla yetiniyordu. Ebu Cehil, putları için kesilmiş ineğin karın pisliğini zulmetmek, eziyet etmek için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın üzerine attı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, ondan sonra üzerini temizlemesi için kızı Fatima'ya gitti. Bütün

bunlar, onun Davetteki iman gücünü ve sabrını artırmaktan başka bir şey yapmadı. Aynı şekilde Müslümanlar da tehdit ve ezâ ediliyorlardı. Nitekim sabit olmuştur ki, her kabile; içlerindeki Müslüman olanlara azap ediyor, onları dinlerinden vazgeçirmeye çalışıyorlardı. Hatta onlardan birisi Habeşli kölesi Bilâl'ı, yakıcı güneş sıcaklığının altında kumların üzerine sırtüstü atıyor, sonra büyük bir kaya parçasını onun göğsüne koyuyor ve onu ölüme terk ediyordu. Bu başka bir şey için değil, sırf o İslâm'a bağlı olduğu için yapılıyordu. Bilâl, bu durum içerisindeyken Rabbinin yolunda bu azabı çekerek "ahad", "ahad" kelimesini tekrarlamaktan başka bir şey yapmıyordu. Bir kadın da, ölesiye kadar azap gördü. Çünkü o, İslâm'dan çıkıp babalarının dinine dönmeyi reddettiği için bu azabı görüp öldürüldü. Müslümanlar, hepside şiddetli aşığılamalara, mihnetlere maruz kaldıkları halde, Allah *Subhanehû ve Teâlâ*'nın rızasını talep ederek bütün bunlara sabrettiler...

Davetin Direnişii

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, İslâm Risaleti ile gönderildiğinde, insanlara İslâm'dan ve Davetinden haber vermeye, anlatmaya başladı. Kurayş'in çok azı buna ilgi gösteriyordu. Çünkü onlar, ilk önceleri önem verip onunla meşgul olmadılar. Zannediyorlardı ki, O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın haberi ruhbanların, filozofların ve kâhinlerin haberlerinden üstün olmayacak ve insanlar babalarının, ecdatlarının dininde kalacaklar. Onun için ne ondan ürktüler ne de onu ayıplayıp nehyettiler. Onlar meclislerinde;

"Bu AbdulMuttalib'in oğlu, gökyüzünden bahsediyor." diye konuşarak bir müddet böyle devam edip geçti. Ne zaman ki Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın davetinden kısa bir müddet geçtikten sonra; onlar bu davetin önemini, ciddiyetini hissetmeye başladılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a karşı olmak, ona düşmanlık yapmak ve onunla çarpışmak üzere birleştiler.

Nitekim onu aşagılamak, nübüvvetini yalanlamakla ona karşı muharebe etme fikrinde karar kıldılar. Daha sonra ona yaklaşıp, Risaletini ispatlayıcı mucizelerinden sormaya başladılar. Ve diyorlardı ki:

"Muhammed'e ne oldu ki, Safâ ve Merve'yi altın kılmıyor. Onun kendisinden haber vermiş olduğu Kitap, gökten yazılmış olarak ona inmiyor? Muhammed'in bahsettiği haberi ona sunan Cibrîl, size niçin aşikâr görünmüyor? O, ölüyü niçin diriltmiyor? O, niçin şu dağları yürütmüyor ki Mekke aralarında hapis kalmasın?! O, beldesinden halkının suya ihtiyacı olduğunu bildiği halde, niçin zemzemden sular fıskırtan menbâlar açmıyor? Onun Rabbi niçin ona bizim müstakbelde kazançlar sağlayacağımız değerli ticaret eşyaları, hazineleri indirmiyor?"

İşte böyle Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* ve davetine incitici ve alay edici üslupla hücumla başladılar. Onlar, düşmanlıkta inatla devam edip durdular. Fakat bu durum, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* davetinden vazgeçirmedi. Bilakis O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, insanları Allah *Az-ze ve Celle'nin* dinine davet etmeye ve putları ayıplamaya ve kötülemeye, inkâr etmeye, o putlara kulluk edenlerin akıllarını hafiflikle, putları takdis edenlerin, mukaddes sayanların akıl ve idraklerini düşüklükle, sefihlikle vasıflandırmaya devam etti. Bu durum, müşrikler üzerine zor ve büyük gelmeye başladı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* davetinden vazgeçirmek için bütün vesileleri kullandılar. Fakat başaramadılar. Onların bu davete karşı koymak için benimsedikleri vesilelerin en önemlilerinden üçü şunlardır:

- 1.) *İşkence ve azap etmek,*
- 2.) *Dâhili ve harici karşı propaganda,*
- 3.) *Boykot ve ambargo...*

İşkence ve azaba gelince; Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve tüm Müslümanlar kendi kabilelerinin himayelerinde olmalarına rağmen işkencelere maruz kalıyorlardı. Nitekim müşrikler, işkence çeşitlerini kullanmakta uzmanlaşmışlardı. İşkencenin her çeşidini kullandılar. Nitekim dinlerini terk etmeleri için Yâsir ailesinin hepsine çok çeşitli azap ve işkence yaptılar. Fakat bu, onların sebat ve imanlarını arttırmaktan başka bir şey yapmadı. Nitekim bir keresinde Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onlarla karşılaştı. Onlara azap, işkence ediliyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onlara dedi ki:

صبراً آل ياسر فإن موعدكم الجنة إني لا أملك لكم من الله شيئاً

“Sabredin Yâsir ailesi! Muhakkak ki size Cennet vaad edilmiştir. Muhakkak ki ben, sizin için Allah'tan bir şeye

malik değilim.” Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* onlara, **“Muhakkak ki size Cennet vaad edilmiştir”** deyince, Yâsir’in hanımı Sumeyye demiştir ki: **“Muhakkak ki ben onu açıkca görüyorum ya Rasulullah.”**

Kurayş, Nebî *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’a* ve Ashabına azap ve işkenceyi işte böyle devam ettirdi.

Ne zaman ki Kurayş, bunun kendilerine bir fayda sağlamadığını görünce hemen başka bir silaha sarıldılar. Bu silah, İslâm’a ve Müslümanlara karşı her yerde; dâhili olarak Mekke’de, harici olarak Habeşistan’da **propaganda silahıydı**. Mücadele, münakaşa, yalanlamak, dedikodu ve şayialarla hakikati karalamak gibi şeyleri kapsayan her türlü propaganda çeşitlerini kullandılar. İslâm akidesinin kendisine ve akidenin sahiplerine karşı propaganda yaptılar. İslâm akidesi ve onun sahiplerine ithamda bulundular. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ı* yalanlamaya başladılar. Mekke’nin içinde ve dışında Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’a* karşı propaganda yapmakta söz birliği ile karar verdiler. Özellikle, Hacc mevsiminde ona karşı söz birliği içinde propaganda yapmaya karar verdiler.

Nitekim Kurayş, Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’a* karşı propagandaya çok önem verdi. Kurayş’ten bir topluluk; Hacc mevsiminde Mekke’ye gelen Arap topluluklarına Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ın* durumu hakkında ne diyebileceklerini görüşmek için Velid ibni Muğira’nın etrafında toplandılar. Onlardan bazıları düşünmeden Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* hakkında hemen dediler ki: **“O bir kâhindir, diyelim.”** Velid, Muhammed’in *-Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* - söylediği şeylerin kâhinin ne bir haykırışı ne mırılması ne de kafiyeli nesir sözü [seci] olmadığını söyleyerek bu görüşü reddetti. Başka bir kısım da düşünmeden hemen Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ın* mecnun olduğuna

inandıklarını söylediler. Velid; *“Onda delirdiğini ispatlayacak her hangi bir alâmet açığa çıkmamıştır”* diyerek bu görüşü de reddetti. Diğerleri de Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ı*, sihirle töhmet altına almalarını söylediler. Velid, Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ın* sihir işlerini yapmadığını, düğümlere üfürmediğini söyleyerek bu görüşü de reddetti.

Münakaşa ve cedelleşmelerden sonra onlar, Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ı* sihirli söz söylemekle itham etmeye ittifak ettiler ve dağıldılar. Sonra Arabın Hacc heyetleri arasına gittiler. Onları Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ı* dinlemekten sakındırıyorlardı. Diyorlardı ki:

“O,sihirli söz söyleyendir. Onun söylediği şeyler; kişi ile babasının, annesinin, kardeşinin, aşiretinin arasını açan bir sihiridir. Onu dinleyen kimse kendisini sihirleyip kendisi ile ehli arasını ayırmasından çok korkar.”

Fakat bu propaganda fayda vermedi. İslâm Daveti ile insanların arasını açamadı. Kurayşliler, Nadr ibni el Haris’e gittiler. Onu Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’a* karşı propagandaya götürdüler. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, ne zaman ki bir mecliste oturup Allah *Azze ve Celle’nin* dinine davette bulunursa, arkasından hemen bu Nadr geliyordu. Ve Fars krallarının haberlerinden, dinlerinden hikâyeler anlatmaya başlıyor ve diyordu ki:

“Neden Muhammed benden daha güzel haber verici olsun. Onun okuduğu, benim okuduğum gibi eskilerin masallarından değil midir?” Kurayş, bu hikâyeleri alıyor ve insanların arasında yayıyorlardı. *“Muhammed’in söylediklerini ona ismi Cabir olan bir Nasranî/Hıristiyan köle öğretiyor. Onun söyledikleri, Allah’tan değil”* sözünü yaydıkları gibi. Bu şayia çok yayıldı. Hatta Allah *Subhanehû ve Teâlâ*, onlara cevap verdi. Dedi ki:

وَلَقَدْ نَعَلُمْ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ

Gerçekten biliyoruz ki, kâfirler; Kur'an'ı muhakkak surette bir insan öğretiyor, diyorlar. Rasule öğretiyor zannında buldukları kimsenin dili yabancıdır. Bu Kur'an ise açık Arapçadır. (en-Nahl 103)

İşte böyle Kurayş'in propagandası, Arap yarımadasında devam etti. Kurayş, bununla yetinmedi. Bilakis Müslümanların Habeşistan'a hicret ettiklerini işitince, Müslümanları ülkesinden çıkarması için Necaşi'nin yanında Müslümanlara karşı propagandada bulunması için iki elçi gönderdiler. O iki elçi, Amr ibni el Ass ve Abdullah ibni Rabia idi. O ikisi, Habeşistan'a vardılar ve Müslümanların Mekke'ye geri gönderilmesinde onlara yardımcı olmaları maksadı ile Necaşi'nin patriklerine hediyeler sundular. Daha sonra Necaşi'nin yanına gittiler ve ona dediler ki:

“Ey Melik, sizin beldenize bizden sefih [ayaktakımı] gençler sığınmışlardır. Onlar, kabilelerinin dininden ayrılmışlar ve senin dinine de girmemişlerdir. İcat ettikleri bir dine girmişler ki, onu ne biz tanıyoruz ne de sen. Babaları, amcaları, aşiret ve kabilelerinin eşrafi/ileri gelenleri bizi sana gönderdiler ki onları geri veresin. Onlar onları daha iyi tanıyorlar ve ayıplarını daha iyi biliyorlar.”

Bunun üzerine Necaşi, bu konuda Müslümanların ne dediklerini kendilerinden dinlemek istedi ve onları çağırttı. Onlar geldikleri zaman onlara sordu ki:

“Kendisinden dolayı kavminizden ayrılmış olduğunuz ve benim dinime ve şu milletlerden birisinin dinine girmedığınız o din nedir?” Cafer ibni Ebî Talib *RadiyAllahu Anh*, ona cevap verdi. Cahiliyye günlerindeki hallerini, o günlerdeki sıfatlarını açıkladı. Daha sonra İslâm'ın getirdiği doğru yolu ve

İslâm'dan sonraki hallerindeki değişikliği açıkladı. Daha sonra Kurayş'in kendilerine yapmış olduğu azap ve işkence-leri açıkladı. Ve dedi ki:

“Ne zaman ki, kavmimiz bize zulüm, baskı, işkence ettiler, bizi dinimizden saptırmak istediler; bizimle dinimizin arasına girdiler. İşte o zaman senin memleketine çıktık. Seni tercih et-tik. Senin komşuluğunu istedik ve senin yanında zulme uğra-mayacağımızı umduk.” Bunun üzerine Necaşı, Cafer İbni Ebu Talib RadıyAllahu Anh'a dedi ki: *“Sende Rasulü'nüzün Al-lah'tan getirdiği şeylerden bir şey var mıdır? Onu bana okur musun?”* Cafer İbni Ebu Talib RadıyAllahu Anh, *“Evet”* dedi ve ona Meryem Suresinin başından, Allah Subhanehû ve Teâlâ'nın şu sözüne kadar okudu:

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِي
الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ
حَيًّا وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْ لِي جَبْرًا شَعِيًّا وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ
أُبْعَثُ حَيًّا

Bunun üzerine Meryem (kendilerine cevap vermek için) **çocuğa işaret etti. Onlar; ‘Biz beşikteki çocukla na-sıl konuşuruz?’ dediler.** (Allah'ın bir mucizesi olarak İsa) **dedi ki; Ben gerçekten Allah'ın kuluyum. Allah bana Ki-tap verdi ve beni bir Nebi yaptı. Beni her nerede olsam mübarek kıldı ve hayatta bulunduğum sürece, bana namazı ve zekâtı emretti. Beni, anneme ihsankâr kıldı. Ve beni, azgın bir zorba yapmadı. Hem doğduğum gün, hem öleceğim gün, hem diri olarak kaldırılacağım gün selâmet benim üzerimedir.** (Meryem 29-33)

Patrikler, bu sözü işitince dediler ki: *“Bu sözler, Efendimiz İsa Mesih'in sözlerinin çıktığı kaynaktan çıkmıştır.”* Necaşı de; *“Muhakkak ki bu ve İsa'ya gelen şey elbette bir tek kaynaktan-dır”* dedi ve sonra Kurayş'in elçilerine yönelip onlara dedi ki: *“Gidiniz; Allah'a yemin olsun ki, onları size teslim etmiyorum.”*

Fakat o iki elçi, başka bir yol düşünmeye başlayarak Necâşi'nin meclisinden ayrıldılar. İkinci gün geldiğinde; Amr ibni el Ass Necâşi'ye geri döndü ve ona dedi ki: *"Ey melik, Müslümanlar İsa ibni Meryem hakkında büyük sözler söylüyorlar. Onlara adam gönder ve onlara İsa hakkında söylediklerini sor."* Necâşi, onlara adam gönderdi ki sorsun. Müslümanlara sorulduğunda Cafer ibni Ebu Talib *RadiyAllahu Anh* dedi ki: *"Onun hakkında Rasulullah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a geleni diyoruz. O diyor ki: İsa, Allah'ın kuludur ve Rasulü'dür. Onun ruhudur ve el-Azra'ul-Betûl Meryem'e ilka etmiş olduğu bir kelimesidir."*¹

Bunun üzerine Necâşi bir ağaç aldı ve onu yere vurdu ve Cafer İbni Ebu Talib *RadiyAllahu Anh'a* dedi ki: *"Muhakkak ki sizin dininizle bizim dinimiz arasında bu hattan fazla bir şey yoktur."* Ve Kurayşli o iki elçiyi geri çevirdi. Bunun üzerine o iki elçi mahrum, mahzun ve kovulmuş olarak geri döndüler.

İşte böyle propaganda üslupları sönüp gitti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* kendisine davet ettiği Hakk'ın kuvveti Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* lisanında açığa çıkararak, vazih surette bütün propagandaların üstüne çıkmıştır. Ve İslâm'ın nuru doğunca bütün şayiaları ve propagandaları dağıtmıştır.

Bunun üzerine Kurayş üçüncü silaha sarılmışlardır. Bu silah, **boycot-ambargo** silahıdır. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve yakınlarına ambargo yapmaya ittifak ettiler. Bir yazı yazıp onda; Benî Haşim ve Benî AbdulMuttalib'e tamamen bir boykot-ambargo yapmak üzere birbirleriyle antlaştılar. Antlaştılar ki; Benî AbdulMuttalib'e kız verilmeyecek ve onlardan kız alınmayacak, onlara bir şey satılmayacak ve onlardan bir şey satın alınmayacak. İşte bunun için

¹ Al-Azra'ul Betûl, Meryem'e atf edilen bir vasıftır.

toplandıklarında o antlaşmayı bir sahifeye yazdılar. Sonra and içerek imzaladılar. Sonra sahifeyi, manevî bir müeyyide olarak Kâbe'ye astılar. İnaniyorlardı ki, bu boykot siyaseti azap ve propaganda bakımından çok tesirli bir rol oynayacaktır.

Bu muhasara, boykot üzerinde iki veya üç sene devam ettiler. Bekliyorlardı ki; Benî Haşim ve Benî AbdulMuttalib, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı terk ederler. Müslümanlar da İslâm'ı terk ederler. Böylece Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, yalnız kalır veya davetinden vazgeçer ya da davetinde durmaz yani Kurayş ve Kurayş'in dini üzerindeki tehlike son bulur.

Fakat bu durum Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* için Allah *Azze ve Celle*'nin ipine yapışmaktan, Allah *Azze ve Celle*'nin dinine sarılmaktan, Allah *Azze ve Celle*'ye davet yolunda cesaret ve mücadele etmekten başka bir şeyi değiştirmede. Onunla beraber inanmış olanların da kuvvet ve şiddetlerini artırdı. İslâm Daveti'nin Mekke'de ve Mekke'nin dışında yayılmasının önüne geçemediler. Kurayş'in, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı muhasara altına almış olması haberi Mekke'nin dışındaki Arablara ulaştı. Böylece Davetin durumu kabileler arasında yayıldı. İslâm'ın zikri [şöhreti] Arap Yarımadası'nda yayıldı. Zira kabileler İslâm'dan bahsediyorlardı.

Fakat şiddetli açlığın olduğu ve Kurayş'in boykot üzerine antlaşma yaptıkları yazıyı ihtiva eden sahife etkili olarak asılı kaldığı sürece boykot devam etti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve ehli, Mekke'nin dışındaki vadiye sığındılar. Onlar açlığın, fakirliğin ve yoksulluğun her çeşidinin vermiş olduğu elemlere maruz kaldılar. Çoğu vakitler, boğazlarından geçecek bir lokma yiyecek bulamıyorlardı. Öyle ki, onlara, halkın arasına karışmalarına ve halkla konuşma-

larına -Hacc mevsimi- haram ayları dışında fırsat verilmiyordu.

Bu aylarda Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Kâbe'ye iniyor ve Arapları Allah *Azze ve Celle'nin* Dinine davet ediyor, onları Allah *Azze ve Celle'nin* sevabı, mükâfatı ile müjdeleyiyor, azabı cezası ile korkutuyor, daha sonra da o vadiye geri dönüyordu. Bu durum, onlar üzerinde Arabın sempatisini artırdı. Onlardan Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* davetini kabul edenler oldu. Onlara gizlice yiyecek ve içecek gönderenler oldu.

Nitekim Hişam ibni Amr, yiyecek ve buğday yüklenmiş olduğu halde bir genç deve ile gidiyordu. Onunla gece sonunda Şi'b'e² varısına kadar seyrediyordu. Oraya varınca devenin yularını çıkarıp yanına vuruyordu. Deve, yüküyle birlikte Şi'be gidiyordu. Müslümanlar onu alıyor, onun getirdiği ile ölmeyecek kadar gıdalanıyor, deveyi kesip etini yiyorlardı.

Bu sıkıntılı hal, kesintisiz üç sene devam etti. Ta ki Allah *Azze ve Celle*, bu sıkıntıyı dağıtıp kuşatmayı parçalayasıya kadar dünya onlara dar geldi.

Kurayş'ten beş genç olan Zuheyır ibni Ebî Umeyye, Hişam ibni Amr, Mut'im ibni Adıyy, Ebu'l-Bahterî ibni Hişam, Zem'e ibni el-Esved toplanıp *sahife* [boykot] kararı hakkında görüştüler. Onu kınadılar, eleştirdiler, bazıları onun hakkında öfke ve gazaplarını açığa çıkardı. Ve içlerinde söz birliği edip *sahife* [boykot] kararı hakkında onu bozuncaya ve yırtıp parçalayıncaya kadar kıyam üzerine antlaştılar. Ertesi gün Kâbe'ye gittiler. Zuher geldi, Beyt'i yedi defa tavaf etti. Sonra insanlara dönerek şöyle dedi:

"Ey Mekke halkı; Benî Haşim, kendilerine bir şey satılmaz

² Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve ehlinin kaldığı Mekke dışındaki saha.

ve onlardan bir şey satın alınmaz vaziyette helâke yüz tutmuş oldukları haldeyken biz yemek yiyip elbiseler giyebilir miyiz? And olsun ki, işte akrabaları birbirinden ayıran bu zalim sahife yırtılıncaya kadar oturmayacağım.” O sırada mescidin bir yanında onu dinlemekte olan Ebu Cehil, ona şöyle bağırdı:

“Yalan söyledin. Allah’a yemin ederim ki o yırtılmayacak, bozulmayacak.”

Mescidin bir kenarında Zem’e, Bahterî, Mut’im, Hişam hepsi de bağırarak Ebu Cehil’i yalanladılar. Ve Zuher’i doğruladılar. Ebu Cehil anladı ki; onların muhalefetleri, şiddetli bir şekilde ortaya çıkmıştır. Nefsinde bir korku hissetti ve geri çekildi. Sonra Mut’im onu yırtmak için sahifeye doğru gitti, bir de gördü ki; “*Ey Allah’ım senin isminle*” sözünden başka her tarafını güveler yemişti.

Bu hadiseden sonra artık Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* ve Ashabı Şi’b’den [vadiden] Mekke’ye geri dönebilme imkânını eldi ettiler. Onlar hakkındaki muhasara [boykot] kaldırıldı. Geri döndüler ve davet üzerine daha rahat bir ortam oldu. Hatta Müslümanların sayısı arttı.

İşte böylece Kurayş’in işkence, karşı propaganda ve boykot vesileleri başarısızlığa uğradı. Onlar, her engeli, zorluğu ortaya koymalarına rağmen Müslümanları dinlerinden caydırmaya ve Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ı* davetinden vazgeçirmeye muvaffak olamadılar. Müslümanlar, ta ki Allah *Azze ve Celle* Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ı*, tüm zorluk ve sıkıntılara rağmen üstün kılıncaya kadar sebat ettiler.

Davetin Etkisi Ve Ona Gelen Tepki

Kurayş'in, İslâm Daveti'ne şiddetle karşı koyması doğal bir şeydi. Çünkü Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Daveti taşıdı ve kendisi ile birlikte daveti seferber olmuş olduğu halde meydan okuyarak taşıyan kitleyi açığa çıkardı. Üstelik bu davet, özü itibari ile Kurayş ve Mekke toplumu ile çatışmayı kapsıyordu. Çünkü o Allah *Azze ve Celle'nin* birliğine, sadece O'na kulluğa, putlara kulluğu terk etmeye, üzerinde yaşamakta oldukları fasit batıl nizamdan vazgeçmeye davet ediyordu. Böylece Kurayş ile tamamen karşı karşıya geldi ve çarpıştı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onların akıllarını sefih [düşük] görürken, ilâhlarını hakir görüp küçümserken, ucuz hayatlarını yani zulme dayalı yaşantılarını ayıplarken, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Kurayş'le karşı karşıya gelmemesi mümkün müydü?

Nitekim Kur'an, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a nazil olduğunda onlara hücum ediyordu ve açıkça diyordu ki:

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ

(Haberiniz olsun), **siz ve Allah'tan başka ibadet ettikleriniz hep Cehennem odunusunuz.** (el-Enbiya 98)

Daha sonra onların üzerinde yaşadıkları ribanın aslına sert bir şekilde hücum ediyordu. Şöyle ki:

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبِّا لِيَرْبُؤَا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرُبُوا عِنْدَ اللَّهِ

İnsanların mallarında fazlalık olsun diye verdiğiniz faiz, Allah katında artmaz. (er-Rum 39)

Ölçü ve tartıda haksızlık edenleri korkutarak uyarıyordu, şöyle ki:

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وُزِنُوهُمْ

Azap olsun, ölçüde, tartıda noksanlık edenlere. Onlar ki, insanlardan ölçüp aldıkları zaman tam olarak alırlar fakat insanlara (verilmek üzere) ölçtükleri yahut onlara tarttıkları zaman eksiltirler. (el-Mutaffifin 1-3)

Bununla birlikte onlar, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* karşı çıktılar. Ona ve Ashabına tekrar işkence, çeşitli boykot, ona ve Dinine karşı propaganda ile eza etmeye başladılar. Fakat o, onlara hücum etmekte devam etti. Onların batıl fikirlerine fikrî olarak saldırıya, batıl akideyi kökünden yıkmaya, davetin yayılması yolunda mücadeleye devam etti.

O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, İslâm'a gayet açık bir şekilde davet ediyordu. O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, kinaye yapmıyordu. Yani fikrini, üstü kapalı bir şekilde anlatma yoluna gitmiyordu, kuşdiliyle konuşmuyordu. Korkak, pısrık olmuyordu. Boyun bükmüyordu. Haktan saparak küfre, zulme meyletmiyordu. İki yüzlülük, yağcılık, yarıdakçılık yapmıyordu. Kurayş'in çeşitli ezalarıyla karşılaşmasına ve çeşitli zorluk ve sıkıntılarla karşılaşmasına rağmen bu tavrını değiştirmiyordu.

O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*; silahsız bir fert olmasına, bir yardımcısı, bir kalabalık cemaati ve silahı olmamasına rağmen, meydan okuyarak yola koyuldu. İman kuvvetiyle Allah *Azze ve Celle'nin* dinine davet ediyordu. O, davetin yükümlülüklerini yüklenmekte ve ondan doğan büyük yükü kaldırmakta herhangi bir zâfiyete düşmüyordu.

Onun için; bütün bunlar, Kurayş'in insanlarla Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* arasında engel olması için koyduğu zorlukları aşmasında etken oldular. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, insanlara ulaşabildi ve onlara tebliğ etti. Ve onlar Allah *Azze ve Celle'nin* Dinine yöneldiler.

Böylece hakkın kuvveti batılın üstüne çıkmaya, ona galip gelmeye başladı. İslâm'ın nuru, Arapların arasında yayılarak her gün artmaya başlamıştı. Putlara kulluk yapanlardan ve Nasranîlerden/Hıristiyanlardan birçokları Müslüman oluyordu. Hatta Kurayş'in liderleri dahi Kur'an'ı dinlemeye ve kalpleri ondan etkilenmeye başlıyordu.

Nitekim Tufeyl ibni Amr el Devsî, Mekke'ye geldi. O; şerif, şair, akıllı bir kişi idi. Gelir gelmez Kurayş'ten bir takım kişiler onu Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan korkutmak için ona gittiler. Dediler ki:

“Onun sözü ancak sihir gibidir. Kişi ile babasının arasını ayırıyor. Kişi ile karısının, kişi ile kardeşlerinin arasını ayırıyor.” Onu ve kavmini Mekke'de kendilerinin başına gelen şeyden korkuttular. Ona Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile konuşmamasının ve onu dinlememesinin kendisi için hayırlı olacağını bildirdiler. Tufeyl, bir gün Kâbe'ye gitti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* orada namaz kılıyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın sözlerinden bazıları- nı işitti. Gördü ki o, güzel bir sözdür. Kendi nefesine dedi ki:

“Anam beni yitirsin. Allah'a yemin ederim ki ben, akıllı şair bir kişiyim. Güzelin çirkinden ayırt edilmesi bana gizli kalmaz. Şu adamdan söylediği şeyi dinlemekten beni kim men eder. Eğer yaptığı şey güzel ise onu kabul ederim, eğer çirkin ise onu terk ederim.” Daha sonra Tufeyl, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı takip ederek onun evine gitti. Ona kendisi etrafında dönen durumu açıkladı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan davetini kendisine anlatmasını istedi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'da ona İslâm'ı arz etti. Ona Kur'an okudu. Böylece o, Müslüman oldu ve Hak şahadeti ile şahadet getirdi. Kavmine dönüp onları İslâm'a davet etti.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Mekke'de iken, Nasranîlerden/Hıristiyanlardan yirmi kişi onun haberini Habe-

şistan'dan alarak geldiler. Onu mescidde buldular, yanına oturdular. Ona sordular, onu dinlediler ve böylece onun davetini kabul ettiler. Ona iman edip tasdik ettiler. Bu durum, Kurayş'ten bir takım kişileri öfkelenzdirdi ve onlara dediler ki:

“Allah sizin gibi kabileyi matlubuna nail etmesin! Arkanızda dininizde olanlar sizi gönderdiler ki, onlar için araştırmanız da onlara bu adamın haberini götürüresiniz. Fakat siz, dininizden ayrılmadan onun yanında oturamadınız. Onu dediği şeyde doğruladınız, tasdik ettiniz.” Kurayş'in bu sözleri bu insanları Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* tabi olmaktan vazgeçiremedi. Onları İslâm'dan geri döndüremedi. Bilakis, onların Allah *Azze ve Celle'*ye imanlarını artırdı.

İşte böyle, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'*ın davası gittikçe açığa çıkıp güçlendi. Ve insanların Kur'an dinlemeye arzuları, şevkleri arttı. Ta ki Kurayş'in düşmanlıkları, karşı mücadeleleri iyice arttı. Onlar, nefislerinde sormaya başladılar:

“Acaba gerçekten doğru mu? O, gerçekten dosdoğru dine mi davet ediyor? Onun, kendilerine haber verdiği, korkuttuğu şey gerçekten doğru mudur?” Bu sorular, onları gizlice Kur'an dinlemeye götürüyordu...

Nitekim Ebu Sufyan ibni Harb, Ebu Cehil, Amr ibni Hişam, Ahnes ibni Şurayk bir gece; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* evinde namaz kılariken onu dinlemek için evlerinden dışarı çıktılar. Onlardan her biri onu dinleyecek bir yer ednip oturdular. Hiç biri diğzerinin farkında değildi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, kısa bir gece namazı kılıyordu. Kur'an'ı, itinalı aheste aheste okuyordu. Onlar, Allah *Azze ve Celle'*nin ayetlerini dinliyorlardı. O ayetler, onların kalplerine ve nefislerine tesir ediyordu. Böylece gecelediler. Nihayet şafak söktüğü zaman evlerine dönmek için dağıldılar. Ve yol

onları birleştirdi. Onlar bu vaziyet karşısında birbirlerini kınadılar. Birbirine dediler ki:

“Bir daha böyle yapmayalım. Çünkü şayet sefihlerimizden (aşağı tabakan insanlar) biri bizi görürse işimizi daha da zorlaştıracağı gibi Muhammed’in bize karşı güçlenmesine sebep olur.” Nihayet ikinci gece olduğu zaman onlardan her biri akşamki yerine tekrar döndü. Sanki onlardan her birinin ayakları onu dün gecelediği yerde gecesini geçirmeye ve Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*’ın, Rabbi *Azze ve Cel-le*’nin Kitabını okumasını dinlemeye gayri ihtiyarî olarak götürüyordu. Nihayet şafak söktüğünde geri dönerlerken yine karşılaştılar. Yeniden birbirlerini kınadılar, ayıpladılar ve dağıldılar. Fakat onların birbirlerini kınamaları, üçüncü gece tekrar oraya gitmelerine engel olamadı. Ne zaman ki Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*’ın davetinden dolayı kendi nefislerinde vukuu bulan zâfiyeti anlayınca bir daha benzeri bir iş yapmamak için birbirleri ile antlaştılar. Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*’ı dinlemeye gitmekten vazgeçtiler. Fakat üçüncü gecede ondan işittikleri, nefislerinde iz bıraktı. Ve onları, dinledikleri şey hakkındaki görüşlerini birbirlerine sormaya itti. Onlardan her birisinin nefsi çalkalanıyordu. Onlardan her birisi, kabilelerinin efendisi olduğu haldeyken kuvvetten düşmekten korkuyorlardı. Çünkü kabilelerinin onu zayıf sayıp da Muhammed *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*’a tabi olmasından korkuyordu.

İşte böyle, Kurayş’in çeşitli engeller koymasına rağmen davet her mekâna sızıyordu. Bu durum, Kurayş için çok kötüydü. Davetin Mekke’de yayılmasından sonra Arab kabileleri arasında da yayılma korkusu artıyordu. Daveti taşıyanlara eziyetler arttı. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*’ın Ashabına eziyetlerin dozajı artmaya başladı. Ona yönelik kötülükleri artmıştı. Öyle ki bu kötülüklere dayanamaz hale

geldiler. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Taif'e gitti. Sakif'ten yardım ve onu koruyacak kuvvetler vermelerini istiyordu. Onların Müslüman olmalarını umuyordu. Fakat onlar, kötü bir cevap ile onu reddettiler. Ve kölelerini, ayak takımlarını, sefhilerini ona saldırttılar. Onlar ona sövüyorlar ve taşlarla vuruyorlardı. Hatta Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın ayakları kanadı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onlardan uzaklaştı, geri döndü. Geri dönerken Utbe ve Şeybe ibni Rabia'nın üzüm bağına sığındı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, kendi ve davasının durumunu düşünüyordu. Öyle ki, o Mekke'li müşriklerin ileri gelenlerinden birisinin himayesi olmadan Mekke'ye giremezdi. Karşılaştığı eziyetlerden sonra Taif'e de gidemezdi. İki müşrikin bu üzüm bağından başka onun için bir mekân yoktu. Ve kalbini etkileyen gam, keder, üzüntü arttı. Başını semaya doğru kaldırdı. Şiddetli bir elem ve Allah Azze ve Celle'ye azim bir güvenle O'na yöneldi, sığındı. O'nun rızasını talep etti. Ve şu duayı söylemeye başladı:

اللهم إليك أشكو ضعف قوتي وقلة حيلتي وهواني على الناس، يا أرحم الراحمين أنت رب المستضعفين وأنت ربي، إلى من تكلني، إلى بعيد يتجهمني، أم إلى عدو ملكته أمري، إن لم يكن بك علي غضب فلا أبالي، ولكن عافيتك هي أوسع لي. أعوذ بنور وجهك الذي أشرقت له الظلمات، وصلح عليه أمر الدنيا والآخرة، من أن تنزل بي غضبك، أو يحل علي سخطك، لك العتبي حتى ترضى، ولا حول ولا قوة إلا بك

“Ey Allah'ım, kuvvetimin zaafını ve takatimin azlığını ve insanlara karşı güçsüzlüğümü sana şikâyet ediyorum. Ey merhametlilerin merhametlisi! Zayıf düşmüşlerin Rabbi sensin. Ve Rabbim sensin. Beni kimin bakımına bırakıyorsun? Kötü muamele yapan uzak kimselere mi? Yoksa işimi eline verdiğin bir düşmana mı? Eğer bana karşı Senden bir gazab yoksa hiç aldırış etmem. Fakat benim için daha rahat olan Senin afiyetindir. Senin vec-

hinin Nuruna sığınırım. O nur ki, onun için zulmetler açıldı. Dünya ve Ahiret işi onun üzerine salah buldu. Bana gazabını indirmenden veya benim üzerime Senin öfkenin yerleşmesinden afiyetin benim için daha geniştir. Her şey Senin rızan içindir. Bütün güç ve kuvvet Senin elindedir!”

Daha sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Mut'im ibni Adiy'in himayesi ile Mekke'ye döndü. Taif'te Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* olanları Kurayş öğrenince ona eziyetlerini ve onu inkâr etmekte inatlarını artırdılar. İnsanları onu dinlemekten men etmeye başladılar. Fakat bütün bunlar onu Allah *Azze ve Celle'nin* Dinine davet etmekten geri döndüremedi.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Hacc mevsiminde Arab kabilelerine, onları İslâm'a davet ederek kendisini arz ediyor ve kendisinin gönderilmiş bir Rasul olduğunu onlara haber veriyor. Ve onlardan kendisini tasdik etmelerini ve kendisini korumalarını istiyordu. Fakat amcası Abduluzza ibni AbdulMuttalib Ebu Leheb, onu hiç terk etmiyordu. Bilakis onu takip ediyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* nereye giderse o da oraya gidiyor ve insanları onu dinle-memeleri için tahrik ediyordu. Bu da insanlara tesir ediyor, insanlar onu dinlemekten kaçınıyorlardı. Bu durumda Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, kabileleri konutlarına gide-rek davet etmeye başladı.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Kinde kabilesinin, Kelb kabilesinin, Benî Hanife kabilesinin, Benî Amir ibni Sa'sâ kabilesinin konutlarına ayrı ayrı gitti. Onlardan hiç biri onu dinlemedi. Hepsi de güzel olmayan bir şekilde reddettiler. Fakat Benî Hanife kabilesi çok kötü bir şekilde reddetti. Benî Amir kabilesine gelince; onlar, eğer Rasulullah onların yardımını ile galip gelirse, kendisinden sonra idarenin kendi-

lerinin elinde olmasını umdular. Fakat Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onlara şöyle dedi:

"Muhakkak ki yönetim Allah'a aittir. Onu dilediği kimselere verir." Bunu duyunca onlar, ona karşı imtina edip yüz çevirdiler ve diğerleri gibi onu red ettiler.

İşte Mekke İslâm'dan, Taif halkı Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan böyle yüz çevirdi. Ve kabileler, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın davetini böyle reddettiler. Artık Hacc için Mekke'ye gelen kabileler, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın eski uzlet haline döndüğünü ve Kurayş'in onu düşmanlıkla kuşattığını görüyorlardı. Kurayş, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a gelen her yardımı kendisi için düşmanlık sayıyordu. Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan yüz çevirmek arttı. Bu durum, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın insanlardan uzak kalmasını da artırıyordu. Mekke'de davet gerçekten çok güçleşti. Mekke toplumunun küfürdeki katılık ve inatçılığını açığa vurması, davetin etrafının sarılması, Mekke'deki umudu zayıf kılan şeylerdendi...

Davetin Dönemlerinden İki Dönem

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Mekke'de birbirini takip eden iki dönemde seyretmiştir. Bunlardan birincisi; eğitim, kültürlendirme, fikrî ve ruhî hazırlık dönemi idi. İkincisi ise; davetin yayılması ve mukavemet, karşı koyma dönemi idi.

Birinci dönem; fikirleri anlama, onların şahıslarda cisimleşmesi ve şahısların fikirlerin etrafında kitleleşmesi dönemidir.

İkinci dönem ise; bu fikirleri, hayat sahasında tatbik etmesi için toplumu iten bir itici kuvvet olarak topluma taşıma dönemidir.

Çünkü fikirler, tatbik edilmedikleri sürece mücerret/soyut, yalın bilgiler olarak kalırlar. Bu bilgilerin herhangi bir yerde saklı, kapalı kalmaları halinde, ister kitaplarda bulunsunlar isterse dimağlarda bulunsunlar hiç bir farkı yoktur. Onun için hayatta tatbik edilmeleri için taşınmazlarsa bu fikirlerin hiç bir değeri yoktur. Fikirler, tatbik edilmeleri için mutlaka onların fikir devrinden insanları itici kuvvet devrine dönüşmeleri gerekir. Böylece insanlardan çoğunluklar o fikirlere inanırlar, idrak edenler, taşırlar ve onların tatbik edilmeleri yolunda uğraşırlar. O zaman onların tatbik edilmeleri kesin bir iş ve tabii bir netice olur. İşte Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, davetiyle Mekke'de bu iki dönemde seyretti/çalışmasını sürdürdü.

Birinci döneme gelince; o insanları İslâm'a davet, insanları İslâm'ın fikirleri ile kültürlendirme, insanlara İslâm'ın hükümlerini telkin etme/öğretme ve insanlardan müsaid/uygun olanlarını İslâm akidesi esaslı üzerinde kitleleştirme dönemidir. Bu dönem, davetin gizli kitleleşme dönemi

midir.

Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, daveti hiç ihmal etmedi. Onun için çalışmaktan bıkmadı, kesilmedi. İslâm'a giren kişileri sürekli İslâm'ın fikirleriyle kültürlendirmek için gayret gösterdi. Ve onları Dar'ul Erkam'da [Erkam'ın evinde] topladı. Onlardan yeterli kültür alanları, İslâm'a yeni giren diğerlerini kültürlendirmesi için gönderdi. Böylece halakalardan oluşan bir kitle meydana getirdi.

Müslümanlar; evlerinde, dağların arkasında, vadilerde, Erkam *RadiyAllahu Anh'*ın evinde gizlice toplanıyorlar ve kitleleşiyorlardı. Böylece onların her gün imanları artıyor, kuvvetleşiyor ve her gün birbirlerine olan bağları kuvvetleşiyordu. Her gün yüklendikleri işin, vazifenin hakikatini idrak etmeleri artıyordu. Yüklendikleri davetin yolunda kurban olmaya hazırlanıyorlardı. Ta ki davet, nefislerinde yerleşti. İslâm, vücutlarında dolaşan kan gibi oldu. Onlar İslâm'la yürümeye başladılar, onunla birlikte; kitleleşmeleri gizli olmasına, kendilerini gizlemesine ve toplantılarını gizlemekte haris/çok titiz olmalarına rağmen davet, onların nefislerinde mahpus, tutsak kalamazdı. Onlar güvendiği ve daveti kabul etmeye uygun gördükleri kişilere İslâm'dan bahsetmeye başladılar.

Bununla insanlar, onların davetlerini ve varlıklarını hissettiler, farkına vardılar. Onunla davet başlangıç noktasını geçmiş, aşmış oldu. Böylece davet, kesinlikle yürümeye başladı. Onun yürüyüşüne ya da patlayışına dikkatli bakışlar ve insanların toptan onun hakkında konuşmaları vukuu bulmaya başladı.

Bununla birlikte gizli kitleleşme ve kitlenin üzerine bina edildiği **kültürlendirme dönemi** olan birinci dönem sona erdi. Ve hemen insanların anlayışlarını İslâm'la etkileme ve mukavemet/direnç gösterme dönemi olan ikinci döneme

geçiş başladı. Ki insanlardan bazıları İslâm'la uzlaşıyorlar, ona yöneliyorlar, İslâm onların nefislerine karışıyor ve fikirleriyle çarpışıyordu. Bu çarpışmada küfür ve fesat hezimete uğruyor, yenik düşüyordu. İman ve doğruluk ise gittikçe yerleşiyordu. Doğru fikir galip geliyordu. Çünkü akıllar ne kadar inatçı olsalar da sahih, doğru fikrin önüne kapıyı kapamaları mümkün değildi. Onlar, doğru fikir kendilerine tesir etmemesi için ondan uzaklaşsalar bile, o doğru fikri inkâr edemezler.

İşte böylece tesir dönemi ve onunla birlikte fikirler arası ve Müslümanlarla kâfirler arası çatışma dönemi başladı. Bu çatışma **hizbî kitleden** dolayı oldu. Çünkü Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ashabı ile birlikte Arapların daha önceden görmedikleri ince bir tertip, düzen, organize içinde bir **kitle** halinde Kâbe'ye doğru gitti. Kâbe'yi tavaf etti ve davasını ilân etti. O vakitten sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, davetini hep aşikâr, açıkça, çekinmeden meydan okuyarak yapmaya başladı.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a*; Tevhid'e davet etmek, putları ve şirki inkâr etmek ve onlara saldırmak, atalarını, ecdatlarını körü körüne taklit etmelerini kınamak ile ilgili ayetler inmeye başladı. Yine toplumdaki fasit, bozuk, batıl ilişkilere, muamelâta saldıran, ribâyâ hücum eden; fasit, bozuk ticarete, tartıda ve ölçüdeki hileye hücum eden ayetler inmeye başladı.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, insanlara topluluklar halinde İslâm'dan anlatmaya başladı. Nitekim kavmini evinde yemek daveti ile topladı. Onların hepsine İslâm'dan anlattı. Onlardan Müslüman olmaları ve kendisine yardımcı olmaları talebinde bulundu. Fakat onlar, onu kötü bir şekilde reddettiler. Daha sonra Mekke ehlini Safa'da topladı ve onlara İslâm'dan, davetinden bahsetti. Kurayş'in ileri gelen-

leri ayaklandılar, karşı çıktılar. Ebu Leheb, onu kötü bir şekilde reddetti. Kurayş ile Nebî Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* arasında düşmanlık gittikçe arttı. Aynı şekilde Kurayş'ten olmayanlarla onun *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* arasında düşmanlık arttı.

Böylece davet, halakalarla evlerde, vadiler arasında ve Erkâm'ın evinde kültürlendirme durumundan yani insanlar içinde uygun görülen kişilere davetten, insanlara topluluklar halinde davet etmeye dönüştü. Bu topluluğa yapılan davet ve kültürlendirme, Kurayş üzerinde tesirli oluyordu. Zira Kurayş'in kini artmış ve kendilerine yaklaşan tehlikeyi hissetmişlerdi. Karşı koymak için ciddî adımlar atmaya başladılar. Önceleri Muhammed'e ve davetine aldırış etmezlerken daha sonra Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Ashabı üzerinde eza, zulüm ve işkence arttı.

Fakat bu topluluklara yapılan davet, Davetin kendisinde de çok tesirli oldu. Nitekim insanlar, topluluklar halinde İslâm'ın sözünü işittiler. Allah'ın Dinine yapılan davet, Mekte halkı arasında toptan yayıldı. Hiç bir gün yoktu ki onlardan bazıları Allah *Azze ve Celle'*ye teslim olup O'na yönelmiş olmasın.

Her yoksul, her zayıf, her mahrum kişi, ticaretin, alışverişin kendisini oyalamadığı ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'*ın kendisine davet ettiği şeyi iyice, gereği gibi düşünmekten alıkoymadığı her kişi ona iman ediyordu. Mekte'nin tüccarları, eşrafı/ileri gelenleri, liderleri ona iman ediyorlardı. Nefisleri pislikten temizlenmeye, nezaleti/kötülükten uzaklaşmayı ve doğruluğu idrak edenler inatçılık ve alçaklıktan uzaklaşarak yükseliyorlardı. İşte onlar sadece Allah *Azze ve Celle'*ye yöneliyorlardı. Muhakkak ki onlar, davetin sıhhatini ve davetçinin doğruluğunu idrak ediyorlardı.

Böylece İslâm, Mekke'de yayıldı. İnsanlar, erkek ve kadınlar halinde İslâm'a girdiler. Davetin topluluklara yapılmasının, onun daha geniş ufuklara taşınmasında çok tesiri vardı. Her ne kadar bu taşıma onu meşakkate, azaba ve çeşitli eziyetlere katlanmayı gerektirse de bu öyle idi.

Mekke'yi ve kâfirlerin hallerini, amellerinin açığa çıkmasını karartan zorbalık, şiddet ve zulüm ateşinin alevi Kurayş liderlerinin nefislerinde Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* saldıracak artıyordu.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve beraberinde Ashabı ile Kurayş kâfirleri arasında en çetin merhalelerden bir merhale, en sert devirlerden bir devir başladı. Çünkü o kültürlenme devrinden etkileme, karşı koyma devrine geçiş en dakik, nazik dönemlerdendir. Çünkü bu; hikmeti, sabrı, hareketlerinde dikkatli olmayı gerektirir. Karşı koyma devri ise, en çetin zor devirlerdendir. Çünkü o; sarıhlığı, açıklığı, neticeyi ve durumu hesaba katmaksızın meydan okumayı gerektirir. Bu dönemde kâfirlerin, Müslümanların dinleri hakkındaki fitneleri Müslümanların karşısında toplanıp sabit olur. Bu dönemde, iman ve dayanma gücü ortaya çıkar. Bu dönemde, nefisteki çalıp çabalama, eziyetlere karşı dayanmadaki sadakat, doğruluk ortaya çıkar.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ashabı *Ridvanullahi Aleyhim* bu dönemde zulüm, şiddet, baskı ve meşakkat ve fessattan dolayı dağların bile yüklenmekten çekindikleri şeyi yüklenerek yürüdüler. Onların içerisinde Dini için kaçarak Habeşistan'a hicret eden vardı. Onların içinde, işkence altında ölen vardı. Onların içinde, çok şiddetli çeşitli eziyetler çekenler vardı. Onlar, bu hal üzerinde oldukça uzun bir müddet devam ettiler. Çünkü Mekke toplumu, İslâm'ın nuru ile etkileniyor ve zulümât/karanlıklar dağılıyordu.

Muhakkak ki Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, üç se-

ne Erkâm *RadiyAllahu Anh*'in evinde kaldı. Kültürlendirme olan birinci dönem bu üç sene içinde tamamlandı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, diğer sekiz seneyi küfre karşı koymakla, direnmekle ve insanlara mucizeler göstermekle geçirdi. Onunla beraber Kurayş, Müslümanlara eziyet etmeyi, baskısını ve İslâm'la savaşındaki şiddetini hafifletmedi.

Evet, Müslümanların Kurayş'le uyuşmazlığı bütün Arap Yarımadası'nın İslâm'ı duymasına vesile oldu. Davetin havası, Arap Yarımadası'nın her köşesinde yayıldı. Hacılar davetten bahsederek onu Arap Yarımadası'nın diğer bölgelerine taşıyordu. Fakat o Araplar seyirci olarak kalıyorlardı. Onlar imana doğru bir adım dahi atmayıp Kurayş'in öfkesini gidermeye gayret gösteriyorlar ve Kurayş'in o öfkesinin kabarmaması için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan uzaklaşıyorlardı.

Bu durum, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Ashabı üzerinde gittikçe şiddetlendi. Şu açıkça ortaya çıktı, anlaşıldı ki; İslâm'ın tatbik edilmesi dönemi olan üçüncü döneme mutlaka geçilmelidir. Fakat Mekke'deki toplumun kabalığı, taş yürekliliği, katılığı bu tatbik imkân vermiyordu. Müslümanlar üzerinde eziyetin artması, Müslümanlara davet için feragatte bulunmaya yani sadece davet için çalışmaya imkân vermiyordu. Bilakis, bu eziyetler onlar ile davetin arasını dağıtıyordu. İnsanların davetten uzaklaşması, onların elem ve hüznelerini daha da artırıyordu.

Davetin Sahasının Genişlemesi

Kurayş'in, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* ve Müslümanlara kötülükleri gittikçe arttı. Ta ki onlar, bu kötülüklere dayanamayacak hale geldiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'*ın Hacc mevsiminde, Müslüman olup da kendisine yardım etmeleri için kendilerine başvurduğu Kinde, Kelb, Benî Amir ve Benî Hanife kabilelerinin kendisini reddetmelerinden sonra ve Taiften Sakif kabilesinin kendisini kötü bir cevapla reddetmesinden sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* kabilelerden yardım umudu kalmadı. Kurayş'ten bir tek kişinin dahi İslâm'a girmesi hakkında umut kalmadı.

Kurayş'in dışındaki, Mekke'nin çevresindeki kabileler ve Hacc için Arab beldesinin çeşitli yerlerinden gelen kabileler, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'*ın yalnızlığa itildiğini, Kurayş'in düşmanlıkla etrafını sardığını, ona yardımcı olan herkesi kendilerine düşman saydığını gördüler, böylece ondan daha çok yüz çevirdiler.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* gördü ki; o güne kadar kendisine tabii olanlarla birlikte Rabbi'nin Risaleti bir daire içinde durup kaldı. Kendisi ile kabilelerinin arası gittikçe açıldığı, Kurayş'in ona olan kininin gittikçe arttığı, insanlar gittikçe ondan uzaklaştığı bir halde günler geçiyordu.

Fakat bütün bunlara rağmen Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Ashabının *RadiyAllahu Anh*, Allah *Azze ve Celle'*nin ona yardım edeceği ve bütün dinlerin üzerine Dinini yücelteceğine olan şiddetli güvenleri sarsılmadı. O, her zaman fırsat buldukça davete devam ediyordu. Hacc mevsimi geldiğinde Arab Yarımadası'nın her kesiminden insanlar kabileler halinde Mekke'de toplanıyorlardı. Bu kabilelerin

onun davetinden yüz çevirmelerini ve ondan uzaklaşmalarını açıkca ortaya koymalarına veya onu güzel olmayan bir şekilde reddetmelerine aldırış etmeden Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onları İslâm'a davet ediyordu.

O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, insanlara Rabbi Allah *Azze ve Celle*'nin Risaletini tebliğ ettiği zaman Kurayş'in düşükleri (sefihleri) onunla alay ediyorlar, gürültü yapıyorlar ve ona kötü muamelede bulunuyorlardı. Onların böylesi kötü tavırlarında, onu hoşnut kılacak ve nefsinin sabaha kadar da olsa emniyette hissettirecek bir müspet değişim olmadı.

Muhakkak ki Allah *Azze ve Celle*, onu İslâm'la göndermişti. Onun için o Allah *Azze ve Celle*'nin yardımından, desteğinden ve Dinini açığa çıkarmasından, üstün kılmasından hiç şüphe etmiyordu. Davetinin durumunu, vermiş olduğu elem ve Kurayş'ten gelen şiddet ve sıkıntı içinde olduğu bir dönemde Allah *Azze ve Celle*'nin göstereceği yolu, beklemeye başladı. Bu bekleyiş, çok uzun sürmedi ta ki Medine'den istikbaldeki zafer müjdeleri görünmeye başladı.

O müjde, Hazreç kabilesinden sayıları üç ile on arasında olan bir topluluktur ki, onlar Hacc mevsiminde Mekke'ye geldiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onlarla karşılaştı ve onlarla konuştu. Onlara halleri hakkında sordu. Onları Allah *Azze ve Celle*'ye davet etti. Onlar birbirlerine bakıp dediler ki:

"Ey kavmimiz, biliniz ki Vallahi bu, Yahudilerin sizi korkuttuğu Nebî'dir muhakkak. Dikkat edin ona uymakta geri kalmayın." Böylece onlar, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın çağrısını kabul ettiler. Onu tasdik ettiler. Müslüman oldular ve ona dediler ki;

"Artık kabilemizi [Hazreç ve Evs'i] terk ediyoruz. Zaten onların arasında düşmanlık ve şerden dolayı bir yakınlık da yok-

tur. Umulur ki, Allah onları seninle bir araya toplar. Eğer Allah, senin etrafında onları toplarsa, senden daha aziz bir kişi yoktur.”

Sonra o insanlar Medine'ye geri döndüler. Kabilelerine Müslüman oluşlarını anlattılar. Kalpleri sevinç, nefisleri özlem dolu olarak onlar yeni dine ısınıyorlardı. Böylece Ensar ve Hazreç'in evlerinden hiç bir ev kalmadı ki, onda Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın bahsi geçmiş olmasın.

Birinci Akabe Biati

Nihayet ikinci Hacc mevsimi geldiğinde Medine ehlinde on iki kişi panayıra geldiler. Onlar ve Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Akabe'de buluştular. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* biat ettiler. Bu, Birinci Akabe biatıydı. Onlar bu biatle; “Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina yapmamak, çocuklarını öldürmemek, iftira etmemek, herhangi bir iyilik hususunda ona âsi olmamak” hususunda Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* biatte bulundular. Buna karşılık Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'da* onlara, eğer ahidlerinde/sözlerinde dururlarsa Cennet olduğunu eğer bu sözlerinden bir şeyi örtbas ederlerse işlerinin Allah *Azze ve Celle'ye* ait olduğu, dilerse azap dilerse af edeceğini vaad etti. Onlar biati yaptıktan sonra Hacc mevsimi sona erince Medine'ye geri döndüler.

Medine'de Davet

İbn İshak dedi ki: *“Medine’den gelen topluluk ayrıldıktan sonra, Rasulullah Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam onlarla birlikte Mus’ab ibni Umeyr’i gönderdi. Ve ona onlara Kur’an okumasını, İslâm’ı öğretmesini ve onları dinde fakih kılmasını emretti. Mus’ab, Medine’de “okutucu” olarak isimlendirildi. O, Es’ad ibni Zurâra’nın evine geldi. Mus’ab RadiyAllahu Anh, insanların evlerine, kabilelerine gidiyor onları İslâm’a davet ediyor, onlara Kur’an okuyordu. Bir ve iki kişi Müslüman olunca, İslâm açığa çıktı. Ve İslâm, Evsullah’ın evleri dışında Ensar’ın bütün evlerinde yayıldı. O Evsullah denilen kabile ise şunlardır: Hatme, Vâil ve Vakıfdir.*

Mus’ab RadiyAllahu Anh, onlara Kur’an okuyor ve öğretiyordu. Mus’ab RadiyAllahu Anh, onlarla Cuma namazı kılmak için kendisine izin vermesi için Rasulullah Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’a mektup yazdı. Rasulullah Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam, ona izin verdi ve yazdı ki:

أما بعد فانظر اليوم الذي تجهر فيه اليهود بالزبور لسبتهم ... فإذا مال النهار عن شطره فتقربوا إلى الله بركعتين، وأخطب فيهم

“Yahudilerin Cumartesi (haftalık tatilleri) hazırlıklarına başladıkları gün (yani Cuma günü) güneş tepe noktasından eğilmeye başladığında Müslümanlara topluca iki rekât namaz kıldır ve onlara hutbe oku.”

Mus’ab ibni Umeyr RadiyAllahu Anh, Sa’d ibni Hayseme’nin evinde on iki kişilik bir cemaat halinde Cuma namazı kıldırıldı. *“Onlar için o gün koyundan başka bir kurbanlık yoktu.”* Nitekim o, İslâm’da ilk Cuma namazı kıldırandı.

Mus’ab RadiyAllahu Anh, Medine’de insanlara gidip onları İslâm’a davet etmek ve onlara İslâm’ı öğretmekte devam ediyordu. Ve bir gün Es’ad ibni Zurâra, Mus’ab ibni Umeyr

ile Benî AbdulEşhel ve Benî Zafer'in bölgelerini kastederek yola çıktılar. Sa'd ibni Muaz, Es'ad ibni Zurâra'nın teyzesinin oğluydu. Onunla birlikte Benî Zafer'in bahçelerinden bir bahçeye girdi. O bahçe Bi'r-i Merak denilen bir su kuyusunun yanındaydı. O ikisi bahçeye girip oturdular. Eslem kabilesinden bir taife da onların yanlarında toplandılar.

O zaman Sa'd ibni Muaz ve Useyd ibni Hudayr, Benî Abdil Eşhel'den olan kabilelerinin efendisi idiler. Her ikisi de kabilelerinin dini üzere müşrik idiler. Bu olayı işittikleri zaman Sa'd ibni Muaz, Useyd ibni Hudayr'e dedi ki: *"Ben karışmam, bölgemize zayıflarımızı ifsat etmek için gelmiş olan o iki kişiye git ve onları men et ki bize gelsinler. Çünkü bilindiği gibi sayet Es'ad ibni Zurâra akrabam olmasaydı senin yerine onu ben kovardım. O, benim teyzemin oğludur. Ona karşı gelmeye kendimde cesaret bulamıyorum."*

Bunun üzerine Useyd ibni Hudayr mızrağını aldı sonra onlara gitti. Es'ad ibni Zurâra onu görünce Mus'ab ibni Umeyr'e şöyle dedi: *"İşte bu, kabilelerinin efendisidir, sana gelmektedir. Onun hakkında doğru olanı yerine getir."* Mus'ab dedi ki: *"Eğer oturursa onunla konuşurum."* Useyd, söverek önlerinde durdu ve şöyle dedi: *"Sizi bize getiren nedir ki zayıflarımızı ifsat ediyorsunuz? Eğer sağ kalmaya ihtiyacınız varsa bizden ayrılıp gidiniz."* Bu sırada Mus'ab ona dedi ki: *"Oturup da dinlemez misin? Eğer razı olursan kabul edersin, hoşuna gitmezse bırakırsın."* Useyd, *"Haklısın"* dedi. Sonra mızrağını yere saplayıp onların yanına oturdu. Böylece Mus'ab *RadiyAllahu Anh* ona İslâm'dan bahsetti, Kur'an okudu.

[Her ikisinden rivayet edildiğine göre], onlar dediler ki: *"VAllahi, yüzünün aydınlığından ve yumuşamasından dolayı o konuşmadan önce yüzünden Müslüman olduğunu anladık."* Sonra o; *"Bu ne güzel bir sözmüş! Bu dine girmek istediğiniz"*

zaman ne yaparsınız?" dedi. Onlar da ona şöyle dediler: "Gusledersin, paklanırsın, elbiseni de temizlersin, sonra iki rekât namaz kılarırsın." Bunun üzerine o da kalktı, gusül abdesti aldı, elbiselerini temizledi, Hak şahadetiyle şahadet getirdi, iki rekât namaz kıldı, sonra onlara şöyle dedi: *"Arkamda bir adam var ki, eğer o size tâbi olursa onun kavminden hiç bir kimse ondan ayrılmaz. Ve onu şimdi size göndereceğim. O, Sa'd ibni Muaz'dır."* Sonra mızrağını aldı, Sa'd ve kabilelerinin yanına gitti. Onlar meclislerinde oturmakta idiler.

Sa'd ibni Muaz dönüşünde ona baktığı zaman şöyle dedi: *"Allah'a yemin ederim ki, Useyd sizin yanınızdan gittiği yüzden başka bir yüzle size gelmiştir."* O meclise [toplantı yeri-ne] geldiğinde Sa'd ona dedi ki: *"Ne yaptın?"* O da dedi ki: *"O iki adamla konuştum, VAllahi onlarda bir sakınca görmedim. Ben onları nehyettim. Onlar istediğinizi yaparız dediler. Bana haber verildi ki; Benî Hârîse, sana hakaret için Es'ad ibni Zurâra'yi öldürmeye çıkmışlardı. Çünkü onlar biliyorlar ki o senin teyzenin oğludur. Neticede sana verdikleri sözü bozup ihanet edecekler."* Bunun üzerine Sa'd gazaplanarak süratle kalktı. O, Benî Hârîse'nin haberinden korktu ve sinirli olarak eline süngüyü aldı. Useyd'e, *"VAllahi senden faydalı bir şey görmedim"* dedi.

Sonra Mus'ab ile Es'ad'a gitmek üzere yola çıktı. Sa'd onları emniyetli bir vaziyette görünce; Useyd'in kendisinin onları dinlemesini [yani onu Müslüman ettirmek istediğini] anladı. Söverek önlerinde durdu. Sonra Es'ad ibni Zurâra'ye dedi ki: *"Ey Ebu Umâme, VAllahi şayet aramızda akrabalık olmasaydı, bunu benden kurtaramazdın. İstemediğimiz şeyi evlerimize mi sokacaksınız?"* Sa'd gelmeden Es'ad ibni Zurâra, Mus'ab ibni Umeyr'e şöyle demişti: *"Ey Mus'ab, VAllahi sana kabilesinin efendisi geliyor. Eğer o, sana tabi olursa hiç kimse sana tabi olmaktan geri kalmaz."* Sa'd gelince

Mus'ab ona şöyle dedi: *"Oturup da dinler misin? Dinleyince hoşuna giderse kabul edersin. Hoşuna gitmezse senin kerih gördüğün şeyi senden uzaklaştırırız."* Sa'd, *"Haklısın"* dedi, sonra süngüsünü yere sapladı ve oturdu. Mus'ab *RadiyAllahu Anh* ona İslâm'ı tanıttı ve Kur'an okudu.

Dediler ki; *"Vallahi, o kendisi konuşmadan önce yüzünden Müslüman olduğunu anladık. Çünkü yüzü nurlanmış ve yumuşamıştı."* Daha sonra Sa'd onlara dedi ki: *"Müslüman olup bu dine girdiğiniz zaman ne yaparsınız?"* Onlar dediler ki: *"Gusül abdesti alırsın, temizlenirsin ve elbiseni de temizlersin, Hak şahadetini getirirsin, sonra iki rekât namaz kılarırsın."* O da kalktı; gusül abdesti aldı, elbisesini temizledi, Hak şahadetini getirdi, iki rekât namaz kıldı. Sonra süngüsünü aldı ve kabilesinin meclisine gitmeye kastederek dönüp gitti. Onunla birlikte Useyd ibni Hudayr de gitti.

Kavmi onu dönerken gördüğünde şöyle dediler: *"Allah'a yemin ederiz ki, Sa'd yanınızdan gittiği yüzden başka bir yüzle dönmüştür."* O, kabilesinin yanına geldiğinde şöyle dedi: *"Ey Benî AbdulEşhel, beni içinizde nasıl bilirsiniz?"* Dediler ki: *"Sen bizim efendimizsin, lütüfkârimizsin ve reyce bizim en üstünümüzsün, temsilcilik yönünden en uğurlumuzsun."* O dedi ki: *"Sizler Allah'a ve O'nun Rasulü'ne iman etmeden küçük büyük hiç birinizle konuşmayacağım."* Mus'ab ve Es'ad dediler ki: *"Vallahi, Benî AbdulEşhel evlerinde Müslüman olmayan hiç bir erkek ve kadın kalmadı."*

Mus'ab, Es'ad ibni Zurâra'nın evine döndü. Mus'ab, orada insanları İslâm'a davet ederek kaldı. Ta ki, Ensar'ın evlerinden erkek ve kadın Müslüman olmayan hiç bir ev kalmadı.

Mus'ab *RadiyAllahu Anh* Medine'de Evs ve Hazreç arasında bir sene geçirdi. O, bu dönem içinde onlara dinlerini öğretiyordu. Ve Allah'ın davasına Kelimet'ul Hakk'a yardımın artmasını sevinçle görüyordu. Mus'ab *RadiyAllahu Anh*, Al-

lah *Azze ve Celle*'nin davetini kendilerine tebliğ edebilmek için, insanlara ulaşabilmek gayretiyle kapı kapı dolaşıyordu. Tarlalara gidiyordu ki, orada çalışan ziraatçılara ulaşsın ve onları İslâm'a davet etsin. O, kabilelerin efendileriyle karşılaşıyor ve onları Allah *Azze ve Celle*'nin dinine davet ediyordu. Es'ad ibni Zurâra *RadiyAllahu Anh* ile insanlara ulaşmak ve onlara Hakk'ın sesini duyurmak için vesileler bulup kullandıkları gibi daima maksatlı hareket halinde oluyordu. Ta ki, o bir sene içerisinde insanların fikirlerini cahiliyye putperestliği ve yanlış duygu ve anlayıştan Tevhid ve imana ve İslâm'ı anlayış ve duygulara çevirmeye muktedir oldu. Öyle ki, o duygu ve fikirle insanlar şirkten hoşlanmıyor, ölçü ve tartıda haksızlık yapmaktan nefret ediyorlardı.

İşte Mus'ab *RadiyAllahu Anh*'ın faaliyetleri böyle idi. Onunla birlikte Müslüman olanların, bir sene içinde Medine'yi şirk halinden İslâm haline çeviren faaliyetleri bu idi.

İkinci Akabe Biati

Birinci Akabe biati hayırlı ve bereketli oldu. Zira sayıları çok az olan Müslümanlarla Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Ashabından bir şahıs olan Mus'ab ibni Umeyr *Radiyallahu Anh* Medine'yi değiştirmek için yeterli oluyordu. O, Medine toplumundaki mevcut duyguları ve fikirleri köklü bir değişime uğratiyordu.

Mekke'de Müslüman olanlar çok olmasına rağmen, Medine'ye nispeten insanların büyük çoğunluğu onlardan ayrı, uzak duruyorlardı. Çünkü topluluklar iman etmiyor, İslâmî fikir ve duygular topluma tesir etmiyordu. Fakat Medine'de insanlar topluluklar halinde İslâm'a girdiler. Orada toplum, İslâm'la etkileniyor, İslâm'ın fikir ve duyguları etkili oluyordu.

Bu da şuna açıkça delâlet etmektedir ki, toplumdan ve topluluklardan kopuk fertlerin imanı, toplumda veya herhangi bir toplulukta bir tesir oluşturmamaktadır. Hatta o fertler, kuvvetli de olsalar durum değişmemektedir. İnsanlar arasındaki kaim olan alâkalar, fikir ve duyguların tesiri ile etkilenirse, o zaman toplumda daveti taşıyanların sayıları az da olsa, o toplumda değişim ve inkılâp vukuu bulur.

İslâmî fikirlerin ve duyguların Mekke'de etkili olmayışı şuna da delâlet etmektedir: Belli bir fikir üzerinde donup kalan bir toplum [Mekke toplumu gibi bir toplum] içerisinde her ne kadar fasit fikirler olsa da, o fasit fikirlerin tahakküm sürmediği [Medine toplumu gibi] bir toplumdan çok daha zor ve güç bir toplumdur. Onun için Medine'deki toplum Mekke'deki toplumdan daha çok İslâm'dan etkilendi.

Nitekim Medine'deki insanlar, taşıdıkları fikirlerin hatalı olduğunu hissediyorlardı ve hayatları için başka fikir ve ni-

zamları araştırıyorlardı. Diğer yanda Mekke toplumu ise, üzerinde buldukları durumdan memnun ve özellikle küfürün başları [örneğin; Ebu Leheb, Ebu Cehil, Ebu Sûfyân olmak üzere] içinde buldukları durumun devam etmesine hâris olan [çok düşkün olan] bir toplumdur.

Onun için Mus'ab ibni Umeyr *Radiyallahu Anh*, Medine'de kısa bir süre geçmeden İslâm Daveti'ne yönelik buldu. Hemen insanları İslâm'a davet etmeye, onları İslâm'ın fikirleri ve hükümleriyle kültürlendirmeye başladı. Bunun karşılığını hemen görmek istiyordu. Ve insanların İslâm'a ve İslâm'ın hükümlerini anlamaya yönelişlerini, meyillerini görünce çok sevindi. Müslümanların sayısının ve İslâm'ın etkinliğinin Medine'de artmakta olduğunu görüyordu. Ondan dolayı mutlu oluyordu. Tâlim/Eğitim ve davetin yayılması hakkındaki faaliyetlerini artırdı. Ta ki, Hacc mevsimi gelinceye kadar. Hacc mevsimi gelince Mekke'ye geri döndü. Ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a*; Müslümanların durumunu ve kuvvetlerini, İslâm'ın durumunu ve onun yayılışının artışını, Medine'deki toplumun İslâm'a yönelişini, böylelikle toplumda sadece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* hakkında konuşmaya başladığını, toplumun atmosferinde İslâm'dan başka bir şeyin olmadığını ve İslâm'ın oluşturduğu her şeyin üzerine galip gelen tesir ile Müslümanların orada kuvvet ve izzetlerinin olduğunu, bu sene Müslümanların bazılarının hazır olacağını, o Müslümanların Allah *Azze ve Celle*'ye kuvvetli iman ettiklerini, Allah *Azze ve Celle*'nin Risaletini taşımaya ve Allah *Azze ve Celle*'nin Dinini müdafaya hazır olduklarını anlattı...

Ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Mus'ab *Radiyallahu Anh*'in haberinden dolayı çok sevindi. Durumu uzunca düşündü. Mekke toplumu ile Medine toplumu arasında mukayese, değerlendirme yaptı. O Mekke ki orada Allah *Azze ve*

Celle'ye davette bulunarak art arda on üç sene geçirmişti. Daveti için çalışabileceği kadar çalıştı. Hiç bir fırsatı takatinden yettiğince değerlendirmeye çalışmaktan geri durmadı. Her çeşit ezaya katlandı.

Fakat toplum taşlaşmıştı. Davet, ona işlemiyordu, onda yol bulamıyordu. Mekke ehlinin kalpleri ise adeta taşlaşmıştı. Akılları geçmiş üzerinde donup kalmıştı. Akıllarını işletmiyorlardı. Ondan dolayı Mekke toplumu zordu. Davet için çok az meyilliydi. Mekke'nin kendisinin baş merkez olduğu şirk putperestliği Mekke toplumunun fertlerinin nefislerine iyice yerleşmişti.

Medine toplumuna gelince; Hazreç'ten bir topluluğun [rivayetlere göre beş altı kişilik bir topluluk] Müslüman olmasından bir sene geçtikten sonra on iki erkek kişinin biati gerçekleşmişti. Mus'ab ibni Umeyr, bir sene daha gayret sarf etti. Bu faaliyet ve gayretler Medine'de İslâmî havanın oluşmasına yeterli oldu. İnsanlar müthiş surette Allah *Azze ve Celle*'nin Dinine giriyorlardı.

Mekke'de Müslüman olanların sayısının sınırlı kalmasıyla Allah *Subhanehû ve Teâlâ*'nın Risaleti duraklamıştı. Bununla beraber orada, Müslümanlar Kurayş'in eziyet ve kötülükleriyle karşılaşıyorlardı. Fakat Medine'de ise; Allah *Azze ve Celle*'nin Risaleti süratli bir şekilde yayılmaya başladı ve Müslümanlar orada Yahudi ve müşriklerden hiç bir eziyet görmüyorlardı. İslâm, nefislerinde yerleşebiliyor, Müslümanların önünde yol açılıyordu.

Bundan dolayı Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* için iyice açığa çıkmıştı ki; İslâm'a davet için Medine Mekke'den daha müsait ve Medine toplumu, İslâm'ın nurunun etrafa yayıcısı olmaya Mekke'den daha çok kabiliyetli ve meyilliydi.

Bunun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Medine'ye hicret etmeyi ve Ashabının oradaki Müslüman kardeşlerine hicret etmelerini düşündü. Çünkü onlar orada emniyet bulurlar ve Kurayş'in eziyetlerinden kurtulurlar ve sadece davet için çalışırlar. Böylece davet ile birlikte davetin ameli merhalesi olan İslâm'ı tatbik etmek, devlet kuvveti ve otoritesiyle İslâm Risaleti'ni taşımak merhalesine geçerlerdi. Medine'ye hicretin sebebi işte budur, başkası değil...

Şuna kesinlikle dikkat edilmelidir ki; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, sadece davetin önünde zorluklarla karşılaşması ve onlara sabretmeyişinden dolayı Mekke'den hicret etmeyi düşünmedi... O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, muhakkak ki bu zorlukları ortadan kaldırmak için uğraştı. Ve O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Mekke'de fikrinden vazgeçmeden ve değiştirmeden 10 sene sabretti. O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve O'na tabi olanlar davet yolunda şiddetle, terörle karşılaşıyordu. Fakat o yolda devam ediyordu. Kurayş'in kötülükleri onun nefsinde herhangi bir zâfiyet oluşturmadı. Kurayş'in karşı koyuşu onun azmini gevşetmedi. Bilakis Rabbi'nden izzetle gelen İslâm Daveti'ne imanı, Allah *Azze ve Celle*'nin yardımından şüphesinin olmayışındaki sebat ve kesin idraki daha da arttı.

Fakat Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu tecrübelerden sonra Mekke'deki toplumun katılığı, bu toplumdaki fikrî seviyenin çok düşüklüğü, toplumdaki katı yüreklilik ve dalâlet/sapıklık o toplum hakkındaki umudu zayıflattığını ve davet için tecrübelerin devamı için gösterilen gayretleri boşa çıkardığını gördü. Onun için kesinlikle bu toplumdan başka bir topluma geçişin olması gerekiyordu. Mekke'den hicret etmeyi düşündü. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı Medine'ye hicret etmeyi düşünmeye iten şey işte bu idi. Yoksa sadece kendisini ve Ashabını eziyetten kurtarmak

değildi...

Evet, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ashabını dinleri ile birlikte kaçarak Habeş'e hicret etmelerini emretmiştir. Sebebi şudur: Her ne kadar eza iman ateşini parlatıyor, işkence ve zulüm ihlâs ateşini alevlendiriyor; direniş, karşı koyuş azimleri, kararlılığı kesinleştiriyor idiye de iman sahibini her şeyi küçük, hafif görmeye, yolunda malı, makamı, rahatı ve hayatı kurban etmeye iter ise de; evet muhakkak ki her ne kadar Allah *Azze ve Celle*'ye iman, mü'mini, nefsini memnuniyetle Allah *Azze ve Celle* yolunda takdim ettirse de; lâkin ezânın sürekli, işkencenin devamlı olması, mü'mini ezâyâ sabırla işkencelere kurban gitmesiyle meşgul kılar. Bu meşguliyet mü'minin ufkunu genişletmesini, Hakkı derin ve kuvvetlice idrakinin artmasını sağlayan ince akletmekten, tefekkürden, umuttan alıkoyar. Onun için mü'minlerin fitne vatanlarından, yurtlarından hicret etmeleri gerekirdi. İşte bu Müslümanların Habeş'e hicretlerine uygun düşmektedir.

Fakat Müslümanların Medine'ye hicretleri ise; Müslümanları Risaletiyle birlikte yeryüzünde Allah *Azze ve Celle*'nin Kelimesini yükseltecek olan yeni toplumlarını süratle oluşturabilecek bir konuma getirmiştir.

Buradan hareketle; İslâm oraya girip bu şekilde yayıldık-tan sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ashabına Medine'ye hicret etmelerini emretmeyi düşündü. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ashabını Medine'ye hicret etmelerini emretmeden ve kendisi oraya hicret etmeye karar vermeden önce; muhakkak ki Medine'den hacc için gelen Medine ehli ve Müslümanları, onların davetinin himayesi ve Allah *Azze ve Celle* yolunda işkenceler için yeterli uygunlukta oluşlarını, onların harb üzerine biat etmeye hazır oluşlarını ve kendisiyle biat etmeyi istediklerini gördü. İşte o "*kıtâl biati*" [Harb biati] İslâm Devleti'nin temel taşı olacaktı.

Ve Hacc mevsiminin gelmesini bekledi. Bu bi'setin 12. senesi [622 milâdî senesi] idi. Medine'den gelen hacılar gerçekten çok idiler. Aralarında 75 Müslüman vardı. Bunların 73'ü erkek ve ikisi kadın idi. O iki kadın Müslüman ise; Nusseybe ibni Kâb Umm-i Amâra [ki bu, Benî Mâzin binti Neccar'ın kadınlarından birisidir] ve Esmâ bint-i Amr ibni Adıyy [ki bu da Benî Seleme'nin kadınlarından birisidir. Bu kadın Umm'i Meni'dir].

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onlarla gizlice buluştu. Ve onlarla ikinci biat hakkında konuştu. Anlattı ki; bu biatle sadece davette bulunup ezaya sabretmekle kalınmayacak. Bilakis o noktayı aşır Müslümanların kendi nefislerini kuvvetle müdafaa edebilecekleri bir noktaya ulaşılacak ki o, İslâm Devleti'nin kuruluşunda köşe taşı ve ilk sütun oluşturacak bir nüveyi icat edecektir. O İslâm Devleti'dir ki; toplumda İslâm'ı tatbik edecek, cihanşümül bir davet olarak İslâm'ı bütün insanlara taşıyacak, İslâm'ı himaye edecek, İslâm'ın yayılmasına mani olan yolundaki engeli ortadan kaldıracak, İslâm'ı tatbik edecek kuvveti de beraber taşıyacaktır.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, işte bunları onlara anlattı. Onların hüsnü kabullerini, bu işe hazır oluşlarını gördü, idrak etti. Ve onlarla Bayram günlerinin ortasında gecenin son üçte birinde Akabe'de buluşmak üzere sözleşti. Ve onlara dedi ki:

لا توقظوا نائماً، ولا تنتظروا غائباً

“Uyuyanı uyandırmayın, gaibi de beklemeyin.”

Belirlenen buluşma gününde gecenin üçte biri geçtikten sonra onlar buldukları yerlerinden [kamplarından] işlerinin keşfedilmesinden korkarak gizlice çıktılar. Akabe'ye gittiler, toptan dağa tırmandılar. Beraberlerinde o iki kadın

da vardı. Hepsi Akabe'deki boğazda toplandılar ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* beraberinde amcası Abbas ibni AbdulMuttalib olduğu halde geldi. Abbas, o zaman henüz Müslüman olmamıştı. Ancak yeğenini güvence altına almayı arzu ediyordu. İlk konuşan o oldu. Ve şöyle dedi:

“Ey Hazreç topluluğu! Şüphesiz bildiğiniz gibi Muhammed bizdendir. Ve biz onu kavmimizden korumuşuzdur. O kavmi ve memleketinde izzet ve kuvvet içindedir. Ancak o size katılmak istiyor. Eğer siz onu kendisine davet ettiğiniz şeyle ona vefalı olacağınıza aklınız kesiyorsa, size ve yüklendiğinize diyecek yok. Eğer onu yanınıza götürdükten sonra yardımsız kendisi ile baş başa bırakacaksanız şimdiden onu bırakın.”

Abbas'ın sözünü onlar dinledikten sonra ona dediler ki: *“Senin söylediklerini dinledik.”* Sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* yönelerek; *“Sen anlat ya Rasulullah, kendin için ve Rabbin için istediğin sözü al”* dediler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Kur'an okuyup İslâm'a teşvik ve rağbet ettikten sonra şöyle cevap verdi:

أَبَايُكُمْ عَلَىٰ أَنْ تَمْنَعُونِي مِمَّا تَمْنَعُونَ مِنْهُ نِسَاءَكُمْ وَأَبْنَاؤَكُمْ

“Kadınlarınızı ve çocuklarınızı kendisinden koruduğunuz şeylerden beni korumanız üzere beyatlaşıyor musunuz?”³

Berâ ibni Marur onun üzerine biatleşmek üzere elini uzattı ve dedi ki: *“Evet ya Rasulullah, seninle biatleşiyoruz. Biz VAllahi harb ehliyiz ve silah sahipleriyiz. Bunlar ecdadımızdan bize miras kalmıştır.”*

Berâ, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile konuşmasını bitirmeden Ebu Heysem ibni Tayyihan sözün arasına girdi ve şöyle dedi: *“Ya Rasulullah, bizimle bazı adamlar [Yahudiler] arasında akidler/bağlar vardır. Biz o bağları kesece-*

³ Ahmed b. Hanbel, Müs. Mekkiyyin, 15237

ğiz. *Eğer bunu yaparsak sonra Allah seni galip kılarca kabile-
ne dönmeni ve bizi terk etmeni umar mısınız?*” Bunun üzerine
Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* tebessüm etti ve sonra
şöyle dedi:

بَلِ الدَّمِ الدَّمِ وَالْهَدْمِ الْهَدْمِ أَنَا مِنْكُمْ وَأَنْتُمْ مِنِّي أُحَارِبُ مَنْ حَارَبْتُمْ وَأَسَالِمُ مَنْ
سَأَلْتُمْ

**“Hayır. Bilakis, kanınız kanımdır. Hedmim hedminiz-
dir (Yani hürmet kast olunarak benim zimmetim sizin zimme-
tinizdir). Ben sizdenim siz de bendensiniz. Düşmanlarınız-
la savaşır barış yaptıklarınızla barış yaparım.”**⁴

Onlar Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’a* biat için top-
landığında Abbas ibni Ubade ibni Nadle el Ensari ⁵ araya gi-
rerek şöyle dedi: *“Ey Hazreç topluluğu, hangi hususlarda bu
zata biat ettiğinizi biliyor musunuz?”* Onlar da, *“Evet”* dediler.
Sonra Abbas ibni Ubade; *“Şu halde siz, siyahı ve beyazı ile bü-
tün insanlarla savaşı göze almak üzere ona biat ediyorsunuz.
Eğer siz mallarınızın telef olduğunu ve büyüklerinizin öldü-
rıldüğünü görünce, onu düşmanlarınızın eline bırakmayı dü-
şünüyorsanız, biliniz ki VAllahi bu sizin için dünya ve Ahirette
yüz karasıdır. O halde onu şimdiden terk ediniz. Şayet malla-
rınızın tamamen yok olması ve ileri gelenlerinizin öldürülme-
sine rağmen taahhütlerinizi yerine getirmeyi kabul ediyorsa-
nız, o zaman onu alıp götürünüz. Allah’a yemin ederim ki,
dünya ve Ahiret için hayırlı olan da budur.”* dedi.

Ensar cevaben dediler ki: *“Mallarımızın telef olmasına ve
eşrafımızın öldürülmesine rağmen biz onu muhakkak ki alıp
götüreceğiz.”* Sonra da Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-
Selam’a* yönelerek; *“Ya Rasulullah! Biz bunları yerine getirdi-
ğimiz takdirde karşılığında bize ne var?”* dediler. Rasulullah
Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam de, nefsinden emin olarak cevaben

⁴ Ahmed b. Hanbel, Müs. Mekkiyyin, 15237

⁵ Beni Salim b. Avf’in kardeşi

dedi ki: الجنة **“Cennet var.”**

Ve onlar ellerini ona uzattılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* de elini uzattı. Şöyle diyerek biat ettiler:

“Darda ve ferahta, sevinçte ve kederde, dinleme ve itaat etme üzerinde, nerede olursa olsun Hakkı söylememize, Allah yolunda hiç bir laimin levminden (kınayanın kınamasından) korkmamaya biat ediyoruz.”

Biat işi tamamlanınca Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* dedi ki:

أُخْرِجُوا إِلَيَّ مِنْكُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيًّا يُكُونُونَ عَلَى قَوْمِهِمْ فَأُخْرِجُوا مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيًّا

“Siz bana içinizden on iki nakip⁶ çıkarınız ki, kabilelerinin üzerine kefil (hâkim) olsunlar.”⁷

Onlar da aralarından on iki nakip çıkardılar. Dokuzu Hazreç'ten üçü de Evs'den.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, nakiplere şöyle dedi:

أَنْتُمْ عَلَى قَوْمِكُمْ بِمَا فِيهِمْ كَفَلَاءَ، كَكَفَالَةِ الْحَوَارِيِّينَ لِعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ، وَأَنَا كَفِيلٌ عَلَى قَوْمِي

“Siz, kavminizin kefillerisiniz. Havarilerin İsa ibni Meryem için kefillikleri gibi. Ben de, kavminin (yani Müslümanların) üzerine kefilim.”

Onlar kabul ettiler ve daha sonra yerlerine geri döndüler. Göçlerini toplayıp Medine'ye geri döndüler.

Ondan sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanların Medine'ye hicret etmelerini ve onların ufak topluluklar halinde çıkmalarını emretti. Müslümanlar, fert fert ya da üç beş kişilik ufak topluluklar halinde hicret etmeye

⁶ Nakip; kavmin temsilcisi, şahidi, reisi, efendesi demektir.

⁷ Ahmed b. Hanbel, Müs. Mekkiyyin, 15237

başladılar. Kurayş, biat işinden haberdar olmuştu. Onun için hicrete muktedir olanları Mekke'ye geri getirmeye çalıştılar. Hatta karı ile kocayı bile birbirinden ayırdılar. Fakat bütün bunlar, hicrete engel olamadı. Müslümanların hicreti devam etti. Rasulullah, bu esnada Mekke'de kalıyor, kimse onun Medine'ye mi hicret etmeye yoksa Mekke'de mi kalmaya karar verdiğini bilmiyordu.

Lâkin sadece bir kişiye Medine'ye hicret etmek istediğini açıklamıştı o da, Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* idi. Nitekim Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* ondan Medine'ye hicret etmesi için izin isteyince ona şöyle demişti:

لا تعجل لعل الله يجعل لك صاحبا

“Acele etme. Umulur ki, Allah senin için bir arkadaş kılar.”

Böylece Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* O'nun, *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın hicret etmek istediğini anlamıştı.

Kurayş, Müslümanların Medine'de artmasının orada onları büyük bir kuvvet sahibi kıldığını ve Mekke'de hicret edenlerle bu kuvvetin daha da arttığını, Müslümanlar Medine'de kuvvete sahipken Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın onlara katılmasının kendileri için [Kurayş için] helâk oluş, yok oluş demek olduğunu görüp binbir kuruntu ile hesap edip değerlendirmeler ve muhasebe yaptılar.

Bunun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Medine'ye hicret etmesine mani olmayı düşündüler. Fakat aynı zamanda onun Mekke'de kalmasından da korkuyorlardı. Çünkü düşünüyorlardı ki; onu Mekke'de alıkoyarak Medine'deki Müslümanlara eziyet yaparlarsa o zaman onlar o kuvveti oluşturduktan sonra kuvvetleri daha da artar da kendisine iman ettikleri Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı müdafaa için Mekke'ye gelirler.

Onun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı öldürmeyi düşündüler ki O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Medine'deki Müslümanlara katılmasın. Böylece Müslümanların Medine ehli ile birleşmelerine sebep oluşturan İslâm'ın ve Muhammed'in etkisi yok olsun.

Nitekim Sîret [Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın hayatı] kitaplarında geçmektedir ki, Aişe ve Ebû Umame ibni Sehm'in hadisinde rivayet edilmiştir ki: “*Rasulullah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın yanında yetmiş kişi [İkinci Akabe biatindeki yetmiş kişi kastediliyor.] vukuu bulunca, Rasulullah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın nefsi sürur duydu, ferahlandı. Nitekim Allah Subhanehû ve Teâlâ, ona harb ehlinin kuvvetini ve yardımını vermişti. Akabe biatiyle ilgili hadise duyulunca, müşriklerin Müslümanlara eziyet ve musibetleri şiddetlenmeye başladı. Rasulullah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın Ashabını sıkıştırıyor, onlara zahmet çektiriyorlar, yapabildikleri en ağır eziyet ve küfürle onlara sövüyorlar, hakaret ediyorlardı. Müslümanlar Nebî Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a şikayette bulundular. O da, dedi ki:*

قَدْ أُرِيْتُ دَارَ هَجْرَتِكُمْ وَأَنْتُمْ سَبْحَةٌ

“Ey Müslümanlar! Sizin hicret edeceğiniz yer, iki kara taşlık arasında, hurmaları bulunan bir yer olarak bana gösterildi.”⁸

Daha sonra bir kaç gün bekledi. Sonra da sevinçli olarak dışarı çıktı ve dedi ki:

قَدْ أَخْبِرْتُ بَدَارَ هَجْرَتِكُمْ وَهِيَ يَثْرِبُ، فَمَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ أَنْ يَخْرُجَ فَلْيَخْرُجْ إِلَيْهَا

“Bana, hicret edeceğiniz yer bildirildi. Orası Yesrib'tir. Sizden kim oraya gitmek isterse gitsin.”

Müslümanlar yolculuk için hazırlıklarını yaptılar. Yolculuk arkadaşlarını tespit ettiler. Vasiyetlerini yaptılar. Hafif

⁸ Buhari, K. Havalet, 2134

yüklerle Mekke'den çıkmaya başladılar. Onlar, Mekke'den fertler ya da ayrı ayrı küçük taifeler halinde dışarı çıktılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ise, Allah *Azze ve Cel-le*'den kendisi için hicret izni vermesini bekleyerek Mekke'de kaldı. Arkadaşı [Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*] ise, Müslümanlar Medine'ye hicret etmeye başlayınca kendisinin de oraya hicret etmesine izin vermesi için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* başvuruyordu. Fakat Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ona;

صاحباً لا تعجل لعل الله أن يجعل لك صاحباً **“Acele etme. Umulur ki, Allah senin için bir arkadaş kılar.”** diyordu. Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*'da o arkadaşın Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kendisi olmasını umuyor ve çok arzu ediyordu.

Kurayş, sahabenin hicretini görüce; onların kendileriyle harb etmek için Medine'de toplandıklarını anladılar. Bunun üzerine Dâr'un Nedve'de toplandılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın durumu hakkında ne yapacaklarını tartıştılar. Tartışma sonunda onun katledilmesi fikri üzerinde ittifak edip dağıldılar, sonra Cebrail *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* gelip, devamlı yatmakta olduğu yatağında yatmamasını emrederek Kurayş'in hilesini ona bildirdi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, o geceyi evinde geçirmede. Allah *Subhanehû ve Teâlâ* Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* hicret izni verdi.

Böylece Medine'de İslâmî kuvvetin oluşması, Medine'nin Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* karşılamaya ve orada İslâm Devleti'nin kurulmasına hazırlanmış olması Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* hicrete götürmüştü. İşte bu hicret için en doğru sebeptir. Onun için Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın, Kurayş'in kendisini öldürmesinden korkarak Mekke'den hicret ettiğini, oradan kaçtığını zanneden herkes yanılıyor, hata ediyor.

Muhakkak ki Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, hiç bir şekilde eziyeti hesaba katmadı. İslâm'a davet yolunda hiç bir şekilde ölümü nazara almadı ya da itibar etmedi. Nefsi ve hayatı için meşgul olmadı. Medine'ye hicreti sadece İslâm Daveti ve İslâm Devleti'nin kurulması içindir.

Her ne kadar Kurayş, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Medine'ye hicret etmesinden korkarak onu öldürmeyi emrettilerse ve onun hicret etmesini gözlerine çok büyütüyorlarsa da O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Kurayş'e karşı muvaffak oldu ve Kurayş'in karşı koymasına rağmen Medine'ye hicret etti. Onu öldürmeye karar vermiş olmalarına rağmen hicretine mani olamadılar.

Hicret; İslâmî bir toplum ve İslâm'la hükmeden, İslâm'ı tatbik eden açık ve kesin delille İslâm'a davet eden, şer ve tağutî güçlerden bu daveti kuvvetle koruyan bir devletin kurulması ile İslâm'a davet arasında bir dönüm noktasıdır...

İslâm Devleti'nin Kurulması

Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Medine'ye ulaştığında kendisini Medine ehlinden birçok kişi karşıladı. Onu karşılayanlar arasında Müslümanlar olduğu gibi Medine ehlinden Yahudiler ve Nasranîler/Hıristiyanlar da vardı. Müslümanlar O'nun *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın etrafını kuşattılar. Hepsi de onun yüzünü görmeyi çok arzu ediyorlardı.

Müslümanlar ona hizmet etmeyi ve onun rahatını sağlamayı çok arzu ediyorlardı. Müslümanlar onun getirdiği Dinin ve İslâm Daveti'nin yolunda canlarını takdim etmeye çok düşkün idiler. Müslümanlardan herkes Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kendisine gelmesini, kendisinin yanında kalmasını çok istiyorlardı.

Fakat O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, devesinin yularını serbest bıraktı ta ki deve kendiliğinden gidip Amr'ın iki oğlu Sehl ve Suhey'l'in hurma kurutma yerinde çöktü. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, orayı satın alıp üzerine bir mescid ve mescidin etrafına da kendi meskenini inşâ ettirdi. İster mescidin inşâsı isterse meskenin inşâsı öyle herhangi bir kişi için tâkat getirmeyeceği bir iş değildi. Nitekim hepsi de basit, sade idi. Öyle çok fazla masrafı ve uğraşı gerektirmiyordu. Mescid geniş bir avluydu. Dört duvarı kerpiçten yapıldı. Mescidin üstünün bir kısmı hurma dallarıyla örtülürken diğer bir kısmı açık olarak bırakıldı.

Mescidin bir köşesi bir meskene sahip olmayacak durumda olan fakirlerin barınmaları için ayrılmıştı. Sadece yatsı namazı saati dışında geceleri mescidde aydınlık yoktu. Çünkü namazın edası esnasında mescidin içinde ottan ateş yakılırdı. Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın meskenleri de ister yapı isterse aydınlık açısından mescidden farklı değildi.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, mescid ve meskenler yapılıncaya kadar Ebu Eyyub Hâlid ibni Zeyd Ensâri *RadiyAllahu Anh*'nin evinde kaldı. Meskenleri yapılıncaya oraya geçip orada kalmaya devam etti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, başlamış olduğu, kendisini ve davetini geniş adımlarla bir dönemden başka bir döneme geçiren bu yeni hayat hakkında düşünmeye başladı. O hayat; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Davetini, kültürlendirme ve etkileme devrinden, insanların alâkalarına, İslâm hükümlerini tatbik etme dönemine geçirdi. O hayat; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Davetin yolunda karşılaştığı eziyetlere sadece sabrederek davette bulunma döneminden, bu daveti himaye edecek kuvvet, otorite sahibi ve hâkim olma dönemine geçirmişti.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'ye varınca, namaz kılınan, toplanılan, istişare yapılan Müslümanların işlerinin yönetilip hükme bağlandığı bir yer olması için o mescidin yapılmasını emretti. Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* ve Ömer *RadiyAllahu Anh*'ı da kendisi için iki yardımcı olarak atadı. Ve O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* dedi ki:

وزیرای فی الأرض أبو بکر وعمر **"Benim yeryüzündeki iki vezirim Ebu Bekir ve Ömer'dir."**

Müslümanlar Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a yöneliyorlar, işlerinde ona müracaat ediyorlardı. Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Devlet Reisliği, Kadı ve Ordu Komutanlığı işlerini yapıyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanların işlerini tanzim ediyor, aralarındaki çekişmeleri çözümlüyordu. Seriyyelere komutanlar tayin ediyor, Medine dışına seriyyeler gönderiyordu. Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Medine'de ikâmete başladığı ilk günden itibaren Devleti kurdu. Sabit bir esas üzerine toplumu kurmak ve Devlet'in korunması,

Davetin yayılması için gerekli kuvveti hazırlamakla bu Devleti iyice yerleştirdi. Bu konularda tamamen mutmain olduktan sonra İslâm'ın yayılması yolunda duran maddî engelleri ortadan kaldırmaya başladı.

Toplumun Kurulması

Allah *Subhanehû ve Teâlâ*, insanda bekâ içgüdüğü yaratmıştır. Bu içgüdü, insanı diğer insanlarla toplu yaşamaya iter. Onun içindir ki, insanın diğer insanlarla topluca yaşaması tabiidir. İnsanların aralarında bir araya toplanmaları, içgüdüsel bir olaydır. Fakat sadece fertlerin bir araya toplanmaları onları bir toplum yapmaz. Onları sadece bir topluluk yapar. Eğer onlar toplanmakla yetinirlerse ancak bir topluluk olarak kalırlar. Eğer onların maslahatlarının sağlanması ve kendilerinden zararların defedilmesinden dolayı aralarında alâkalar ortaya çıkarsa; bu alâkalar, o topluluğu bir toplum yapar. Fakat o topluluktaki insanların fikirlerinin birleşmesiyle nazarları/bakışları bu alâkalar üzerine birleşmedikçe, duyguların birleşmesiyle bu alâkalar hakkında rıza ve hoşnutsuzlukları birleşmedikçe, bu alâkaları tanzim eden nizamların birleşmesiyle bu alâkaların tanzimi/yönetimi birleşmedikçe; bu alâkalar tek başına o insanlardan bir toplum meydana getirmez. Ondandır **toplum** olabilmesi için **ortak fikirler, duygular** ve **nizamların** olması zaruridir. Çünkü bunlar, bir topluluğu muayyen bir rengi olan muayyen bir toplum yapan unsurlardır.

Bu esasa binaen, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Medine'ye geldiğinde orada var olan topluma (mahiyetini anlamak için) baktığımızda görürüz ki; o zaman Medine'de üç topluluk vardı. **Birincisi**; Muhacir ve Ensar'dan oluşan Müslümanlar ki, onlar çoğunluktaydılar. **İkincisi**; müşriklerdir ki, onlar Evs ve Hazreç kabilesinden Müslüman olmayanlardan oluşmaktaydı. Bunlar, Medine ehli arasında azınlıktaydılar. **Üçüncüsü**; Yahudilerdi ki, onlar dört kesimden oluşuyorlardı. Onların bir kesimi, Medine içindeydi. Diğer üç kesimi ise, Medine dışındaydı. Medine içinde olanlar, Benî

Kaynuka isimli kabileydi. Medine dışında olanlar, Benî Nadir, Hayber Yahudileri ve Benî Kurayza'dır.

İslâm'dan önce **Yahudiler**, Medine'deki toplumdaki kopuk ayrı bir toplum idiler. Onların fikirleri ayrı, duyguları ayrı, meselelerini çözdükleri çareler, nizamları ayrıydı. Onun için Medine'de bulunmaları ve ona yakın olmalarına rağmen, Yahudiler Medine'deki toplumun bir parçası olarak itibar edilmezlerdi.

Müşriklere gelince; onlar azınlıktaydılar. Medine'yi kapsayan İslâmî atmosfer, onları tamamen kuşatmış, tesirsiz hale getirmişti. Onun için onların, alâkalarında İslâm fikirleri, İslâmî duygular ve İslâm nizamı önünde [İslâm'ı benimsememiş olsalar dahi] boyun bükmeleri kaçınılmaz bir işti.

Muhacirlere ve Ensar'a gelince; İslâm akidesi onları bir araya toplamış, İslâm da onları birbirine kaynaştırmıştı. Bunun için onların fikirleri tek, duyguları tekti. Alâkalarının İslâm'la tanzimi ise apaçık ve zaten zaruri bir işti.

Onun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onların aralarında İslâm akidesi üzerine alâkalar kurmaya başladı. Allah *Azze ve Celle* için ikişer ikişer kardeş olmaları için onları çağırırdı. Bu kardeşliğin, onların muamelelerinde, mallarında ve diğer işlerinde belli bir etkinliği vardı. Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanlar arasında kardeşliği oluşturdu.

Buna göre Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Ali ibni Ebî Talib *RadiyAllahu Anh* iki kardeş oldular. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın amcası Hamza *RadiyAllahu Anh* ile Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın azatlısı Zeyd *RadiyAllahu Anh* iki kardeş oldular. Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* ile Hârice ibni Zeyd *RadiyAllahu Anh* iki kardeş oldular.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Muhacir ve Ensar

arasında da kardeşliği oluşturdu. Buna göre meselâ; Ömer ibni Hattab *RadiyAllahu Anh* ile İtban ibni Malik el Hazrecî *RadiyAllahu Anh* iki kardeş oldular. Talha ibni Ubeydullah *RadiyAllahu Anh* ile Ebu Eyyûb el Ensarî *RadiyAllahu Anh* iki kardeş oldular. Abdurrahman ibni Avf *RadiyAllahu Anh* ile Sa'd ibni Rabî *RadiyAllahu Anh* iki kardeş oldular.

Bu kardeşlik müessesesi maddî yönden çok tesirli oldu. Zira Ensar, Muhacir kardeşlerine ikram ve cömertliklerini zaten ortaya koymuşlardı. Bu kardeşlik müessesesi bunu daha da kuvvetlendirmiş, te'kid etmiştir. Böylece Ensar; mallarını, yiyeceklerini Muhacir kardeşlerine verdiler, dünü-yevî ihtiyaçlarında onlara ortak oldular.

Muhacirlerden tüccarlar ticarete, çiftçiler ziraata, herkes kendi işine yöneldi. Tüccarlar ticaretle meşgul olmaya başladılar. Meselâ; bunlardan birisi olan Abdurrahman ibni Avf *RadiyAllahu Anh*, tereyağı ve peynir alıp satmaya başladı. Abdurrahman ibni Avf *RadiyAllahu Anh*'ın dışındaki birçok kişi onun yaptığı işi yapıyordu. Onlar ticaretlerinde ikramda bulundular. Çünkü onlar, ticaret işlerinde becerikli, mâhir idiler.

Ticaretle ilgilenmeyenlere gelince ki onların aralarında Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*, Ömer *RadiyAllahu Anh* ve Ali ibni Ebu Talib *RadiyAllahu Anh* ve diğerleri vardı. Onların hepsi Ensar'ın kendilerine bağışladığı arazilerde ziraatla meşgul oldular. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* bu yurmuştu ki:

مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَبْرَعْهَا أَوْ لِيَمْنَحْهَا أَخَاهُ **"Kimin arazisi varsa onu işletsin ya da onu kardeşine bahşetsin."**⁹

Böylece onların hepsi de kuvvetlerini toplamaya çalıştılar. Fakat orada ufak bir cemaat vardı ki onların ellerinde

⁹ Buhari, K. Mezara'at, 2172

mal yok, barınacak mekân yok ve çalışacak iş bulamıyorlardı. Onlar fakru zaruret içindeydiler. O kişiler, Muhacirlerden ve Ensar'dan değillerdi. Onlar, Medine'ye gelip Müslüman olmuş bedevî Araplardı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onlara ilgi gösterip mescidin suffasını [kapalı bir kısmını] onlar için ayırdı. Orada geceliyorlar, oraya sığınıyorlardı. Onun için onlar "*Ehli Suffa*" olarak isimlendirildiler. Allah *Azze ve Celle*'nin kendilerine güzel rızık olarak vermiş olduğu Ensar'ın, Muhacirlerin ve diğer Müslümanların mallarından onlara yiyecekler veriliyordu.

Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanların toptan istikrarlı bir halde kalmalarını, Müslümanlar arasındaki alâkaların sağlam bir esas üzerinde olmasını sağladı. Böylelikle Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'de toplumu sabit bir esas üzerine kurdu. Bu toplum, küfürün karşısında duruyordu. Yahudi ve münafıkların desiseleleri/entrikaları karşısında sabit ve yek vücut halinde kalmaya devam ediyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu toplum ve bu birlikten dolayı mutmain/huzurlu oluyordu.

Müşriklere gelince; İslâm'ın hâkimiyeti karşısında boyun bükme zorunda kalmışlar, zaafa uğramışlardı. Daha sonra varlıkları tamamen yok oldu. Onun için toplumun oluşumunda onların bir etkisi yoktu.

Yahudilere gelince; onlar İslâm'dan önce ayrı bir toplum idiler. İslâm'dan sonra İslâmî toplum ile onların toplumu ve Müslümanlarla onlar arasındaki ayrılık gittikçe daha da arttı. Onlarla Müslümanlar arasında belli bir esas üzerine alâkaların kurulması kaçınılmaz oluyordu. Onun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onlara karşı Müslümanların durumunu ve onların Müslümanlara olan alâkalarında uyumak zorunda oldukları şeyleri de onlar için belirleyip açıkladı.

Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Muhacirlerle Ensar arasını birleştirmek için bir yazılı metin hazırladı. Bu metinde Yahudileri de zikretti ve onlar üzerine bazı şartlar koydu. Bu yazı, içinde Müslümanların birbirleriyle ve kendilerine tabi olanlarla olan alâkaların belirlenip tahdit edilmesinden sonra Yahudi kabileleri ile Müslümanlar arasında alâkaları da belirleyen bir programdı. Nitekim bu yazı, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın şu sözleriyle başlıyordu:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. هَذَا كِتَابٌ مِنْ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قُرَيْشٍ وَيَثْرِبَ وَمَنْ تَبِعَهُمْ فَلِحَقِّ بِهِمْ وَجَاهِدْ مَعَهُمْ، أَنَّهُمْ أُمَّةٌ وَاحِدَةٌ مِنْ دُونِ النَّاسِ. ***Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu kitap (yazı), Nebî Muhammed tarafından Kurayşli ve Yesribli mü'minler ve Müslümanlar ve bunlara tabi olanlarla yine onlara sonradan iltihak etmiş olanlar ve onlarla beraber cihad edenler içindir. İşte bunlar, diğer insanlardan ayrı bir ümmettirler.***

Sonra Müslümanların aralarındaki alâkalarında uymak zorunda oldukları hususlar zikrediliyor ve mü'minlerin alâkalarından bahsederken bir ara Yahudiler de zikrediliyor. Şöyle ki:

وَلَا يَقْتُلُ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنًا فِي كَافِرٍ، وَلَا يَنْصُرُ كَافِرًا عَلَى مُؤْمِنٍ، وَأَنْ ذِمَّةُ اللَّهِ وَاحِدَةٌ، لَا يَجِيرُ عَلَيْهِمْ أَذْنَاهُمْ، وَأَنْ الْمُؤْمِنِينَ بَعْضُهُمْ مَوْلَى بَعْضٍ دُونَ النَّاسِ، وَأَنَّهُ مِنْ تَبِعَانَا مِنْ يَهُودٍ فَإِنَّ لَهُ النَّصْرَ وَالْأَسْوَةَ، غَيْرَ مَظْلُومِينَ وَلَا مُتَنَاصِرِينَ عَلَيْهِمْ وَأَنْ سَلَّمَ الْمُؤْمِنِينَ وَاحِدَةً، لَا يَسَالِمُ مُؤْمِنٌ دُونَ مُؤْمِنٍ فِي قِتَالٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا عَلَى سِوَاءِ ***Hiç bir mü'min, bir kâfir için mü'mini öldüremez ve bir mü'min aleyhine hiç bir kâfire yardım edemez. Allah'ın zimmeti [himaye ve teminat] bir tektir. [Mü'minlerin] en zayıflarından birinin [himayesi] onların hepsi için hüküm ifade eder. Zira mü'minler, diğer insanlardan ayrı olarak birbirlerinin mevlâsı [sahibi, dostu, kardeşi] durumundadırlar. Yahudilerden bize tabi olanlar için bizden***

onlara yardım ve destek vardır. Zulme uğramayacak ve onlara muarız olanlarla yardımlaşılmayacaktır. Mü'minlerin barış anlaşması [sulh] birdir. Hiç bir mü'min, Allah yolunda girilen bu harb de, diğer mü'minleri hariç tutarak bir sulh antlaşması akdedemez. Bu sulh, ancak onlar [mü'minler] arasında umumiyet ve adâlet esasları üzere yapılacaktır."

Bu metinde zikredilen Yahudilerden maksat çevredeki Yahudi kabileleri değildir. Fakat onlardan maksat, İslâm Devleti'nin tebâsı olmayı kabullenmiş herkestir. İslâm Devleti'nin tebâsı olmayı kabullenen kişi, devletin koruması ve Müslümanlarla olan ilişkilerinde aynı haklara sahip olur. Çünkü o, o zaman zimmî olur.

Bu yazının kapsamında olan Yahudi kabilelerine gelince; mü'minlerin alâkaları hakkındaki bahis bittikten sonra diğer kısımda onlar, kabilelerinin isimleriyle zikredilmektedir. Benî Avf Yahudileri, Benî Neccar Yahudileri gibi. Onların İslâm Devleti ile olan alâkalarında uymak zorunda oldukları şartlar zikredilerek belirtilmektedir.

Bu yazıda geçen nasslar [ifadeler] açıkca gösteriyor ki; Müslümanlarla Yahudiler arasındaki alâka, hüküm vermekte, İslâm'a başvurma esası üzerine [yani İslâm'ın hâkimiyeti esası üzerine] ve İslâm Devleti'nin otoritesi önünde boyun büktüren bir esas üzerine ve Yahudileri İslâm Devleti'nin maslahatının gerektirdiğine bağımlı kılan bir esas üzerine kurulmuştur. Nitekim metinde birçok ifadeler buna delâlet etmektedirler. Bunlardan bir kaç şöyledir:

1.) Yahudilere sığınmış olan kimseler bizzat Yahudiler gibi mülhaza olunacaklardır. Bunlardan hiç bir kimse Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın müsaadesi olmadan çıkmayacaklardır.

2.)Medine'nin içi bu sahifenin gösterdiği kimseler için haramdır [mukaddes bir yerdir].

3.)Bu sahifede gösterilen kimseler arasında fesadından korkulan toplu kavga ve çekişme vakıalarının Allah *Azze ve Celle* ve Rasulü Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* götürülmeleri gerekir.

4.)Ne Kurayşliler ve ne de onlara yardım edecek olanlar himaye altına alınmayacaklardır.

İşte Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Medine civarındaki Yahudi kabilelerini uymak zorunda bırakan, zelil kılan böyle bir metin tahdit etti, belirledi. Onlar üzerine şart koydu ki, onlar Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* izni olmaksızın yani İslâm Devleti'nin izni olmaksızın Medine'den dışarı çıkamayacaklardır. Onlara harb çıkararak ya da harb çıkararlara yardımcı olarak Medine'nin hürmetini kutsallığını/saygınlığını bozmalarını, Kurayş'ten birisini ve onlara yardım edenleri himayelerine almalarını yasaklamıştır. Ve bu metinde zikredilenler arasında vukuu bulacak herhangi bir ihtilafta Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* hüküm verecektir.

Bu yazıda zikredilen Yahudiler, bu yazının içindeki şartları kabul edip razı olmuşlar ve altını imzalamışlardır. Onlar; Benî Avf Yahudileri, Benî Neccar Yahudileri, Benî Hâris Yahudileri, Benî Sâide Yahudileri, Benî Cuşem Yahudileri, Benî Evs Yahudileri, Benî Sâ'lebe Yahudileridir. Bu sahife ya da metnin imzalanmasına Yahudilerden Benî Kurayza, Benî Nadir ve Benî Kaynuka katılmamışlardır. Fakat çok geçmeden onlar da Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile kendi aralarında anlaşmayı ihtiva eden bu sahifeye benzer bir sahifeyi imzalamışlardır. Bu sahifede zikredilen şartların aynısını onlar da kabul edip imzalamışlardır.

Bu sahifelerin imzalanmasıyla Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, genç İslâm Devleti'ndeki alâkaları sabit esas üzerine kurarak pekiştirmiştir. Bu devletle çevredeki Yahudi kabileleri arasındaki alâkaları da açık bir esas üzerine kurmuştur ki o da, o alâkalarda İslâm'ın hâkim olmasıdır.

Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, İslâmî toplumun kurulmasından huzur duydu. Ve komşu Yahudilerin saldırısı ve ihanetlerinin önlenmesinden de emin oldu. Ondan sonra İslâmî Davetin yolundaki maddî engelleri ortadan kaldırmak için harp hazırlıklarını yapmaya başladı.

Savaş Havaşının Oluşturulması

İslâm toplumun oluşmasıyla mutmain olduktan ve komşusu Yahudilerle o antlaşmaları yaptıktan sonra Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'de cihad havaşını hazırlamaya başladı. Çünkü İslâm Devleti'nin vazifesi; hâkim olduğu bütün beldelerde İslâm'ı kâmilen/tamamen tatbik etmek ve İslâm Daveti'ni sınırlarının dışına taşımaktır.

İslâm Devleti'nin, İslâm'a Daveti taşıması; misyonerlerin [din propagandacılarının] metodu üzerinde İslâm'ın propagandasını yapmak demek değildir. Bilakis o; insanları İslâm'a davet, insanları İslâm fikirleri ve hükümleriyle kültürlendirmek ve bu davetin önüne duran her maddî engeli yeterli maddî kuvvetle ortadan kaldırmaktır.

Nitekim Kurayş, İslâm'a davetin önünde bir maddî engel olarak durmaktaydı. Bu Davetin önünde bir engel olan bu maddî engelin ortadan kaldırılması için kuvvetin hazırlanması zarurî idi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Davetin Medine'nin dışına taşınması için kuvvet ve ordu hazırlamaya başladı. İlk önce maksatlı hareketler olarak itibar edilebilecek hareketler organize etti. Daha sonra dört ay boyunca Muhacirlerden oluşan üç seriyye [beş ile yüz arasındaki kişilerden oluşan küçük askerî birlik] gönderdi. Bunlarla Kurayş'i takip edip ona meydan okuyor, Medine içi ve çevresinde oturan Yahudi ve münafıkları korkutuyordu.

Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ensar olmaksızın Muhacirlerden oluşan 30 süvari ile amcası Hamza ibni AbdulMuttalib *RadiyAllahu Anh'ı* gönderdi. Ve o, deniz sahilindeki İys nahiyesinde Mekke halkından üçyüz kişilik süvarinin içinde Ebu Cehil ibni Hişam ile karşılaştı. Mecdeyy ibni Amr el-Cuheni aralarına girip onları birbirinden ayır-

masıydı, Hamza *RadiyAllahu Anh* onunla harp için hazırlanmıştı. Fakat o kişinin araya girmesiyle iki taraf birbirlerinden ayrılıp uzaklaştılar. Hamza *RadiyAllahu Anh* harp yapmaksızın geri döndü.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ubeyde ibni el-Hâris *RadiyAllahu Anh*'ı Ensar'dan kimsenin bulunmadığı sadece Muhacirlerden oluşan atmış kişilik bir süvari birliği ile gönderdi. Ubeyde, Rabiğ vadisinde ikiyüz kişiden fazla Kurayşli bir topluluğun başında İkrime ibni Ebi Cehl ile karşılaştı. Sa'd ibni Ebî Vakkas *RadiyAllahu Anh*, düşmana bir ok attı. Fakat kıtal/harp olmadı. Ve iki taife birbirinden uzaklaşıp geri döndüler.

Daha sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Sa'd ibni Ebî Vakkas *RadiyAllahu Anh*'ı Muhacirlerden oluşan yirmi kişilik bir süvari birliği ile Mekke'ye doğru gönderdi. Bir süre sonra onlar harp yapmaksızın geri döndüler.

İşte bu seriyyelerle Medine'de harp havası oluştu. Aynı şekilde içinde korku ve tehdidin bulunduğu harb havasını Kurayş'te de oluşturdu. Bu hava onları daha önce yapmadıkları bin bir hesap ile Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'i daha ciddiye almaya sevk etti. Bu seriyyeler olmasıydı onların onu ciddiye almaları oluşmazdı.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* bununla da yetinmedi. Bilakis bizzat kendisi de harp için çıktı. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Medine'ye gelişinin 12. ayının başında harp için Medine'nin dışını çıkmıştır. Yerine Medine'ye vali olarak Sa'd ibni Ubade'yi tayin etmiştir. Ebvâ'ya¹⁰ doğru gitti. Ta ki Veddan'a vardı. O Kurayş'le karşılaşmak ve aynı zamanda Benî Damra ile anlaşma yapmak maksadı ile çıkmıştı. Fakat Kurayş ile karşılaşmadı. Benî

¹⁰ Ebvâ; Medine ile Mekke arasında Medine'ye 23 mil uzaklıkta bir vadedir. Veddan da bu arazinin en büyük köylerinden bir köydür.

Damra ise onunla anlaşma yaptı.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ondan bir ay sonra Muhacir ve Ensar'dan oluşan ikiyüz kişilik bir birliğin başında Buvât'a¹¹ doğru çıktı. Maksudı, Umeyde ibni Halef'in idare ettiği yüz savaşçının koruduğu 2500 develi bir Kurayş kafilesini elde etmektir. Fakat kafilenin başka bir kervan yolunu aldığına farkına varamamıştı. Onun için Kurayş kafilesi ile karşılaşamadı.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Buvât'ın Radvâ nahiyesinden Medine'ye dönüşünden üç ay sonra, Medine üzerine Ebu Seleme ibni AbdulEsad'ı sorumlu tayin edip takriben 200 kişilik bir birlikle sefere çıktı. Nihayet Yenbu vadisinde Uşeyra'ya¹² indi. Orada Hicretin 2. senesinde Cumâde'l Ulâ'da ve Cumâde'l Âhira'nin gecelerinde ikâmet etti. Orada Şam'a gitmekte olan Ebu Sufyan'ın başında bulunduğu bir Kurayş kafilesinin geçmesini bekliyordu. Fakat kafile evvelce geçmiş olduğundan bu seferde de harb edilmedi. Onun bu seferden elde ettiği şey Benî Mudlic kabilesi ile sulh antlaşması yapmış olmasıdır. Mudlic oğulları, Benî Damra'nın müttefiki olduklarından onlara verilen emannâme gibi bunlara da verilerek Medine'ye dönüldü.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Uşeyra Gazvesi'nden geldiği zaman Medine'de fazla durmadı, ancak on gecedan az kaldı. Nihayet Mekke'ye bağlı Kurayşlilerden Kurz ibni Cabir el Fihri, Medine'de sabahleyin otlamaya bırakılan develer, mal ve davarlar üzerine saldırdı. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onu yakalamak için Medine'den çıktı. Medine üzerine Zeyd ibni Hâris'i vali tayin etti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onu takip

¹¹ Buvât; Medine'ye takriben 50 mil uzaklıkta Cüheyne kabilesi arazilerinden bir dağlık arazidir.

¹² Uşeyre; Medine'ye takriben 110 millik bir mesafedir.

etti. Nihayet Bedir tarafında Safvan denilen bir vadiye vardı. Fakat Kûrz ibni Cabir savuşup gittiğinden onu yakalayamadı. İşte bu, birinci Bedir Gazvesi'dir.

İşte böyle Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ordularıyla Kurayş'i tehdit etmeye, meydan okumaya ve Arab Yarımadası'nı dolaşmaya başladı. Bu gazvelerde Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, herhangi bir harple karşılaşmamıştı. Fakat bunlarla büyük neticelere ulaştı ki, onlar büyük harplerin başlangıcını hazırladılar. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu gazvelerde kendisiyle düşmana karşı çıkacağı Orduyu hazırladı. Çünkü bu gazveler, Müslümanları savaşa hazır, yeterli bir duruma getirdi. Ve bu gazvelerle Medine ve çevresindeki Yahudi ve münafıkların kalplerine korkular serpiştirdi ki, bu korku onları Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* aleyhinde halkın içinde konuşmaktan men etti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kendisine yönelik meydan okuyuşu, tehdidi karşısında Kurayş'in nefsiyeti kırıldı. Düşmanlarının nefislerinde Müslümanların heybeti arttı. Benî Damra, Benî Mudlic v.b. Medine ile Kızıldeniz'in sahilindeki kabilelerle yapmış olduğu anlaşmalarla, Kurayş'in Şam'a giderken takip etmiş olduğu kafile yollarını ele geçirmiş oldu.

Harbin Başlaması

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Medine'ye tamamen yerleşti. İslâm'ı tatbik etmeye başladı. Yasama ile ilgili vahiyler inmeye başladı. İslâm Devleti'ni kurup onun yüceliğini ortaya koydu. İslâmî toplumu, İslâm'ın esasları ve nizamları üzerine kurdu. Müslümanları birbirleriyle kardeş yaptı. Böylece İslâm; kendisini bağrına basan ve Davetini taşıyan bir toplum içinde hükmedici ve kanun olarak hayat vermeye ve toplumda yönetici olmaya başladı. Müslümanların sayısı, silağı, kuvveti ve izzeti gittikçe arttı. Müşrik ve Yahudilerden insanlar fert ve topluluklar halinde İslâm'ı kabul ettiler.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, İslâm'dan ve Medine'de İslâm'ın Davetinden mutmain ¹³ olduktan sonra, Medine'nin dışında Arab Yarımadası'nda İslâm'a davet etmeyi düşündü. Fakat bilindiği gibi Kurayş bu Davetin önünde kuvvetli bir engel olarak durmaktaydı. O, İslâm'ın yolunda maddî bir engeldi. İslâm'a sadece hüccet ve delille davet etmek fayda vermiyor, onun için bu maddî engeli ortadan kaldırmak için maddî kuvvet gerekiyordu.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, karşısındaki kuvveti çürütecek yıkacak yeterli maddî kuvveti taşıyan İslâm Devleti'nin olmayışından dolayı Mekke'de iken bu maddî engeli ortadan kaldırmaya muktedir değildi. Fakat o şimdi İslâm Devleti'ni kurmuştu. Dolayısıyla yeterli maddî kuvvete sahip olduktan sonra bu maddî engelin maddî kuvvetle ortadan kaldırılması için çalışmaya muktedirdi. Onun için ona düşen şey, bu kuvveti ve harp havasını hazırlaması ve Davet için yeni bir siyasete [bu siyasetin sebep ve vesileleri hazır-

¹³ *Emin, kâni, müsterih*

landıktan sonra] başlamasıydı.

Bunun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, ilk önce seriyye birliklerini oluşturdu. Onları teker teker gönderdi. Daha sonra onlardan bazılarıyla kendisi de gitti. O, bunu Kurayş'i tehdit edip meydan okumak ve ona kuvvetini göstermek için yapıyordu.

Bu seriyyelerin sonuncusu, Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh*'ın seriyyesidir ki o, Bedir Gazvesi'nin öncüsü idi. Bu seriyyenin hikayesi şudur:

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Hicretin 2. senesinde Receb ayında Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh*'ı Muhacirlerden oluşan bir birlikle gönderdi. Ona bir mektup yazıp verdi. Ona iki gün gittikten sonra onu açmasını, sonra ona bakıp emr olduğu şeye devam etmesini ve arkadaşlarından hiç bir kimseyi zorlamamasını emretti.

Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh*, iki gün yürüdüktan sonra mektubu açtı ve gördü ki, onda şöyle yazılıdır:

إذا نظرت في كتابي هذا فامض حتى تنزل نخلة بين مكة والطائف فترصد بها قريشاً، وتعلم لنا من أخبارهم **“Benim bu mektubuma baktığın zaman yürü, devam et. Ta ki Nahle’ye¹⁴ var. Orada Kurayş’i gözetle ve bize onların haberlerini bildir.”**

Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh*, arkadaşlarına durumu ve onlardan kimsenin zorlanmayacağını bildirdi. Arkadaşlarının hepsi de onunla beraber yürüdü. Onlardan hiç kimse ondan geri kalmadı. Bu ara Sa’d ibni Ebî Vakkas *RadiyAllahu Anh*, ez Zuhri *RadiyAllahu Anh* ve Utbe ibni Gazvân *RadiyAllahu Anh* kendilerine ait olan bir deveyi kaybettiler [ki onlar ona nöbetleşe biniyorlardı]. Bu ikisi onu araştırmak için geri kaldılar. Bu ikisini Kurayş esir aldı. Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh* ve öteki arkadaşları yürüdüler ve Nahle’ye var-

¹⁴ Mekke ile Taif arasında bir yerdir.

dılar. Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh*, Nahle'de Kurayş'i gözetlemeye başladı. Nahle'ye gelişleri esnasında onlar Kurayş'e ait ticaret malları yüklü bir kafileyle karşılaştılar. Bu vakıa haram aylardan olan Receb ayının son günündeydi. Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh* ve arkadaşları bunlara ne yapacaklarını istişare ettiler. Çünkü daha önce Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onlara bir şey emretmemiştir. Ve birbirlerine dediler ki: "VAllahı, eğer bunları bu gece bıraksanız Harem'e girerler ve onunla kendilerini sizden korurlar. Ve eğer onları katlederseniz, o zaman da onları Haram ayda katletmiş olursunuz." Böylece onlar, onların [Kurayşlilerin] öldürülmesinde tereddüt ettiler. Fakat daha sonra öldürmeye azmettiler. Müslümanlardan birisi kafilenin başı olan Amr ibni el Hadrami'yi bir ok ile vurdu ve onu katletti. Müslümanlar Kurayş'ten iki kişiyi esir aldılar. Kafileyi de aldılar. Geri dönüp Medine'ye geldiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onları görünce onlara dedi ki:

ما أمرتكم بقتال في الشهر الحرام "Haram ayda savaşmayı size emretmedim."

Kafile ve iki esiri durdurdu ve bunlardan bir şey almayı kabul etmedi.

Abdullah ibni Cahş seriyyesi hikâyesinin hülasası işte budur. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onu Kurayş'in durumunu gözetmek için göndermişti. Fakat Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh*, Kurayş ile çarpıştı. Onlardan birisini öldürüp ikisini esir etti ve mallarını da aldı ve bunu Haram ayda yaptı. Onun bu ameli karşısında İslâm'ın durumu ne olurdu? Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu konuda düşündü. Onun hakkında Allah *Azze ve Celle'nin* hükmünü, Allah *Azze ve Celle'nin* ayetlerinin inmesini bekleyerek o iki esir ve malı almaktan imtina etti, kaçındı.

Kurayş bu fırsatı ganimet bilip bu işi Muhammed *Aley-*

hi's-Salatu ve's-Selam'ın aleyhine Arablar arasında bir propaganda vesilesi olarak benimsedi. Her yerde bağırıp çağırarak diyordu ki: “*Muhammed ve onun Ashabı Haram ayı helâl görmüştür. Ve o ayda kan dökmüşler, malları almışlar, adamları esir etmişlerdir.*” Onlarla Mekke'deki Müslümanlar arasında mücadeleler bu konu etrafında dönüyordu. Bu işten dolayı Müslümanlara, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* ve Ashabına saldırıyorlardı. Mekke'deki Müslümanlar da onlara; Müslüman kardeşlerinin, o işi Receb ayında değil de Şaban ayında yaptıklarını söyleyerek cevap veriyorlardı. Fakat bu cevap o propagandanın karşısında yeterli olmuyordu. Daha sonra Yahudiler de bu propagandaya katıldılar. Abdullah ibni Caşş *RadiyAllahu Anh'ın* yaptığını kötülemeye başladılar. Kendilerine karşı yapılan bu propagandalardan dolayı durum Müslümanların aleyhine şiddetlendi.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ise, sükü't edip vahyi bekliyor, bu iş hakkında Allah *Azze ve Celle'nin* hükmünü bekliyordu. Derken Bakara Suresi'ndeki Allah *Azze ve Celle'nin* şu kavli indi:

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يُبَايِعُونَكَ حَتَّىٰ يَرْدُوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتِطَاعُوا

Sana Haram olan ayda ondaki muharebeyi soruyorlar. De ki; Onda (o ayda) kıtal (harp) etmek büyük suçtur. (İnsanları) Allah yolundan men etmek, O'nu inkâr etmek, (ziyaretçilerin) Mes-cid-i Haram'a girmelerine mani olmak, onun halkını oradan çıkarmak ise Allah katında daha büyüktür (suçtur). Fitne ise, katilden (savaştan) daha beterdir. Onlar (kâfirler) güçleri yetse, sizi Dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmalarında devam edeceklerdir. (el-

Bakara 217)

Bu ayet inince, Müslümanlar rahatladı. Onların içinde bu-

lundukları korku yok oldu. Ve Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, o deveye ve o iki esire el koydu. Bu ayette, Kurayş'in propagandasına çok sert bir cevap vardı. Zira Kur'an-ı Kerim, haram ayda savaşın hükmü hakkındaki sorularına karşı Kurayş'e cevap veriyordu ki; o büyük bir suçtur. Fakat Mescid-i Haram'dan menetmek ve ehlini oradan çıkarmak, Allah indinde haram ayda savaşmak ve adam öldürmekten daha da büyük suçtur. Kurayş'in tehdit, korkutmak, işkence ve eziyet ederek Müslümanları dinlerinden döndürmek için yapmış oldukları ve yapmakta oldukları fitne, o haram ayda ve diğer haram aylarda olan harp ve adam öldürmekten daha da büyük suçtur. Çünkü o Kurayş ki; haram ayda yapmış oldukları kıtalden dolayı Müslümanlar aleyhinde propaganda yapmaya, etrafı velleveye boğmaya çalışıyorlar. Hâlbuki kendileri, eğer muktedir olsalar Müslümanları dinlerinden döndürünceye kadar savaşmaya devam ederler. Onun için Müslümanların haram ayda Kurayş'le savaşmaları, onların aleyhine bir şey değildir. Çünkü Kurayş, İslâm Daveti'nin karşısına durarak şu büyük suçları işliyordu:

- *İnsanları Allah yolundan alıkoymak, men etmek,*
- *Allah'ı inkâr etmek,*
- *Mescid-i Haram'ın ehlini oradan çıkarmak,*
- *Müslümanları dinlerinden dönmeleri için fitneye düşürmek.*

İşte bu Kurayş, o haram ayda ve diğer haram aylarda öldürülmeyi hak etmiş ve ona layıktırlar. Onun için Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh*'ın haram ayda savaşması ona ve Müslümanlara zarar verecek bir şey değildir.

İşte böylece Abdullah ibni Cahş *RadiyAllahu Anh*'ın seriyesi, İslâm'ın siyaseti ile İslâm'a Davet siyasetinin yollarını ayıran oldu. Zira onda Vâkid ibni Abdullah el-Temimi *Radi-*

yAllahu Anh, kabile reisi Amr ibni el-Hadrami'yi bir ok ile vurdu ve onu katletti. Bu, Müslümanların Allah *Azze ve Celle* yolunda akıttıkları ilk kandı.

Her mekân ve zamanda kıtalle (savaşla) emreden harp ayetleri inesiye kadar haram aylarda harp yapmak yasak olarak kalmıştır. Daha sonra umumî harp ayetleriyle haram aylardaki harp yasağı neshedilmiştir (kaldırılmıştır).

Medine’de Hayat

İslâm’ın hayatta, hayatla ilgili mefhumlarının toplamından çıkan muayyen bir yolu vardır. İslâm’ın hayatla ilgili mefhumlarının toplamı, İslâmî Hadaratı oluşturur. Ve bu, diğer dünya hadaratlarının dışındadır. Diğer hadaratlar ile İslâmî Hadarat birbirlerine zıttır.

İslâm’ın hayattaki yolu, üç unsur üzerine kurulmuştur:

Birincisi; Kendisinin üzerine inşa olduğu esastır ki o, İslâmî akidedir. Yani İslâmî akide, İslâm’ın hayat yolunun esasıdır.

İkincisi; hayatta amellerin ölçüsü ki o, Allah *Azze ve Celle*’nin emir ve nehiyleridir. Diğer bir ifade ile onun nazarında hayatın tasviri [şekli ve ifadesi] helâl, haramdır.

Üçüncüsü; onun nazarında saadetin manası, Allah *Azze ve Celle*’nin rızasına nail olmaktır. Diğer bir ifade ile daimî huzur, ebedî saadettir. Bu ise, Allah *Azze ve Celle*’nin rızası olmaksızın elde edilmez.

İşte bu, İslâm’ın hayattaki yoludur. Bu, öylesi bir hayattır ki; Müslümanlar onu yadırgamazlar. Kendisine doğru yürürler, aşikâr yolunda seyrederek. Bu hayata Müslümanların ulaşabilmesi için, İslâm’ı tatbik eden ve nizamlarını uygulayan bir devletlerinin olması zaruridir.

Müslümanlar Medine’ye geçtiklerinde, hayatta esası İslâmî akide olan muayyen bir tarzda yaşamaya başladılar. Muamelât ve ukubâtla/cezalarla ilgili Allah *Azze ve Celle*’nin hükmünü açıklayan ayeti kerimeler ve daha önce inmemiş, ibadetlerle ilgili ayeti kerimeler inmeye başladı. Nitekim Zekât ve Oruç, Hicretin ikinci senesinde farz kılındı. Medine halkının tamamı her gün beş defa insanların namaza davet edilmesini işitmeye başladılar. Güzel, davudî, hoş ve gür bir

sedâ ve okuyuşla Bilâl ibni Rabâh, onu rüzgârlarla her tarafa iletiyordu. Namaz için yapılan bu çağrıya Müslümanlar icap ediyorlardı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Medine'ye gelişinden 17 ay geçince Kible, Kâbe'ye çevrildi.

İşte böyle ibadetleri ve yiyecekleri, ahlâkı, muamelâtı ve cezaları açıklayan ahkâm ayetleri inmeye başlamış oldu. Nitekim hamrı/içkiyi, domuz etini haram kılan ayetler indiği gibi, hadler, cinayetler, alış-veriş ile ilgili ayetler, faizi haram kılan ayetler ve bunların dışındaki ayetler indi. Ayrıca hayatın sorunlarına çözümler getiren ahkâm ayetleri de ard arda inmeye başladı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* bunları açıklıyor, izah ediyor, insanların maslahatlarını düzenliyor, aralarındaki düşmanlıkları gideriyor, hasımlar arasında hükümler veriyor, işlerini düzenliyor, sorunlarını çözüyor ve yönetiyordu. Bütün bunları onlarla olan konuşmalarındaki sözleriyle, yapmış olduğu fiilleriyle, gözü önünde vukuu bulan ameller karşısında sükûtu ile hallediyordu. Çünkü O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın sözü, fiili ve sükûtu Şerât'tır. Çünkü O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, hevasından konuşmaz. O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın konuşması, ancak kendisine vahyedilendir.

Medine'de hayat, yolunda belli bir bakış açısından hareketle seyretmeye başladı. Bu bakış açısı İslâm'ın bakış açıydı. Her şeyde farklılık ve üstünlük arz eden İslâm toplumu vücut buldu. O toplum ki, onda İslâmî fikir ve duygular hâkimdi ve onda muameleleri ve diğer alâkaları hakkında insanlar üzerine İslâm'ın nizamları tatbik edilirdi.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, davetin ulaştığı noktadan dolayı mutlu olmuştu. Müslümanların dinlerine imanları ve güvenleri arttı. Toplum ve fert olarak üzerine düşen farzları yerine getiriyorlardı. Sonuç olarak fitneden, küfürden korkmuyor, dehşete kapılmıyorlardı. İşlerini

Allah *Azze ve Celle*'nin hükümleriyle çözmeye, halletmeye başladılar. Allah *Azze ve Celle*'nin hükmünü bilmedikleri konularda Allah *Azze ve Celle*'nin Rasulü'ne başvuruyorlardı. Allah *Azze ve Celle*'nin emirlerini hesaba katmaksızın, dikkate almaksızın ister küçük ister büyük olsun hiç bir ameli işlemiyorlardı. Allah *Azze ve Celle*'nin yasakladığı her şeyden de kaçınıyorlardı. Saadeti hissediyorlar ve nefisleri huzur dolu oluyordu. Onlardan çoğu Allah *Azze ve Celle*'nin hükümlerini öğrenmek için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan ayrılmıyorlardı. Allah *Azze ve Celle*'nin ayetlerini hıfzediyorlar/ezberliyorlar ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan Kur'an öğreniyorlardı. O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın elinde kültürleniyorlardı. İslâm'ın yayılışı, her gün Müslümanların kuvveti ve izzeti artmaya başlıyordu.

Yahudi Ve Nasranîlerle (Hıristiyanlarla) Mücadele

Müslüman olmayanlar, Müslümanların kuvvetini hissetmeye başladılar. Hissediyorlardı ki, bu kuvvet muhakkak ki İslâm yolunda kurban oldukları, ondan dolayı çeşitli eziyetleri tattıkları bilinen, kalplerin derinliklerinden ortaya çıkan bir kuvvettir. O kalpler; sabahken akşama, akşamken sabaha çıkmayı ummazlardı. Şimdi ise o Dinin emirlerinin ilân edildiğini hükümlerinin uygulandığını ve kelimesinin yüceltildiğini görmekten zevk alıyorlardı. Ve böylece mutluluğu saadeti tadıyorlardı.

Fakat bu durum, İslâm'ın düşmanlarının hiç hoşlanmadığı, kötü buldukları bir şeydi ve bunun eserleri komşuları Yahudilerde görüldü. Nitekim korkuları başladı. Ve Medine'de Müslümanların güç ve kuvvetçe artışlarını, İslâm'a girenlerin sayısının gittikçe artışı gördükten sonra, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Ashabı ile olan durumları hakkında ciddî bir şekilde düşünmeye başladılar. Bazı Yahudilerin de İslâm'a girmeleri, onların öfke ve hidetlerini daha da artırdı. Korktular ki İslâm, muhakkak onların saflarına kadar uzanıp toplulukları içinde yayılacak. Onun için İslâm'a, İslâm'ın akidesine ve hükümlerine hücum etmeye başladılar. Böylece Mekke'de, Kurayş ile Müslümanlar arasında olan mücadeleden daha şiddetli bir düşmanlıkla ve daha bir saldırıyla, Müslümanlarla Yahudiler arasında bir cedel harbi/fikrî mücadele başladı.

Bu fikrî harpte desise ve [entrikalar, gizli düzen ve oyun kurmalar] nifak geçmiş Rasuller ve Nebîlerin Aleyhim'us Selam'ın haberleriyle ilgili ilim Yahudilerin elinde silah olarak vardı. Bununla Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a*, Ri-saletine, Muhacirden ve Ensar'dan Ashabına saldırıyorlardı. Nitekim şöyle bir oyun düzenlediler: Onların ahbarlarından

[âlimlerinden] bazısı, Müslüman olduklarını ilân ediyor ve Müslümanlar arasına oturmaya muktedir olan takvalı bir görünüme bürünüyordu. Daha sonra çok geçmeden şek ve şüpheler ortaya koyuyordu. Müslümanların nefislerinde akideleri ve onun kendisine çağırıldığı Hakk'ın Risale-ti/Çağrısı sarsılır hesabıyla gelip Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a sorular soruyordu. Evs ve Hazreç'ten münafık olan bir cemaat da sorular sormak ve Müslümanlar arasında nifak sokmak için Yahudilerle birleştiler.

Yahudilerle Müslümanlar arasındaki cedel/mücadele had safhasına vardı, çok şiddetlendi. Öyle ki, aralarında antlaşma olmasına rağmen bazen elle saldırıya bile ulaşıyorlardı. Yahudilerin inatçılıkları ve cedeldeki düşmanlıklarını tasvir etmek için şu olay yeterlidir:

Yumuşak tabiatlı, sakin bir yapıyla yaratılmış olmasına rağmen, onlar Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*'ın sabrını, sakinliğini taşırdılar. Rivayet edilir ki, Yahudiler kendisine Finhas denilen bir Yahudi âliminin etrafında toplanmış oldukları bir halde iken Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* onların yanına gider ve Finhas'ı İslâm'a davet eder. Finhas şu sözlerle bu daveti reddeder. Der ki: "VAllahi ey Ebu Bekir, bizim Allah'a hiç bir ihtiyacımız yoktur. O, bize muhtaçtır. Biz O'na tazarru etmeyiz [yalvarmayız]. Nitekim O, bize yalvarır. Biz, muhakkak O'ndan zenginiz. O ise, bizden zengin değildir. Şayet bizden zengin olsa, bizim mallarımızı borç istemez. Nitekim arkadaşınız [Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*] böyle iddia ediyor. Sizi ribadan nehyeder ve onu bize verir. Şayet bizden zengin olsaydı bize ribayı vermezdi." Finhas, Allah Azze ve Celle'nin şu sözüne işaret ediyordu:

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً

Allah'a karşılığını artırma ile kat kat artıracığı güzel bir borcu verecek olan kimdir? (el-Bakara 245)

Fakat Ebu Bekir *RadîyAllahu Anh*, Finhas'ın bu cevabına sabredemedi. Kızdı ve Finhas'ın yüzüne şiddetli bir tokat vurdu. Ve şöyle dedi: "*Nefsim elinde olana yemin ederim ki, bizimle sizin aramızda ahid olmasaydı, ey Allah'ın düşmanı, başını vururdum.*"

Müslümanlarla Yahudiler arasındaki cedelleşme işte böyle şiddetlendi. Bu ara Medine'ye bir Necran Nasranî/Hıristiyan heyeti altmış binek ile geldiler. İhtimal ki bu heyet, Medine'ye ancak Müslümanlarla Yahudiler arasındaki ihtilafı duyunca, düşmanlığa dönüşesiye kadar o ihtilafın şiddetlenerek artırılmasını umarak geldi. Umuyorlar ki, böylece Nasranîler güçlenir ve iddialarına göre Nasranîliği sıkıştıran eski ve yeni dinlerin her ikisi de yok olur.

Nitekim bu heyet gelip Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Yahudilerle kontak kurdu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Kitap ehli oldukları için onları ve Yahudileri bekliyordu. Gelince onların hepsini İslâm'a davet etti ve onlara Allah *Azze ve Celle'nin* şu sözünü okudu:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَا مُسْلِمُونَ

De ki: 'Ey Kitap ehli, bizimle sizin aranızda müşterek bir kelimeye gelin (ki o şudur) Allah'tan başkasına kul-luk etmeyelim. O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım ve Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi Rabler edinmeyelim.' Eğer yine de yüz çevirirlerse deyin ki: **'Şahid olun, biz gerçekten Müslümanlarız.'** (Âl-i İmran 64)

Yahudiler ve Nasranîler Rasullerden kime iman edileceğini Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* sordular. Bunun üzerine onlara Allah *Subhanehû ve Teâlâ'nın* şu sözünü okudu:

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ
وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

Deyin ki: 'Biz; Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına indirilene, Musa ve İsa'ya verilen ile Nebilere Rabbinden verilene iman ettik. Onlardan hiç birini diğerinden ayırt etmeyiz ve biz O'na teslim olmuşuz (Müslümanız).'' (el-Bakara 136)

Onlar bu durumda ona karşı söyleyecekleri bir söz, nefislerini müdafaa eden bir delil bulamıyorlardı. Hak açığa çıkmıştı. Fakat onlar, konumlarına düşkünlüklerinden dolayı iman etmediler. Hatta onlardan bazıları bunu açığa vurdu. Nitekim rivayet edilir ki; Ebu Hârise, Necran heyetindendi. Ve o, Necran Nasranîlerinin ilim ve marifetle en büyüğü idi. Necran'dan Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* döndüklerinde yanında bir arkadaşı vardı. Ebu Hârise dedi ki: *"Valahi o, elbette bir Nebî'dir. Onu bekliyorduk."* Bunun üzerine arkadaşı ona şöyle dedi: *"Sen bunu bildiğin halde ondan seni men eden nedir?"* Dedi ki: *"İşte bu kabilemin bize yaptığı şeydir. Bizi şereflendirdiler, bizi mal sahibi yaptılar ve bize ikramda bulundular. Muhammed'e karşı gelmekten başka bir şeye razı değiller. Şayet bunu yapsam bizden gördüğün şeyleri çekerler."*

Bu da gösteriyor ki; onların imansızlıkları, kibirlenmeleri ve inatçılıkları yüzündendir.

Daha sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Yahudileri lânetleşmeye davet etti ve Allah *Subhanehû ve Teâlâ'nın* şu sözünü okudu:

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ
وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ

**Artık sana gelen bunca ilimden sonra, onun hakkın-
da seninle çekişip tartışmalara girişirlerse de ki; Gelin**

oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım; sonra karşılıklı lânetleşelim de Allah'ın lânetini yalan söylemekte olanların üstüne kılalım. (Âl-i İmran 61)

Sonra onlar, aralarında istişare ettiler ve ilân ettiler ki; onlar onunla lânetleşmemeyi, onu dini üzerine bırakmayı ve kendilerinin dinleri üzerine dönmeyi uygun görüyorlar. Fakat onlar, ihtilaf ettikleri şeylerde aralarında hükmedecek bir adamı kendileriyle birlikte göndermesini Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan talep ettiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'da Ebu Ubeyde ibni Cerrah *RadiyAllahu Anh*'ı ihtilaf ettikleri konularda İslâm'la hükmetmesi için onlarla gönderdi.

İşte böylece İslâmî Davetin kuvveti ve İslâmî fikrin gücü sağlam, delilin kuvveti hâkim oldu. Ki o Yahudilerin, münafıkların ve Nasranîlerin etrafa yaydıkları bütün sözlü mücadelelerin üstüne çıkmış, üstün gelmiştir. Ve o gayri İslâmî fikirlerin tamamı gözden kayboldu. Sadece İslâm kaldı ki, hükümlerinin anlaşılması ve kendisine davetin yapılması hakkında tartışılıyordu. İslâm, iyice yerleşti ve sabitleşti. İslâm'ın sancağı, ister fikrî yönden isterse hüküm yönünden yayıldı. Fakat Yahudi ve münafıkların nefisleri hâlâ Müslümanları kerih görmeye devam etti. Onlara kin beslemeye, buğz etmeye devam ediyordu. Buna rağmen İslâm'ın otoritesi/sultası Medine'de yerleşti. İslâmî toplum da Medine'de her şeyin üstüne çıkarak yerleşti. O peşi peşine gelen seriyelerden ve açığa çıkan kuvvetlerden dolayı bu hasta nefislerin sükût bulmasında tesirli oldu. Ve Allah *Subhanehû ve Teâlâ*'nın Kelimesi yükseldi. Medine ve çevresindeki İslâm'a karşı gelenler susmak ve Müslümanların otoritesi karşısında boyun bükmek zorunda bırakıldılar...

Bedir Gazvesi (Harbi)

Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ashabıyla birlikte Hicretin ikinci yılı Ramazan hilâlinin sekizinci günü Medine'den çıktılar. Amr ibni Ummu Mektum *RadiyAllahu Anh*'ı insanlara namaz kıldırarak görevlendirdi. Ebu Lubabe *RadiyAllahu Anh*'ı da Medine'de idare ile görevlendirdi. Müslümanlar 305 kişi idiler. Beraberlerinde 70 tane develeri vardı. Bunlara ikişer, üçer ve dört kişi nöbetleşe binerlerdi. Ebu Sufyan'ın kafilesini elde etmek istiyorlardı. Ve kafileden haber almak için etrafı gözetiyorlardı. Ta ki Zefiran denilen vadiye geldiler. Ve oraya indiler. Orada onlara kervanlarını korumak için Kurayş'in Mekke'den çıktıkları haberi geldi. Bu haber gelince, durum değişti. İş, Ebu Sufyan kafilesi mevzuu olmaktan çıkarak Kurayş'le karşılaşıp karşılaşmama mevzuuna dönüştü.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanlarla istişare yaptı. Kurayş hakkında kendisine gelen haberi Müslümanlara bildirdi. Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* ve Ömer *RadiyAllahu Anh* kalktılar, reylerini/görüşlerini bildirdiler. Sonra Mikdâd ibni Amr *RadiyAllahu Anh* kalktı ve dedi ki: “*Ya Rasulallah, Allah Azze ve Celle'nin sana gösterdiği şey için yürü, devam et. Biz seninle beraberiz. Allah'a yemin olsun ki, İsrail oğullarının Musa Aleyhis Selam'a; 'Sen ve Rabbin gidiniz, savaşınız, biz ise işte burada oturucularız' dedikleri gibi demeyiz. Lâkin biz deriz ki; git, sen ve Rabbin savaşınız, biz sizinle beraber savaşırız.*”

Müslümanlar sükût ettiler. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*; أشيروا علي أيها الناس “**Ey insanlar bana görüşünüzü açıklayın**” dedi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bununla Akabe günü biat eden Ensar'ı murat ediyordu. Zira onlar, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-*

Selam'ı çocukları ve ailelerini korudukları gibi koruyacaklarına dair biat etmişlerdi. Fakat Medine'nin haricinde kıt'al/harp yapacaklarına dair biat etmemişlerdi. Bunun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu hususta onların da fikirlerini almak istiyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın bu hitabıyla kendilerini kastettiğini Ensar hissedince, onlardan söz sahibi Sa'd ibni Muaz *RadiyAllahu Anh*, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a yönelerek dedi ki: "Vallahı, sanki sen bizi kastediyorsun ya Rasulullah." Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*; أجل "Evet" dedi. Sa'd *RadiyAllahu Anh*'da dedi ki: "And olsun ki, biz sana inandık. Seni tasdik ettik. Ve biz şahadet ederiz ki, senin getirdiklerinin hepsi haklıdır. Bunun için biz, dinlemek ve itaat etmek üzere ahdimizi ve misakımızı sana verdik. O halde istediğin şeye devam et, biz seninle beraberiz. Seni hak ile gönderene yemin olsun ki, şayet bize şu denizi göstersen ve denize girsen biz de seninle beraber ona gireriz. Bizden hiç birimiz geri kalmayız. Yarın da olsa biz düşmanla karşılaşmayı kerih görmeyiz. Biz elbette harb de sabrederiz ve sadakatten ayrılmayız. Umulur ki Allah, bizimle seni sevindirir. O halde Allah'ın bereketiyle istediğin tarafta azmet, biz de gelelim."

Daha Sa'd *RadiyAllahu Anh* sözünü bitirmemişti ki, sevinçten Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın yüzünde nurlar parlamaya başladı ve şöyle dedi:

سيروا وأبشروا فان الله تعالى قد وعدني إحدى الطائفتين، والله لكأني الآن أنظر
إلى مصارع القوم

"Yürüyün ve müjdeleyiniz. Çünkü Allah bana iki taifenin (şıkkın) birini vaad etti. Vallahı ben şu anda o kavmin ölüm yerlerine bakıyorum."

Ve bundan sonra hep birlikte yürüdüler. Bedir'in yakınında bir yere geldikleri zaman, Kurayş ordusunun kendilerine yaklaştıklarını anladılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-*

Selam; Ali ibni Ebu Talib *RadiyAllahu Anh*, Zubeyr ibni Avvâm *RadiyAllahu Anh* ve Sa'd ibni Ebu Vakkas *RadiyAllahu Anh*'ı sahabelerden bir bölük ile haber elde etmek için Bedir kuyusuna gönderdi. Onlar da iki gençle geri döndüler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Kurayş'in sayılarının ne kadar oldukları hususunda onlardan bilgi edindi. Sayılarının 900 veya 1000 arasında olduğunu anladı. Kurayş eşrafının hepsinin ona karşı koymak için çıkmış olduklarını anladı. Ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şunu da anladı ki; kendisi, sayıları kendi askerlerinin sayısından üç kat fazla olan bir düşman kavmi önünde ve şiddetli savaşçıların meydana bulunuyor. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Müslümanlara haber verdi ki; Mekke ciğerparelerini onların önüne çıkartıyor. Dolayısıyla Müslümanlar, şiddete karşı sabit ve sert olmaları gerekmektedir.

Düşmanı tespit etmek için Müslümanları topladı. Bedir Suyuna geldiler. Münasip görülen yerde su ihtiyaçlarını gidermek için havuz yaptılar. İçini su ile doldurdular. Düşmanın da su ihtiyaçlarını karşılamamaları için havuzun arkasında kalan kuyuları iptal ettiler. İçinde durması için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a bir çadır kurdular.

Kurayş ise; Müslümanların karşısında savaşacakları yerlere indiler. Sonra harp durumu başladı. Kurayş'in saflarından Esved ibni AbdulEsed el Mahzûmî Müslümanların yaptıkları havuzu yıkmak istiyordu. Hamza ibni AbdulMuttalib *RadiyAllahu Anh* ona yetişti ve bir darbe ile bacağı kesti, sırt üstü yere düştü. Bacağından kanlar fışkırıyordu. İkinci bir vuruşta havuzun dışında onun işini bitirdi. Ondan sonra, Utbe ibni Rabia kardeşi Şeybe ve oğlu Velid ile meydana çıktı. Bunlara karşı da Hamza ibni AbdulMuttalib *RadiyAllahu Anh*, Ali ibni Ebî Talib *RadiyAllahu Anh*, Ubeyde ibni Hâris *RadiyAllahu Anh* çıktılar. Hamza *RadiyAllahu Anh*, Şeybe'ye;

Ali *RadiyAllahu Anh*'da Velid'e hiç mühlet vermeden öldürdüler. Sonra Ubeyde *RadiyAllahu Anh*'a yardıma koştu. Utbe Ubeyde *RadiyAllahu Anh*'ı, Ubeyde *RadiyAllahu Anh*'da Utbe'yi yaralamışlardı. Hamza *RadiyAllahu Anh* ve Ali *RadiyAllahu Anh*, Ubeyde *RadiyAllahu Anh*'a yardım ettiler, Utbe'nin işini bitirdiler. Sonra taraflar birbirlerine giriştiler.

Hicretin ikinci senesi Ramazan hilâlinin 17. günü Cuma sabahı, iki ordu birbiri ile karşılaştı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanların başında kaim oldu. Safları düzeltiyor ve Müslümanları harbe teşvik ediyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın teşvikiyle ve aralarında durmasıyla Müslümanların gücü ve cesareti artıyordu. Müslümanlar harb etmeye koyuldular. Karşılaşmalar başladı. Havza toz dumanla doldu. Savaş iyice kızıştı. Kurayş'in aklı şaştı, korkudan sanki canları cesetlerinden çıkıyordu. Müslümanların ise imanları kuvvetleşiyor ve "ahad, ahad" diyerek haykırıyorlardı.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, dövüşçülerin arasında durdu. Yerden bir avuç çakıl alıp Kurayş'e attı ve; شَاهَتِ الْوَجْهَ "Yüzler çirkinleşsin" dedi. Ashabına da; شَدُوا "Şiddet gösteriniz" dedi. Bunun üzerine Müslümanlar, harp Müslümanların zaferiyle sona eresiye kadar sebatla şiddet gösterdiler. Kurayş firar etti. Öldürülenler öldürüldü, esir alınanlar esir edildi. Nusret/zafer Müslümanların oldu. Böylece Müslümanlar, kuvvetleri daha da artmış olarak Medine'ye döndüler.

Kaynuka Oğullarının Sürgünü

Yahudiler, Bedir Savaşı'ndan önce de Müslümanlara kin beslemeye başlamışlardı. Müslümanlar, Bedir'de galip gelince Yahudiler, onlara kinlerini ve hilelerini daha da artırdılar. Müslümanların aleyhine hileler düzmeye, entrikalar çevirmeye başladılar. Müslümanlarla olan ahidlerini bozdular. İşte o zaman Müslümanlar, onlara çok şiddetli oldular. Onlardan bir çirkinlik açığa çıkınca hemen onlara vuruyorlardı. Yahudiler, Müslümanların kendilerini şiddetle yakalamalarından korktular. Fakat geri duracakları yerde Müslümanlara git gide eziyetlerini artırıyorlardı.

O eziyetlerden biri de şu idi: Araplardan bir kadın, Kaynuka Yahudilerinin çarşısına beraberlerinde ziyinet eşyası olduğu halde gelip onları satmak için bir Yahudi kuyumcunun yanına oturmuştu. Bir Yahudi gelip o kadının haberi olmadan gizlice arkasından eteğini sırtına bir dikenle tutturdu. Kadın kalkınca edep yerleri gözüktü. Yahudiler, kahaha atarak güldüler. Kadın feryat ederek bağırdı. Bunun üzerine Müslümanlardan bir adam, kuyumcu Yahudinin üzerine saldırdı. Ve onu öldürdü. Yahudiler de o Müslümana hiddetlenip onu öldürdüler. O Müslümanın yakınları, Yahudilere karşı diğer Müslümanlardan yardım istedi. Müslümanlar, Yahudiler üzerine hücum ettiler. Böylece Müslümanlarla Yahudiler arasında niza/çekişme vaki oldu.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Yahudilerden Müslümanlara eziyet etmekten ellerini çekmelerini istedi. Fakat onlar, kızgınlıklarını açıkladılar. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanlarla beraber çıkıp Kaynuka oğullarını şiddetli bir şekilde muhasara ettiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanların ileri gelenleri ile istişare ettikten sonra, Kaynuka oğullarının hepsi-

nin öldürülmesini kararlaştırdı. Abdullah ibni Ubey ibni Selul, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a geldi. Bu adamın Müslümanlarla anlaşması olduğu gibi Yahudilerle de anlaşması vardı. Ve dedi ki: *"Ya Muhammed Aleyhi's-Salatu ve's-Selam, benim mevalime müttefiklerime, bundan ise Yahudileri kastediyor) ihsanda bulun."* Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, aldırış etmedi. Abdullah, istediğini tekrarladı. Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ise, ondan yüz çevirdi. Adam, iyice yalvarıp ısrar etti. Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu iyilik ve merhametle Medine'deki gerginlik gider diye düşündü ve onların öldürülmemelerini fakat Medine'den sürgün edilmelerini kararlaştırdı. Yaptıkları kötülüklere bir ceza olarak Medine'den uzaklaştırıldılar. Onlar da sürgün edilmelerine boyun eğdiler ve Medine'den uzaklaştılar. Kuzey tarafa gittiler. Ta Şam'da Ez'raat denilen yere ulaştılar.

İçerideki Karışıklıkların Tamamen Giderilmesi

Müslümanlar, Kurayş'le harbe girdiler ve ilk büyük savaşlarını da Kurayş'le yaptılar. O da Bedir Harbi'dir. Bu harb de Müslümanlar nusret buldular ve kuvvetlendiler. Bu harb de Müslümanların nusret elde etmelerinin tesirinden, Kurayş büyük bir sarsıntı ile sarsılmıştı. Öyle ki sanki bilinçlerini kaybettiler. Medine'de de bazılarını sürgüne göndermekle ve bazılarıyla da muahede/anlaşma yapmakla, Yahudilerinin vesvesesinden ve fitnesinden temizlenmişti. Böylece Müslümanların kuvvetleri gittikçe artmıştı.

Ancak Kurayş'in bu halleri, onları rahat bırakmadı. Müslümanlarla savaşmak ve intikam almak için Bedir Harbinden sonra günleri sayıp duruyorlardı. Bedir günü gibi bir gün olmasını bekliyorlardı. Ve derken Uhud harbi oluverdi. Kurayş, bu harb de yener gibi oldular. Bu harb de Kurayş'in üstünlük elde etmesinin sebebi, Müslüman okçuların liderliğin emirlerine muhalefet etmeleri olmuştur. Uhud'da Müslümanlar bozguna uğradılar. Bunun üzerine Kurayş, Bedir Harbinin kendilerine verdiği utancı giderdiklerinden dolayı Uhud'dan nefisleri gıpta ve sevinçle dolu olarak döndüler. Müslümanlar da Medine'ye hezimete uğramış olarak döndüler. Hamra'ul Esed denilen yere kadar varıp düşmanlarını kovalamalarına rağmen yine de Müslümanların üzerinde hezimetin eseri görünüyordu.

Müslümanların bozguna uğramalarıyla birlikte Medine'de bulunanların birçokları, onları ayıplayıp kötülerdiler. Aynı şekilde bazı Arap kabileleri, Müslümanları kötülerdiler ve küçümsemeye başladılar. Bedir zaferinden ve Müslümanların onlara karşı şiddetli olmalarından sonra Medine'deki Yahudi ve münafıklar, Müslümanların sultasına boyun eğip Müslümanlara yaklaşıyorlardı. Medine dışında bulunan

Arap kabileleri de böyle yapıyorlardı. Müslümanlardan korktukları için Müslümanların nüfuzu altına giriyorlardı. Lâkin bunların hepsi Uhud harbinden sonra değişti. Medine'nin haricinde olan Araplar da, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* 'e karşı çıkmaya, kin beslemeye düşünmeye başladılar. Medine'de olan Yahudiler ve münafıklar da Müslüman olmayan Araplar gibi Müslümanlara meydan okumaya ve karşı çıkmaya başladılar.

Bütün bunlardan dolayı Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, gerek Medine halkının ve gerekse Medine'nin dışındaki Arap kabilelerinin haberlerinin durdurulmasını çok istiyordu. Müslümanların otoritelerinin ve nefislerindeki heybetlerinin geri gelmesinin mümkün kılınmasını çok istiyordu. Müslümanlardan bu hezimetin tesirinin giderilmesi için çok sıkı bir şekilde çalışmaya başladı. Ve onlara hakaret eden herkesi sert bir şekilde yakalatıyordu.

Uhud Harbinden bir ay sonra Esad Oğullarının Medine'ye hücum edip Medine'nin etrafında yayılmakta olan Müslümanların koyunlarını yağma edip götürmek istedikleri haberi Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a ulaştı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'da, onlar ona hücum etmeden önce evlerinde iken onlara hücum etmeyi istedi. Onun için Eba Seleme İbni AbdilEsed *RadiyAllahu Anh*'ı çağırdı. Sayıları 150'ye ulaşan seriyenin Livasını/sancağını Ebu Seleme *RadiyAllahu Anh*'a verdi. Bu seriyeye de, Müslümanların ileri gelenlerinden ve güçlü kuvvetli olanlarından çok kimseler vardı. Ebu Ubeyde İbni Cerrah *RadiyAllahu Anh*, Saad İbni Ebi Vakkas *RadiyAllahu Anh*, Useyd İbni Hudeyr *RadiyAllahu Anh* ve daha başkaları da bu seriyeye de idiler. Hiç kimsenin bunlardan haberdar olmaması, düşmanı ansızın bastırmaları için, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Müslümanlara geceleri yürümelerini, gündüzleri saklanmalarını ve değişik

yoldan gitmelerini emretti. Ebu Seleme *RadiyAllahu Anh* aldığı emre göre yürüdü, ta ki Esed oğullarının yurtlarına geldi. Sabahın karanlığında onları kuşattı, onlara saldırdı. Adamlarını cihada teşvik etti, onlara çeşitli yönlerden korku saldı ve böylelikle onları hezimete uğrattı. Müslümanlar, onların üzerine nusret buldular ve onların mallarını ganimet olarak aldılar, muzaffer olarak Medine'ye döndüler. Böylelikle Müslümanlar, nefislerindeki heybete ve kuvvetlerine tekrar döndüler.

Daha sonra Arne'de yahutta Nahle'de yerleşmiş olan Halid İbni Huzeliy'in, Medine'yi vurmak, harb etmek için insanları topladığı haberi Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* ulaştı. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Abdullah İbni Uneys *RadiyAllahu Anh'ı* çağırarak. Bu haberin aslının ne olduğunu araştırıp öğrenmesi için gönderdi. Abdullah İbni Uneys *RadiyAllahu Anh* gitti ve Halid'le karşılaştı. Halid, "*Bu adam kimdir?*" diye sordu. Abdullah, "*Ben Araplardan bir adamım*" dedi. "*Muhammed Aleyhi's-Salatu ve's-Selam için insanları topladığını duydum, bunun için sana geldim.*" Halid, Medine'ye harb etmek için asker toplamakta olduğunu gizlemedi. Abdullah, Halid'in insanlardan ayrı tenha bir yerde kalması için fırsat gözlüyordu. Nihayet bu fırsatı buldu ve kılıcıyla ona saldırdı ve onu öldürdü. Oradan Medine'ye döndü. Olup bitenleri Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* haber verdi. Halid'in öldürülmesiyle, Huzeyli'den Lihyan oğullarının hareketleri, harbe hazırlanmaları durdu. Kıtıl yapmaları için Arapları toplamaları ve Müslümanlara karşı harp yapmaları şerrinden Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'da* rahat ve emin kaldı.

İşte böylece Nebi *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'nin dışındaki Arap kabilelerine galip geldi, onlardan gelecek sorunları çözdü. Fakat bu çözüm Arapların ihanetlerini tama-

men yok etmedi.

Huzeyl kabilesi civarında bulunan kabilelerden bir bölük [altı ya da yedi kişi] Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* gelerek dediler ki: *"Bizden Müslümanlar vardır. Ashabından bize bizimle beraber bir takım kimseler gönder. Bize Şer'at'ı öğretsinler ve bize Kur'an okusunlar."* Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'da* Ashabın büyüklerinden 6 kişi gönderdi. Bunlar, birlikte Huzeyl kabilesine ait bir suya vardılar. Orada Müslümanlara hainlik ettiler. Müslümanlar Huzeyl'den yardım istediler. Adamları ellerinde kılıçlarıyla altı Müslümanın yanına geldiler. Müslümanlara ihanet ettiler, etrafını sardılar. Müslümanlar da kılıçlarını aldılar, onlarla savaşmaya başladılar. Onlar, Müslümanları öldürmeye başladılar, hatta Müslümanlardan üçünü öldürdüler ve diğer üç Müslümanı da esir edindiler. Onları satmak için Mekke'ye gitmek üzere yola çıktılar. O üç kişiden biri Abdullah ibni Târik *RadiyAllahu Anh*, yolda bir ara kavmin gafletini fırsat bulup esirlik bağından ellerini çözdü. Onlar ile dövüşmek için kılıcını aldı fakat onlar buna imkân vermediler ve onu da öldürdüler. Diğer ikisini esir alıp Mekke ehline sattılar. Onlardan biri Zeyd ibni Desinne *RadiyAllahu Anh'dır*. Kendisini, babası Umeyye ibni Halef'in yerine öldürmek üzere Safvan ibni Umeyye satın aldı. Zeyd *RadiyAllahu Anh* öldürmek için getirildiğinde Ebu Sufyan ona sordu. *"Allah aşkına ey Zeyd, şu anda Muhammed'in -Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- bizim yanımızda senin yerine olup onun boynunu vurmamızı ve senin de ailen yanında olmanı ister misin?"* Zeyd *RadiyAllahu Anh*, şöyle cevap verdi: *"VAllahi, şu anda Muhammed Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a eziyet veren bir diken isabet ettiği haldeyken bile ehlimin yanında bulunmayı istemem."* Ebu Sufyan, bu hale taaccüp edip dedi ki: *"İnsanlar arasında Muhammed'in Ashabının Muhammed'i sevdikleri gibi arkadaşını öylesine se-*

veni görmedim.” Sonra Zeyd *RadiyAllahu Anh* katledildi.

Esir edilenlerden ikincisi Hubeyb *RadiyAllahu Anh*'tır. Onu bir müddet hapis ettiler, sonra asmak için çıkardılar. Hubeyb *RadiyAllahu Anh*, onlara dedi ki: *“İki rekât namaz kılmak için beni bırakır mısınız?”* Onlar da onu bıraktılar. İki rekât namazını tamamlayasıya kadar ona müsaade gösterdiler. Hubeyb *RadiyAllahu Anh*'da güzel bir şekilde iki rekât namaz kıldı ve tamamladı. Sonra onlara karşı döndü ve dedi ki: *“VAllahi, eğer sadece öldürülmekten korkarak uzattığımı zannetmeniz olmasaydı elbette namazı çok kılardım.”* Hubeyb *RadiyAllahu Anh*'ı bir ağaca bağlamak için kaldırdılar ve onu ağaca bağladıklarında, Hubeyb *RadiyAllahu Anh* onlara gadablı gadablı bakarak yüksek sesle şöyle dedi: *“Allah'ım! Biz Rasulü'nün Risaletini tebliğ etmeye çalıştık. Bugün bize reva görülenleri ona bildir. Onların [Kurayş müşriklerinin] hepsini mahvet, topluluklarını dağıt, birer birer canlarını al ve onlardan hiç birini sağ bırakma.”* Oradakiler Hubeyb *RadiyAllahu Anh*'ın yüksek sesinden ve bedduasından şiddetli ürperdiler. Sonra onu da öldürdüler.

Bu altı kişinin öldürülmesine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* çok üzüldü ve Müslümanlar da çok üzüldüler. Huzeyl'in böyle hainlik yapmaları ve Müslümanların şeref ve haysiyetlerini hafife almaları Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın ve Ashabının üzüntüsünü daha da artırdı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu işi çok düşündü. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Huzeylilerin haince yaptıkları o hadiseyi düşünme esnasında Ebu Bera, Amr ibni Malik, Mublul Esinne Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a geldi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, ona İslâm'ı arz etti. O İslâm'ı kabul etmedi. Lâkin İslâm'a düşman olduğunu da açığa vurmadı. O, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a şöyle dedi: *“Necid ehline İslâm davetçileri gönderirsen onlar se-*

nin davetine icabet ederler ve kabul ederler.” Lâkin Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, Huzeylilerin hainlik yaptıkları gibi Nacidlilerin de Ashabına hainlik yapmalarından endişe etti de Ebu Bera’nın isteğine cevap vermedi. Fakat Ebu Bera davet için gidenleri koruyacağına Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ı* ikna etti. Ve Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’a* şöyle dedi: “*Onlara kefil benim. Onlara gönder de senin buyruğuna davet etsinler.*” Ebu Bera, sözü dinlenir bir adamdı. Himayesi altına aldığı kimseye hiç bir kimsenin hainlik etmesinden korkulmazdı.

Bu teminatlar neticesi Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, Munzir ibni Amr *RadiyAllahu Anh’ı* Müslümanların seçkinlerinden kırk kişi ile gönderdi. Bunlar yürüdüler, hat-ta Bi’ri Maûne denilen yere indiler. Oradan içlerinden birini mektupla Amir ibni Tufeyl’e [Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ın* mektubuyla] gönderdiler. Amir mektuba hiç bakmadı, gelen elçiyi öldürdü ve davetçi Müslümanları öldürmek için Amir oğullarından yardım isteme çığıkları kopardı. Amir oğulları bundan kaçındılar, zimmetlerinde olanları korumaya ve Ebu Bera’nın himayesine vefa gösterdiler. Fakat Amr diğer kabilelerden yardım aldı ve Müslümanları yolculukları esnasındayken kuşattı. Müslümanlar da onları görünce kılıçlarını alıp savaştılar ve en sonuncusuna varıncaya kadar öldürüldüler. İki kişiden başka Müslümanlardan kurtulan olmadı.

Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* ve Müslümanlar bu şehid edilenlere çok üzüldüler. Bu olay Müslümanları şiddetli şekilde etkiledi. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* bu olay hakkında da çok düşündü. Müslümanların nefislerindeki heybetlerinin iadesi için Araplara galip gelme yolunu araştırdı. Lâkin gördü ki; bu faaliyetler, Medine’nin içine tesir etmiştir. Önce içteki duruma çare bulmak lazım oldu-

ğunu zira içteki kötü hallere çare bulunup itminan sağlandıktan sonra Arap meselesine ve harici işlere de çare bulacağını gördü.

İçte meydana gelen olayları gelince; Uhud, Raci ve Bi'ri Maûne hadiseleri, Müslümanların heybetini Yahudi ve münaфіkların nefislerinde zayıflattı. Onlar, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın başına bir felâket gelmesini bekleyip duruyorlardı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onların arzularıyla niyetlerinin ne olduğunu keşfetti. Ta ki onların Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın aleyhinde görüşleri açığa çıktı. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Muhammed ibni Mesleme *RadiyAllahu Anh*'ı onlara gönderdi. Ona dedi ki:

إذهب إلى يهود بني النضير وقل لهم: إن رسول الله أرسلني إليكم أن أخرجوا من بلادهم، لقد نقضتم العهد الذي جعلت لكم بما همتم به من الغدر بي، فقد أجلتكم عشراً فمن رأي بعد ذلك ضربت عنقه

“Beni Nadir Yahudilerine git ve onlara de ki: “Rasulullah beni size gönderdi, size diyor ki: “Ülkemden çıkın gidin. Yapmaya karar verdiğiniz şey üzerine sizinle yapmış olduğum ahdi bana gaddarlık (hainlik) yaparak bozdunuz. Size on gün mühlet veriyorum. Ondan sonra sizden bana görünen kişinin boynunu vururum.”

Bunun üzerine Nadir Oğulları çıkıp gitmek üzere iken, Abdullah ibni Ubeyy onları kalmaları için tahrik ve teşvik etti. Ve Huyey ibni Ahtab onları kalelerinin içinde kalmalarına teşvik edip cesaretlendirdi. On gün geçti, ülkelerinden çıkıp gitmediler. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onlara harp açtı ki onlara baskı yapsın. Böylece onlar Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan kendilerine, malları, canları ve çoluk-çocukları için eman vermesini istediler ki çıkıp gitsinler. Onlardan her üç kişiye bir deve düşüyordu. Ona yiyecek ve içeceklerden istediklerini yüklüyorlardı.

Devlerinin kaldıracabileceği kadar yükleyip çıkıp gittiler. Arkalarında arazilerinden, hurmalardan, mahsullerden ve silahlardan sahip oldukları her şeyi Müslümanlara ganimet olarak terk ettiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'da onları ilk muhacirlere dağıttı. Fakat onlardan Ensar'a hiç bir şey vermedi. Ancak Ensar'dan muhacirler gibi fakir olan iki kişiye de o ganimetten verdi. O iki kişi şunlardı: Sehl ibni Huneyf *RadiyAllahu Anh* ve Ebu Ducane *RadiyAllahu Anh*.

Nadir Oğulları'nın sürgün edilmesi ve cezalandırılmalarıyla Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* dâhilî siyaset işini tamamladı. Ve Müslümanların heybeti geri geldi. Sonra da haricî siyasete yöneldi. Nitekim son Bedir Gazvesinde Kurayş'e meydan okudu. Fakat Kurayş, onunla karşılaşmaya cesaret edemedi. Bu gazve, Uhud'dan bir yıl sonra vukuu buldu. Zira Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ebu Sufyan'la olan "*Gelecek sene buluşma yerimiz Bedir'dir*" antlaşmasını ve onunla karşılaşmasının zaruretini hatırladı. Abdullah ibni Selul'ü Medine üzerine vali tayin etti. Müslümanlarla birlikte Bedir'e gelinceye kadar yürüdü. Orada onlarla harp için hazır olarak Kurayş'i bekliyordu. Kurayş, Ebu Sufyan'la birlikte Mekke'den çıktılar. Oniki binden fazla adamları vardı. Fakat çok geçmeden Ebu Sufyan geri dönmeyi uygun buldu ve döndü. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, orada Kurayş'i bekleyerek sürekli sekiz gün kaldı. Onlar gelmediler. Daha sonra onların geri döndükleri haberi ona ulaştı. Bedir'de kaldıkları sürede yapmış oldukları ticaretlerinde kazanç elde ettikten sonra Müslümanlarla birlikte Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'ye geri döndü. Savaşmadıkları halde muzaffer olarak geri döndüler.

Daha sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ne-cid'de Gatafân'a saldırdı. Onların hepsi de bir tarafa kaçtılar. Mallarını ve kadınlarını terk ettiler. Müslümanlar da onları

ganimet olarak alıp Medine'ye döndüler.

Daha sonra O Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Devlet'ul Cendel'e¹⁵ doğru kabileleri cezalandırmak için gazveye çıktı. Fakat onlar Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* karşı koymadılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onları yakaladı. Onları çok korkuttu. Onlar da geriye döndüler. Mallarını terk ettiler. Müslümanlar da onların mallarını alıp Medine'ye muzaffer olarak döndüler.

Bu haricî gazveler ve Medine'deki dâhilî düzenlemelerle, cezalandırmalarla Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, İslâm Devleti'nin heybetini tekrar Arap ve Yahudilerin nefislerinde etkili kılmaya ve Uhud'un hezimet tesirlerini tamamen yok etmeye muktedir oldu.

¹⁵ Orası Hicaz ile Şam arasında bir huduttur.

Gazvet'ul Ahzab (Hendek Savaşı)

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Uhud Harbinden sonra yaptığı harbler ve Medine dâhilindeki düzenlemeleri; Müslümanların heybetlerinin yayılmasında, İslâm Devleti'nin yerleşmesinde büyük etkisi oldu. Nitekim bununla Müslümanların nüfuz etme sahası iyice genişledi ve otoriteleri büyüdü. Yarımada sakinleri onlardan korktu. Araplar, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın ismini ve onlarla harp yapacağını duyunca onları bir korku alırdı ve arkalarını dönüp kaçarlardı. Nitekim Gatafan'da ve Devmet'ul Cendel'de olduğu gibi. Artık Kurayş, Müslümanlarla karşılaşmaktan kaçınır oldular, İkinci Bedir'de olduğu gibi.

İşte bütün bunlar Müslümanları Medine'de mutmain olarak ikâmet etmeye meylettirdi. Nadir oğullarının ganimetlerinin, arazilerinin, hurmalarının, evlerinin ve eşyalarının taksiminden ve dağıtımından sonra muhacirler için yeni aydınlık üzere bir yaşam tanzim edildi. Fakat bu; Müslümanların mal, mülk ve arazi sahibi olmaları, onları tamamen hayata meylettirip cihada ulaşmaktan da alıkoymuyordu. Çünkü cihad, Kıyamet'e kadar farzdır. Ancak Müslümanlar, önceki hallerinden daha güzel yaşama halinde oldular. Ve yine öncekinden daha çok emniyet ve istikrar halinde oldular.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, daima düşmanın hainlik yapmasından sakınıyor ve temkinli oluyordu. Bakışlarını ve gözlemlerini daima Yarımada'nın her köşesinde gezdiriyordu. Arapların haberlerinden Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a ulaştırılıyordu. Ve düşmanla karşılaşmak için ona hazırlık fırsatını veren Arapların, onun hakkındaki görüşleri ona ulaştırılıyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'da, çizdiği proje ve kullandığı üsluplarla bu hususlarda bilgiye ve yönlendirme istidadına/gücüne sahipti.

Bilhassa, bütün Arapları her taraftan korkutan sul-ta/otorite Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın eline geç-tikten sonra ve Kaynuka oğulları Yahudilerini Medine'den sürgün ettikten; Gatafân, Huzeyl ve daha başkaları gibi Arab kabilelerinin bellerini kıran bir vuruşla vurduktan sonra, Arap Yarımadası'nda Müslümanların düşmanları daha ço-ğaldı. Bunun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* uya-nık bir şekilde Arapların haberine takip ediyordu. Ta ki Ku-rays'ın ve bazı Arab kabilelerinin toplanma haberi kendisine ulaştı. Bunun üzerine onlarla karşılaşmak için hazırlanmaya başladı.

Benî Nadir Yahudileri, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kendilerini Medine'den sürgün etmesinden sonra Arapları Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın üzerine harp etmek için toplama fikri nefislerinde iyice yerleşti. Düşündüklerini yerine getirmeleri için aralarında Huyey ibni Ahtab ve Sellâm ibni Ebîl Hukayk, Kinâne ibni Ebîl Hukayk ve onlar ile beraber Vail oğullarından Hevze ibni Kays ve Ebu Amr olduğu halde Nadir oğulları Yahudilerinden bir tai-fe çıktı. Bunlar Mekke'ye Kurays'ın yanına geldiler. Oranın halkı, Huyey'e, kavmi hakkında sordular. O da dedi ki: *"Ben, onları Hayber'le Medine arasında bıraktım. Onlar, orada sizin onlara katılıp Muhammed ve Ashabı üzerine yürüyüp yürü-meyeceğiniz hakkında tereddüt edip duruyorlar."* Onlar ona Kurayza'dan sordular. O da dedi ki: *"Onlar, Medine'de sizin Muhammed'i yok etmenizi hile ile bekliyorlar. Siz onlara va-rınca, onlar size katılırlar."*

Kurays, Medine'ye gidip hücum etme hususunda tered-düt etti. Zira Kurays ile Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* arasında bir olan Allah'a, Tevhid'e davet etmekten başka bir dava yoktu. Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Hak üzere olması, mümkün değil mi? Onun için Ku-

rays, Yahudilere şöyle dediler: *“Ey Yahudi topluluğu, siz ilk ehli kitapınız ve Muhammed -Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- ile ihtilâf ettiğiniz şeyi bilirsiniz. Acaba bizim dinimiz mi hayırlı yoksa onun dini mi?”* Yahudiler dediler ki: *“Bilakis sizin dininiz, onun dininden daha hayırlıdır ve siz ondan Hakka daha yakınsınız.”*

Yahudiler ehli Tevhid idiler, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın dininin Hak Din olduğunu pekâlâ biliyorlardı. Fakat onların Arapları toplama hırsı, onları bu fahiş hataya ve ebedî rezalete düşürdü. İşte Yahudiler bu kabahatleriyle putlara ibadet etmenin Tevhid'den daha iyi olduğunu açıklıyorlardı. Lâkin onlar bu fahiş hatayı yaptılar. Ve bunun benzerini de yapıyorlar.

Yahudiler, Kurayşlileri kendi görüşlerine ikna ettiklerine mutmain olduktan sonra Kays Aylân'dan Gatafân'a çıktılar. Murra oğullarından, Fezara oğullarından, Eşça'dan, Süleym'den, Saad oğullarından, Esad'dan ve Müslümanlardan intikam almak isteyenlerin hepsini çağırdılar. Yahudiler, Arab kabilelerini Müslümanlardan intikam almaya teşvik etmeye ve Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* üzerine harb etmekte Kurayş'in yardım edeceğini, kendilerine katılacağını hatırlatmaya devam ediyorlardı. Ve zaferin onların olacağını vaad ediyorlardı. Böylece Arapların Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* üzerine harb etmek için toplanmalarını sağlıyorlardı. Kabilelerden çok sayıda adam topladılar ve Medine'ye harb etmek için Kurayş'le beraber çıktılar.

Kurayş, Ebu Sufyan'ın kumandasında 4000 asker, 3000 süvari, 1500 develi ile çıktı. Gatafân, Uyeyne ibni Hısn ibni Huzeyfe'nin kumandasında birçok adamla ve 1000 develi ile çıktılar. Eşça'da Misar ibni Avf'ın önderliğinde 400 savaşçı ile çıktılar. Murra'da Haris ibni Avf önderliğinde 400 savaşçı ile çıktılar. Süleym ve Bir'i Maûne halkı da 700 adamla geldi-

ler. Bunlar toplandılar. Bunlara Saad oğulları ve Esad oğulları da katıldılar da sayıları 10.000 veya o civarda oldu. Bunların hepsi Ebu Sufyan'ın kumandasında, Medine'yi kast ederek yürüdüler.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* bu büyük kalabalığın haberi ulaşınca, Medine'de savunma şeklinde kalmayı kararlaştırdı. Selman'ı Farisi şehrin etrafında hendek kazılması ve içerden onunla siper edinilmesi şeklini teklif etti. Hendek kazıldı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* bizzat çalıştı. Toprağı atıyor, Müslümanları cesaretlendiriyor, cehd ve çalışmalarının kat kat olmasına çağırıyordu. Hendeğin kazılması altı günde tamamlandı. Evlerin düşmana taraf olan duvarlarını siper edindiler. Hendeğin dışında kalan evleri tahliye ettiler, boşalttılar. Oradaki kadınları ve çocukları içteki hazırlanan evlere getirdiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, 3000 Müslümanla çıktı. Arkasını Sel dağına verdi. Hendek, kendisiyle düşman arasında kaldı. Ordugâhını işte orada kurdu. Ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* için kırmızı çadır kuruldu.

Kurayş ve müttefiki olan ahzab/hizipler, Müslümanlarla Uhud'da karşılaşacaklarını zannederek Uhud'a geldiler. Orada bulamayınca Medine'ye vardılar. Ummadıkları, beklemedikleri halde aniden hendekle karşılaşınca şaşırıp kaldılar. Çünkü onlar, savunma vesilelerinden bu nevi bir şeyi bilmiyorlardı. Kurayş ve Ahzab/hizipler Medine'nin dışında, hendeğin arkasında karargâhlarını kurdular. Ebu Sufyan ve beraberinde olanlar hendeği geçmeye güç yetirmeyip uzun zaman hendeğin önünde mukim olarak sabit kaldılar. Vakit kıştı, rüzgâr şiddetli idi ve soğuk dondurucu idi. Bu yüzden onlarda yavaş yavaş gevşeme başladı. Ve geri dönmeyi tercih etmeyi iyi bulmaya başladılar.

Huyey ibni Ahtab, onlar üzerindeki bu durumu gördü ve

anlattı ki: Kurayza oğulları, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Müslümanlarla olan ahidlerini bozuyorlar ve onlara katılıyorlar. Kurayza bunu ne zaman yaparlarsa Müslümanların yardımları kesilir ve Medine'ye girme yolları açılır. Bu habere Kurayş ve Gatafânlılar çok sevindiler.

Huyey, Kurayza oğullarının lideri Kaab ibni Esed'e gitti. Kaab bunu hissedince ona kalesinin kapısını kapattı. Fakat Huyey ısrar edince kapıları ona açtı. Huyey, ona dedi ki: "*Ya-zıklar olsun sana ey Kaab. Ben sana zamanın izzetini, şerefini ve denizler gibi dalgalanan orduları getirdim. Kurayş'in ve Gatafânlıların bütün kuvvet ve güçlü kumandanlarıyla sana geldim. Bana ahdettiler, bana söz verdiler ki; Muhammed - Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- ve beraberinde olanların kökünün kurutulmasına kadar geri durmayacağız.*" Kaab, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın ahdine vefa, sözüne sadık kaldığını hatırladı ve tereddüt etti. Onun çağırdığına gidince büyük kayba uğrayacağından da korktu. Fakat Huyey, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* tarafından Yahudilere isabet edenleri hatırlatmaya devam ediyor ve Ahzab'ın kuvvetini vafediyor, anlatıyordu. Ta ki Kaab yumuşadı ve Huyey'in talebini kabul etti. Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a haber vermeden tek taraflı olarak Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Müslümanlarla olan ahidini bozdu. Ve Kurayza, Ahzab'ın tarafına geçti.

Bu haber, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Ashabına ulaşınca bununla sarsıldılar ve onların ahidlerinden sapmalarından korktular. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Evs'in efendisi Sa'd ibni Muaz *RadiyAllahu Anh'ı*, Hazreç'in efendisi Sa'd ibni Ubade *RadiyAllahu Anh'ı*, bunlar ile beraber Abdullah ibni Ravaha *RadiyAllahu Anh'ı* ve Havvât ibni Cubeyr *RadiyAllahu Anh'ı* bu işin aslını öğrenmek üzere gönderdi. Ve onlara tavsiye etti ki; Kurayza ahdi bozdular

ise onu gizli tutsunlar ta ki insanların kalplerini korku salıp dirençleri kırılmasın. Sadece ona işaret etmek ve kinaye ile bildirmekle yetinsinler. Elçiler Kurayza oğullarına geldiklerinde, onları kendilerine ulaşan o pis haber ve kötü hal üzerinde buldular. Elçiler onları ahidlerine döndürmeye çağırınca, Kaab da elçilerinden Nadir oğulları Yahudilerini geri yurtlarına getirmelerini talep etti. Sa'd ibni Muaz [eskiden beri Benî Kurayza ile anlaşmalı idi] Kurayza'yı ikna etmeyi istedi. Böylece Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* hakkında birbirlerine girer oldular. Kaab, "*Rasul de kimmiş. Bizimle Muhammed -Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- arasında hiç bir ahid yoktur*" diyordu.

Elçiler döndüler ve gördüklerini haber verdiler. Korku daha da şiddetlendi. Ahzab kendilerini hemen kıtal yapmaya hazırlıyordu. Ancak Kurayza, harb hazırlıklarını tamamlamak için Ahzab'tan on gün mühlet istiyorlardı. Her ne kadar Ahzab Müslümanlarla bu on gün içinde şiddetli harp yapıyorlar idiyse de böylesi şiddetli çarpışma daha önceleri yapmamışlardı.

Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile savaşmaları için askerlerini üç bölgeye ayırdılar. İbni A'ver es Seleme'nin bölümü vadinin üst tarafından geldi. Uyeyne ibni Hısn'ın bölümü de yan taraftan geldi ve Ebu Sufyan da hendeğin karşısına dikildi. Müslümanlarda korku en büyük mertebeye ulaşmıştı. O zaman gözler çukurundan fırlamış, yürekler gırtlığa dayanmış. Öbür taraftan Ahzab'ın sevinçleri arttı, kuvvetleri desteklendi ve moralleri yükseldi de hendeğe hücum ettiler ve geçmeye zorlandılar. Nitekim Kurayşlilerden bazı süvariler Amr ibni Abdi Vudd, İkrime ibni Ebu Cehil ve Dirâr ibni Hattab hendeğin dar bir yerini gördüler, atlarını teptiler ve hendeği geçtiler. Atlarla hendekle Sal dağı arasında dolaştılar. Ali ibni Ebu Talib *RadiyAllahu Anh*, Müslümanlardan ba-

zı kimselerle onların atlarını atlattıkları yeri tuttular. Amr ibni Vudd, ileri çıktı ve *"Bana karşı çıkan yok mu?"* diye bağırılmaya başladı. Ali ibni Ebu Talib *RadiyAllahu Anh*, onu atından inmeye davet ettiğinde Amr kibirlenerek *"Niçin, ey kardeşimin oğlu? VAllahi, ben seni öldürmek istemem"* dedi. Ali *RadiyAllahu Anh*, *"Lâkin VAllahi ben seni öldürmek isterim"* dedi. İndiler ve Ali *RadiyAllahu Anh* onu öldürdü. Ahzab'ın atları yenilgiye uğramış olarak kaçtılar, hatta hiç bir şey yapamadan hendek'in yeni bir yerinden kaçarak öbür tarafına geçtiler.

Fakat bu olay, Ahzab'ın nefislerinde gevşemeye yol açmadı. Bilakis Müslümanlara korku salmada Kurayş'in ateşi daha da büyüdü. Benî Kurayza'dan baş kaldırmalar başladı. Kendi kalelerinden Medine yakınındaki evlere inmeye başladılar. Oraların ehlini korkutmak istiyorlardı. Gam, keder şiddetlendi, dehşet büyüdü ve korku genişledi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Allah *Azze ve Celle'nin* yardımına son derece güveniyordu.

Nuaym ibni Mesud, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* geldi. Nuaym Müslüman olmuştu. Kâfirleri savaştan caydırmak üzere çalışacağını Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* arz etti. Ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* emriyle Kurayza oğullarına gitti. Onlar, Nuaym'in Müslüman olduğunu bilmiyorlardı. Cahiliyye de onların dostu idi. Kendisiyle onlar arasında olan sevgiden bahsetti. Sonra onlara dedi ki: *"Siz Muhammed'e -Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- karşı harp etmelerinde, Kurayş ve Gatafan'a yardım ediyorsunuz. Belki Kurayş ve Gatafan uzun zaman burada durmaya güç yetiremezler. Sizi Müslümanlar ve Muhammed'le -Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- baş başa bırakıp gidecekler. Müslümanlar da sizin başınızın belası olurlar. Elinizde güvence olmak üzere onlardan rehinelere almadıkça onlarla beraber savaşa girmeye"*

yin. Hatta Kurayş ve Gatafan savaşı sona erdirinceye kadar rehineleri bırakmayın.” diye nasihat etti. Ve dediklerine Kurayza’yı ikna etti. Sonra gizlice Kurayş’e gitti ve onlara şöyle dedi: *“Kurayza, Muhammed’le -Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam- olan ahdini bozmalarına ve yaptıklarına pişman olmuşlar. Şimdi Müslümanları razı etme ve onların sevgilerini kazanma yollarını arıyorlar. Kurayş’in eşrafını boyunlarını vurmaları için Muhammed’e - Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam - teslim edip onların sevgilerini kazanacaklarmış.”* Böylece onlara nasihat etti ve dedi ki: *“Eğer Yahudiler sizden, adamlarınızdan rehinelere istemeye gelirlirse, sakın hiç bir kimse göndermeyin ve vermeyin.”*

Nuaym, Kurayşlilerle yaptığı gibi aynısını Gatafanlılarla da yaptı ve konuştu. Böylece Yahudiler hakkında Arapların nefislerine şüpheyi soktu ve yerleştirdi.

Ebu Sufyan, Kurayza’nın emiri Ka’b’a haber gönderdi ve dedi ki: *“Şu adamı [Muhammed Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’ı] muhasara edip burada durmamız çok uzadı. Yarın siz hemen saldırıya geçiniz. Biz, sizin arkanızdayız.”* Ka’b onlara cevap verdi: *“Yarın Cumartesi’dir. Cumartesi günü biz harb ve iş yapmayız.”* Ebu Sufyan buna kızdı ve Nuaym’in sözünü tasdik etti. Ebu Sufyan, elçiyi geri Kurayza’ya gönderdi ve dedi ki: *“Bu Cumartesi’nin yerine başka Cumartesi yapın. Yarın mutlaka Muhammed’le -Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam - savaşmalıyız/saldırmalıyız. Biz Muhammed ile -Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam - savaşmaya çıkarız da siz de bizimle beraber olmazsanız biz sizin yemininizden ve antlaşmanızdan beriyiz. Ve Muhammed’den -Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam- önce size başlarız.”*

Kurayza, Ebu Sufyan’ın bu kelâmını duyunca Cumartesi gününün hürmetine tecavüz edilmeyeceğini tekrarladılar. Sonra rehinelere meselesine işaret ettiler. Ta ki onların bira-

kıp gitmeleri hususunda mutmain olurlar. Bunu Ebu Sufyan duyunca Nuaym'in kelâmından hiç şüphesi kalmadı. Ne yapacağını düşünerek geceledi. Meseleyi Gatafanlılarla konuştu. Onlar, zaten Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın üzerine harb etmekte tamamen tereddüt ediyorlardı. Gece olunca Allah *Azze ve Celle* onların üzerine çok şiddetli rüzgâr, çok şiddetli gök gürültüsü ve boğucu yağmur gönderdi. Çadırları yıkıldı. Çömlükleri devrildi, nefislerine de korku girdi. Müslümanların bu ortamı fırsat bilip hendeği geçip kendilerine saldırma evhamına kapıldılar. Tuleyha kalktı, "*Muhammed -Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- size şer ile başladı. Kurtuluş! Kurtuluş!*" diye bağırды.

Ebu Sufyan, "*Ey Kurayş topluluğu, haydi yolcu olunuz. Ben gidiyorum*" dedi. Kurayş, güçlerinin yettiği hafif şeyleri alıp kaçtılar. Gatafan ve ahzab'ta onlara uyup gittiler. Sabah olduğunda onlardan hiç bir kimse kalmamıştı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu durumu görünce Müslümanlarla Medine'deki evlerine döndüler. Allah *Azze ve Celle* mü'minleri o savaştan korudu.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, o anda Kurayş'in serrinden beri oldu ve Allah *Azze ve Celle Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı o savaştan korudu. Ancak Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Kurayza oğullarının işini bitirmenin gerekli olduğunu anladı. Çünkü onlar Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a olan ahidlerini bozdular, öldürmek için Müslümanların üzerine yürüdüler. Onun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* müezzin'e emretti ki, müezzin insanlara seslensin ve desin ki: "*Duyan ve itaat eden ikinci namazını burada değil de Kurayza oğullarının yurdunda kıl-sın.*" Ali *RadiyAllahu Anh*'ın arkasından gittiler. Ta Kurayza oğullarına geldiler ve onları şiddetli bir şekilde muhasara ettiler. [kuşattılar] Kuşatma müddeti 25 gece oldu. Anlaşmak

için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* adam gönderdiler. Sonra Sa'd ibni Muaz'ın hükmüne razı oldular. Sa'd da onların savaşılanlarının öldürülmesine, mallarının taksimine, çocuk ve kadınların esir edilmesine hükmetti. Hüküm infaz edildi. Bu kabile ortadan kaldırıldı. Medine şehri onlardan temizlendi.

Bu Ahzab'ın hezimetini ile Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* yönelik Kurayş'in ciddî karşı koyma çabaları sona erdi. Kurayza oğullarına verilen hüküm ve Medine'nin etrafında bulunan ve Müslümanlarla anlaşma yapıp sonra da dönüp anlaşmalarını bozan üç Yahudi kabilesine uygulanan hükümlerle de artık işin Medine'de ve Medine'nin etrafında Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* ve Müslümanların eline geçtiği açıkca belli oldu. Bu adilâne yapılan uygulamalar, Arapların Müslümanlardan korkmalarını sağladı.

Hudeybiye Antlaşması

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Mekke'den hicreti üzerinden altı sene geçtikten, ordusuna ve İslâmî topluma güveni tam olduktan, Müslümanların devleti tüm Arapların yanında kendisinden korkulan bir konuma geldikten sonra; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Davetin yolunda ve İslâm Devleti'nin kuvvetlenmesi ve düşmanlarının zayıflatılması yolunda yürümek için başka adımlar atmaya düşündü.

Nitekim ona Hayber ehli ile Mekke ehli arasında Müslümanlarla savaşmak üzere bir görüşme olduğu haberi ulaştı. Bunun üzerine Rasulullah, kendisini Mekke ehli ile antlaşmaya götürecektir bir plan çizdi. Onunla Arabın arasının boşalması neticesine ulaşacak. Böylece Arab Yarımadası'nda Davetin yayılması ve Hayber'in Kurayş'ten uzaklaştırılması kolay olacaktı. O, bu planı şöyle görüyordu: Beyt-ul Haram'ı ziyaret, sulh planını zorunlu kılar ki, bununla Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* maksadına ulaşmış olur. Aynı zamanda Haram Aylarda Araplarla harp yapılmaması onun için bu planı kolay kılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Kurayş'in birliğinin çözüldüğünü de biliyordu. Müslümanların korkusu, Kurayş'i sarmaya başlamıştı. Onlar, onun için bin bir hesap yapıyorlardı.

Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Hac için Beyt-ul Haram'a gitmek istedi. Eğer Kurayş ona mani olursa, bu engel oluşunun için Araplar arasında İslâm'a davet ve Kurayş'e karşı propaganda vesilelerinden bir vesile olurdu. Onun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Haram Aylardan biri olan Zilkade ayında [Umre için] Hacca izin verdi. Ve çevredeki Müslüman olmayan Arab kabilelerini emniyet içinde harp yapmaksızın kendisi ile beraber Beytullah'a

çıkmaları için davette bulundu. Ondan maksadı ise, Arablara Hacc için çıktığını harp için çıkmadığını bildirmektir. Dininden olmadıkları halde Müslüman olmayan Arabları da kendisi ile birlikte çıkmaya ortak ediyordu. Çünkü O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, harp istemiyordu. Bununla, eğer Kurayş onun Hacc etmesine mani olursa kamuoyunun kendi yanında olmasını sağlamayı kastediyordu. Nitekim sulh planını kararlaştırdı. Onun için kınlarındaki kılıçları dışında Müslümanların silah taşımalarına izin vermedi. Onlara kendisinin harp için değil Hacc için yola çıktığını bildirdi.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Medine'yi beraberinde 1400 kişi olduğu halde terk etti. O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* kulağının ucu kesilmiş dişi devesinin üzerinde insanların önüne geçti. Beraberinde yetmiş deve sevk etti. Umre için ihram etti ki, insanlar onun harbinden emin olsunlar ve bilsinler ki o, harp için değil ancak Beytullah el-Haram'ı ziyaret için yola çıkmıştır.

Medine'den altı ya da yedi mil mesafe kat ettikten sonra Zul Huleyfe'ye vardılar. Orada Umre için kaldı. Mekke'ye doğru yürüdüler. Kendilerinin harp için değil Hac için geldiklerini bildiren haberlerini Kurayş'e ulaştırdı. Kurayş, bunun bir hile olabileceği, Muhammed'in Mekke ehline saldırmak için kendilerine hile yaptığını düşünerek korktular. Bu mesele üzerine bin bir hesap yaptılar. Ve her ne kadar kendilerine çok pahalıya da mal olsa, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Mekke'ye girişine engel olmaya karar verdiler. Müslümanlarla karşılaşmak ve onları Mekke'den alıkoymak için ordu hazırladılar. Halid ibni Velid'i ve İkrime ibni Ebu Cehil'i ordunun kumandanı tayin ettiler. Ordu, büyük bir ordu idi. İçinde sadece atlı süvari sayısı 200 idi. Müşriklerin ordusu Mekke'den çıktı, mani olmak için Hacca

gelenlere doğru yöneldi ve Zî Tava'ya¹⁶ vardılar. Kışla oradaydı. Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* Kurayş'in yaptığı işin haberi ulaştı. İşitti ki, Kurayş kendisini Hacc'dan alıkoymak için ordu hazırlamıştır.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Usfân'a¹⁷ vardığı zaman ona Beni Kâb'tan bir adam rastladı. Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, ona Kurayş'in haberini sordu. O dedi ki: *"Kurayş, senin çıkışını işittiler. Onlar kaplanlarının derilerini giymiş oldukları halde çıktılar. Zî Tavâ'ya inmişlerdir. Allah'a ahdedeler ki, asla onların yanlarına Mekke'ye girmeyesin. İşte Halid ibni Velid onların atlıları içindedir. Onları Kurâ-i Gamîm'e¹⁸ önden göndermişlerdir."* Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onu işitince dedi ki:

يَا وَجَحَ فُرَيْشٍ لَقَدْ أَكَلْتَهُمُ الْحَرْبُ مَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ خَلَوْا بَيْنِي وَبَيْنَ سَائِرِ النَّاسِ فَإِنْ
أَصَابُونِي كَانَ الَّذِي أَرَادُوا وَإِنْ أَطَهَرَنِي اللَّهُ عَلَيْهِمْ دَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ وَهُمْ وَأَفْرُونَ وَإِنْ
لَمْ يَقْعَلُوا قَاتَلُوا وَبِهِمْ قُوَّةٌ فَمَاذَا تَطُنُّ فُرَيْشٌ وَاللَّهِ إِنِّي لَا أَرَأَى أَجَاهِدُهُمْ عَلَى الَّذِي
بَعْتَنِي اللَّهُ لَهُ حَتَّى يُظْهِرَهُ اللَّهُ لَهُ أَوْ تَنْفَرَدَ هَذِهِ السَّالِفَةُ

"Yazık şu Kurayş'in haline. Harb onları yedi. Şayet benimle sair Arabın arasını serbest bıraksalar, oradan çekilseler ne olur. Eğer Arablar bana isabet ederlerse bu Kurayş'in istediği şey olur. Eğer Allah beni onlara galip kılar, İslâm'a akın akın dâhil olurlar. Eğer Arablar bunu yapmazlarsa, Kurayş onlarla kuvvetle savaşı. Acaba Kurayş ne zannediyor. Vallahi, Allah'ın beni kendisiyle gönderdiği Din için mücadelede devam ederim. Nihayet ya Allah Azze ve Celle onu galip kılar izhar eder veya işte bu boynumun yanı yalnız kalır. [Yani zafere ulaşmaya kadar ya da ölesiyeye kadar mücadelesinde devam

¹⁶ Mekke yakınında bir yerdir

¹⁷ Mekke'den iki merhale ötededir

¹⁸ Bu yer müslümanların kışlasının bulunduğu Usfân'ın önünde sekiz mil ötede bir vadidir

eder.]”¹⁹

Burada Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* durup meseleyi düşünmeye başladı. Daha önce belirlediği plana tekrar baktı. O barış planı kararlaştırmış savaşa hazırlanmamıştı. Fakat Kurayş onunla savaşmak için ona ordu göndermişti. Hâlbuki O *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, harp istemiyordu. Bu durumda ya geri dönecek ya da barış planını değiştirecekti. Zira biliyordu ki eğer harb kaçınılmaz olursa, Müslümanlar imanlarıyla düşmanlarına karşı koymaya ve onlarla savaşa girmeye muktedir idiler. Fakat harbe hazırlanmamış ve savaşı kararlaştırmamıştı. Ancak Hacc yapmak için barışçı olarak gelmişti. Eğer reddedilir ve Haccdan alıkonulursa, bu alıkonmaya da hazırdı. Zira bu engelin de savaşçı değil barışçı olmasını istiyordu. Savaşa girmek istemiyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, belirlediği bu barış planı ile Arablar ve Kurayş yanında ve Mekke'de İslâmî Davetin yayılması ve yücelmesi lehine kamuoyu oluşturmayı istiyordu. Çünkü bu hava; Davetin yayılması, zafere erişmesi için en büyük yardımcı faktörlerden birisidir. Onun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, barış planını kararlaştırdı da harbi kararlaştırmadı. Eğer, harb etse idi bu plana muhalefet etmiş olacaktı. Böylece de onun Medine'den çıkmasına sebep olan imkânı da kaybetmiş olacaktı. Onun için ne yapacağı hakkında çok düşündü. Bunu herhangi bir insanın düşünmesinden daha uzak görüşlülük, daha derin fikirlilik ve daha ince siyasetle yapmaktaydı. Onun için barış planında devam etmeye karar verdi ki, kendisine ulaşmak için çıktığı maksadı heder olmasın, planı boşa çıkmasın. Arabların yanında Kurayş'in aleyhine bir delil olsun. Kurayş hakkındaki kamuoyu onun lehine dönüşsün. Bunun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* insanlara şöyle nida etti:

¹⁹ Ahmed b. Hanbel, Müs. Kufiyyin, 18152

من رجل يخرج بنا على طريق غير طريقهم هم بها

“Onların bulunduğu yolların dışında bir yol üzere bizi çıkaracak olan kim vardır?”

Bir adam onlarla birlikte çıkıp onlara yolu gösterdi. İçinde yürümesi güç olan dağlar arasındaki çukurluklar arasında taşlık bir yolda çok meşakkatle yürüdüler. Yorucu bir cehdden sonra vadinin kesildiği bir yerde düzlüğe indiler. Oradan Mekke'nin altında bir yere ulaştılar ki oraya Hudeybiye denilir. Askerler de oraya yerleşti. Halid ve İkrime'nin ordusu onları görünce, korkup koşarak Mekke'ye doğru onu savunmak için geri döndüler. Onların arasına Müslüman ordularının saldırmaması ve Mekke'nin hudutlarına girmesi korkusu yayıldı. Müşriklerin ordusu, Mekke'nin içinde onun savunması için hazır vaziyette beklemeye başladılar. Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın ordusu ve onunla beraber olanlar de Hudeybiye'de bekliyorlardı. Kışla ikisinin karşılaşmasını bekliyordu. Mekke'nin içinde Kurayş ve Hudeybiye'de Müslümanlar her biri diğerinin karşısına koyacağı planı düşünüyorlardı.

Bazı Müslümanlar, Kurayş'in kendilerine Hacc imkânı vermesinin mümkün olmadığını düşünüyorlardı. Zira Kurayş, onlara karşı harb için hazırlanıyordu. Onun için onunla savaşmak, ona galip gelmek ve ondan sonra Hacc yapmaktan başka yol yoktu. Böylece Kurayş meselesini tamamen halletmiş, ortadan kaldırmış olurlardı.

Kurayş ise, kendisini sıkıntıya koyan her hazırlık ile Müslümanlarla harbe hazırlanmayı ve onlarla savaşmayı hatta harb yaptığı zaman kendisinin tamamen yok olması neticesine dahi götürse bile Müslümanlara karşı koymayı düşünüyordu. Lâkin Kurayş, Müslümanların ne yapacağına bakarak binbir hesap yapıyordu.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ise, belirlediği planında duruyordu. Ki o, barış planı idi. Ta ki kendisine ulaşmak için çıktığı gayeye ulaşsın. Hudeybiye'de kampta Kurayş'in ne yapacağını görmek için bekleyerek durdu. Biliyordu ki, Kurayş kendisinden şiddetle korkmaktadır. Ve Hacc için gelişi meselesi hakkında antlaşmaya varmak için kendisi ile görüşür, çok geçmeden elçilerini gönderir. Nitekim bilfiil öyle oldu. Kurayş, Budeyl ibni Verkâ'iyi Huzaa'dan bir takım adamlarla birlikte görüşme heyeti olarak Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* ne sebeple geldiğini sormaları için gönderdi. Kısa bir görüşme sonunda çok geçmeden onlar Müslümanların harp için değil ancak Beyt'i ziyaret ediciler olarak onun hürmetine ta'zim etmek üzere geldiklerine kanaat getirdiler. Ve Kurayş'i buna ikna etmek için geri döndüler. Kurayş'i ikna etmeye çalıştılar. Bunun üzerine Kurayş onları Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* için çalışmakla itham ettiler. Onların sözlerine güvenmediler. Ve Mekraz ibni Hıfs başkanlığında başka bir heyet gönderdiler. Bu heyet de birinci heyet gibi oldu. Daha sonra Kurayş, Ehabiş'in²⁰ lideri olan Huleys'i Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile görüşmesi için gönderdi. Kurayş, ona ve kabilesine, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* karşı oluşlarına itimat ediyorlardı. Kurayş'in maksadı onun Müslümanlar üzerine azmetmesini sağlamaktı. Eğer o görüşmesinde başarıya ulaşmadan geri dönerse kini artar ve Mekke'nin savunmasında daha da şiddetli gayret gösterirdi.

Fakat Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onun çıkışını öğrenince, Müslümanların niyetinin harb yapmak değil sadece Hacc yapmak olduğunu hissedilir bir şekilde görmesi için beraberinde götürdükleri kurbanlıkların onun önüne

²⁰ Kurayş, Kenane ve Muzaa'den birer topluluk ki bu topluluk, el-Hubşiye denilen Mekke'nin altındaki dağda toplanmışlar ve yeminleşmişlerdi

saliverilmesini emretti. Huleys Mekke'den çıktı. Müslümanların kampına gelince, develerin vadide yayılmakta olduğunu Müslümanların ve kurbanların Umre için hazır beklediklerini, harp için hazırlıklı olmadıklarını, kamplarında ibadet havasının estiğini görünce, bu manzaradan etkilendi. Ve bu insanların harp değil ibadet istediklerini yakinen öğrendi. Çok geçmeden Müslümanların bakışı ile ikna olup Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile görüşmeden önce Mekke'ye geri döndü. Durumu Kurayş'e bildirdi ve onlardan Müslümanların Hacc yapmalarına müsamaha göstermelerini istedi. Ve onlara kızdı ve hiddeti arttı. Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile Kâbe arasını serbest bırakmazlarsa kendilerini terk etmek ve Ehabîş ile birlikte Mekke'den yüz çevirmek ile onları tehdit etti. Fakat onlar onu razı ettiler ve ondan kendilerini kendi işleri hakkında düşünmeye bırakmasını [yani aralarından çekilmesini] ve susmasını istediler.

Daha sonra Kurayş, Urve ibni Mesud es Sekâfi'yi -onun görüşüne ve kendisine güvenlerini ona te'kid ettikten sonra- Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* gönderdi. Sonra o, oradan çıkıp Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* geldi. Ve Mekke'den geri dönmesi için onunla görüşmeye başladı. Görüşmede her türlü üslubu kullanıyordu. Fakat bunda başarılı olamadı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* görüşüne kanaat getirerek geri döndü. Ve Kurayş'e dedi ki: *"Ey Kurayş topluluğu, şüphesiz ki ben Kisra'yı makamında gördüm. Kayser'i makamında gördüm. Ve Necaşî'yi makamında gördüm. Ben, VAllahi şimdike kadar kavmi içinde hiç bir meliki görmedim ki, asla Muhammed'in Ashabı içinde olduğu gibi bir yeri olsun. And olsun ki bir kavim gördüm ki hiç bir şeyden dolayı asla onu yardımsız bırakmazlar. O halde reyinizi ona göre ayarlayın."*

Bu ise Kurayş'in inadını ve düşmanlığını iyice artırdı. Ko-

nuşmalar bir görüşe varmaksızın uzadı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* görüşme için onlara bir heyet göndermeyi düşündü. Belki Kurayş'in elçileri ondan korkuyorlardır. Belki onun elçisi onları ikna eder. Ve onlara kendi devesi ile Harraş ibni Umeyye el-Huzaiy'yi gönderdi. Fakat onlar Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın devesinin bir ayağını kestiler. Eğer Ehabis onu himaye etmeseydi onu katletmek istiyorlardı.

Kurayş, düşmanlığında şiddetlendi. Ayak takımlarından bir taifeyi, gece Müslümanların kamplarını taşlamaları için gönderdi. Onun için Müslümanlar kızdılar ve onları öldürmeyi düşündüler. Fakat Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanların gadabını hafifletti ve onları sakinleştirdi. Anlatılır ki; Kurayş'ten 50 adam Müslümanları vurmak için kampa doğru çıktılar. Fakat daha sonra yakalandılar ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a getirildiler. O da onları affetti ve salıverdi. Bu amelin Mekke'de büyük bir etkisi oldu. Zira bu, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın harb için değil sadece Hacc için geldiğini söylemesindeki doğruluğun katî delili idi. Bununla Mekke'de Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın lehine bir kamuoyu oluştu. Hatta Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, o vakit Mekke'ye girse ve Kurayş ona mani olmaya çalışsaydı, muhakkak ki bu Kurayş'in aleyhine olurdu. Zira Mekke ehli ve Arablar Kurayş'in karşısındaydılar. Onun için Kurayş, kışkırtmalarını ve meydan okuyuşlarını kesti ve meseleleri hakkında düşünmeye başladılar. Onların havasında barış işaretleri ortaya çıktı.

Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Müslümanlardan birisini onlarla görüşmek için göndermek istedi. Sonra Ömer ibni Hattab *RadiyAllahu Anh*'ı onlara göndermek için çağırdı. Ömer *RadiyAllahu Anh* şöyle dedi: "Ya

Rasulullah! Ben kendim için Kurayş'ten korkmuyorum. Mekte'de beni Adıyy ibni Kâ'b'dan savunacak hiç bir kimse yoktur. Kurayş ise benim onlara olan düşmanlığımı ve onlara karşı olan sertliğimi biliyorlar. Fakat ben sana bir adam göstereyim. O, onlara karşı benden daha güçlüdür. Osman ibni Affan." Bunun üzerine Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Osman'ı çağırdı ve onu Ebu Sufyan ve Kurayş'in eşrafına gönderdi. Osman *RadiyAllahu Anh*, Kurayş'e gitti ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın mesajını onlara bildirdi. Onlar ona dediler ki: "Eğer Beyt'i tavaf etmeyi istersen tavaf et." O da dedi ki: "Rasulullah onu tavaf etmeden tavaf edecek değilim." Ve onlarla meselesini görüştü. Fakat Kurayş reddetti. Aralarında konuşma uzadı. Görüşmeler devam etti ve Kurayş tarafından reddedilme noktasından Müslümanların isteği ile Kurayş'in isteğini uzlaştıracak bir planın belirlenmesi noktasına dönüştü. Kurayş Osman *RadiyAllahu Anh* ile beraber Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile kendileri arasında alâkaların oluşturulması hakkında araştırma yaptılar, konuştular. Osman *RadiyAllahu Anh*'a ısındılar ki; onları bu sınıktan ve Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile süren bu düşmanlıktan kurtaracak bir yol bulur.

Osman *RadiyAllahu Anh*'ın bir netice elde etmeden Mekte'de kalması uzayınca, Müslümanlar arasında Kurayş'in Osman *RadiyAllahu Anh*'a ihanet edip onu öldürdüğü şayiası yayılmaya başladı. Müslümanlar arasında dalgalanma iyice arttı. Kurayş'in Osman *RadiyAllahu Anh*'ı öldürdüğü, Müslümanların coşup dalgalandığı, onlardan her birisinin kılıcının kabzasına el koyduğu, harb ve kıtal için hazırlanmakta olduğu korkusu Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın içine düştü.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, belirlediği barış planına tekrar baktı. Gördü ki durum, Kurayş'in haram ayda

Osman *RadiyAllahu Anh*'ı [o, bir görüşme elçisi olduğu halde] öldürmesinden sonra o plana tekrar göz atmayı gerekli kılıyordu. Onun için dedi ki:

لا نبرح حتى نناجز القوم

“Bu kavimle savaşmadan burayı terk etmeyiz.”

Ve Ashabını kendisine çağırdı. Bir ağacın altına durup Ashabının kendisine biatini istedi. Onlar Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile ölesiye kadar savaştan kaçmamak üzere biatleştiler. Onların cesaretleri, azimetleri ve imanlarındaki sadakatleri daha da arttı. Biat tamamlanınca Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Osman için de bir elini diğer eli üzerine koyarak biatleştirdi, sanki o, onlarla beraber orada hâzır gibiydi. Bu biat, *Biat-ı Rıdvan*'dır. Onun hakkında Allah *Subhanehû ve Teâlâ*'nın şu sözü indi:

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا

(Ey Muhammed) **Allah, mü'minlerden sana ağaç altında biat ederlerken razı olmuştur. Gönüllerinde olanı da bilmiş, onlara güven indirmiş ve onları pek yakın bir fetihle mükâfatlandırmıştır.** (el-Fetih 18)

Biat tamamlanır tamamlanmaz, Müslümanlar çarpışmaya dalmak ve harbe girmek için hazırlanmaya başladılar. Ta ki Osman *RadiyAllahu Anh*'ın öldürülmediği haberi onlara ulaşıncaya kadar. Çok geçmeden Osman *RadiyAllahu Anh* geri döndü ve Kurayş'in kendisine söylediğini Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a haber verdi. Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile Kurayş arasındaki barış görüşmeleri tekrar yenilendi. Hatta Kurayş, Suheyl ibni Amr Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a elçi olarak gönderdiler ki o, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile genişlemek isteyen Hacc ve Umre meselesini görüşsün, onunla bu yıl

Mekke'den geri dönmesi esası üzerine O'nunla ve Kurayş arasındaki yapılacak sulh üzerine görüşme yapsın. Rasulallah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu esas üzerine sulh görüşmelerini kabul etti. Çünkü bu görüşmeler onun Beyt'i ziyaret konusunda kastettiği gayesini gerçekleştirecekti. Beyt'i bu yıl ya da gelecek yıl ziyaret etmesi ona bir zarar vermezdi. Zira o, Hayber'i Kurayş'ten koparmak istiyordu. İslâm Daveti'nin yayılması için Arabla kendisi arasını serbest hale getirmek istiyordu. Onun için kendisi ile Kurayş arasında çıkmak üzere olan Kıtalı ve sürekli harbi durduracak bir antlaşmanın yapılmasına rağbet ediyordu. Hac ve Umre meselesine gelince, bugün ya da yarın olması bir şeyi değiştirmezdi.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Suheyl ibni Amr ile görüşmelere başladı. Aralarında sulh meselesi ve şartları uzun konuşmalar cereyan etti. Rasulallah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın anlayışı, derin fikirliliği, tecrübesi ve dakik siyaseti olmasaydı görüşmeler çoğu zaman kesilmekle yüz yüze geliyordu. Müslümanlar, Rasulallah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın etrafında bu konuşmaları dinliyorlardı. Onlar, bu konuşmaları Umre meselesi hakkında konuşmalar olarak itibar ediyorlardı. Hâlbuki Rasulallah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu konuşmaları harbin durması için konuşmalar olarak itibar ediyordu. Onun için Müslümanlar, bunları kabul edemiyorlardı. [onlara çok ağır geliyordu.] Hâlbuki Rasulallah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*; *tafsilâtlara*, âcil faydalarına bakmaksızın görüşmeyi istediği gaye doğrultusunda yönlendiriyordu. Ta ki iki taraf arasında muayyen şartlar üzerine ittifak hâsıl oldu.

Fakat bu şartlar Müslümanlara tesir etti ve onların gadablarını harekete geçirdi. Müslümanlar, Rasulallah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı bu şartları reddettirmeye çalışıyor-

lardı. Nitekim Ömer ibni Hattab *RadiyAllahu Anh*, Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*'a gelip dedi ki: “*Muhakkak ki biz, dinimizde zillete düşmeyiz.*” Ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı bu şartlar üzerine ittifak yapmamaya ikna etmek için Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*'ı alıp Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın yanına götürmeye çalıştı. Fakat O ikna olmadı. Sonra Ömer *RadiyAllahu Anh* Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a geldi, öfkeli ve hiddetli olarak onunla konuştu. Onun bu konuşması Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın sabrını ve azmini değiştirmede. Ve Ömer *RadiyAllahu Anh*'a dedi ki:

أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ لَنْ أَخَالِفَ أَمْرَهُ وَلَنْ يُصَيِّعَنِي ثُمَّ قَالَ عُمَرُ مَا زِلْتُ أَصُومُ
وَأَتَّصِدُّ وَأُصَلِّي وَأَعْتِقُ مِنَ الَّذِي صَنَعْتَ مَخَافَةَ كَلَامِي الَّذِي تَكَلَّمْتُ بِهِ يَوْمَئِذٍ حَتَّى
رَجُوتُ أَنْ يَكُونَ خَيْرًا قَالَ وَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ
فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اكْتُبْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَقَالَ سَهَيْلُ بْنُ
عَمْرٍو لَا أَعْرِفُ هَذَا وَلَكِنْ اكْتُبْ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
اكْتُبْ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ هَذَا مَا صَالِحَ عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ سَهَيْلُ بْنُ عَمْرٍو فَقَالَ سَهَيْلُ
بُنْ عَمْرٍو لَوْ شِئْتُ أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ لَمْ أَقَاتِلَكَ وَلَكِنْ اكْتُبْ هَذَا مَا اصْطَلَحَ عَلَيْهِ
مُحَمَّدُ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَسَهَيْلُ بْنُ عَمْرٍو

“Ben Allah’ın kulu ve O’nun Rasulü’yüm. Elbette ve asla O’nun emrine muhalefet etmem ve O beni pişman etmez.” Sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ali ibni Ebu Talib *RadiyAllahu Anh*'ı çağırdı ve ona; **“Rahman ve Rahim olan Allah’ın ismiyle, yaz!”** deyince Suheyl şöyle dedi: *“Bunu kabul etmem. Ben, Rahman ve Rahim’i tanımiyorum. Fakat şöyle yaz: Bismike Allahumme [Ey Allah’ım senin isminle].”* Rasulullah, **“Ey Allah’ım Senin İsmine yaz!”** dedi. Sonra şöyle dedi:

“Yaz; Bu Muhammed Rasulü’n Suheyl ibni Amr ile yaptığı barış antlaşmasıdır.” Suheyl de dedi ki: *“Bunu kabul etmiyorum. Şayet senin Rasulullah olduğuna inansaydım, seninle savaşırdım. Lâkin kendi ismini ve babanın ismini yaz.”* Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* de; **“Bu; Muhammed**

ibni Abdullah'ın Suheyl ibni Amr ile yaptığı barış antlaşmasıdır." diye buyurdu.²¹ Daha sonra iki taraf arasındaki antlaşma yazıldı. Bu antlaşmanın maddeleri aşağıdadır:

1- *Bu antlaşma bir barış antlaşması olacak, iki taraf aralarında sulh yapıp anlaşacaklar ki, harb ve kıtal olmasın.*

2- *Kurayş'ten kim Müslüman olur ve velisinin izni olmaksızın Muhammed'e gelirse o onlara geri verilecektir. Müslümanlardan kim dinden döner de Kurayş'e gelirse onlar onu Muhammed'e geri vermeyeceklerdir.*

3- *Arablardan kim Muhammed'in tarafına geçmek isterse geçer ve kim de Kurayş'in tarafına geçmek isterse geçer.*

4- *Bu sene Muhammed ve Ashabı Mekke'den geri dönecek ve onlar gelecek sene geri gelecekler, Mekke'ye girecekler ve orada üç gün kalacaklar. Yanlarında sadece kınlarındaki kılıçları silah olarak bulunacak. Başka silah olmayacak.*

5- *Bu antlaşma yürürlüğe girdiği andan itibaren 10 sene geçerli olacak.*

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Suheyl, Müslümanların ordusunun dalgalanmaları ve öfkeleri arasında bu antlaşmayı imzaladılar. Süheyl kalktı ve Mekke'ye geri döndü. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'da Müslümanlardan gördüğü şiddet, öfke, kin ve kıtala/savaşa rağbetten kaygılanarak ayağa kalktı. Ve eşi Umme Seleme *RadiyAllahu Anha'nın* odasına girdi. Ona halkın durumunu bildirdi. O da dedi ki:

"Ya Rasulullah, muhakkak ki Müslümanlar sana muhalefet etmiyorlar. Onlar; dinleri, Allah'a ve senin Risaletine imanları için şiddetlendiler. Tıraş ol, ihramdan çık. Müslümanların sana tabi olduklarını görürsün. Daha sonra onlarla birlikte Medine'ye geri dönmekte acele et."

²¹ Ahmed b. Hanbel, müs. Kufiyyin, 18152

Bunun üzerine Rasulullah Müslümanların karşısına çıktı. Halka Umre'yi duyurarak tıraş oldu. İçi huzur ve hoşnutlukla doldu. Müslümanlar, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* huzurlu görünce ona uyararak Kurban kesmeye ve tıraş olmaya kalkıştılar. Daha sonra Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Müslümanlar Medine'ye geri döndüler. Onlar yolda iken Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* Fetih Sûresi indi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Müslümanlara onu b aşından sonuna kadar okudu. Böylece hepsi de yakînen bildiler ki, bu antlaşma Müslümanlar için büyük bir fetihtir.

Müslümanlar, Medine'ye vardılar. Ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Hayber'in varlığını ortadan kaldırmak ve Daveti, Arap Yarımadası'nın dışına yaymak, Yarımada'da ise sabitleştirmek için belirlediği planı uygulamaya koymaya başladı. Kurayş ile yapılan bu sulh döneminde o *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bazı pürüzleri gidermek ve Yarımada'nın dışına ulaşmak için uğraştı, meşgul oldu. Bu ise, onun için o Hudeybiye antlaşmasının sayesinde mümkün oldu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* bununla Hacca gitmeyi azmettiğinde belirlediği planını, uğrunda zorluk ve engellerle karşılaşmasına rağmen ince bir şekilde uygulamaya muktedir oldu. Ve istediği siyasî gayeye ulaştı. Böylece Hudeybiye açık bir fetih oluyordu. Ve onun bazı neticeleri vardır ki şöyledir:

1- *Rasulullah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı genellikle Arabların yanında, özellikle de Mekke içinde ve Kurayş arasında İslâmî Daveti teyid edici bir kamuoyunun oluşmasına ulaştırdı. Bununla Müslümanların heybeti kuvvetlendi, Kurayş'in heybeti ise zayıfladı.*

2- *Bu antlaşma, Müslümanların Rasulullah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a güvenlerini açığa çıkardı. Müslümanların imanlarının kuvveti, tehlikeli anlarda bile ayaklarının sabit oluştaki şiddeti ve onların ölümden korkmadıklarına delâlet etti.*

3- Bu antlaşma, Müslümanlara siyasî manevraların İslâmî Davetin vesilelerinden olduğunu öğretti.

4- Bu antlaşma, Mekke'de müşrikler arasında kalan Müslümanların düşman kampının içinde bir gedik halinde pürüz çıkarmalarını sağladı.

5- Bu antlaşma, siyasette metodun; fikrin cinsinden, doğru sözlülük ve ahde vefalık olduğunu açıkladı. Fakat vesileye gelince; onda mutlaka deha olması gerekliliğini, dehanın ise hakiki vesile ve gayelerin düşmandan gizlenmesi olduğunu gösterdi.

Komşu Devletlere Elçilerin Gönderilmesi

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Hicaz'ın tamamına İslâmî Davetten mutmain olduktan sonra Davetin Hicaz'ın dışına taşınması için çalışmaya başladı. Çünkü Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, tüm âlem için gönderilmişti. Nitekim Allah *Subhanehû ve Teâlâ* buyurdu ki:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

Biz seni yalnız âlemlere rahmet için gönderdik. (el-Enbiya 107)

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا

Biz seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve korkutucu olarak gönderdik. (Sebe 28)

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

Müşrikler hoşlanmasalar da Dinini bütün dinler üzerine üstün/hâkim kılmak için Rasulü'nü hidayet ve hak din ile gönderen O'dur. (es-Saf 9)

Onun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın devletin ve davetin yerleşmesinde mutmain olduktan sonra elçilerle birlikte dışarıyla kontak kurup davetini tebliğ etmeye başlaması gerekiyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* açısından, dış kontakta maksat ancak onun hâkimiyetinin sınırları dışında kalan kâfirlerle kontak kurmaktır. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın otoritesi sadece Medine'de olduğunda Medine'nin dışında ve sınırları dışında kalan kişilerle, Kurayş ile kontak, harici kontak olarak itibar edilirdi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın otoritesi, tüm Hicaz bölgesini kapsadığında, Hicaz'ın dışındaki kontaklar harici kontak olarak itibar edilirdi. Otoritesi tüm Arab Yarımadası'nı kapsadığında, Arab Yarımadası'nın dışında kalanlarla

meselâ; Fars ve Rum ile irtibatları haricî irtibat olarak itibar edilirdi.

Hudeybiye antlaşması ve Hayber'in ortadan kaldırılması ile Hicaz bölgesinin takriben tamamı Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın otoritesi altına girmiş oldu. Çünkü Kuraş, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın karşısında durabilecek bir kuvvet olarak sayılmıyordu. Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* dışarıya elçilerini gönderdi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* o elçilerini ancak iç siyasetin iyice yerleşmesinden emin olduktan sonra göndermeye başladı. Haricî siyaseti desteklemek için yeterli kuvvet hazırladı.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Hayber'den dönüşünden sonra bir gün Ashabına çıkıp şöyle dedi:

أيها الناس إن الله قد بعثني رحمة وكافة، فلا تختلفوا علي كما اختلف الحواريون
على عيسى بن مريم

“Ey insanlar! Allah, beni bütün insanlara rahmet olarak gönderdi. Meryemoğlu İsa'nın emrine havarilerin ihtilaf ettikleri gibi siz de benim emrime ihtilaf etmeyiniz.”
Ashabı dediler ki: *“Havariler nasıl ihtilaf ettiler, ya Rasulullah?”* Dedi ki:

دعاهم إلى الذي دعوتكم إليه فأما من بعثه مبعثاً قريباً فرضي وسلم، وأما من بعثه مبعثاً فكره وجهه وتناقل

“O, onları benim sizi davet ettiğim şeye davet etti. Fakat kim yakın yere elçi olarak gönderilirlerse razı ve hoşnut oluyordu. Kim de uzak bir yere gönderilirse (elçi olarak) onu kerih görüyorlar, suratlarını asıyorlar ve ağır davranıyorlardı.”

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Ashabına; Herakl'e, Kisra'ya, Mukavkis'a, Şam sınırlarının Kralı Hâris el Gassânî'ye, Yemen Kralı Hâris el Humeysi'ye, Habeş Kralı

Necaşı'ye, Umman, Yemame, Bahreyn meliklerine elçi gönderceğini, onları İslâm'a davet edeceğini hatırlattı. Ashabı da ona istediği şekilde cevap verdiler.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* için üzerinde Muhammed Rasulullah yazılı bir mühür yapıldı. Elçileriyle birlikte mektuplarını göndererek o kişileri İslâm'a davet ediyordu. Nitekim Dihye ibni Halife el Kelbi'yi Rum Kralı Kayser'e, Abdullah ibni Huzafe es Sehmi'yi Fars Kralı Kisra'ya, Amr ibni Ummeye el Damiri'yi Habeşistan Kralı Necaşı'ye, Hâtib ibni Ebî Beltea'yi İskenderiye Kralı Mukavkıs'a, Amr ibni es-Sehmi'yi Umman Kralına, Salit ibni Amr'ı Yemâme Kralına, Alâ ibni el Hadrami'yi Bahreyn'in Kralına, Şuca ibni Vehb el Esdi'yi Şam sınırlarının Kralı Hâris ibni el Gassâni'ye, Muhacir ibni Umeyye el Mahzûmî'yi Hâris el Himyeni adındaki Yemen Kralına bir mektup ile gönderdi.

Bütün bu elçiler Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın gönderdiği yerlere gittiler. Hepsi de aynı vakitte gittiler. Ve Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın mektuplarını kime gönderildi ise ona ulaştırdılar. Daha sonra geri döndüler. Kendilerine mektup gönderilenlerin çoğu ince ve haşin olmayan bir şekilde cevap verdiler. Bazıları da kötü bir şekilde cevap verdiler.

Arab yöneticilerine gelince; Yemen Kralı ve Ummân Kralı, Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın mektubuna kötü bir şekilde cevap verdiler. Bahreyn Kralı, güzel bir şekilde cevap verdi ve Müslüman oldu. Yemâme Kralı, kendisinin yönetici olarak nasbedilirse Müslüman olmaya hazırlanacağını bildirdi. Fakat Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* tamahından dolayı ona lânet etti.

Arab olmayan yöneticilere gelince; Fars İmparatoru Kisra, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kendisini İslâm'a davet eden mektubunu okuyunca birdenbire öfke-

lendi ve mektubu parçaladı. Yemen Valisi Bâzan'a, Hicaz'da bulunan Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* kendisine getirmesini yazdı. Kısra'nın sözleri ve mektubuna yaptıkları, Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* ulaşınca "*Allah onun Krallığını parçalasın*" dedi. Kısra'nın Yemen'deki Valisi Bâzan'a yazdığı mektup ona ulaşınca, o [Bâzan] İslâm'ı araştırdı ve Müslüman olduğunu ilân etti ve Yemen'de Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* valisi olarak kaldı. [O, Yemen Kralı Haris el-Himyeni değildir.] İskenderiye Kralı Mukavkıs, güzel bir şekilde cevap verdi. Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* hediye gönderdi. Necaşi'ye gelince, o da güzel bir şekilde cevap verdi. Denilir ki, o Müslüman oldu. Bizans İmparatoru Herakl'e gelince, o bu çağrıya önem vermedi ve ordu göndermeyi de düşünmedi, bir şey demedi. Haris el-Gassâni, bu Nübüvvet iddiacısını cezalandırmak için hazırlanan ordunun başına gelmek için kendisinden izin istediğinde o [Herakl] Gassâni'nin talebine cevap vermedi. Haris onu Beyt'ul Makdis'e davet etti.

Bu mektupların tesiri ile Arablar Allah *Azze ve Celle'nin* Dinine taifeler halinde girmeye başladılar. Daha sonra delegeleri birbiri ardına Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* gelmeye ve Müslümanlıklarını ilân etmeye başladılar. Arab olmayanlara gelince; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onlara cihad için kuvvet hazırlamaya başladı.

Hayber Gazvesi (Harbi)

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Hudeybiye'den dönüşünden sonra Medine'de ancak 15 gece kaldı. Daha sonra kendisiyle beraber savaşa ancak Hudeybiye'de bulunanların katılması kaydı ile insanların Hayber Gazvesine hazırlanmalarını emretti. Zira Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* Hudeybiye seferinden önce Hayber Yahudilerinin Kurayş ile Medine'ye baskın düzenlemek ve Müslümanları ortadan kaldırmak üzere görüşmelerde buldukları haberi ulaşmıştı. Aralarındaki bu görüşmeler gizli idi.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Kurayş ile kendi arasında sükûneti sağlamak için, onunla barış planını yürütmek istedi. Daha sonra Yahudileri ortadan kaldırmaya başvurabilirdi. Hudeybiye'de barış planını kâmil bir şekilde tamamlayınca Kurayş ile Hayber arasını ayırmış oldu. O planının arta kalanın uygulamaya başvurdu ki o da Hayber'de Yahudileri ortadan kaldırmaktı.

Nitekim Hudeybiye'den hemen dönüşünde ordunun hazırlanmasını emretti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* 1600 piyade ve 100 süvari Müslümanla yola çıktı. Onların hepsi de Allah *Azze ve Celle'nin* yardımına güveniyorlardı. Onlar Medine ile Hayber arasındaki mesafeyi üç günde kat ettiler ve Hayber'e ulaştılar. Bu esnada Hayberliler onları hissetmediler. Hatta Müslümanlar onların kalelerinin önünde gecelediler. Sabah oldu. Hayber'in işçileri beraberlerinde kürekleri ve büyük sepetleriyle birlikte arazilerine gitmek için kalelerinden çıkmaya başladılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* ve askerleri görünce, "*Muhammed ve onunla beraber asker var*" diye bağıştılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* de onların söylediklerini işitince dedi ki:

اللَّهُ أَكْبَرُ حَرَبْتُ خَيْبُرَ إِثْنَا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ (فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْدَرِينَ)

“Allahu Ekber! Hayber harab oldu. Biz bu kavmin yanına inerse o korkanların günü ne kötü olur.”²²

Yahudiler, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kendileriyle savaşacağını bekliyorlardı. Zira onlara Hudeybiye sulhu ve Kurayş'in Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile antlaşması ulaşınca, onu Kurayş'in geri dönmesi olarak itibar ettiler. Onların bazıları onlara nasihat ettiler ki, Medine'ye saldırmak için onlardan ve Vadi'l Kurâ ve Tayma'yı Yahudilerden bir kütle oluşturmakta acele etsinler. Özellikle Kurayş'in Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile antlaşma yapmasından sonra savaşta Arablara itimat etmiyorlardı. Fakat diğerleri Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile antlaşmaya girmeyi düşünüyorlardı ki, belki kendilerine duyulan nefreti yok edebilirler. Onlar öyle müzakere ediyorlardı. Çünkü tehlikenin kendilerine yaklaşmakta olduğunu hissediyorlardı ki, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onların Kurayş ile olan görüşmelerini keşfetti ve kesinlikle onlara saldırır. Fakat onlar Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın saldırısının bu kadar süratli olacağını beklemiyorlardı. Onun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ordusuyla birlikte onların karşısına ansızın çıkıverince onlar şaşırıldılar ve Gatafanlılardan yardım istediler. Gatafanlıları Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın önüne yerleştirmeyi ve kalelerinde siper edinmeyi denediler. Fakat Müslümanların ordusu vurmakta çok süratli idi. Onların karşı koymaları fayda vermedi. Bütün kaleleri düştü. Ta ki kendilerinde umutsuzluk hâkim oldu ve kanlarını koruması üzere Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan sulh istediler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, onlardan bu sulhu ve ülkelerinde kalmalarını kabul etti. Ancak arazileri ve bağları feth hükmüyle ona

²² Buhari, K. Salat, 358

verildi. Onların orada kalmaları; orada çalışmaları ve gelirlerinin yarısına sahip olmaları, yarısını da Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* vermeleri anlaşmanın şartı idi. Onlar bunu kabul ettiler. Sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'ye döndü. Kaza Umresine gidinceye kadar orada kaldı.

Hayber'in siyasî otoritesinin ortadan kaldırılması ve onların Müslümanların otoritesine boyun bükmeleleriyle birlikte Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Şam'a doğru Kuzey kesiminden emin oldu. Aynı şekilde Hudeybiye sulhu ile de Güney kesiminden emin oldu. Böylece Arab Yarımadası'nın içine ve dışına doğru Davetin önüne yol açılmış oldu.

Kaza Umresi

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile Kurayşliler arasında Hudeybiye antlaşması imzalanır imzalanmaz, Huzaa kabilesi Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile Benî Bekr kabilesi de Kurayşlilerle bir ittifaka girmişlerdi. Kurayş ile Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* arasındaki ilişkiler sağlamlaşmıştı. Her iki taraf birbirinden emin halde idiler. Kurayş, Müslümanlar ile kendi arasında vukua gelen savaşlardan kaybettiklerini tekrar elde etmek için ticaretlerini genişletmeye, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* de taşıdığı Risalet davetini bütün insanlığa ulaştırmaya, Arap Yarımadası'nda İslâm Devleti'ni iyice güçlendirmeye, bu Devletin çeşitli saldırılardan emin olabilmesi için gerekli sebepleri hazırlayıp çoğaltmaya yöneldi. Bunu için Hayber'in [siyasî ve askerî] varlığını ortadan kaldırmıştı, çeşitli devletlere hâkim olabilecek şekilde devleti güçlendirmişti.

Hudeybiye'den sonra iki yıl geçince Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, daha önce yapamadıkları Umre'nin kazasını yapmak için hazırlanmalarını ilân etti. Hudeybiye antlaşmasının gereğini yerine getirmek üzere yanlarında bir kılıcın dışında başka silah olmayan iki bin kişilik kervan yola çıktı. Fakat beklenmeyen bir komplo ile karşılaşma ihtimalini göz önünde bulunduran Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, yüz kişilik bir süvari birliğini Mekke hududuna girmemek kaydıyla gözetleyici olarak önden gönderdi. Giden Müslümanlar, Umre kazasını icra ettikten sonra Medine'ye geri döndüler. Onların Mekke'ye tekrar gelmeleriyle Mekke halkı taifeler halinde İslâm'a girmeye başladılar. Halid ibni Velid, Amr ibni el-A's, Kâbe bekçisi olan Osman ibni Talha [RadyAllahu Anhum] İslâm'ı kabul ettiler. Bunların Müslüman olmasıyla daha pek çok kimse İslâm'ı kabul etti. Böylece Müs-

lmanların Mekke'de gücü arttı. Kurayş saflarında gevşemeler başladı.

Mu'te Gazvesi (Harbi)

Arab Yarımadası dışındaki Kralların cevapları ardından davetin tebliğinden elçilerinin geri gelmesinden sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Arab Yarımadası dışında cihad için ordu hazırladı. Fars ve Rum'un haberlerini gözetmeye başladı. Bunların sınırları ile Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın sınırı bitişik idi. Onun için onların haberlerini topluyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* görüyordu ki; İslâmî Davet, insanların bilmesi için Arab Yarımadası'nın dışına çıkması halinde büyük bir şekilde yayılacaktır. Onun için görüyordu ki; Şam beldeleri, bu davet için ilk geçiş yeridir. Kısra'nın Valisinin Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın davetine boyun bükmesi ile Yemen tarafından emin olunca, Şam ülkesine onlara saldırmak için bir ordu göndermeyi düşündü.

Hicretin 7. senesi Cumadi'l Ulâ ayında yani Hudeybiye sulhundan bir kaç ay sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanların seçkin kahramanlarından üçbin savaşıyı teçhizatlandırdı, savaşa hazırladı. Onların üzerine Zeyd ibni Harise *RadiyAllahu Anh*'ı kumandan tayin etti. Ve şöyle dedi:

فَإِنْ أُصِيبَ زَيْدٌ فَجَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَى النَّاسِ فَإِنْ أُصِيبَ جَعْفَرٌ فَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ

“Eğer Zeyd’e musibet erişirse onun yerine Cafer ibni Ebu Talib askerler üzerine komutan olsun. Eğer Cafer’e de musibet isabet ederse onun yerine Abdullah ibni Ravâha komutan olsun.”²³

Ordu yanlarında Halid ibni Velid²⁴ olduğu halde yola çık-

²³ Ahmed b. Hanbel, Müs. Ensar, 21523

²⁴ Halid b. Velid, Hudeybiye antlaşmasından sonra müslüman olmuştu

tı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* de ordusuyla birlikte Medine'nin dışına kadar yürüdü. Ve onlara; kadınları, çocukları, körleri, çok yaşlıları öldürmemelerini, evleri yıkmamalarını, ağaçları kesmemelerini tavsiye etti. O ve yanındaki Müslümanlar orduya şöyle diyerek dua ettiler:

صحبكم الله ودفع عنكم وردكم إلينا سالمين

“Allah size sahip olsun, sizi korusun ve sizi bize sağ salim olarak geri döndürsün.”

Sonra Ordu yürüdü. Ordunun emirleri savaşın süratli olması ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın gazvelerindeki âdetinde olduğu gibi Şam ehlinin kabilelerine sürpriz yapmaları için bir plan hazırladılar. Fakat Mean denilen yere vardıklarında Malik ibni Zafile'nin Arap kabilelerinden 100.000 savaşçıyı topladığını gördüler. Herakl 100.000 savaşçının başında gelmişti. Bu haber Müslümanları korkuttu. Mean'da iki gece kaldılar. Durumlarını, korku verici sayıda orduların ve bu büyük kuvvetin önünde ne yapacaklarını düşünüyorlardı. Aralarında hâkim olan görüş şu idi: Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* yazıp düşmanın sayısını ona bildirmek. O da, ya onları takviye eder veya onlara gereken emri verir.

Fakat Abdullah ibni Ravâha *RadiyAllahu Anh* onlara dedi ki: *“Ey kavmim, şüphesiz şu an hoşlanmadığınız şey kendisini talep ederek çıktığımız şeydir ki o şehadettir. İnsanlarla ne sayı ile ne kuvvet ile savaşıyoruz. Onlarla ancak Allah'ın bize ikram ettiği bu Dinle savaşıyoruz. İşte yürüyorsunuz. Bu yürüyüşünüz, ancak iki iyilikten birisidir. Ya galip geleceksiniz veya şehid olacaksınız.”* Böylece iman cesareti orduyu kapladı.

Müslüman savaşçılar yürüdüler ve Meşarif denilen bir köye vardılar. Orada Rum topluluklarıyla karşılaştılar. Oradan Mu'te denilen bir köye doğru meyletteler. Orada siper

edindiler. Orada onlarla Rum savaşçıları arasında dehşetli bir şekilde çok şiddetli bir çarpışma oldu. O çarpışmada insanı dehşete dūřüren şiddetli ölüm vardı. Bu harp, ölüm ve şehadet isteyen Müslümanlardan sadece bin kişilik bir taife ile Müslümanların ordusunu ortadan kaldırmak için toplanmış kfirlerden yüzbin ya da ikiyüz bin kişilik bir ordu ile yapılıyordu. İki taife arasında harp çok şiddetli bir şekilde başladı.

Zeyd ibni Harise *RadiyAllahu Anh*, Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın sancağını taşıyordu. Onunla birlikte dūřmanın içine saldırdı. O önünde ölümü görüyordu, fakat korkmuyordu. Çünkü O, Allah *Azze ve Celle* yolunda şehid olmak istemişti. O, tasavvur edilemeyecek bir cüretle ileri atıldı. Ve ölesiye savaşmaya başladı. Ta ki dūřmanın okları onu delik deşik edesiye kadar. O, şehid oldu.

Sonra sancağı Cafer ibni Eb Talib aldı. O, güzel cesaretli bir gençti. Ancak otuz üç yaşlarındaydı. O da ölesiye kadar savaştı. Savaşın içinde ondan kurtulamayacak bir vaziyette dūřmanın atını kuşattığını görünce, atından atlayıp atının ayaklarını kesti. Ve dūřmanın üzerine atladı. Kılıcıyla dūřmana vuruyordu. Rum'dan bir adam ona hücum etti, onu ikiye bölen bir darbe ile ona vurdu, nihayet katledildi.

Sancağı Abdullah ibni Ravâha aldı. Sonra atına binmiş olarak onunla birlikte ilerledi. Biraz tereddüt geçirdi. Lâkin sonra yürüdü ldrlesiye kadar savaştı. Sonra sancağı Sbit ibni Akram aldı ve şöyle dedi: "*Ey Müslümanlar topluluğu! Sizden bir adam üzerine anlaşınız.*" Onlar da Halid ibni Velid *RadiyAllahu Anh* zerine anlaştılar. O sancağı aldı. Müslümanları geri çekti. Ta ki onları saflarını düzenledi. Dūřmanın karşısında basit harp haddinde gece gelesiye kadar durdu. Sabaha kadar her iki ordu birbirinden ayrı durdu. Gece esnasında Halid *RadiyAllahu Anh* sağlam bir plan

hazırladı. Bunun gereği, düşmanın sayısının fazlalığını, Müslümanların sayısının azlığını gördükten sonra savaşmaksızın düşmandan geri durdu. Bu planın gereği, ordunun arkasındaki kalabalık bir taifeyi öne geçirdi. Ve onlara sabahleyin gürültü yapmalarını emretti. Ki bununla düşmanları Nebî *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan Müslümanlara yardım için ordu geldiği vehmine kapılınsınlar. Onlar bunu yapınca, düşman korktu ve Müslümanlara hücum etmekten çekindi. Halid onlara saldırmaksızın ferahladı. Daha sonra çok geçmeden Halid *RadiyAllahu Anh*'ın hazırladığı plan gereği, Müslümanların ordusu meydanı terk ederek Medine'ye geri döndü. Bununla onlar, ne düşmana galip gelenler olarak ne da hezime-te uğrayanlar olarak döndüler. Fakat onlar, savaştaki yürek-liliklerini kanıtladılar.

Bu savaşın komutanları ve kahraman askerlerinin her biri biliyordu ki ölüme doğru yürüyorlardı. Hatta onlar, önle-rinde ölümün kendilerine gelmekte olduğunu görüyorlardı. Fakat onlar savaşa girdiler, savaştılar. Çünkü İslâm, Müslü-mana öldürülesiye kadar savaşmayı emrediyordu. Bu harp çok kârlı bir ticaretti. Çünkü o, Allah *Azze ve Celle* yolunda cihad idi.

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِيُقَاتِلُونَ وَيُقَاتِلُونَ وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِنَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Allah yolunda savaşıp düşmanları öldüren ve öldürülen mü'minlerin canlarını ve mallarını Allah, Cennet kendilerinin olmak karşılığında satın almıştır. Onlara vaad olunan Cennet haktır ki Tevrat'ta, İncilde ve Kur'an'da sabittir. Allah'tan ziyade ahbine vefa eden kimdir? O halde yaptığımız bu hayırlı alış-verişten dolayı sevinin. İşte bu, büyük bir kurtuluştur. (et-Tevbe 111)

İşte onun içindir onlar, ölümün gerçekleşmesine rağmen

savaştılar. Çünkü Müslüman, harp zorunlu olunca ölümün gerçekleşip gerçekleşmemesine bakmaksızın mutlaka savaşır. Savaşta ve cihadda durumlar; düşmanın ve kendisinin sayısı, çokluk ve azlıkla ölçülmez. Ancak kurbanları gerektirmeye ve içindeki kurtuluş umuduna bakmaksızın kendisi ile hâsıl olacak neticelerle ölçülür.

Mu'te'de Müslümanların Rumlarla olan harbi, Müslümanları savaşa gerekli kıldı. Ordunun komutanlarına kendisi için geldikleri çarpışmanın içine dalmalarını gerekli kıldı. Hatta önlerinde dehşet verici ölüm sabit dursa bile. Müslümanın ölümden korkması ona yakışmaz. Müslümanın, Allah yolunda binbir hesap yapması ona yakışmaz. Nitekim Rasulullah biliyordu ki, bu ordunun Rum Devleti'ne gönderilmesi ve onunla Rum Devleti'nin sınırlarında ona saldırmaları büyük bir rizikoyu ve tehlikeyi gerektirir. Fakat bu tehlike, Müslümanların sayıları az olmasına rağmen ölesiye savaşmalarını gördüklerinde Rumların korkmasını gerektiriyordu. O öyle bir rizikoydu ki, onunla Müslümanlara İslâm'ın neşri için cihadın yolu ve tatbiki belirleniyordu. İşte bu riziko başarılı idi. Çünkü o Tebuk Gazvesi'nin bir öncüsü ve Rumları, Şam feth edilesiye kadar kendileriyle Müslümanların tekrar karşılaşacakları korkusuyla korkutan bir darbe idi.

Mekke'nin Fethi

Bir hayli zayıf vererek Mu'te'den geri dönen Müslümanların durumunu gören Kurayş, Müslümanların yok edildiklerini zannederek Benî Bekr [Bekr Oğulları] kabilesini Huzaa kabilesinin üzerine saldırttı. Onlara silah yardımı da yaparak Bekr Oğulları kabilesini Huzaa kabilesine karşı kıskırttı. Onlardan bir kaç kişiyi de öldürdü. Huzaa kabilesi Mekke'den kaçtı. Amr ibni Salim Medine'ye hareket etti. Durumu Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* anlattı ve kendisinden yardım istedi. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*; نصرت يا عمر وبن سالم **"Ey Amr, yardım olunmuş bulunuyorsun."** dedi.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Kurayş'in giriştiği bu ahdi bozma işinin karşılığının ancak Mekke'nin fethi olabileceğini kararlaştırdı. Kurayş ise ahdi bozduğundan dolayı korkuya kapılmıştı. Antlaşmayı uzatmak ve akdi sabitleştirmek üzere Ebu Sufyan'ı Medine'ye elçi olarak gönderdi. Ebu Sufyan Medine'ye gidince Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile görüşmeden önce doğrudan kızı ve aynı zamanda Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın zevcesi olan Ummu Habibe'ye yöneldi. Kızının odasına girip Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın döşegine oturmak isteyince Ummu Hatibe döşegi dürdü. Ebu Sufyan, babasını mı? döşegine tercih ettiği için yoksa döşegi mi? babasına tercih ettiği için onu dürdüğünü sorunca, Ummu Habibe'nin cevabı şu oldu: *"O, Allah Rasulü'nün döşegidir. Sen ise necis/pis bir müşriksin. Senin onun üzerinde oturmanı istemiyorum."* dedi. Ebu Sufyan; *"Ey kızım, VAllahi benden sonra sana şer dokunmuş bulunuyor"* deyip öfkeli olarak çıktıktan sonra antlaşma ve müddetin uzatılması için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile görüştü. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ona

hiç cevap vermedi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kendisiyle konuşmasını temin için Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* ile görüştü. Fakat O bunu reddetti. Ömer *RadiyAllahu Anh* ile konuştu. Ömer *RadiyAllahu Anh* şiddetli bir şekilde cevap verdi. Bunun üzerine Ebu Sufyan; "*Ben sizi Allah Rasulü'ne aracı kılıyorum ha? Vallahi beraberimde yalnız kum taneleri bilsen bile sizinle mücadele edeceğim*" diyerek Ali ibni Talib *RadiyAllahu Anh*'ın evine gitti. Ali *RadiyAllahu Anh*'ın yanında Fatima da vardı. Medine'ye geliş sebebinin Ali *RadiyAllahu Anh*'a anlattı ve Rasulullah'a aracı olmasını istedi. Ali *RadiyAllahu Anh*; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı verdiği bir karardan hiç bir kimsenin kendisini geri çeviremeyeceğini, yumuşak bir dil ile Ebu Sufyan'a söyledi. Ebu Sufyan'da bu sefer Fatima'ya oğlu Hasan'ın kendi himayesinde olacağını söyleyerek ondan yardım istedi. Fatima *RadiyAllahu Anha*, "*Hiç kimse Allah Rasulü'ne bu konuda tesir etmez*" dedi.

Dünyanın başına dar geldiğini anlayan Ebu Sufyan, Mekke'ye döndü ve Medine'de başına gelenleri kavmine anlattı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a gelince; süratle herkesin hazırlanmasını emretti ve Mekke'ye doğru yola çıktı. O, kan dökülmeden ani bir baskın ile kabilelerinin teslim olmasını ümit ediyordu. İslâm Ordusu, Medine'den Mekke'ye doğru yürüdü. Ordu, Mekke'ye dört fersah mesafede bulunan Zahran'a ulaştı. İslâm ordusunun sayısı onbini bulmuştu. Fakat Kurayş'in bundan haberi yoktu. Kurayş, yaptıklarına karşı Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın girişeceği harekâtı hesaba katmıştı. Sonra Ebu Sufyan, hissedilen tehlikenin boyutlarını anlamak için Mekke dışına çıktı. Yolda Müslüman olan Abbas *RadiyAllahu Anh*'a rastladı. Abbas *RadiyAllahu Anh*, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın katırına binmiş, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-*

Selam'dan eman dilemelerini sağlamak için Kurayş'e haber vermek için Mekke'ye doğru gidiyordu.

Abbas *RadiyAllahu Anh*, Ebu Sufyan ile karşılaşınca; *"Bak insanlar arasında görünen şu zat Rasulullah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'dır. Mekke'ye eğer zor kullanarak girerse Kurayş'in vay sabahına"* dedi. Ebu Sufyan, *"Çare nedir?"* dedi. Abbas *RadiyAllahu Anh*, Ebu Sufyan'ı katırının arkasına bindirdi ve beraberinde götürdü. Ömer *RadiyAllahu Anh*'in ateşinin yanından geçerken Ömer *RadiyAllahu Anh* Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın katırını gördü ve Ebu Sufyan'ı tanıdı. Abbas *RadiyAllahu Anh*'in onu korumak istediğini anladı, koşarak Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın çadırına gitti ve Ebu Sufyan'ın boynunu vurmak için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan izin istedi. Abbas *RadiyAllahu Anh*, *"Ya Rasulullah, ben onu korumama almış bulunuyorum"* dedi. Ömer *RadiyAllahu Anh* ile Abbas *RadiyAllahu Anh* arasında çok şiddetli münakaşalar geçti. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şöyle dedi:

إذهب به يا عباس إلى رحلك، فإذا أصبحت فأنتي به

"Ey Abbas, onu çadırına götür. Sabahleyin bana getir" dedi. Sabah olunca Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a getirilen Ebu Sufyan Müslüman oldu. Abbas *RadiyAllahu Anh*, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a hitab ederek dedi ki; *"Ya Rasulullah, biliyorsun ki Ebu Sufyan övünmeyi seven bir kimsedir. Ona bir şey ver."* Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şöyle dedi:

نعم، من دخل دار أبي سفيان فهو آمن، ومن أغلق بابيه فهو آمن ومن دخل المسجد فهو آمن

"Evet, kim Ebu Sufyan'ın evine girerse emin olur. Onun kapısını kendi üzerinde kapayan kimse emindir. Mescid'e giren emindir." Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ebu

Sufyan'ın dağın girişinde Mekke'ye giden vadinin dar yerinde durdurulmasını, İslâm ordusunun oradan geçişini görmesini ve ordunun gücünü kavmine gidip anlatmasını emretti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Mekke'ye girmek için elden gelen bütün tedbirleri almıştı. Bütün kabileler, Ebu Sufyan'ın bulunduğu yerden geçtikten ve İslâm ordusunun haşmetini kendi gözleriyle gördükten sonra Ebu Sufyan kavmine döndü ve şöyle seslendi: *"Ey Kurayşliler! Bu Muhammed -Aleyhi's-Salatu ve's-Selam - hiç karşı koyamayacağınız bir güç ile size gelmiş bulunuyor. Kim Ebu Sufyan'ın evine girerse emin olmuştur. Kim kapısını kendi üzerine kapatırsa emindir. Kim Mescid-i Haram'a girerse kendini emniyetti hissetsin."* Bunun üzerine Kurayş karşı koymayı durdurdu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Mekke'ye yürüyerek girdi. Silahlarını kuşanmış olarak Mekke'ye girerken ordunun dört kısma ayrılmasını emretti. Kan dökmeye mecbur bırakılmadıkça adam öldürmemeyi emretti. Halid ibni Velid *RadiyAllahu Anh*'in birliğinden başka bütün ordu herhangi bir mukavemetle karşılaşmadan Mekke'ye girdi. Halid ibni Velid *RadiyAllahu Anh*'in birliği ufak tefek mukavemetle karşılaşmış ise de az zamanda bertaraf edilmiştir. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Mekke'nin en üst tarafına çıkıp orda konakladı. Orada az bir müddet kaldıktan sonra Kâbe'ye varıncaya kadar yürüdü, onu yedi defa tavaf etti. Sonra Osman ibni Talha'yı çağırdı. Kâbe'yi açtı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Kâbe'nin kapısında kalabalık bir cemaatle birlikte durdu ve şöyle hitab etti:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ صَدَقَ وَعْدُهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَرَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ أَلَا إِنَّ كُلَّ
مَأْتَرَةٍ تَعُدُّ وَتُدَّعَى وَدَمٍ وَمَالٍ تَحْتِ قَدَمِي هَانَتَيْنِ إِلَّا سِدَانَةَ النَّبِيِّتِ أَوْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ أَلَا
وَإِنَّ قَتِيلَ خَطِّ الْعُمْدِ قَالَ خَالِدٌ أَوْ قَالَ قَتِيلُ الْخَطِّ شَبَهُ الْعُمْدِ قَتِيلَ السُّوْطِ وَالْعَصَا
مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ مِنْهَا أَرْبَعُونَ فِي بَطُونِهَا أَوْلَادُهَا

"Allah'tan başka ibadet edilmeye layık ilah yoktur, O

tekdir, eşi ortağı yoktur. O vadini yerine getirdi ve kuluna yardım etti. Bütün düşmanları tek başına bozguna uğrattı. İyi bilin ki cahiliyye çağına ait her şey mal ve kan davaları, Beytullah'ın perdedarlığı ile hacılara su dağıtma adetleri dışında hepsi de şu iki ayağımın altındadır, kaldırılmıştır. İyi bilin ki, kamçı ve sopa ile yapılan yarı kasıtlı (şibhul amd) hataen adam öldürmenin ağır bir diyeti vardır. Bu da kırkı hamile olmak üzere yüz devedir.”²⁵

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمُ غَيْبَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَتَعَاطَمَهَا بِأَبَائِهَا فَالنَّاسُ رَجُلَانِ بَرٌّ تَقِيٌّ كَرِيمٌ عَلَى اللَّهِ وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ هَيْنَ عَلَى اللَّهِ وَالنَّاسُ بَنُو آدَمَ وَخَلَقَ اللَّهُ آدَمَ مِنْ تُرَابٍ

“Ey Kurayş topluluğu! Muhakkak ki Allah cahiliyye gururunu, cahiliyye atalarıyla övünüp büyüklenmeyi sizden kaldırmıştır. Bütün insanlar Âdem'den, Âdem de topraktan yaratılmıştır.”²⁶ Sonra şu ayeti okudu:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَبِيرٌ

Ey insanlar! Biz, sizi bir erkek ve dişiden yarattık ve tanışasınız diye kabile ve halklar halinde ayırdık. Şüphesiz Allah katında en üstün olanınız, Allah'tan en fazla korkanınızdır. Şüphesiz Allah Alim'dir ve Habîr'dir. (el-Hucurat 13) Daha sonra şöyle dedi:

يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ مَا تَرَوْنَ أَنِي فَاعِلٌ بِكُمْ

“Ey Kurayşliler, benim size ne yapacağımı biliyor musunuz?” Onlar; “Keremli bir kardeş ile keremli bir kardeşin oğlu olarak ancak senden hayır bekliyoruz” dediler. Bunun üzerine Rasulullah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam;

إذهبوا فأنتم الطلقاء

“Haydi, gidiniz, hepiniz serbestsiniz!” dedi. Bu sözü ile

²⁵ Ahmed b. Hanbel, Ensar, 22395

²⁶ Tirmizi, K. Tefsiril'l Kur'an, 3193

Kurayş ve Mekkelilerin affedildiği ilân olunuyordu. Rasulallah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Kâbe'ye girdi, duvarlarında melek ve nebilerin resimlerinin olduğunu gördü. Bu resimlerin silinmesini emretti ve silindi. Duvarda od ağacından yapılmış bir güvercin sureti gördü, onu eliyle kırdı ve yere attı. Sonra elindeki kılıç ile putlara işaret etti ve şu ayeti okudu:

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

De ki: 'Hak geldi, batıl yok oldu. Zaten batıl yok olmaya mahkûmdur.' (el-İsra 81)

Bütün putlar yere serildiler. Kâbe böylece bunlardan temizlenmiş oldu.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Mekke'de onbeş gün kaldı. Bu müddet zarfında Mekke'nin işlerini tanzim ediyor, bilenler İslâm'ı öğretiyorlardı. Böylece Mekke fethi tamamlandı ve İslâm Daveti'ne karşı koyacak güçler, bu feth ile ortadan kaldırılmış oldu. Bununla Zaferi Mubin tamamlandı. Böylece Taif ve Huneyn de kolaylıkla yok olabilecek ufak tefek engeller hariç dâhilî hiç bir direnç kalmamış oldu.

Huneyn Harbi

Müslümanlar tarafından Mekke'nin fethinin gerçekleştiğini anlayan Hevazin kabilesi kendisine karşı da savaşılacağından ve yurtlarından kovulacaklarından korktular. Müslümanlara karşı koyma hazırlığına giriştiler. Nadrîlî Malik ibni Avf, Hevazin ve Sakif kabilelerini bir araya toplayarak Evtas vadisinde konaklamak üzere yola düştüler. Mekke'nin fethinden onbeş gün sonra haber Müslümanlara ulaşınca bu iki kabile karşılaşmak üzere hazırlıklara girişmişlerdi. Ancak Malik, orduya Evtas vadisinde ikâmet etmeyerek Huneyn tepelerini geçip vadinin dar boğazında yerleşmelerini emretti. Orada orduyu tam bir harp düzenine koyduktan sonra onlara; *"Müslümanlar vadiye indikleri zaman yek vücud halinde hepiniz birden hücum edeceksiniz, böylece onların safları dağılır. İslâm ordusu birbirine karışır, birbirini vurmaya başlarlar ve böylece çok şiddetli bir hezimete uğramış olurlar"* dedi. Malik hazırladığı bu planı tahakkuk ettirmek için Müslümanları beklemeye başladı. Müslümanların oraya gelişleri bir kaç gün sürdü. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Mekke fethine katılan onbin kişilik bir ordu ve Mekke'de Kurayşlilerden Müslüman olan ikibin kişilik bir kuvvetin katılımıyla yekûn onikibin kişilik harp için hazırlıklı kalabalık bir ordu ile yola çıktı. Akşam gün batarken Huneyn'e vardılar. Fecir'den biraz öncesine kadar orada ikamet ettiler. Gecedен geriye kalan bu kısımda İslâm ordusu harekete geçti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* beyaz katırına binmiş olarak ordunun arkasından gidiyordu. Vadiye doğru iniyorlardı. Birdenbire düşmanın hücumuna maruz kaldıklarını anladılar. Malik ibni Avf, Müslümanlara yekvücut halinde saldırmaları için kesin emir vermişti. Müslümanlar sabahın kör karanlığında neye uğradıklarını bilemeden her ta-

raftan üstlerine ok ve kılıç darbeleri inip kalkıyordu. Bu ani saldırı karşısında ne yapacaklarını şaşırıp dehşete düştüler. Büyük bir bozguna uğrayarak geri döndüler. Korku ve dehşet bütün orduyu sardı. Düşmanlarından gelen bu ani saldırıdan paniğe kapıldılar ve ne yapacaklarını şaşırdılar. Ordunun arkasından gelen Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* bile unuttular. Savaş meydanında Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile Abbas *RadiyAllahu Anh'tan* başka hiç kimse kalmadı. Ordu, hiç bir şeye bakmadan bozguna uğramış kaçıyordu. Ensar, Muhacir ve ehli beytinden çok az bir cemaatin etrafını sardığı Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* yerinde ve şöyle sesleniyordu:

أين أيها الناس

"Ey insanlar nereye?!"

Fakat bozguna uğramış Ordu, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* bu çağrısını işitmiyordu. Uğradıkları ölüm dehşeti ve şaşkınlık, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* çağrısına dönüp bakma fırsatı vermemişti. Hevazin ve Sakifliler, Müslümanlar üzerine şiddetli hücumlarda bulunuyor, nerede kavuşurlarsa kılıç ve oklarla saldırıyorlardı.

Müslümanlar ise arkalarını dönüp kaçıyorlardı. Bu hengâme ve şaşkınlık içerisinde Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* çağrısını işitmemiş ve ona icabet de edememişlerdi. İşte bu ayırıcı anda o, en güzel bir tavırla hareket etti. Bu an en sıkıntılı ve korkunç saatlerdi. Bütün ordu, gerek Ashabı gerekse yeni Müslüman olanlar hepsi kaçıyorlardı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ise onları geri dönmeye çağırıyor, fakat onun sözünü işitmiyorlardı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* uğradığı bu hezimetten istifade ederek yeni Müslüman olanlar birtakım çirkin lakırdılar da söylüyorlardı. Kelde ibni Hanbel; *"Dikkat edin, sihir bugün bozuldu."* Şeybe ibni Osman ibni Ebî Talha da; *"Muhammed'in*

bugün intikamını almış bulunuyorum.” Ebu Sufyan ise; *“Müslümanların hezimetini, denize kadar devam eder.”* diyordu. Bu sözleri söyleyenler Mekke’de Müslüman olup Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* ile birlikte beraber savaşmak için İslâm ordusuna katılan kimselerdi. Fakat yenilgi, kalplerinde gizli olanı meydana çıkarmıştı. Niyetleri meydana çıkmış olanlara mukabil ihlâslı sahabeler de kaçıyorlardı. Bundan dolayı bu savaşı kazanmak hususunda herhangi bir ümit söz konusu değildi. Bunun için Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*’ın durumu çok kritik idi. Bu an ve saat belki en sıkıntılı anlar idi.

İşte bu sıkıntılı anda Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* çarpışma meydanında kalmaya karar verdi. Savaş meydanına doğru ilerleyerek beyaz katırını düşmana doğru sürdü. Beraberinde amcası Abbas *RadiyAllahu Anh* ile amcası olan Haris ibni AbdulMuttalib oğlu Ebu Sufyan bulunuyordu. Ebu Sufyan ileri gitmemesi için katırının dizgininden tutmuştu. Amcası Abbas *RadiyAllahu Anh* ise gür sesiyle bütün insanları geri dönmeye çağırarak şöyle diyordu: *“Ey barındıran ve yardım eden Ensar topluluğu, ey Rıdvan [Şemura] ağacının altında Rasulullah Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam’a biat eden mert Medineliler! Buraya geliniz.”* Abbas *RadiyAllahu Anh*, bu çağırışı durmadan tekrarlıyordu. Ancak böylece vadinin her tarafından Abbas *RadiyAllahu Anh*’ın sesine cevaplar gelmeye, hezimete uğramış Müslümanlar bu sesi işitip Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*’ı ve cihadı hatırlamaya başladılar. Müşriklerin galibiyeti ve şirkin zafere ulaşmasından dolayı uğradıkları hezimetini bir an düşündüler. Bu hezimetin din ve Müslümanlara getireceği felaketi anladılar. Hemen her taraftan Abbas *RadiyAllahu Anh*’ın çağırısına cevap verdiler. Tekrar harp meydanına dönerek bütün bir cesaret ve nadir bir kahramanlıkla savaşın en kızgın yerine daldılar. Rasulullah

Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın etrafında toplanmaya başladılar. Her an sayıları artıyordu. Çarpışmaya girip düşmanla vuruşmaya başladılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* her an biraz daha rahatlıyordu. Kumdan bir avuç alıp; شَاهَتْ الْوَجْهَ **“Yüzleri çirkinleşsin”** diyerek düşmanın yüzüne doğru savurdu. Müslümanlar, Allah *Azze ve Celle* yolunda ölümü basit görerek harp meydanına atıldılar. Savaş şiddetlenince, Hevazin ve Sakif kabileleri yok olup gideceklerini anladılar, arkalarında mal ve kadınları Müslümanlara ganimet bırakarak kaçmaya başladılar. Arkalarını takip eden Müslümanlar, büyük bir kısmını öldürdükleri gibi birçoğunu da esir ettiler. Geri kalanı Evtas vadisinde kadar kovaladılar. Evtas'tan onların birçoğunu öldürdüler ve onları büyük bir yenilgiye uğrattılar. Kumandanları Malik ibni Avf, Taif'e kaçıp oraya sığındı. Burada da Allah *Azze ve Celle*, mü'minlere büyük bir zafer nasip etti. Nitekim Allah *Azze ve Celle* şöyle buyurdu:

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعَجَبْتُمْ كَثْرَتَكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَصَافَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحَبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ حُبُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Allah, birçok yerde ve Huneyn gününde size yardım etmişti. Hani çokluğunuz sizi şımartmış idi. Fakat o çokluğunuz size hiç bir fayda vermedi. Bütün genişliğine rağmen yer, size dar gelmişti. Sonra geri dönerek kaçıştınız. Sonra Allah, Rasulü'ne ve mü'minlere sükûnet indirdi ve görmediğiniz askerlerle sizi destekledi. Böylece kâfirleri cezalandırdı. Bu, kâfirlerin cezasıdır. Sonra Allah, dilediklerinin tevbesini kabul etti. Allah Gafur ve Rahim'dir. (et-Tevbe 25-26)

Müslümanlar, bu savaşa çok büyük ganimetler elde ettiler. Yapılan sayıma göre o gün 22.000 deve, 40.000 koyun, 4.000 okka gümüş ve müşriklerden öldürülenler birçoktu.

Esir edilen 6.000 kişi idi. Bunlar eli bağılı olarak Ci'rane vadisine nakledildiler. Ancak Müslüman şehitlerin sayısı kâfirlerin ölülerinden büyük ölçüde azdır. Bununla birlikte sayıları az da değildir. Müslümanlar büyük fedakârlıklar gösterdiler, büyük bir yardımla Allah onlara yardım etti ve çok sayıda ganimet elde ettiler.

Rasulullah ganimet ve esirleri Ci'rane vadisine bırakıp Malik ibni Avf'ın sığındığı Taif'i kuşatmaya başladı. Fakat Taif, Sakif kabilesinin oturduğu bir yer olup, etrafı kale ile çevrili idi. Halkı kale savaşını iyi bilen, büyük servetlere sahip kimselerdi. Sakifliler iyi ok atıyorlardı. Müslümanlara ok atarak onlardan bir taifeyi öldürdü. Bu kaleleri fethetmek, Müslümanlara pek kolay olmayacaktı. Onun için Müslümanlar, uzaktan kaleyi kuşattılar. Allah *Azze ve Celle'*nin vereceği zaferi beklemeye durdular. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* mancınık savaşını gerçekleştirmek için Beni Devs kabilesinden yardım istedi. Dört gün sonra yanlarında edevatları olduğu halde geldiler. Müslümanlar, Taif şehrini mancınıkla dövmeye başladılar. Oraya mancınıkla atılan güller gönderildi. Onlardan birini tam kalenin dibine düşürebildiler. Sonra yakmak için Taif şehrinin duvarlarına tırandılar. Fakat farkına varmadıkları bir olay ile karşılaştılar. Ateşte kızdırılmış ve kor haline getirilmiş demir parçaları, mancınıkları yakmak üzere onların üzerine atılıyordu. Sakif, demir parçalarını ateşte kızdırıp tam bir kor haline geldikten sonra mancınıkların üzerini atıyor ve onları yakıyordu. Bunun karşısında Müslümanlar kaçmaya mecbur kaldılar. Sakifliler kaçan Müslümanlara oklar atıp onlardan bir taifeyi öldürdü. Böylece Müslümanların Taif'e girişleri geri püskürtüldü. Bu defa teslim olmalarını gerçekleştirmek için üzüm bağlarını yakıp yıktılar. Fakat bu da bir çare olmadı. Sakifliler yine teslim olmadılar.

Haram aylar girmiş Zilkâde ayı görünmüştü. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Taif'ten Mekke'ye döndü. Esirlerin ve ganimetlerin bulunduğu Ci'rana vadisine indi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Malik ibni Avf'a eğer Müslüman olarak geri gelirse mal ve ehli ile yüz deve vereceğine dair verdiği söze binaen Malik Müslümanlığı kabul etti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kendisine vaad ettiği şeyleri aldı. Halk, ganimetten kendi paylarına düşecek şeylerin azalacağından endişeye düştü. Çünkü eğer her Hevazınli bu şekilde gelirse onlara malları geri verileceğinden kendilerine bir şey kalmayacağı zehabına kapıldı. Onun için ganimetin bir an evvel aralarında taksim edilmesi, herkesin kendi payına düşeni alması hususunda ısrar ettiler. Bu konuda kendi aralarında fısıldanmaya başladılar ve bu fısıltı Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a ulaştı. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bir devenin yanında durdu ve boynundan bir tüy koparıp iki parmağı arasına alıp havaya kaldırdıktan sonra şöyle dedi:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ لَيْسَ لِي مِنْ هَذَا الْفَيْءِ وَلَا هَذِهِ إِلَّا الْخُمْسُ وَالْخُمْسُ مَرْذُودٌ عَلَيْكُمْ
فَرُدُّوا الْخِيَاطَ وَالْمَخْبِيطَ فَإِنَّ الْعُلُولَ يَكُونُ عَلَى أَهْلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَارًا وَنَارًا وَشَنَارًا

“Ey insanlar! Sizin ganimetinizden benim elime geçecek olan şu tüy gibi ancak beşte birdir. O da sizin olsun.” Adaletle taksim edilmesi için herkesin aldığı ganimeti ortaya getirmelerini emretti. Sonra şöyle dedi: ***“Bir iğne dahi olsa hakkı olmayarak alan kimseye Kıyamet'te o, rezillik ateş olsun.”***²⁷

Sonra ganimet beşe taksim edildi. Beşte birini kendisine ayırdı. Geri kalanını da Ashabına dağıttı. Kendisine aldığı beşte birini ise zamanla kendisine baş düşmanlık yapmış olan kimselere verdi. Ebu Sufyan, oğlu Muaviye, Haris ibni

²⁷ Ahmed b. Hanbel, Müs. Mükessirin min es-Sahabe, 6441

El-Haris, Haris ibni Hişam, Suheyl ibni Amr, Huvetib ibni Abduluzza, Hâkim ibni Hazzam, A'la ibni Caniye es-Sakfiy, Uyeyne ibni Husn, Akra' ibni Habis, Malik ibni Avf Nusriy, Safvan ibni Umeyye ve diğer aşiretlerin ileri gelenlerine kalblerini İslâm'a ısındırmak için kendi paylarından fazla olmak üzere yüzer deve daha verdi. Bunların bütün ihtiyaçlarını yerine getirdi.

O gün mal taksim edilirken Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* sınırsız bir cömertlik ve müsamaha ile olgunluk, deneyimlilik ve siyaset içerisinde bulunuyordu. Fakat Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın bu davranışı, Ensar'dan bazı Müslümanların kendi aralarında, "VAllahi Rasulullah kavmine kavuştu." demelerine sebep oldu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın bu davranışı kendilerine tesir etmişti. Sa'd ibni Ubade bu sözü Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a anlattı. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ona; فَأَيْنَ أَنْتَ مِنْ ذَلِكَ يَا سَعْدُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَنَا إِلَّا امرؤٌ مِنْ قَوْمِي وَمَا أَنَا قَالَ فَاجْمَعْ لِي قَوْمَكَ فِي هَذِهِ الْحَضِيرَةِ قَالَ فَخَرَجَ سَعْدٌ فَجَمَعَ النَّاسَ فِي تِلْكَ الْحَضِيرَةِ قَالَ فَجَاءَ رِجَالٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ فَتَرَكُهُمْ فَدَخَلُوا وَجَاءَ آخَرُونَ فَرَدَّهُمْ فَلَمَّا اجْتَمَعُوا أَتَاهُ سَعْدٌ فَقَالَ قَدْ اجْتَمَعَ لَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَ فَأَتَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثَمَى عَلَيْهِ بِالَّذِي هُوَ لَهُ أَهْلٌ ثُمَّ قَالَ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ مَا قَالَةَ بَلَّغْتَنِي عَنْكُمْ وَجِدَّةً وَجَدْتُمُوهَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَلَمْ آتِكُمْ ضَلَالًا فَهَذَاكُمْ اللَّهُ وَعَالَةَ فَأَعَانَاكُمْ اللَّهُ وَأَعْدَاءَ اللَّهِ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ قَالُوا بَلِ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرٌ وَأَفْضَلُ قَالَ أَلَا نُجِيبُونِي يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ قَالُوا وَبِمَاذَا نُجِيبُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَوَلَّهُ وَرَسُولَهُ أَمْرٌ وَالْفَضْلُ قَالَ أَمَا وَاللَّهِ لَوْ شِئْتُمْ لَقُلْتُمْ لَصَدَقْتُمْ وَصِدَقْتُمْ أَتَيْنَا مَكْدَنًا فَصَدَقْنَاكَ وَمَخْدُولًا فَفَضَرْنَاكَ وَطَرِيدًا فَأَوَيْنَاكَ وَعَائِلًا فَأَغْنَيْنَاكَ أَوْجَدْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ فِي لُعَاعَةٍ مِنَ الدُّنْيَا تَأَلَّفْتُ بِهَا قَوْمًا لِيُسَلِّمُوا وَوَكَلْتُكُمْ إِلَى إِسْلَامِكُمْ أَفَلَا تَرْضَوْنَ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالشَّاةِ وَالْبَعِيرِ وَتَرْجِعُونَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رِحَالِكُمْ فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْلَا الْهَجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَأً مِنَ الْأَنْصَارِ وَلَوْ سَلَكَ النَّاسُ شِعْبًا وَسَلَكَتِ الْأَنْصَارُ شِعْبًا لَسَلَكَتِ شِعْبَ الْأَنْصَارِ اللَّهُمَّ ارْحَمْ الْأَنْصَارَ وَأَبْنَاءَ الْأَنْصَارِ وَأَبْنَاءَ أَبْنَاءِ الْأَنْصَارِ **"Ey Sa'd, sen nerdesin?"** dedi. Sa'd ise; **"Ben kavimden bir kimseyim"** dedi.

Sa'd, kabilelerinin sözünü teyid edince, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*; **"Kavmini bana toplu"** dedi. Sa'd, kendi kavmini topladı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* onlara şöyle dedi: **"Sizden bana bazı sözler intikal etti. Ey insanlar! Ben size gelirken yolunuzu bilmiyordunuz. Allah, size hidayet etmedi mi? Fakir idiniz, sizi zengin kılmadı mı? Birbirinize düşman idiniz, Allah kalplerinizi bir araya getirmede mi?"** Bu sözler üzerine Ensar; **"Evet, Allah ve Rasulü'nden minnet ve fazilet gelmiştir"** dedi. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*; **"Vallahi, eğer isteseydiniz şöyle derdiniz: 'Sen bize gelirken herkes seni yalanlıyordu, biz seni tasdik ettik. Güçsüz idin, sana yardım ettik. Kovulmuş ve sürgün edilmiş idin, biz seni barındırdık. Fakirdin, sana yardım ettik.' Ey Ensar topluluğu, herkes koyun ve deve ile evlerine giderlerken siz Allah Rasulü ile birlikte evlerinize dönmeyi istemez misiniz? Muhammed'in nefsinin elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, eğer hicret olmasaydı ben Ensardan biri olurum. Eğer insanlar bir taife, Ensar da bir taife olsalar ben Ensar cemaatine katılırdım. Ey Allah'ım! Ensar'a, Ensar'ın çocuklarına ve torunlarına merhamet et!"** dedi.²⁸

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* daha sözünü bitirmemişti ki, bütün Ensar hüngür hüngür ağlamaya başladı. Akan gözyaşları sakallarını ıslattı. **"Biz, bir kısmet olarak Allah Rasulü'ne ve onun taksimine razıyız"** dediler. Sonra herkes kendi yerlerine döndü. Bundan sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve beraberindekiler, Umre için ihrama girmek üzere Ci'rane'den Mekke'ye doğru yola çıktılar. Umreyi yaptıktan sonra Utab ibni Useyd'i Mekke'ye vali tayin etti.

²⁸ Ahmed b. Hanbel, Müs. Mükessirin, 11305

Tebuk Harbi

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a*, Rumların Kuzey Arab beldelerine karşı savaşmak için Mute'de İslâm ordusunun mahirâne geri çekilişini unutturacak büyük bir ordu hazırladığı haberi ulaştı. Bu haber oldukça doğru bir şekilde ulaşmıştı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* bu kuvvete bizzat kendisinin karşı koymasını kararlaştırdı. Düşmanın Müslümanlara karşı harp ve taarruz ümitlerini kökünden yok edecek bir plan hazırladı. Mevsim yaz sonları ve güz başlarıydı. Yazın en şiddetli sıcağı yaşanıyordu. Medine'den çıkıp Şam'a kadar gitmek uzun bir sıkıntıya katlanmayı gerektiriyordu. Kuvvetli olmaya, yiyecek ve suya gerek vardı. Bundan dolayı bu hususta halkın görüşünü almak, bunu onlardan gizlememek gerekiyordu. Halka, Rumlara karşı savaş karar verildiğini açıkca anlatması lazımdı. Ancak bu davranış, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* daha önceki savaşlarda yaptığına uymuyordu. Çünkü önceleri harp için gidilecek yön gizli tutuluyordu. Düşmanı şaşırtmak için çoğu kez kastettiği tarafa ordusuyla başka yoldan yönelirdi. Ta ki, düşman onun takip ettiği yoldan ve plandan haberdar olmasın. Fakat bu sefer Rum sınırlarında Rumlarla savaşmak istediğini ilk gün ve fırsatta ilân etti.

Büyük bir ordu temin etmek ve savaşa hazırlık için bütün kabilelere elçiler gönderdi. Müslümanların zenginlerine de, daha fazla ordu ve azık temin etmek için, Allah *Azze ve Cel-le'nin* fazlından kendilerine vermiş olduğu maldan infak etmelerini bildirdi. Orduya katılmak için bütün Müslümanları teşvik etmeye başladı. Müslümanlar bu davete değişik şekillerde cevap verdiler. Kalpleri hidayet ve nur ile dolmuş olarak İslâm'a yönelenler süratle Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* davetine hemen icabet ettiler. Bunlardan bir

kısmı üzerine binecek bir hayvan dahi bulamayacak kadar fakir, bir kısmı Allah *Azze ve Celle* yolunda isteyerek bütün malını ortaya koyabilecek kadar samimi zenginlerdi. Bunlar, Allah *Azze ve Celle* yolunda şehid olmayı büyük bir şevk ile isteyerek nefislerini ortaya koydular. Fakat hem isteyerek hem de çekinerek İslâm'a girenler yani harp ganimetini isteyerek Müslümanların da gücünden çekindiklerinden dolayı İslâm'ı kabul edenler ise, işi ağırdan aldılar. Özürler beyan edip kendi aralarında fısıldanmaya başladılar. Kendilerini yakıcı mevsimde uzak savaşa çağırdığı için bu davetle alay etmeye başladılar. Bunlar, münafık olanlardı. Birbirlerine, "Bu sıcakta sefere çıkmayın" diyorlardı. Bunun üzerine Allah *Subhanehû ve Teâlâ* şu ayeti indirdi:

وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا
وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
"Bu sıcakta sefere çıkmayın, dediler. De ki; Cehennem ateşi daha sıcaktır, eğer kavrayabilseler. Artık onlar kazandıklarının bir cezası olarak az gülsünler çok ağlasınlar." (et-Tevbe 81-82)

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Beni Seleme kabilesinden olan Cedd ibni Kays'e şöyle dedi:

"Beni Asfer ile (Rumlar) cihada çıkmak ister misin?" Cedd, "Ya Rasulullah, bu hususta bana izin ver, beni fitneye düşürme. Kadınlara olan fazla düşkünlüğümü benim kavmim de bilir. Beni Asfer kadınlarını gördüğüm zaman onlara karşı sabrımın taşacağından korkarım" dedi. Rasulullah ondan yüz çevirdi. Bunun üzerine bu adam hakkında şu ayet indi:

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَنْفِتْنِي اَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ
بِالْكَافِرِينَ **"Onlardan bir kısmı bana izin ver ve beni fitneye düşürme der. Dikkat edin, zaten onlar fitneye düşmüşlerdir. Cehennem, kâfirleri çepeçevre kuşatmıştır."** (et-

Münafıklar, sadece savaşa gitmeyi ağırdan almalarının ötesinde halkın savaştan geri kalmaları için propagandalara giriştiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu durum karşısında onlara karşı şiddet kullanmayı uygun gördü. Bu sırada bir taife insanın halkı savaşa gitmekten alıkoymak için Yahudi olan Suveylim'in evinde toplandıkları haberi Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* ulaştı. Orada halkın harp hakkındaki morallerini bozuyor ve geri kalmalarına uğraşıyorlardı. Bu haber üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bir zümre Ashabı ile birlikte Talha ibni Ubeydullah'ı göndererek Suveylim'in evini yaktılar. Onlardan birinin damdan düşerek ayağı kırıldı. Diğerleri canlarını ateşten zor kurtararak kaçtılar.

Bu olay, bir daha böyle bir işe cüret etmek isteyenlere büyük bir ders olmuştu. Ordunun hazırlanmasında Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* takip ettiği şiddetin etkisi oldu. Müslümanlardan otuzbin kişilik bir ordu hazırlandı. Bu orduya **“Usra Ordusu”** [Zorluk Ordusu] denildi. Yazın en sıcak gününde Medine'den bir hayli uzakta büyük bir düşman ordusu ile karşılaşılacağı için buna **“Zorluk Ordusu”** denmiştir. Böylesi bir orduyu donatmanın büyük harcamaları gerektirdiği de gerçektir. Ordu toplandı. Ebu Bekir *Radiyallahu Anh*, imam olup halka namazı kıldırdıktan sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ın* kendisinin bulunmadığı zaman Medine'yi idare etme işini düzenleyip dönmesini beklemeye koyuldular.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Medine'yi idare etmek üzere yerine Muhammed ibni Mesleme'yi tayin etti. Ali *Radiyallahu Anh'a* ehli beytine bakmak üzere onların arasında kalmayı emretti. Uygun gördüğü emirleri verdikten, gerekli tedbirleri aldıktan sonra komutasını icra etmek üzere orduya döndü. Emir vererek orduyu hareket ettirdi. Toz-

lar kalkıyor, atlar kişniyordu. Ordu Medine halkının önünden geçerken kadınlar evlerin damlarına çıkmış Sahra'yı yırtarcasına Şam tarafına yönelmiş, Allah *Azze ve Celle* yolunda ölümü hor gören orduyu müşahede ediyorlardı. İslâm ordusunun önünde 10.000 atlısıyla düşman beldelerine doğru hareket ediş manzarası, ordudan geri kalmak isteyen birçoğunun gelip katılmalarını sağladı.

Ordu, Tebuk'e doğru yola çıktı. Rum ordusu orada karargâhını kurmuş, Müslümanlar ile harp hazırlığı yapıyordu. İslâm ordusunun durumu, gücü ve sayısının çokluğundan haberdar olan Rum ordusu, Müslümanların Mute'deki savaşını, bu güç ve sayıya sahip olmadığı halde haiz oldukları cesareti hatırladılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın, bu ordunun başında bulunmuş olması, onları büsbütün korkutmuştu. Bundan dolayı emniyetlerini garantiye almak için Rum ordusu; Sahra tarafındaki bütün Şam hudutlarını terk ettiği gibi Tebuk'ü de terk edip Şam'ın içerisine doğru çekilmeyi planladı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Rum ordusunun içeriye doğru çekildiğini, onların kapıldığı korkuyu öğrenince Tebuk'e kadar yürüdü. Tebuk'ü fethedip orada karargahını kurdu. Bu sırada Şam beldeleri içerisinde bulunan Rum kuvvetlerini takip etmeyi gerekli görmedi.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu mıntıkada kendisiyle karşılaşacak kimseleri bekleyerek bir ay kadar bir zaman kaldı. Rum İmparatorluğuna tabi olan kabile ve şehir emirlerine mektuplar gönderdi. Eyle sahibi Raume oğlu Yahanna'ya, Cerba halkına ve Ezrah halkına Müslüman olmak veya harp hususunda bir tercih yapmayı ihtiva eden mektuplar gönderdi. Kendilerine mektuplar gönderilenler İslâm'ın otoritesini ve itaati kabul etmişlerdir. Cizyelerini vermek üzere Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a gelerek anlaşma akdetteler.

Medine'ye dönen Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, kendisinin Medine'den uzak kalmasını fırsat bilen münafıkların zehirlerini kustuklarını, Müslümanlara ihanet etmek için güçlerini bir araya getirdiklerini gördü. Münafıklar Medine'ye bir saat mesafede Zi Evan denilen yerde bir mescid bina ettiler. Allah *Azze ve Celle'nin* kelâmını tahrif etmek, bununla mü'minlerin aralarını açmak, onlara zarar verip küfrü yaymak için oraya gidiyorlardı. Mescidi yapan bu cemaat, Tebuk savaşından önce Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* orada namaz kılmak için davet etmişti. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ise, Tebuk'ten dönünceye kadar kendisine mühlet vermelerini istemişti. Tebuk'ten dönüp münafıkların bu harp sırasında döndürdükleri entrikaları öğrenince, mescid hakkındaki ayet de kendisine vahyedilip onun bir Dırar Mescidi olduğu anlaşılınca, oraya ne için davet edildiğini idrak etti. Bunun için mescidin yıkılmasını emretti. Bu olay, münafıklara pek ağır geldi. Bütün fırsatlarını ve planlarını alt üst eden bu olay, onlara büyük bir darbe oldu. Bu olaydan büyük endişe ve korkuya kapılan münafıklar, köşelerine çekilip bir daha Müslümanların aleyhine herhangi bir ayaklanmaya girişme gücünü kaybettiler.

Tebuk savaşının bitimiyle, Allah *Azze ve Celle'nin* Nizamının hâkimiyeti bütün Arab Yarımadası'nda tamamı ile sağlandı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* artık oraya vaki olacak bütün tecavüzlerden emin oldu. Artık her taraftan Müslümanlıklarını ilân ederek itaatlerini bildiren Arab heyetleri Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* gelmeye başladılar.

İslâm Devleti'nin Arap Yarımadası Üzerindeki Hâkimiyeti

Tebuk Savaşıyla Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* bir taraftan Devletin haricî sınırlarını emniyete alırken, diğer taraftan düşmanlarının kalplerine korku salmıştı. Bundan sonra İslâm Daveti'ni Arap Yarımadası'nın dışına bütün dünyaya götürme planını Müslümanlara sundu. Tebuk Savaşı sona ererken, Arab Yarımadasının güneyinde Yemen, Hadramevt ve Umman gibi yerler Müslüman olduklarını ilân etmiş, İslâm Devleti'ne itaat etmeyi kabul etmişlerdi. Hicretin dokuzuncu senesi girerken her taraftan, İslâm'a girdiklerini ilân eden arka arkaya birçok heyetler geliyordu. Böylece bütün Arap Yarımadası'nda İslâm Devleti'nin egemenliği tamamlanmış ve Rumlar tarafından yapılacak harp girişimlerinden emniyet hasıl olmuştu. Geriye şirkleri üzerinde devam eden müşriklerden başka hiç bir kimse kalmadı. Yarımada'nın hepsi Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* itaat etmeyi ve İslâm Devleti'nin hükümlerine boyun eğmeyi kabul ederken, orada hâlâ Allah *Subhanehû ve Teâlâ'dan* başkasına ibadet eden müşrikler bulunuyordu. Onlar, kendi hallerine mi bırakılacaklardı? Beytullah, birbirlerine zıt bir takım insanların bir araya gelip, putperestlik, şirk ve İslâmîyet mefhumlarını bir arada yürütüldüğü yer mi olacaktı? Put ve şirki icra eden kâfirler, hâlâ orada faaliyetlerine devam mı edeceklerdi? Beytullah'ın etrafında birbirleriyle çelişkili iki ibadetin bir arada yapılabileceğinin cevazına yer verebilecek miydi? Bunlardan biri, Kâbe'deki bütün putların yok edilmesi, diğeri ise orada yıkılan putlara ibadet edilmesi... Hâlbuki bütün Arap Yarımadası'nda şirkin her çeşidinin yok olup ortadan kaldırılması lâzımdı. Bu Kâbe ile müşriklerin ilgisini ortadan kaldırmak gerekiyordu. Tebuk Savaşı'ndan

ve Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*'ın Hac emiri olarak Mekke'ye gitmesinden sonra, Tevbe Suresi'nin indiğini görüyoruz. Rasulallah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Ali *RadiyAllahu Anh*'ı, halka hitab etmek için onlara elçi olarak görevlendirdi.

Ali *RadiyAllahu Anh* gitti. İnsanlar Mina'da toplanınca bir tarafına Ebu Hurayra *RadiyAllahu Anh*'ı alan Ali *RadiyAllahu Anh*, halka şöyle seslendi:

“Allah ve Rasulü'nden, anlaşma yaptığınız müşriklere bir ültimatodur..” (et-Tevbe 1) ayetinden şu ayete kadar okudu:

“Hepinize karşı savaşa girdikleri gibi siz de bütün müşriklere karşı harp ediniz. Biliniz ki, Allah muttakilerle beraberdir.” (et-Tevbe 36)

Bu ayetleri tamamıyla okuyup biraz durduktan sonra halka şöyle seslendi:

“Ey Nas! Hiç bir kâfir Cennet'e girmez. Bu seneden sonra hiç bir müşrik Kâbe'yi tavaf etmeyecektir. Kâbe çıplak olarak da tavaf edilmeyecektir. Rasulallah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam ile bir ahdi olanlara ahidleri bitinceye kadar ahidlerindeki maddeler uygulanacaktır.” diyerek halka bu dört emri ilân ettikten sonra, herkesin kendi memleketlerine dönmeleri için dört ay müddet tanıdı. Bu dört aydan sonra artık hiçbir müşrik çıplak olarak Kâbe'yi tavaf edemeyecekti. Böylece İslâmî akide esaslarına dayalı İslâm Devleti'nin kurulması ve son Sure olarak inen Tevbe Suresi'yle müşriklere cezanın konulmasıyla Arap Yarımadasında Allah'ın emri tamamlanmış oldu. İslâmî olmayan her fikrin ortadan kaldırılması, İslâm Devleti'nin gücünden başka her gücün bertaraf edilmesi ve İslâm Daveti'ni bütün dünyaya götürme gücünün hazırlanmasıyla cihanşümul İslâm Devleti kurulmuş oldu.

İslâm Devleti'nin Teşkilatı

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'ye vardıktan sonra hemen Müslümanları yönetmeye, Müslümanların işlerini gözetip idare etmeye başlamış, İslâmî bir toplum meydana getirmiştir. Yahudilerle bir takım anlaşmalara girişmiş, sonra Benî Damra, Benî Mudlic, sonra Kurayş, Eyle, Cerba ve Ezrah gibi kabilelerle anlaşmalar yapmış, Haccetmek için gelecek hiç kimseyi Kâbe'den men etmeyeceğine, haram aylarda hiç bir kimsenin korkmaması gerektiği hususunda insanlara söz vermişti.

Kurayş'e karşı savaşmak için birçok seriyyeler hazırlayarak, Hamza ibni AbdulMuttalib *RadiyAllahu Anh*, Muhammed ibni Ubeyde ibni el-Harisi *RadiyAllahu Anh*, Sa'ad ibni Ebî Vakkas *RadiyAllahu Anh* gibi komutanların emrine verdi ve ilgili yerlere gönderdi. Zeyd ibni Harise *RadiyAllahu Anh*'ı, Cafer ibni Ebî Talib *RadiyAllahu Anh*'ı, Abdullah ibni Ravaha *RadiyAllahu Anh*'ı da Rumlarla savaşmak için göndermişti. Devmet el Cendel'de savaşmak için Abdurrahman ibni Avf *RadiyAllahu Anh*'ı, Ali ibni Ebî Talib *RadiyAllahu Anh*, Beşir ibni Sa'd *RadiyAllahu Anh*'ı Pedek'e gönderdi. Eba Seleme ibni Abdil Esed *RadiyAllahu Anh*'ı Necd'in bir bölgesine gönderdi. Zeyd ibni Harise *RadiyAllahu Anh*'ı Beni Suleym, Cüzam, Beni Fezara'nin bulunduğu Vadil Kura'ya, sonra Medyen'e gönderdi. Amr ibni el-As *RadiyAllahu Anh*'ı Benî Uzra arazi önünden olan Zat'us Selasil'e gönderdi. Daha birçok komutanı değişik yerlere gönderdi. Ve kendisi de birçok önemli gazveye bizzat komuta etti. Bölgelere vali, beldelere de amiller tayin etmişti. Fethedildikten sonra vali olarak Utab ibni Useyd *RadiyAllahu Anh*'ı Mekke'ye tayin etmiş, Müslümanlığı kabul ettikten sonra Bazan ibni Sasan'ı Yemen'e, Hazracli Muaz ibni Cebel *RadiyAllahu Anh*'ı de Ce-

ned'e vali olarak tayin etmişti. San'a'ya Halid ibni Said *RadiyAllahu Anh'ı*, Hadramevt'e Ziyad ibni Lebid ibni Sa'lebe el Ensari *RadiyAllahu Anh'ı*, Zebid ve Aden'e Ebu Musa el Eş'ari *RadiyAllahu Anh'ı* amil olarak tayin etti. Umman'a da Amr ibni El'as *RadiyAllahu Anh'ı* vali tayin etti. Muhacir ibni Ebi Umeyye *RadiyAllahu Anh'ı* San'a'ya, Adiy ibni Hatem *RadiyAllahu Anh'ı* Tay'a, A'la ibni el Hadrami *RadiyAllahu Anh'ı* Bahreyn'e vali tayin etti. Ebu Ducane *RadiyAllahu Anh'ı* de kendisinin amili olarak Medine'ye tayin etti.

Valileri tayin ederken kabiliyet ve becerileri daha iyi olanları, imanı insanların kalbine sokabilecek olanları seçiyor, Allah *Azze ve Celle'*ye olan bağlılıklarını da araştırıyordu. Hüküm verirken hangi yolu takip edeceklerini de kendilerinden soruyordu. Nitekim Hazracli Muaz ibni Cebel *RadiyAllahu Anh'ı* Yemen'e vali olarak gönderirken ona şöyle diyordu:

بم تحکم **“Ne ile hükmedeceksin?”** Muaz: **“Allah'ın Kitabı'yla.”** فإن لم تجد **“Eğer bulamazsan?”** **“Allah Rasulü'nün Sünneti'yle”** فإن لم تجد **“Eğer bulamazsan?”** **“Reyimle içtihad ederim.”** dedi. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şöyle dedi:

“Allah ve Rasulü'nün hoşnut oldukları şeye, Rasul'ün elçisini muvaffak kılan Allah'a hamdolsun.”

Eban ibni Said'i Bahreyn'e tayin ederken de şöyle demişti: **“Abdi Kays Kabilesine hayır tavsiye et ve ileri gelenlerine ikramda bulun.”**

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, İslâm'ı kabul edenlerin en seçkin olanlarını vali tayin ediyor, kabul edenlere Dini telkin etmelerini, onlardan zekât almalarını emrediyordu. Birçok yörelerde zekât almayı valilere havale ediyor-

du. Halka hayrı müjdelemelerini, onlara Kur'an ve Fıkıh öğretmelerini emrediyordu. Halka yumuşak davranmalarını, zulme engel olmalarını tavsiye ediyordu. Bir kargaşalık sırasında insanlara, kabile ve aşiretlerini çağırarak yerine ortağı olmayan tek Allah *Azze ve Celle*'ye dua etmelerini tavsiye ediyordu. Malların beşte birini ve Müslümanlara farz olan zekâtları almalarını emrediyordu. İhlâslı olarak İslâm'ı kabul eden Yahudi veya Hıristiyanları mü'min kabul edip, diğer Müslümanlara ait olan görev ve haklardan yararlanmalarını, Nasranî/Hıristiyan veya Yahudiliğinde kalanları bundan dolayı zorlamamaları gerektiğini emrediyordu.

Yemen'e Muaz ibni Cebel *RadiyAllahu Anh*'ı gönderirken ona söylediklerinden bir kısmı şudur:

إِنَّكَ تَقْدُمُ عَلَى قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ أَنْ يُؤَخِّرُوا اللَّهَ تَعَالَى فَإِذَا عَزَفُوا ذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ حَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ فَإِذَا صَلَّى فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ غَنِيِّهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَيْرِهِمْ فَإِذَا أَقْرَأُوا بِذَلِكَ فَخُذْ مِنْهُمْ وَتَوَقَّ كَرَائِمَ أَمْوَالِ النَّاسِ وَاتَّقِ دَعْرَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُمَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ *“Sen Kitap ehli olan bir kavme gidiyorsun. Kendilerini ilk davet ettiğin şey Allah’u Teâlâ’ya ibadet olsun. Bunu kabul ederlerse Allah’u Teâlâ’nın, zenginlerinden alınıp, fakirlerine verilmek üzere zekâtı farz kıldığını haber ver. Eğer kabul eder ve itaat ederlerse onlardan al, en iyi mallarını almaktan çekin. Mazlumun duasından sakın. Çünkü onun duasıyla Allah arasında herhangi bir perde yoktur.”*²⁹

Bazı zamanlarda sadece malî işleri yürütmek üzere bazı kişileri gönderirdi. Her yıl meyvelerini toplamak için Abdullah ibni Ravaha *RadiyAllahu Anh*'ı Hayber Yahudilerine gönderirdi. Yahudiler, Abdullah *RadiyAllahu Anh*'ın katı davranışını Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a şikayet ettiler.

²⁹ Buhari, K. Tevhid, 6824

Kadınlarının altınlarından bir altın kolye rüşvet olarak Abdullah *RadiyAllahu Anh*'a vermek istediler ve; *"Bu senin olsun, buna karşılık yükümüzü biraz hafiflet, payımızı artır"* dediler. Abdullah *RadiyAllahu Anh*; *"Ey Yahudiler, bana göre yeryüzünün buğz edilmeye en layık insanlarıdır. Fakat bu beni size zulmetmeye götürmez. Sizin bana teklif ettiğiniz rüşvet haramdır ve biz onu yemeyiz"* dedi. Bunun üzerine Yahudiler; *"İşte bununla yer ve gökler ayakta duruyor"* dediler.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, tayin ettiği vali ve amillerin durumunu teftiş ediyor, onlarla ilgili olarak gelen haberleri dinliyordu. Bahreyn'e amil olarak tayin ettiği Ala ibni el-Hadrami *RadiyAllahu Anh*'ı Abdi Kays Kabilesi'nin şikâyeti üzerine azletmişti. Malî işlere tayin ettiği amillerden hesapları tam olarak alır, gelir-gideri hesaplardı. Bir keresinde zekât için bir adamı amil olarak tayin etmişti. Döndüğü zaman adam; *"Bu sizin, bu da bana hediye edilendir"* deyince, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*;

ما بال الرجل نستعمله على العمل بما ولانا الله فيقول هذا لكم وهذا أهدي إلي،
أفلا تعد في بيت أبيه وأمه فننظر أيهدى إليه أم لا ***"Ne oluyor, biz bir adamı Allah'ın bize verdiği salahiyet üzere tayin ediyoruz ve bize; Bu size ait olan, bu da bana hediye edilendir, diyor. Eğer o, anasının ve babasının evinde oturmuş olsaydı kendisine hediye verilecek miydi?"*** dedikten sonra şöyle buyurdu:

"Ücretini vererek bir işe bir kimseyi tayin edersek, onun fazla olarak aldığı şeyler hiyanettir."

Yemen halkı, Muaz *RadiyAllahu Anh*'ın namazı uzattığını Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a şikâyet edince onu men ederek şöyle demişti:

"Halka imamlık yapan kimse namazı من أم في الناس فليخفف"

hafif kıldırısın."

Halk arasındaki anlaşmazlıklara bakmak için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* tarafından kadılar tayin edilmiştir. Kadı olarak Ali *RadiyAllahu Anh*'ı Yemen'e, Abdullah ibni Nevfel *RadiyAllahu Anh*'ı de Medine'ye, Muaz ibni Cebel *RadiyAllahu Anh* ile Ebu Musa el-Eşari *RadiyAllahu Anh*'ı Yemen'e kadı tayin ederken onlara şöyle demişti: ***"Siz ne ile hükmedeceksiniz?"*** Onlar; *"Eğer Kitap ve sünnet'te hükmü bulamazsak bir hususu başka bir hususa kıyas yaparız. Böylece hakka hangisi daha yakın ise onunla amel ederiz."* dediler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* de bunların bu sözlerini tasdik etmişti.

Bu olay, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın kaza [yargı] ve hüküm konusunda kadıları içtihad etmek hususunda serbest bıraktığını gösterir. Sadece, kadıları tayin etmekle yetinmemiş, aynı zamanda Mezalim Mahkemelerine gerekli ilgiyi göstermiştir.

Raşid ibni Abdullah *RadiyAllahu Anh*'ı hem kaza, hem de Mezalim Mahkemelerine tayin etmiştir. Ona Mezalim'le ilgili hükümlere bakma salahiyetini de vermiştir. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* halkın işlerini idare ediyordu. Ayrıca bu işleri idare etmek için kâtipler tayin ederdi. Bunlar daire müdürü mevkiinde idiler. Ali ibni Ebî Talib *RadiyAllahu Anh* ahidlerin kâtibi idi. Barış yapıldığında antlaşmaları o yazardı. Haris ibni Avf *RadiyAllahu Anh*, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın mührünü taşırdı. Muaykib ibni Ebî Fatima *RadiyAllahu Anh*, ganimetler kâtibiydi. Huzeyfe ibni El-Yeman *RadiyAllahu Anh* Hicaz bölgesinde yetişen ve toplanan meyveleri yazmaya memur kılınmıştı. Zubeyr ibni el-Avvam *RadiyAllahu Anh* zekât ve sadaka mallarını yazıyordu. Muğira ibni Şube borç ve muameleleri yazıyordu. Şurayhbil ibni Hasane meliklere mektup yazıp gönderme işiyle

vazifeli idi. Devleti ilgilendiren her iş için bir kâtip yani bir maslahat [daire] için bir müdür tayin ediyordu.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Ashabıyla çok müşavere ederdi. Rey ve basiret ehliyle müşavere etmekten hiçbir zaman geri durmazdı. Akıl ve fazilet sahibi olarak gördüğü İslâm'ın davetinde büyük gayretlerini gördüğü En-sar'dan yedi, Muhacirlerden de yedi kişiyle müşavere etmekten hiçbir zaman geri kalmazdı. Bunlar; Hamza, Ebu Bekir, Cafer, Ömer, Ali, İbni Mes'ud, Suleyman, Ammar, Huzeyfe, Ebuzer, Mikdad, Bilâl -Ridvanullahi Aleyhim-gibi zatlardı. Bunlardan başkalarıyla da istişare ettiği olurdu. Ancak çok kere bunların görüşlerine başvururdu. Bunlar Şura Meclisi mesabesinde idiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Müslüman ve Müslüman olmayanlara, arazi ve meyvelere ve hayvanlara birtakım malî yükümlülükler vazetmişti. Bunlar; zekât, öşür, fey [savaşız ganimet], haraç ve cizyeden ibaret-tir. Ganimetten elde edilen mallar Beytulmâl'e aittir. Zekât, Kur'an'da zikredilen sekiz sınıfa dağıtılırdı. Bunlardan baş-kalarına verilmezdi. Zekât geliri ile herhangi bir devlet işi görülmezdi. Halkın işlerine ganimet, haraç, cizye ve fey denilen vergilerden harcanırdı. Bu kaynaklar, devletin idaresi ve ordu donatımına kâfi geliyordu. Devlet, bu gelirlerden başka herhangi bir malî kaynağa ihtiyaç hissetmezdi.

İslâmî Devlet'in teşkilatını bizzat Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* kurdu ve hayatta iken onu tamamladı. Devlet; bir başkan, onun muavinleri, valiler, kadılar, ordu, daire ve müdürler ve Şura Meclisi gibi ünitelerden meydana gelmişti. Devlet'in, bu şekilde kurulması ve işleyişi icmali olarak tevatürle sabit olduğu için uyulması vacib yoldur. Ra-sulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'ye vardığından vefatına kadar Devlet işlerini kendisi yürüttü. Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* ve Ömer *RadiyAllahu Anh* onun muavinleriy-

diler. Onun vefatından sonra yalnız devletin Risalet ve nübüvvetle değil, riyasetinde Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* Halife olacak bir Devlet reisinin ikamesinde sahabe icma etmiştir. Çünkü Risalet ve nübüvvet onunla sona ermiştir. Böylece Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* hayatta iken devlet teşkilatını tamamıyla kurmuş, yönetim şeklini ve devlet teşkilatının biçimini açık ve bilinir halde geriden geleceklere terk etmiştir.

İslâm Devleti Karşısında Yahudilerin Tutumu

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın karşısında Yahudilerin herhangi bir güçleri yoktu. Genel anlamıyla ona karşı koyabilecek kuvvet olarak Arapları, özel anlamıyla da Kureyş'i görebiliyoruz. Bunun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Yahudileri itaate mecbur eden ve karşı çıkmalarını yasaklayan bir takım anlaşmalar yapmıştır. Bu anlaşmalara rağmen İslâm Devleti'nin büyüdüğünü, Müslümanların otoritesinin yayıldığını gören Yahudiler, söz ve dedikodular ile Müslümanlara hücum etmeye başladılar. Bedir Savaşı'nda Müslümanlar muzaffer olunca, Yahudiler bu zaferin kendi aleyhlerinde bir tehlike arzettiğini hissettiler. Zaman zaman Müslümanlara dil uzatıyor ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın aleyhinde komplolar düzenliyorlardı. Yahudiler ile ilgili haberler Rasulullah ve Müslümanlara ulaşıyor. Birbirlerine karşı kin ve öfke ile doluyorlardı. Yekdiğerinin aleyhine gelişecek felâketler bekliyorlardı. Her gün Yahudi hayâsızlığı biraz daha artıyordu. Amr ibni Avf'ın oğullarından olan Ebu Afak, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Müslümanları yeren şiirler söylüyordu. Mervan kızı Asmâ, İslâm'a hakaret, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a de eziyetler ediyor, halkı bu konuda teşvik ediyordu. Ka'b ibni El Eşref Müslüman kadınlara mahrem şiirler söylüyordu. Mekke'ye gidip orada Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a karşı halkı teşvik eden şiirler de söylüyordu.

Müslümanlar buna karşı sabredemeyip onları öldürdüler. Ancak böylece Yahudiler biraz olsun çekindiler. Fakat korkmalarına rağmen fırsat buldukça işkenceleri daha da şiddetlendirdiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Müslümanlara eziyet etmekten vazgeçmelerini, anlaşmalara ria-

yet etmelerini, aksi halde Kurayş'e yaptıklarının kendilerine de yapılacağını Yahudilere söylediği zaman onlar; tehditleri hafife alarak ona şu cevapla karşı koydular: *"Ey Muhammed, Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- sen harp ilmini bilmeyen bir kavimle karşılaştın, onların bu bilgisizliklerini fırsat bilip mağlup ettin. VAllahi sen eğer bizimle savaşırsan bizim kim olduğumuzu öğrenirsin."* Bu sözlerinden sonra onlarla savaşmaktan başka hiç bir çare kalmadı.

Müslümanlar Benî Kaynuka kabilesini kendi evlerinde onbeş gün muhasara ettiler. Bu esnada hiç bir kimse evlerinden çıkmadığı gibi onlara kimse yiyecek de götürmedi. Bu durum karşısında onlar Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* teslim olup, onun vereceği hükme razı olmaktan başka bir yol bulamadılar. Sonra toptan Medine'den çıkarılıp sürgün edilmeleri fırsatı kendilerine verildi ve Medine'den çıkarıldılar. Medine'den çıkan Yahudiler Vadil Kura denilen yere gidip orada bir zaman kaldılar. Buradan da yanlarına eşyalarını alarak Şam tarafına doğru gittiler. Şam sınırına yakın Ez'ru'at'a yerleştiler.

Medine'den sürgün edilmeleriyle Yahudilerin gücü zayıfladı. Müslümanlara boyun eğmeyi kabul ettiler. Bu da Müslümanların gücünden korktukları için olmuştur. Fırsat düştüğü zaman tekrar ikinci defa hareket edeceklerdi. Nitekim Müslümanlar Uhud'da mağlup olunca Yahudilerin kalplerinde sakladıkları kinleri kabardı. Bu sefer Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* öldürmek için komplo hazırladılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* bunların bu niyetlerini biliyordu. Niyetlerini ortaya çıkarmak için onlara biraz daha mühlet vermeyi uygun gördü. Kendisi ve aralarında Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*, Ömer *RadiyAllahu Anh* ve Ali *RadiyAllahu Anh*'in bulunduğu Müslümanların ileri gelenlerinden on kişiyle Beni Nadir yurduna gittiler. Onlara karşı güzel da-

vandılar. Bir kısımlarıyla görüştüğü bir sırada, bir kısmının bir takım faaliyetler içerisinde olduklarını anladı. Onlardan biri bir tarafa, diğeri Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın bulunduğu ve sırtını dayadığı duvarın arkasına gitti. Bunun bu hareketleri Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı kuşkuya sevk etti. Onların bir komplo içerisinde oldukları haberi de kendisine ulaşınca bu kuşku büsbütün arttı. Bunun üzerine Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* az sonra yerini ve Ashabını terk edip oradan ayrıldılar. Ashab Ridvanullahi Aleyhim, onun bazı işleri görmek için kalktığını zannetti. Bu sırada Yahudilerin planları boşa çıktı ve ne yapacaklarını şaşırıldılar. Bu defa, Müslümanları razı etmeye uğraştılar. Ashab Ridvanullahi Aleyhim onun geri gelmediğini gördü ve aramaya koyuldular. Arama sonucu O'nu mescidde buldular.

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Yahudilerin oyununu onlara anlattı. Benî Nadir kabilesinin ülkelerini bırakmaları için Muhammed ibni Mesleme'yi gönderdi. Onlara on gün mühlet verdi. Sonra Benî Nadir'i muhasaraya aldı ve onları oradan çıkardı. Böylece Benî Nadir, yurtlarını bırakıp çıktılar. Onlardan bir kısmı Hayber'e indi. Bir kısmı ise Şam'a yakın Ezruat'a gidip yerleştiler. Bununla Medine, Yahudi fitnesinden temizlenmiş oldu.

Medine'de kendi ahidlerini bozmayan Benî Kurayza Yahudilerinden başka hiç bir kimse kalmadı. Bundan dolayı Rasulullah, onlara herhangi bir taarruzda bulunmadı. Benî Kaynuka ve Benî Nadir'in başına gelenleri de görünce sevgi gösterilerinde bulundular. Ancak bu sevgi, Müslümanların gücünden korktukları için zoraki bir sevgi idi. Kendilerine fırsat düştüğü, Müslümanları ortadan kaldırmak için çeşitli kabilelerden müteşekkil bir ordunun meydana getirildiğini gördükleri zaman, Beni Kurayza Huyey ibni Ahtab'ın sözünü

dinleyip ahidlerini bozmuşlar ve Müslümanları imha hazırlıklarına girişmişlerdi. Çirkin bir şekilde ahidlerini bozarak emanete hiyanetlerini izhâr ettiler. Onun için kabilelerin [Ahzab] gidişlerinden hemen sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ve Müslümanlar Beni Kurayza'ya gidip onları onbeş gece ablukaya aldılar. Yahudiler bu onbeş gün müddetince dışarı çıkmaya cesaret edemediler. Barındıkları kalelerin kendilerine fayda vermeyeceğini anlayınca, durumlarını görüşmek üzere kendilerine Ebu Lubabe'yi göndermesi için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* haber gönderdiler. Ebu Lubabe, müttefikleri bulunan Evs Kabilesinden idi. Ebu Lubabe'nin geldiğini gören Benî Kurayza'lıların erkekleri onu karşıladılar. Kadın ve çocuklar da onu ağlayarak, feryat ve figan ederek karşıladılar. Ebu Lubabe bu duruma acıdı. Benî Kurayza; *"Ey Ebu Lubabe! Muhammed'in -Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- hükmünü kabul edelim mi?"* dediler. Ebu Lubabe Eliyle boğazını işaret ederek; *"Evet kabul edin. Çünkü eğer kabul etmezseniz hepinizi kılıçtan geçirir"* dedi.

Ebu Lubabe oradan ayrılınca Ka'b ibni Esed bazı teklif ve görüşler getirdi. Fakat onlar bunu kabul etmediler. Bunun üzerine Ka'b; *"Artık Muhammed'in -Aleyhi's-Salatu ve's-Selam- vereceği hükmü kabul etmenizden başka hiç bir çareniz yoktur"* dedi. Bunun üzerine Beni Kurayza sahip oldukları mal ve mülkü arkalarında bırakarak Ezruat'a çıkıp gitmek istediklerini Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* bildirdiler. Fakat Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, bu tekliflerini kabul etmeyerek vereceği hükmü kabul etmelerini emretti. Bu defa şefaatçi olarak Evs Kabilesini araya koydular. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*;

"Ey Evs Kabilesi! ألا توضحون يا معشر الأوس أن يحكم فيهم رجل منكم Benim ile müttefikiniz arasında hakem olmak üzere siz-

den birinin hakemliğine razı olur musunuz?” dedi. Evs; **“Oluruz”** dediler. Rasulullah; **فذاك إلى سعد بن معاذ** **“O halde işte Sa’d ibni Muaz”** dedi.

Yahudiler Sa’d ibni Muaz *RadiyAllahu Anh*’ı seçtiler. Her iki tarafın onun vereceği hükme razı olacaklarına dair anlaşma yapıldı. Sa’d ibni Muaz *RadiyAllahu Anh*’a güven muamelesi bittikten sonra, Sa’d *RadiyAllahu Anh*; Benî Kurayza’nın silahlarını bırakıp dışarı çıkmalarını emretti. Silahlarını bırakıp dışarı çıkınca Sa’d *RadiyAllahu Anh*, eli silah tutanların öldürülmeleri, mallarının taksim edilip, kadın ve çocukların mülk edinmelerine hükmetti. Sa’d *RadiyAllahu Anh*’ın bu hükmünü işiten Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* şöyle dedi:

“Sen onlar hakkında Allah’ın yedi kat gök üstündeki hükmüne uygun hüküm verdin.”

Sonra Medine sokaklarına çıkma emrini verdi. Hendek kazılmasını emretti. Kazılan bu hendeklere boynu vurulan Yahudiler defnedildiler. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, Beni Kurayza’nın mallarının, kadın ve çocuklarının beşte biri çıkarıldıktan sonra geriye kalan ganimetleri Müslümanlara taksim etti. Bir kısım ganimet ile de Müslümanların harp gücünü artırmak için silah ve at almak üzere Sa’d ibni Zeyd el-Ensari *RadiyAllahu Anh*’ı Necd’e gönderdi.

Böylece Beni Kurayza’nın işi bitirilmiş oldu. Fakat daha işi bitmeyen Hayber Yahudileri en güçlü olanlarıydı. Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam* ile herhangi bir ittifak yapmamış bulunan bu Yahudiler, Hudeybiye anlaşmasından önce Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*’a karşı Kurayş ile beraber hareket ediyordu. İslâm Devleti açısından onun varlığı bir tehlike arz ediyordu. Hudeybiye anlaşması tamamlanırken Rasulullah *Aleyhi’s-Salatu ve’s-Selam*, Hayber’e kesin

bir darbe vurma hazırlığına girişti. Hayber savaşına hazırlık için halka emir verdi. 100 süvariyle birlikte 1600 kişilik bir ordu Hayber'e yürüdü. Hepsi Allah *Azze ve Celle*'nin yardımına güveniyorlardı. Tam bir hazırlık içerisinde Hayber'e gidip, kalelerin önünde durdular.

Yahudiler aralarında müşavere ettiler. Selam ibni Mişkem'in tavsiyesine göre; mal ve ailelerini Vatih ve Selalim kalelerine, yiyeceklerini de Naim kalesine koydular. Eli silah tutan ve savaşa girebilenler ise Netah kalesine girdiler. Onlarla birlikte kaleye giren Selam ibni Mişkem, onları savaşa teşvik ediyordu.

Savaşçıların içinde bulunduğu Netah kalesinin etrafında iki ordu birbiriyle karşılaştı. Şiddetli bir çarpışma başladı. O gün Müslümanların yaralı sayısının elliye ulaştığı söylenir. Selam ibni Mişkem de öldürülmüştü. Yahudi ordusu komutanlığına Haris ibni Ebi Zeyneb geçti. Yiyeceklerin bulunduğu Naim kalesinden çıkıp Müslümanların çadırlarına hücum etmek istedi. Fakat Benî Harac bu hareketi püskürttü. Kaleye geri dönmek mecburiyetinde bırakıldı. Müslümanlar kaleyi Yahudilerin üzerine daralttılar. Yahudiler kaleyi can pahasına savunuyorlardı. Günler birbirini kovalıyordu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh'ı* Naim kalesinin açılmasını temin için gönderdi. Fakat onlar onunla savaşa durunca geri dönmek mecburiyetinde bırakıldı. İkinci gün Ömer *RadiyAllahu Anh'ı* gönderdi. O da Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh'ın* akıbetine uğradı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şöyle dedi:

“Ya-rın bu sancağı Allah'ımı ve Rasulü'nü seven, Allah ve Rasulü'nün de kendisini sevdiği ve savaştan geri dönmeyen birisine vereceğim. Allah onun eliyle fethi nasip edecek.” Sonra Ali ibni Ebî Talib *RadiyAllahu Anh'ı* çağırıldı ve ona; **خذ**

هذه الراية فامض بها حتى يفتح الله عليك **“Bu sancağı al ve Allah sana fethi verinceye kadar yürü.”** dedi.

Ali *RadiyAllahu Anh*, eline sancağı aldı ve yürüdü. Kaleye yaklaşıncı çarpışma başladı. Saldırıya geçen bir Yahudi Ali *RadiyAllahu Anh*'ın elinden kalkanını düşürdü. Ali *RadiyAllahu Anh* o sırada kalenin yanında bulunan bir kapıyı Kale fethedilinceye kadar kendisine kalkan olarak kullandı. Sonra bu kapıyı, Müslümanların üzerinde geçeceği bir köprü yaptı. Naim kalesinden sonra, diğer kaleler teker teker Müslümanlar tarafından fethedildiler. En son kale olan Vatih ve Selalim kalelerine sıra geldiğinde, Yahudilerin kalplerini ümitsizlik kaplamaya başladı. Kanlarını ve canlarını bağışlamak üzere Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* ile anlaşma teklifini yaptılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, fetih hükmüne göre meyvelerinin yarısını kendilerine bırakıp yarısını da devlete vermek ve arazilerini oturmak üzere kendilerine bıraktı.

Böylece Hayber de İslâmî otoriteye boyun eğmiş oldu. Hayber'in başına gelenleri işitince Fedek Yahudilerinin kalplerini korku sardı. Savaş yapmamak üzere mallarının yarısına karşılık anlaşma yaptılar. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Vadikura yolu ile savaşız ve kıtalsız olarak Teyma Yahudilerine de cizyeyi kabul ettirdi.

Böylece bütün Yahudiler Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın otoritesini kabul etmiş ve kendilerinin sahip oldukları otoriteleri sona ermiş oldu. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Arap Yarımadasında kendisini emniyete almış ve otoritesi her türlü emniyete erişmiş olarak yerleşmiş oldu.

İslâm Devleti'nin Sürekliliği

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın vefatından sonra Ashab, devlet başkanlığı için bir halifeye **biat** etmek amacıyla toplandı. Hicrî 1342, Miladî 1924 senesine kadar Müslümanlar, devleti yönetmek için bir reis/başkan seçiyorlardı. Buna; **Halife, Emir'el Mü'minin** veya **İmam** adını veriyorlardı. **Biat** olmadan hiç bir şahıs halife olamazdı. İslâmî Devlet uzun tarihi boyunca son halifeye kadar devam etti. Yani bu şekilde İslâmî Devletin sonuna kadar hiç bir şahıs, biat olmadan halife olamadı. Ancak biatin yapılış şekilleri çeşitli olabilir. Direkt olarak halifeye biat olunur, o da akrabası olmayan birine veya oğluna yahut akrabasından birine vasiyette bulunurdu. Akrabasından birden fazla kişilere vasiyette bulunurdu. Fakat bu vasiyet yalnız başına onu halife kılmaya yetmeyip, Hilâfet'e geçeceği zaman biat alırdı. Biat olmadan devlet başkanlığına geçen hiç bir halife yoktur. Biat alınışı çeşitli yollarla olabilir.

- A-** *Ehli Hal vel Akd*'tan alınan biat,
- B-** Doğrudan doğruya halktan alınan biat,
- C-** Şeyh'ul İslâm'dan alınan biat,
- D-** Bazen de biat kötü şekillerde alınır. Bu yine de biattir.

Fakat Hilâfet, velayet-i ahd/veliahtlık değildi. Her halife kendisine bir takım yardımcıları tayin ederdi. Bazı asırlarda bunlara vezir denirdi. Vezir, yardımcı demektir. Vali, Başkadı, Ordu Komutanları ve Genel Müdürleri halife tayin ederdi. Bütün asırlarda devlet bu şekilde devam etmişti. İslâmî Devlet kendi varlığını, Osmanlı Devleti'nin ortadan kaldırılması ve İslâm dünyasının sömürgeci kâfirler tarafından birkaç devletçiğe taksim edilmesine kadar devam ettirdi.

Çeşitli asırlarda İslâm Devleti bünyesinde birkaç tane

dâhili olay vukuu bulmuştur. Bu olayların meydana gelişi gayri İslâmî sebeplerden kaynaklanmıyordu. Bu, olayların vukuu sırasında tatbik edilecek çareye ait İslâmî anlayış farklılığından kaynaklanıyordu. Çareyi kendi anlayışlarına göre değerlendiren bu kimseler, anlayışlarına göre ve ona uygun olacak biçimde bu olaylara çözüm getirmeye kalktılar. Onların hepsi, vukua gelen olayın çözümüne değişik yollar ile yaklaşan müçtehid kimselerdi. Bu çözüm yollarının hepsi de İslâmî idi. Bundan dolayı biz, ihtilafı merkeze göre değil, halifenin şahsına dair bir hadise olarak görüyoruz. Yine biz, ihtilafı iktidarın şekli üzerine değil, iktidarda bulunacak şahsın üzerine görüyoruz. İhtilaf, usul ve temel çizgilerde değil, fûruat ve tafsilata inhisar etmiştir. Hiçbir Müslüman Kitap ve Sünnet hakkında herhangi bir ihtilafa düşmemiştir.

Müslümanların ihtilafı, Kitap ve Sünnet'i anlamada olmuştur. Onlar, Halifenin nasbında değil, kimin halife olacağı hususta ihtilaf etmişlerdir. Evet, Müslümanlar, İslâm'ın bütününü tatbik etmenin vacib oluşunda ve onu bütün dünyaya tebliğ edip, bu esasa göre Allah *Azze ve Celle'nin* hükümlerini yerine getirmek hususlarında herhangi bir ihtilafa düşmemişlerdir. Bazı Müslümanlar yanlış anlayıştan dolayı, İslâm'ın bazı hükümlerinin tatbikatını kötü yaptıkları gibi, bir kısmı da kasten kötü tatbik etmiş olabilir. Ancak bu her iki taifede İslâm'dan başka herhangi bir şeyi tatbik etmiyordu. Bütün Müslümanlar, başka devlet, halk ve ümmetlerle olan ilişkilerini İslâm'ın esasına ve onun bütün dünyaya götürülmesine göre ikame ediyorlardı. Onun için dahili ihtilaf- lar, fetihlerin devamına bir engel teşkil etmediği gibi, İslâm'ın yayılmasını da durdurmamıştır. İslâm Devleti'nin fetihleri, Hicrî 11, Miladî 17. asra kadarki zaman çizgisi boyunca devam etmiştir. İran, Hindistan İslâm Devleti'nin sı-

nırları içindeydi. Çin ve Rusya'ya kadar Kafkaslar ve Maveraunnehir'de doğuda Kazvin'e, Şam, Mısır, Kuzey Afrika'dan Batıda İspanya'ya uzandı. Anadolu, Balkanlar Avrupa'nın güneyi ve doğusundan Karadeniz kuzeyindeki bütün kavimler ile Ukrayna güneyi İslâm'ı kabul etmişlerdir.

İslâm orduları Avusturya'da Viyana sınırlarına kadar gittiler. Tarih boyunca İslâm ordusu gerileme devrine kadar hiç bir fetihten geri kalmamıştır. İslâmî anlayıştaki zaaf İslâm'ın tatbikatını güç duruma düşürdü. Bunun neticesi olarak İslâm'a aykırı görmediği başka nizamlardan medet beklemeye başladığı için sonunda yok olup gitti.

İslâm Devleti'nin seyri, güçlü olan fikir yapısı, icat ve içtihad etme kuvvetliliği ile birlikte devam etmiştir. Birinci asırdan itibaren fetihler başlamış ve içtihad olabildiğine genişlemişti. Fethedilen ülkelerde yeni yeni sorunlarla karşılaşılıyor, bunlar için çözümler istinbat ediliyordu. İran, Irak, Şam, Mısır, İspanya, Hindistan, Kafkas ve diğer ülkelerde vukuu bulan yeni meselelere Şerî hükümleri tatbik zorunlu idi. İstinbatın doğruluğu, icat ve içtihadın gücünün varlığı neticesinde fethedilen bu ülkeler, az sonra İslâm'ın çatısı altında toplanmaya başladılar. Çünkü İslâm kesin olarak sahih bir nizamdır. Tatbikat ve hükümlerinin sahih bir anlayış içerisinde talimi ise insanların onu aydınlık bir nizam olarak görmesine sevk eder. Hicrî 5, Miladî 11 Asra kadar bu icat ve içtihad ile istinbat gücü devam etti. Bu tarihten itibaren icat ruhu zayıflamaya, içtihad ise azalmaya başladı. Bu ise devlet gücünün zayıflamasına sebep oldu.

Sonra Haçlı seferleri ve savaşları başlayınca, Müslümanların zaferiyle sonuçlanan bu savaşlar, onları oldukça meşgul etti. Daha sonra gelen Memlukler içtihad yapamadıkları gibi, tefekküre de pek ehemmiyet vermiyorlardı. Bunun sonucu olarak fikrî zâfiyet daha da fazlaştı. Onun arkasından

siyasî zâfiyet meydana çıkmıştır. Tatar [Moğol] istilası ise işi daha da kötüye sevk etti. Bunların İslâmî kitapları Dicle nehrine atmaları ve fikri servetini yok etmeleri bu işin sonunu getirdi. Düşünce planındaki zâfiyet, içtihadı durdurdu. Yeni çıkan meselenin araştırılması, fetva vermek ve nassları yorumlamakla sınırlı kaldı. Bunun ardından devlette fikrî kapasite seviyesinin düşüşü, siyasî seviyenin düşüşüne sebep oldu. Daha sonra gelen Osmanlılar, İslâm Devleti'ndeki yönetimi ellerine aldılar ve işin ağırlık noktasını askerî güç ve fetihlere verdiler. İstanbul ve Balkanları fethederek Avrupa'ya ayak bastılar. Bu, onları dünyada tek devlet haline getirdi. Fakat buna karşılık fikrî seviye, arzu edilen boyutlara ulaşmadı. Askerî kuvvet ise fikrî dayanağı olmayan bir sıçrayıştan başka bir şeye yaramadı. Fikrî dayanağı olmayan bu kuvvet, yavaş yavaş İslâmî beldelerden çekildi ve neticede ortadan kalktı. Fakat bu kuvvet hangi durumda olursa olsun İslâmî Daveti yüklenmiş ve İslâm'ı yaymıştır. Fethedilen ülkelerde yaşayan milyonlarca insan, İslâm'a girdi ve hâlâ da Müslümandırlar.

Evet, İslâm'ın anlaşılmasındaki çeşitli görüşlerin ortaya çıkması, halifenin iktisad ve benzeri bazı hususlarda belli hükümleri devlet fikri olarak kabul edip diğer hususlarda muayyen hükümleri resmî görüş olarak benimsememiş olması, bazı halife ve valilerin yönetimi devletin birliğine ve kuvvetine tesir edecek şekilde yürütmelerine sebep oldu. Bu, devletin varlığına tesir etmemiş olmasına rağmen birliğine ve kuvvetine tesir etmiştir. Valilere genel yetkilerin, halife vekili kabul edilerek kendilerine geniş yetkilerin verilmiş olması, onlarda egemen olma hislerini tahrik etmeye sebep olmuştur. Yönetimde adeta bağımsız hale gelmişlerdi. Halifeye biat, minberlerde ona dua etmek, onun adına para basmak gibi şeklî bir takım işlerle sınırlı kalarak yönetim

işini kendi ellerinde bulundurdular. Bu tatbikat onların yönetimlerini müstakil/bağımsız devletler gibi yaptı. Hamdanî ve Selçukluların yönetimi bunun gibi örneklerle doludur. Valilere verilen genel yetki, halifeler kuvvetli olduğu zamanlarda devletin birliğine menfî yönden tesir etmemiştir. Mısır'da Amr ibni el-As'ın, Şam'da Ebu Sufyan oğlu Muaviye'nin sahip oldukları yetki geneldi. Bununla beraber halifenin izini takip ediyorlardı. Fakat halifeler zayıf olduklarında valilere bu genel yetkiyi kabul ettikleri zamanlarda yönettikleri yerlerde bunun olumsuz neticeleri kendisini göstermeye başlamıştır. Bütün bunlara rağmen Devlet, kendi birliğini devam ettirdi. Yine halife istediği valiyi tayin, istediğini azledebiliyordu. Valilerin gücü ne olursa olsun halifeyi kabul etmeme cüretini gösteremezlerdi. İslâm Devleti hiç bir zaman federal bir devlet haline gelmiş değildir. Valilerin bağımsız oldukları zamanlarda bile İslâm Devleti böyle bir duruma düşmedi. İslâm Devleti tek bir halifenin yönetim altında tek bir devlet iken devletin her türlü biriminde, merkezde, valiliklerde, şehir ve köylerde halife tek yetki sahibiydi.

Endülüs'teki durum ile Mısır'da meydana çıkan Fatîmilerin Hilâfetine gelince; bunların durumu, valilerin durumundan farklıdır. Endülüs'te valiler yönetime el koymuş orayı bağımsız bir devlet haline getirmişlerdir. Orada hiç bir valiye Müslümanların halifesi olarak biat edilmiş değildir. Daha sonra oradaki valiye bütün Müslümanların halifesi değil, bulunduğu vilayetin halifesi adı verilmiştir. Umumî olarak Müslümanların halifesi, kendisine ait yetkisiyle tek olarak varlığını sürdürmüştür. Endülüs yönetimine halifenin yönetimi haricinde bir vilayet nazarıyla bakılmıştır. Osmanlı Devleti zamanında İran'ın durumu da böyle idi. İran'da da ikinci bir halife yoktu. Orada halifenin yönetimi dışında bir yönetim var idi.

Fatimî devletine gelince; onu İsmailiyye fırkası kurmuştur ki, bu kâfir olan fırkalardandır. Onun için onların devletine İslâmî bir devlet ya da İslâmî Hilâfet olarak itibar edilmez. Abbasi Hilâfeti'nin varlığıyla birlikte bu devletin varlığı Hilâfet'in birden fazla olduğu anlamını taşımaz. Çünkü o Şerî bir Hilâfet değildir. O ancak bu batınî fırkanın, batıl hükümlerine göre hükmetmek üzere İslâm Devleti'ne karşı giriştikleri bir inkılap girişimidir.

Binaenaleyh, İslâmî Devlet bütün bu girişimlere rağmen parçalanmadan, bir kaç parça devlete bölünmeden, yönetim hususunda tek bir devlet olarak varlığını sürdürmüştür. Bütün bu çabalar idare ve hüküm ile ilgili işlere ait İslâm'ın muayyen bir anlayışını yerine getirmek için yönetimi ele geçirmeye ulaşmak için ortaya konan gayretlerdir. Bu çabalar sona erdikten sonra Hilâfet, tek olarak sahnesinde yerini almıştır. Çeşitli fikir ayrılıklarına rağmen İslâm Devleti'nin sınırları içerisinde, doğudan batıya İslâm'ın hâkim olduğu bütün yer parçalarında herhangi bir Müslüman, kendisinden pasaport ve geçiş vizeleri sorulmaksızın istediği beldeye geçebiliyordu. Bu da İslâm Devleti'nin tek oluşuna bir delildi. Çünkü İslâm'ın bütün beldeleri tek bir belde hükmündedir. İşte böylece İslâm Devleti bütün Müslümanları bir araya getiriyordu. Bu devlet, sömürgeci kâfirlerin 1924 yılında, Kemal Atatürk'ün eliyle İslâmî Hilâfet'i ortadan kaldırmasına kadar İslâm niteliğini muhafaza ederek çeşitli asırlarda güçlülüğünü ve İslâm Devleti vasfını devam ettirmişti.

İslâm Devleti'nin İç Siyaseti

İslâm Devleti'nin iç siyaseti, içerde İslâmî hükümleri tatbik etmekten ibarettir. İslâm Devleti sultasına boyun bükten beldelerde İslâm'ın hükümlerini tatbik ederdi. Muamelatı düzenler, hadleri ikâme eder, cezaları infaz eder, ahlâkı korur, ibadet ve dinin korunmasını gerektirdiği şeylerin ikâmesini garanti eder, halkın işlerini İslâm hükümlerine göre yürütürdü.

İslâm, kendisini kabul eden ve etmeyenlerden kendi otoritesine boyun bükmüş insanlara hükümlerinin ne şekilde tatbik edileceğini beyan etmiştir. İslâm Devleti, bu keyfiyete göre İslâm'ın hükümlerini tatbik ediyordu. Çünkü sorunun çaresi Şerî hüküm olduğu gibi uygulama yolu da Şerî hükmüdür.

Bütün insanlar İslâm ile muhataptırlar. Çünkü Allah *Azze ve Celle* herhangi bir vasıf aramaksızın sadece insanî vasfı taşıyan bütün insanoğluna İslâm aracılığı ile hitab etmiştir. Allah *Subhanehu ve Teâlâ* şöyle buyurmuştur:

“Ey insanlar, sizi ve sizden öncekileri yaratmış olan Rabbinize ibadet edin.” (el-Bakara 21)

“Ey insan, seni Kerim olan Rabbine karşı aldatan (O'na itaat etmekten alıkoyan) nedir?” (el-İnfıtâr 6)

Usul'ul fıkıh âlimleri, hitabı anlayan her akıllı kimsenin Şerî hükümlerle muhatap olduğunu kabul ederler. İster Müslüman olsun ister gayri Müslim olsun. İmam Gazali, usul ile ilgili El Mustasfa isimli kitapta şöyle der: *“Mahkûmun aleyh, mükellef olan kimsedir. Bunun şartı, hitabı anlayacak şekilde akıllı olmasıdır... Zimmette ahkâmın subut ehliyetine*

gelince: Bu hususta kendisiyle teklifin anlaşıldığı akıl gücünün kabule müsait insanî vasıftan ifade edilir.” Buna göre bütün insanlık, Davet ve teklif hitablarıyla muhataptır. Davet hitabından maksat, insanları İslâm’ı kabul etmeye davettir. Teklif hitabından maksat da, insanların İslâm ahkâmıyla amel etmelerini mecbur etmektir. Bu genel olarak bütün insanlar için bir açıklamadır.

İslâm Devleti’nin yönettiği kimselerle ilgili durum şöyledir: İslâm, nizamının gereğine göre yönettiği toplumu tek bir insanî topluluk olarak görür. Onun cinsiyet, etnik köken ve ırkına bakmaz. Onda tabiiyetten yani devlet ve nizama bağlılıktan başka bir şart koşulmaz. İslâm toplumunda azınlıklar yoktur. Bütün insanlar taşıdıkları insanî vasıf dolayısıyla İslâm Devleti’nin tabiiyetini taşıdıkları müddetçe onun yönetimi altındadır. Devletin tabiiyetini taşıyan herkes, Müslüman olsun gayri Müslim olsun Şerîat’ın belirlediği haklardan yararlanır. Müslüman da olsa İslâm Devleti’nin tabiiyetini taşımayan herkes bu haklardan mahrum olur. Bir Müslümanın anası İslâm Devleti’nin tabiiyetini taşıyan bir Nasranî/Hıristiyan, babası da İslâm Devleti’nin tabiiyetini taşımayan bir Müslüman ise; o takdirde o çocuk anasına nafaka ödemek mecburiyetinde olduğu halde babasına nafaka ödemek mecburiyetinde kalmaz. Eğer anası oğlundan nafaka talep ederse, kadı onun için nafaka hükmünü verir. Çünkü ana İslâm Devleti’nin tabiiyetini taşıyor. Fakat İslâm Devleti’nin tabiiyetini taşımayan baba, oğlundan nafaka isterse, kadı onun davasını reddederek oğlunu nafaka vermeye mecbur etmez.

Kendilerine İslâm hükümlerinin tatbik edildiği topluluğa **tebaa** denir. **Tabiiyet**, işlerinin İslâm ile idare edilmeleri hakkını onlara veren bir husustur. Bu hakkı elde etmiş olanlar Dâr’ul İslâm’da yaşamış olurlar. Bu, yönetim ve idare aç-

sından onlara bakışı ifade eden husustur. İslâm hükümlerinin tatbiki ise, işin ruhî yönü değil, Şerî kuralları ilgilendiren sahadır. İslâm, insanlar üzerinde tatbik edilen nizama, dinin ruhî yönü değil de Şerî kanunlar açısından bakar. Yani kişinin dini açısından değil da Şerî hükümler açısından meseleyi ele alır. Çünkü sorunların çözümü için gelen nasslarda teşrii yönü söz konusu edilir. Şari'in kastı; nassların üstünde durmak değil, nassların anlamına tabi olmaktır. Bunun için hükümlerin istinbatında, hükümden illet yönü nazarı itibara alınır. Yani nassda, istinbat edilirken teşrii yön gözetilir. Bu teşrii/yasama, Müslümanların halifesi emrederse herkese uygulanması vacib bir kanun olarak ortaya çıkar. Bundan dolayı İslâm Devleti'nde bütün insanların Şerî hükümlere boyun eğmesi kesin bir emir olur. İslâm'a inanan, Müslümanların inançları, kendilerini İslâm'ın bütün hükümlerini kabul etmeye mecbur eder. Çünkü akideye teslimiyet, bu akideden kaynaklanan bütün hükümlere teslimiyet demektir.

Müslümanların Akidesi, bu Akidesi getirdiklerinin hepsini kabul etmeyi mecbur kılar. Bunun için Müslümanlara göre İslâm; Şerîat ve ondan olan kanundan ibarettir. İster Allah *Azze ve Celle* ile ilişkileriyle ilgili olan ibadetler, ister kendi nefisleriyle ilgili işleri ilgilendiren ahlâk ve yiyecekler, ister muamele ve cezalar gibi başkalarıyla ilişkileri ilgilendiren hususlara ait bütün Şerî hükümleri yerine getirmeye bütün Müslümanlar mecburdurlar.

Müslümanlar, İslâm akidesinde ittifak ettikleri gibi, Kur'an ve Sünnet'in Şerî kaide ve delilleri ile Şerî hükümlerin kaynakları olduğu hususunda da ittifak etmişlerdir. Onlardan hiçbir Müslüman kesinlikle bu hususlarda ihtilaf etmez. Fakat Kitap ve Sünnet'i anlamak hususunda içtihadî hükümlerde ihtilaf etmişlerdir. İşte anlayıştaki bu ihtilaftan

çeşitli mezhepler ve birçok fırkalar ortaya çıkmıştır. Zira İslâm, hükümleri istinbat hususunda Müslümanların içtihad etmelerini emrediyor. Anlayışların farklı oluşu, gerek akaid ile ilgili fikirlerin anlaşılmasında, gerek istinbat keyfiyetinde, gerekse istinbat edilen görüş ve hükümlerde çeşitli ihtilafların meydana gelmesi doğaldır. Bu da çeşitli mezhep ve fırkaların ortaya çıkmasına sebep olur.

Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, içtihad yapmaya teşvik etmiş, hâkimin içtihad ederken hata ederse bir, isabet ederse iki ecir alacağını beyan etmiştir. İslâm, içtihad kapısını açmıştır. Bundan dolayı ortada, Ehli Sünnet, Şia, Mutezile ve diğer birçok İslâmî fırkaların bulunması yadırganmamalıdır. Aynı zamanda Şafi, Hanefi, Maliki, Hanbelî, Caferi, Zeydi ve benzeri daha birçok İslâm mezheplerinin bulunması da tabiidir. İslâmî bütün fırka ve mezhepler, tek bir akideyi kabul ederler ki o da İslâm Akidesi'dir. Hepsi de Allah *Subhanehû ve Teâlâ*'nın emrettiklerine uymak, nehyetiklerinden de kaçınmakla muhataptırlar. Hepsi muayyen mezhebe tabi olmak değil, Şerî hükümlere tabi olmakla memurdurlar.

Mezhep, Şerî hükme ait muayyen bir anlayıştan ibarettir. İçtihad yapmaya gücü olmayan **mukallid**, bu Şerî hükmü kabul eder. Böylece Müslüman mezheple değil, Şerî hükümlerle memurdur. Eğer içtihad etmeye gücü varsa içtihad ederek bu hükmü istinbat ederek onunla amel eder. Eğer içtihad etmeye gücü yok ise taklit veya uymak yolu ile hükümle amel eder. Buna göre, İslâm akidesine; Şerî delil, kaide ve hükümlerin kaynağının Kitap ve Sünnet olduğuna inanıp kabul eden fırka ve mezheplerin hepsi Müslümandır. Bu mezhep ve fırkalara tabi olan herkes Müslüman kabul edilir ve onlara İslâm hükümleri uygulanır. Devlet, bu İslâmî fırkalara ve fikhî mezheplere İslâm akidesinden sapmadıkları

müddetçe baskı yapamaz. Fert ve cemaat olarak İslâm akidesinden ayrıldıkları zaman, İslâm'dan dönme olarak kabul edilir ve onlara mürtedlere ait hükümler tatbik edilir.

Müslümanlar, İslâm'ın hükümlerinin hepsini yerine getirmek mükellefiyeti altındırlar. Ancak İslâm'ın hükümlerinden bir kısmı herhangi bir içtihadı yer vermeyecek şekilde katîdir. Hırsızın elini kesmek, faizin haram oluşu, zekâtın farziyeti, beş vakit namaz ve benzeri hususlardaki katî hükümler gibi. Bu gibi hükümler kesin oldukları için tek bir anlayış içinde bütün Müslümanlara tatbik edilir.

Diğer taraftan anlaşılmasında Müslümanların ihtilaf ettiği, her müçtehidin başka başka anladığı bir takım fikir ve hükümler vardır. Bunlar; halifede bulunması lazım olan sıfatlar, haracî araziden öşür alınması, araziyi kiraya vermek ve diğer hususlar gibi. Bu nevî ihtilafli hükümlerde halife, belli bir reyî benimserse, o takdirde buna itaat vacib olur. Bu durumda imamın benimsediği/kabul ve emrettiği görüşten farklı bir görüşü bulunan kimsenin kendi reyini bırakıp yalnız imamın görüşüne göre amel etmesi lazımdır. Çünkü *"İmamın emri ihtilafı ortadan kaldırır."* Bu hususta imama itaat vacib olur. Çünkü *"İmamın emri gizlide ve açıkta geçerlidir."* İmamın benimseyip tatbikini emrettiği hükümden başka bir Şerî hüküm ile amel eden herkes günahkâr olur. Çünkü halifenin emrinden sonra Müslümanlar hakkındaki Şerî hüküm *"imamın kabul edip emrettiğidir."* Onun dışındaki hükme Müslümanlar hakkında Şerî bir hüküm olarak itibar edilmez. Çünkü bir mesele hakkındaki Şerî hüküm bir şahıs hakkında farklı olmaz. Ancak halife, akide ile ilgili hususlarda herhangi bir şeyi devlet görüşü olarak benimsemez. Çünkü böyle bir benimseme Müslümanları itikadlarında zor durumda bırakır. Ancak bir takım yanlış inanışlarla ortaya bid'atçılar çıkarsa o zaman, küfre götürmeyen inanışların

sahiplerine bir takım cezalar vererek küfür olan inanışların sahiplerine de mürtedlerle ilgili hükümleri tatbik ederek devlet böylelerini cezalandırır. İbadetler konusunda da halife herhangi bir görüşü devlet görüşü olarak benimsemez. Çünkü bu durumda ibadetlerde de Müslümanları güç duruma düşürmüş olur. Bunun için akide İslâmî olduğu müddetçe akideler hakkında halife herhangi muayyen bir görüşü resmî görüş olarak yaygınlaştırmayacağı gibi, zekât, cihad ve bayramların vaktini tahdit dışındaki ibadetler konusunda da herhangi bir görüşü kanun olarak benimsemez.

Bu iki hususun dışında muamele ile ilgili olarak; alış-veriş, icara [kira], evlilik, talak, nafaka, şirket, kefalet ve sair konularda had, tazir gibi bütün cezalarda yiyecek, giyecek, ahlâk gibi hususlarda halife belli bir görüşü benimseyip onu devletin resmî görüşü olarak emreder. Bütün Müslümanlar bu görüşe uymak mecburiyetindedirler.

Evet, halife ibadetler ile ilgili hükümleri infaz ederek, namaz kılmayanları ve Ramazan orucunu tutmayanları cezalandırır. Halife, ahkâm ile ilgili hususları infaz edeceği gibi, ibadetlerle ilgili bütün hükümleri de tatbik eder. Bunları yerine getirmek devletin görevidir. Çünkü namazın farziyeti içtihadla sabit olmuş değildir. Bu aynı zamanda ibadetlerde bir hususu devlet fikri olarak benimsemek demek değildir. O, ancak herkes yanında kesin Şerî bir hükmü tatbikata koymaktır. Devlet, herhangi bir hüküm yerine getirilmeyişi neticesinde ceza uygulamasını yaptığı gibi, yerine getirilmeyen ibadetlerden dolayı da cezai müeyyideyi tatbik için Şerî bir görüşü devlet görüşü olarak benimser ve herkesin bu görüşle amel etmesini mecburî kılar.

Bu, Müslümanlar içindir. Müslüman olmayanlar ise ki, bunlar İslâmî akideden başka bir akideyi kabul edenlerdir.

1- Müslüman olduklarını iddia ettikleri halde İslâmî aki-

deye ters düşen akideye inanmış olan kimseler.

2- Ehli Kitap olanlar.

3- Müşrikler. Bunlar da Sabiiler [ay ve yıldız tapanlar], Mecusi ve Hindular ile ehli Kitap olmayan kâfirler bu kategori içerisine girerler.

Bütün bunlar itikad ve ibadetleriyle baş başa bırakılırlar. Evlilik ve boşanma gibi muamelelerde kendi dinlerinin icaplarına göre hareket ederler. Devlet mahkemelerinde bu gibi anlaşmazlıklarına bakacak kendilerinden bir kadıyı devlet tayin eder. Yiyecek ve giyeceklerde genel nizam [İslâmî şeriatın izin verdiği ölçü] içerisinde dinlerinin ahkâmına göre muamele görürler. Ehli Kitap olmayanlar ehli Kitap gibi muamele görürler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Mecusiler hakkında şöyle buyurmuştur:

سنوا بهم سنة أهل الكتاب “**Onlara ehli Kitapla ilgili kanunları uygulayın.**”

Ceza ve muamelelerde Müslümanlar ile gayri Muslimler eşittirler. Her ikisine de aynı kanunlar tatbik edilir. Dinleri, cinsleri ve mezhepleri farklı olsa da hepsi İslâm Devleti tabiiyetini taşıdıkları için, herhangi bir şahıs ayırımı yapmaksızın, muamelat ve cezalarla ilgili işlerde, hepsi İslâm Şeriatı'nın hükümleriyle muhatap ve hükümlerine tabi olup onunla amel etmek mükellefiyetindedirler. Ancak onların bununla mükellef kılınmaları dinî ve ruhî yönden değil, kanunî ve teşriî yönündendir. Gayri Muslimler hiç bir zaman dine inanmaya zorlanmayacakları gibi, İslâm'ı kabule de zorlanmazlar. Zira Allah *Subhanehû ve Teâlâ* şöyle buyurdu:

لا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ “**Dinde zorlama yoktur.**” (el-Bakara 256)

Kitap ehlinin dinlerinden dolayı baskıya tabi tutulmalarını Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* yasaklamıştır. Fakat kanun ve teşriî olan İslâmî hükümlere Kitap ehli boyun

eğip itaat etmeleri hususunda zorlanırlar.

Özetle diyebiliriz ki devlet; iç siyasetinde, Şerî kanunları, kendi tabiiyetini taşıyan Muslim ve gayri Muslim herkese uygular. Uygulayışı aşağıdaki şekilde olur:

A-Müslüman olanlara İslâm'ın bütün hükümleri tatbik edilir.

B-Müslüman olmayanlara inanç ve ibadetleriyle baş başa bırakılarak onlara bu hususta herhangi bir şey tatbik edilmez.

C-Yiyecek ve içeceklerde gayri Muslimlere genel nizam içerisinde dinlerinin gereğine göre muamele yapılır.

D-Evlilik ve boşanmalarla ilgili işler, onlardan olan hâkimlerin idaresinde özel mahkemelerde değil, devlete ait mahkemelerde dinlerine göre yapılır. Bu hususlarda Müslümanlar arasında, Müslüman hâkimler tarafından İslâm hükümlerine göre icra edilir. Adı geçen hususlarda Muslim ve gayri Muslim arasında fark ve ayırım yapılır.

E-Devlet; İslâm Şeriatı'nın diğer geri kalan muamelât, ukubat [cezalar], yönetim nizamı, yargı, iktisad ve diğer hususları bütün topluma tatbik eder. Müslim ve gayri Muslime aynı eşitlikle uygular.

F-İslâm tabiiyeti taşıyan herkes, devletin yönetimi altındadır. Devlet, bunları Muslim gayri Muslim ayırımı yapmamak şartıyla aynı seviyede yönetmek mecburiyetindedir.

İslâm Devleti'nin Dış Siyaseti

Dış siyaset, devletin başka devlet, halk ve ümmetlerle olan ilişkisidir. Bu ilişki, ümmetin dışa ait olan işlerini yürütmesinden ibarettir. İslâm Devleti'nin dış siyaseti değişmeyen sabit bir fikre dayanır. Bu sabit fikir ise, bütün ümmet ve halklar arasında ve bütün dünyada İslâm'ın yayılmasıdır. İşte İslâm Devleti'nin dış siyasetinin dayandığı esas budur. Bu esas, devlet yönetimine kim gelirse gelsin hiç bir zaman değişmez. Bu esas, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın İslâm Devleti'ni kurmasından başlayarak İslâm Devleti'nin sonu vasfıyla Osmanlı Devleti çökünceye kadar varlığını ve geçerliliğini devam ettirdi ve kesinlikle hiç değişmedi

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'ye gelip yerleştikten sonra, İslâm Devleti'nin başka devletlerle olan ilişkilerini bu esasa göre devam ettirmiştir. Nitekim Hicaz'da İslâm Daveti'nin yayılmasına imkân bulabilmesi için Yahudilerle bir takım anlaşmalar yaptığı gibi, bütün Arap Yarımadası'nda, bu davetin yayılması hususunu temin için Kurayş ile Hudeybiye anlaşmasını akdetmiştir. Daha sonra Arap Yarımadası'nın dışındaki mevcut devletlere İslâm'ı kabul etmeleri davetiyle onlarla İslâm'ın yayılması esasına dayalı ilişkiler kurmak için mektuplar göndermiştir. Ondan sonra gelen halifeler de bu devletlerin hepsiyle İslâm'ı yaymak esasına dayalı ilişkilerini devam ettirmişler ver İslâmî daveti, bütün dünyaya götürmeye başlamışlardı.

Yönetimi ellerinde bulunduran yöneticiler, İslâm'ın yayılması konusunda farklılık arz etmişlerdir. Zira Emevîler, gerek ülkeleri fetih gerekse dışarıda İslâm'ı yaymada Abbasîlerden daha fazla gayret gösterdiler. Osmanlılar da, gerek ülkeler fethinde gerekse İslâm'ın yayılmasında Memluk-

lardan daha fazla gayret sarf ettiler. Fakat bu farklılık devletin dış siyasetine verdiği ehemmiyetine göre olurdu. Ancak İslâm'ın yayılması, İslâm Devleti'nin başka devlet ve toplumlar ile olan ilişkisinin dayandığı esas olmaya devam etmiştir. Bu esas, hiç bir halife döneminde değişmemiştir. Zaten İslâm Devleti'nin varlığı, içeride İslâm'ı tatbik ile dışarıda bütün dünyaya İslâmî daveti götürmek ve yaymak esasına dayanır. Onun için İslâm Devleti'nin dışarıdaki en mühim işi İslâm Daveti'ni taşımaktır. İslâm'ın yayılmasını dış siyaset için esas kılan şey, Muhammed *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın tüm insanlar için gönderilmesidir. Zira Allah *[Subhânehu Te'alâ]* buyurdu ki:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ نَشِيرًا وَنَذِيرًا **“Biz seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik.”** (Sebe 28)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ **“Ey insanlar! Rabbinizden size bir öğüt geldi.”** (Yunus 57)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا **“Ey insanlar, ben hepinize gönderilmiş bulunan Allah'ın elçisiyim.”** (el-A'raf 158)

وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنَ لِأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ **“Sizi ve ulaşacak olan kimseleri uyardım için bana bu Kur'an vahyedildi.”** (el-En'am 19)

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ **“Ey Rasulullah, Rabbinden sana indirilene tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun Risaletini tebliğ etmemiş olursun.”** (el-Maide 67)

Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, ilâhi Risaleti insanlara tebliğ etti. Ruhunu teslim edip Allah *Azze ve Celle*'ye ulaşınca, Risaletini insanlara tebliğini Müslümanlar devam ettirdiler. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın bir ameli olduğu için İslâmî davetin, bütün dünyaya ulaştırılması de-

vam etti. Müslümanlar bu yolda yürüyerek İslâmî daveti yüklenmeye devam ettiler. Nitekim Veda Hutbesi'nde Rasullullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şöyle dedi:

“Dikkat edin. Burada bulunanlar, burada bulunmayanlara ulaştırırsın. Nice kendisine ulaştırılan kimse vardır ki burada bulunup işitenden daha idrak sahibi olabilir.”³⁰

Başka bir hadiste de şöyle dedi:

“Benim sözümü işitip onu hakkıyla anladıktan sonra, işittiği gibi onu başkasına ulaştırın kimsenin yüzünü, Allah ak etsin.”³¹

İşte Rasullullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* zamanında ve ondan sonra halifeler zamanında İslâm Devleti'nin başka devlet, halk ve ümmetlerle ilişkisinde İslâmî davetin taşınması bu şekilde esas oldu. Bu, aynı zamanda Kitap, Sünnet ve Sahabe İcmaı ile sabit olan Şerî hükümdür. Bunun için İslâm Devleti'nin harici siyaseti, bütün dünyaya İslâm Daveti'ni taşımak esasına dayanır. Devlet yönetimi kimin eline geçerse geçsin bu dış siyaset değişmeyen sabit bir metod tatbik edilir ki o metod cihaddır. Bu yol, Rasullullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın devleti kurmasından başlayarak son İslâm Devleti yıkılıncaya kadar değişmeden mutlak olarak bütün çağlarda devam etmiştir.

Nitekim Rasullullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'ye yerleşip devleti kurduktan sonra, önünde engel olarak duran maddî engelleri ortadan kaldırmak için yapacağı cihad için ordu hazırlamıştır. Zira o gün Kurayş, İslâmî davet yolunda maddî bir engel olarak duruyordu. Rasullullah *Aleyhi's-*

³⁰ Buhari, K. Hac, 1625

³¹ Ahmed b. Hanbel, Müs. Medineyyin, 16138

Salatu ve's-Selam, bunu ortadan kaldırmaya kararlıydı. Sonra Allah *Azze ve Celle*'nin yardımıyla bu davete karşı koyan Kurayş engelini ortadan kaldırdığı gibi, yolunda duran diğer engelleri de ortadan kaldırdı ta ki İslâm, bütün Arap Yarımadası'nı kaplayıncaya kadar buna devam etti. Sonra İslâm Devleti, başka toplumların kapılarını da çalıp, onlar arasında da İslâm'ın yayılması işine girişti. Fakat bu halkların üzerinde kaim olan yönetimleri davetin önünde duran birer engel olarak buldu. Davetin karşısında duran bu varlıkların ortadan kesinlikle kaldırılması, İslâm'la yöneterek onları İslâm'a davet etmesi için halklara bizzat ulaşması mutlaka gerekiyordu. Ta ki bu vesile ile o halk, İslâm'ın getirdiği adaleti, huzuru ve mutluluğu onun gölgesi altında görsün ve yaşayabilsin, cebr ve zor kullanmadan en güzel bir şekilde onları İslâm'a davet etsinler.

Böylece İslâm'ın neşri için cihad yolu devam etti. Cihadla birçok ülke ve bölgeler feth olundu. Cihad ile birçok krallık ve devlet ortadan kaldırılarak, oralandaki halk ve ümmetlere İslâm hükmetti, İslâm yayıldı. İslâm'la yönetilmesinden sonra yüz milyonlarca insan onu kabul etti. Böylece devletin dış siyasetini uygulamada takip ettiği yol cihad idi. Bu hiç bir zaman bozulmayacak ve herhangi bir değişikliğe uğramayacak sabit yoldur.

Cihad; İslâm'a davet ve direkt olarak veya mal, fikir ile ve sayıyı çoğaltmakla destekleyerek Allah *Azze ve Celle* yolunda savaşmaktan ibarettir. Bu husus, Kur'an ve Hadis'in nassıyla sabit bir farzdır. Müslümanlar İslâm'ı veya cizyeyi teklif etmedikçe düşmanla savaşa başlamazlardı.

Cihad hakkında Şerî hüküm şudur: ***“Kâfir düşmanları ablukaya aldığımız zaman onları İslâm'ı kabul etmeye davet ederiz. Eğer Müslüman olurlarsa İslâm ümmetinin bir parçası olacakları için onlarla savaşmak haram olur.***

Eğer İslâm'ı kabul etmezlerse, onlardan cizye talep edilir. Eğer cizye vermeyi kabul ederlerse kanlarını ve mallarını bu cizye ile korumuş olurlar. Üzerlerinde yaşadıkları topraklar İslâm'ın hükmettiği Dâr'ul İslâm olur. Müslümanların sahip oldukları adalet ve iyi muamele, himaye, işlerinin güdülmesi, kendilerinin savunulması gibi haklardan onlar da istifade ederler ve devletin ve nizamın korunması sorumluluğuna da ortak olurlar. Eğer düşman İslâm'ı ve cizyeyi kabul etmezse o takdirde harp helâl olur. Bunun için bir ülke halkına İslâm Daveti yapılmadan onlarla savaşmak helâl olmaz." Nitekim İslâm fakihleri, İslâmî davetin kendilerine ulaşmadığı kimselerle savaşmak bize helâl olmaz, demişlerdir.

Binaenaleyh, savaştan önce İslâm hakkında kamuoyunu uyandırmak ve onlara İslâm hakkında sahih bir fikir vermek, İslâm'ın hükümlerini insanlara ulaştırmaya çaba göstermek lazımdır. Ta ki onlarda icmali de olsa kendilerini kurtaracak bir fikir oluşsun. İnsanlara açık ve seçik olarak İslâmî bilgileri vermeye, İslâmî fikirleri yaymaya yönelik bir takım siyasî girişimlerde bulunması devlete ait bir görevdir. Devlet, İslâm Daveti ve İslâmî propagandayı yaymak mecburiyetindedir. Ayrıca İslâm Devleti, yeri geldikçe gücünü, Müslümanların cesaret ve sağlamlığını ortaya koymasına lazımdır. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* bu konuda çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Şirkin hâkim olduğu ülkelere, İslâm propagandası için davet adamları göndermiştir. Necd ahalisine İslâm'ı tebliğ etmeleri için kırk kişi göndermesi gibi. Yeri geldikçe Tebuk Savaşı'nda olduğu gibi Medine'de savaşa çıkmadan önce İslâm ordusunun gücünü ortaya koymuştu. Bunun için Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şöyle diyordu:

“بِرَّتُ بِالرُّعْبِ مِنَ مَسِيرَةِ شَهْرٍ” **Bir aylık yoldan korku ile zafe-**

re ulaştırıldım."³²

Çeşitli asırlarda İslâm Devleti'nin ordusu, etrafında korku salmıştı. Bunun için Avrupa, İslâm ordusunun hiç bir zaman mağlup olmayacağı fikrini bir kaç yüzyıl taşıdı. Bunun için İslâmî fikirlerin yayılmasıyla ve devletin gücünü göstermesiyle alâkalı işlerin yapılması mutlaka gereklidir. Ondan sonra direkt olarak harp yapılır. İslâm'ın yayılması için cihad her ne kadar değişmeyen sabit bir metod olsa da savaştan önce bir takım siyasî manevraları icra etmek gerekir. Bu, İslâm Devleti'yle diğer devlet, halk ve ümmetler arasındaki ilişkilerin odak noktasını temin eden bir esastır. İyi komşuluk, iktisadî ilişkiler ve İslâm'ın yayılma durumunu kolaylaştıran diğer işler, İslâm Devleti'nin tatbikatını göz önünde bulunduracağı hususlardır.

Buna binaen İslâm Devleti'nin; başka devlet, halk ve ümmetlerle olan ilişkisinin dayandığı siyasî fikir, onların arasına İslâm'ı yaymak, daveti onlara ulaştırmaktan ibaretir. Bunun da yolu cihaddır. Ancak burada devletin ortaya koyup tatbik edeceği bir takım proje, üslup ve vesileler vardır. Meselâ; başka bir düşman ile savaşmak için diğer düşman devletlerle iyi komşuluk ve münasebet anlaşmaları yapması gibi. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Medine'ye ilk indiğinde bunu yapmıştır. Başka bir üslup ise, bütün düşmana karşı harp ilân etmektir. Meselâ; Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*, aynı anda hem Irak'a hem de Şam'a karşı harp ilân etmiştir. Veya davet için kamuoyu oluşturmak amacıyla geçici bir zaman için anlaşmaların yapılması. Meselâ; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Hudeybiye anlaşmasını yapması gibi. Bazen düşmanı korkutma aracı olarak mahalli çarpışmalar icra edilebilir. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın, Bedir Savaşı'ndan önce bir takım

³² Ahmed b. Hanbel, Müs. Mükessirin, 13745

seriyyeler göndermesi gibi. Emevî döneminde Rumların sınırlarında meydana gelen yaz ve kış çatışmaları da bu nevidir. İslâm Devleti, bazı devletlerle ticarî anlaşmalar yaptığı halde, başka devletlerle yapmayabilir. Bu davetin maslahatı esasına göredir. Yine davet için belirlenmiş plan gereği bazı devletlerle ilişkilerini geliştirirken, başka devletlerle böyle ilişkiler içerisine girmeyebilir. Bazı devletlere karşı soğuk harp ve planları keşfetme üsluplarını tatbik ederken, başka devletlerle davet ve davetçi siyasetinin gerektiği üslupları kullanabilir.

Hülâsa Devlet, davetin maslahatının gerektirdiği ve yapılacak işin nevinin belirlediği hususa göre bir takım üslup ve planlar tatbik eder. Bu planlar ve üsluplar, cihad işini kolaylaştırdığı gibi, İslâm'ın yayılmasını da kolaylaştırır biçimde olmalıdır. Bunun için dış siyasette planlı ve projeli hareket zarurîdir. İslâm ve İslâm Devleti hakkında âlemde bir kamuoyu oluşturma zarurîdir. Fakat bütün bunlar, İslâm'ın yayılmasının metodu olan Allah yolunda cihad ile İslâm'ın yayılması için başvuru hususlardır.

Yapılan İslâmî Fetihler İslâm'ı Yaymak İçindi

İslâm ümmeti, bütün insanlara İslâmî Daveti tebliğ etmeye mükellef bulunduğu göre, Müslümanların bütün dünya ile ilişkisinin olması lazımdır. İslâm Devleti'nin de bu ilişkiyi kurması, bu Davetin yayılması için İslâm'ın belirlediği metodu benimseyerek Daveti tebliğ etmesi lazımdır. Bunun için İslâm Devleti ülkeler fethetmek mecburiyetindedir. Bu fetihler, ancak İslâm hükümlerini tatbik ederek dikkatleri çekip İslâm'ı tebliğ etmek ve insanlar arasında İslâmî fikirlerin yaygınlaşmasını sağlamak için Müslümanlar üzerine farz olan görevlerindendirler. Bunun için hiç bir zaman İslâmî fetihler ne halkları sömürmek ne de fethedilen ülkelerin servetlerini elde etmek için yapılmıştır. İslâmî fetihler tek bir şey için yapılmıştır. O da İslâm Daveti'ni orada yaşayan insanlara tebliğ ederek onları buldukları bozuk düzenlerden ve bedbaht hayattan kurtarmak için yapılmıştır. Bu husus; İslâm Devleti'nin gelişmesi, İslâmî fetihlerin seyri ve cihadın farz oluşunda meydana çıkıyor.

İslâm Devleti, fetih ve yayılma şeklinde gelişerek büyüdü. Onun gelişme çekirdeği, mahallî bir devlet olarak değil, dünya devleti olarak bir gelişme gösterdi. Çünkü İslâm Devleti'nin taşıdığı akide evrensel bir akide niteliği taşıyor. Zira o, insanlık için bir akidedir. Çünkü onun nizamı cihanşümül bir nizamdır. Zira o, insan için bir nizam olduğundan yayılması doğal olan bir şeydir. Bunun için ülkelerin fethi doğaldır. Çünkü İslâm Devleti'nin gelişmesi bunu gerektiriyor ve kaçınılmaz hale getiriyor. İşte, Müslümanlarla İkinci Akabe Biati'ni yapan Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* görüyoruz. Mallarının ve ileri gelenlerinin yok edilip kılıçtan geçirilmeleri pahasına da olsa bu uğurda siyah-beyaz her çeşit insanla savaşmaları konusunda onlardan biat alıyor. Sevinç

ve tasalarında, sıkıntı ve rahatlıklarında dinleyip itaat etmek üzere Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* biat etmişlerdi. Hiç bir kimsenin kınamasından korkmayarak nerede olurlarsa olsunlar hakkı söyleyeceklerine, İslâmî Daveti himaye uğruna ölüm üzerine biat etmişlerdi. Bütün bunların karşılığında Cennet'ten başka herhangi bir istekte bulunmuyorlardı.

İşte bunlar, İslâm'ı taşıyan İslâm Devleti'nin ordusunun çekirdeğini meydana getiriyorlardı. Bu biati yapan ordu nasıldı? Bu ordu niçin kuruldu? Bu biatte göze çarpan savaşa ait en önemli işi ne idi? Bu, İslâm Daveti'ni yüklenmeden başka bir şey mi idi? Yolunda ölüme hazırlandıkları ve üzerinde biat yaptıkları gece karanlığında kendisi için geldikleri tek gaye İslâm Daveti'ni yüklenmek değil miydi?

Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* vefatından önce fetihlerle ilgili planı ortaya koymuştu. Yarımada'da kurulan İslâm Devleti'nden sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Hicretin yedinci senesinde Yarımada'nın haricine mektuplar göndermekle İslâmî Davetin yayılma projesini ortaya koydu. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, Hicretin yedinci yılında Kisra, Kayser ve diğer daha birçok kral ve emirlere, hepsini İslâm'a davet eden mektuplar gönderdi. Bu davet projesini Mu'te ve Tebuk Savaşlarıyla ve Usame ordusunu hazırlamakla ortaya koydu. Kendisinden sonra gelen Halifeler, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın mektup gönderdiği ülkeleri fethetmeye başladıkları zaman bu projeyi tatbik ettiler. Sonra İslâmî fetihler bu esasa göre birbirini takip etti. Bunun için dünya fethine çıkan İslâm Devleti, İslâm'ın yayılmasını ve Davetin götürülüp tebliğ edilmesi için yaptığı fetihlerde, girdiği ülkelerin zengin ve fakirliklerine, fethinin kolay ve zorluğuna bakmadan, çeşitli zorlukları taşıyan Kuzey Afrika bölgeleri ile zengin ve kolay

fethedilen Mısır gibi yerler arasında herhangi bir ayırım yapmadı. Zengin ve fakirliğine bakmaksızın, İslâm'ın yayılması için her beldeye girmek İslâm Devleti'nin taşıdığı akide gereğidir. Mukavemet ve karşı koyma ne denli güçlü olursa olsun her toplum ile karşılaşmak mecburiyetindedir. Çünkü İslâm'ın yayılışı onu insanlara götürülüp tanıtılması, ülkele-
rin fakirlik ve zenginliklerini tanımaz. Halkın onu kabul edip etmeyeceğine bakmaz. Onun tanıdığı tek şey, İslâm Daveti'ni kendisinden hayat nizamlarının fıskırdığı bir fikrî liderlik olarak taşımaktır ve bu taşımanın bütün beldelerde ve bütün insanlar için olmasıdır.

Nitekim Kur'an-ı Kerim, Müslümanlara kıtalin sebeplerini, cihadın farzietini ancak İslâm'ın uğrunda olması ve onun davetinin bütün dünyaya taşınması olarak beyan etmiştir. İslâm için savaşmayı emreden birçok Ayet-i Kerime vardır. Şöyle ki:

“Fitne kalmayınca ve Din tamamen Allah için oluncaya kadar onlarla savaşınız.” (el-Enfal 39)

“وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِئْتَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ” **“Fitne kalmayıp Din Allah için oluncaya kadar onlarla savaşınız. Eğer vazgeçerlerse zalim olanlardan başkasına bir saldırı yoktur.”** (el-Bakara 193)

“قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ” **“Allah ve Ahiret Günü'ne inanmayan, Allah ve Rasûl'ünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini kendine din edinmeyen kimselerle, küçülerek elle-riyle cizye verinceye kadar savaşın.”** (et-Tevbe 29)

Bu ve bunlara benzeyen ayetler, cihadı emretmektedir. Aynı zamanda bu ayetler kendilerini fetihlere iten gayenin

ne olduğunu da Müslümanlara belirtmiş oluyor. Binaenaleyh, İslâm Devleti'nin üzerine ikame edildiği şey İslâmî Daveti yüklenmektir. İslâm ordusu da bunun yolunda cihadın farz olmasından dolayı kurulur. Fetihler buna göre gerçekleştirilir. Müslümanlara İslâm Devleti'ni tekrar iade edecek tek unsur İslâmî Daveti yüklenmektir.

İslâmî Fetihlerin Yerleşmesi

Müslümanlar birçok ülkeler fethedip, oralara İslâm ile hükmettiler. Fethedilen yerlerde yönetimi ellerine almalarını ve liderliği ellerinde bulundurmalarını İslâm onlara farz kılmıştır. Müslümanların gayri Muslimler tarafından yönetilmeleri caiz değildir. Nitekim Allah Nisa Suresi'nde şöyle buyurdu:

“**Allah, kesinlikle kâfirler için mü'minler üzerine bir yol kılmaz.** (Yani Allah, hiç bir şekilde kâfirlerin mü'minler üzerine hâkim olmalarını kabul etmez.)” (el-Nisa 141)

Yine Allah *Subhanehû ve Teâlâ*, izzetin mü'minlere ait bir sıfat olduğunu belirterek, Münafikun Suresi'nde şöyle buyurmuştur:

“**İzzet ancak Allah, Rasulü ve mü'minlere aittir. Fakat münafıklar bilmezler.**” (el-Münafikun 8)

Fakat Allah *Azze ve Celle*, onlarda yönetimi sadece İslâm'ın tatbik edilmesi ve Davetinin taşınması için ele alan bir İslâmî nefsiyet oluşmadıkça, bir de onlarda yönetimin manasını anlayacak ve Allah *Azze ve Celle* katındaki mesuliyetini idrak edecek bir İslâmî aklîyet/zihniyet oluşmadıkça, mü'minlere bu izzeti, yönetimi ve liderliği vermemiştir... Nitekim İslâm'ın nuru işte böylesi yöneticilerin amellerinde ve sözlerinde açığa çıkmıştır. Aynı şekilde bu nur, onların yönettikleri insanlar üzerinde İslâm'ın hükümlerinin tatbik edilmesinde açığa çıkmıştır. Nitekim İslâm hükümlerinin insanlar üzerinde tatbik edilmesinden dolayı insanlar Allah'ın Dinine topluluklar halinde girmişler, İslâm Akidesine itikad etmişler, izzet, liderlik ve yönetime sahip Müslümanlar ol-

muşlardır. Ülkeleri İslâm ülkesi ve İslâm beldeleri oldu. Böylece İslâm'la yönetilmeleriyle daha sonra da halklarının yeni dine girmeleriyle İslâmî fetihler yerleşmiş oldu. Hatta Müslümanların herhangi bir beldeyi fethetmeleri Kıyamet'e kadar ebedî bir fetih idi.

İslâm hâkimiyetine giren bu yerler ve halkı, ilk hallerinden sıyrılıp ikinci hale bürünüyorlardı. Diyarları küfür diyarı olmaktan Dâr'ul İslâm'a dönüştüğü gibi halkları da kâfirlikten Müslümanlığa yöneldi. İslâm yönetimi oradan kalkıncaya kadar bu yerler İslâm ülkeleri olarak devam etti. Fakat İslâm hükümlerinin kalktığı yerlerin halkı, Müslüman olarak kaldılar. İslâm Devleti her ne kadar ortadan kalkmış olsa bile, Müslümanların fethettikleri yerler İslâmî beldeler, halkları da Müslüman olarak kalmaya devam ettiler. Bu beldeler, İslâmî yönetimin kendilerine döneceği İslâm Devleti'nin otoritesinin yayılması için uygun sahalar olmaya devam etmektedirler.

İslâmî fetihleri kökleştiren ve İslâm'ın fethettiği topraklarda Kıyamet'e kadar sabit kalmasını temin eden unsurlar şunlardır:

a.) Yasama gibi ilk günden itibaren bu beldelerin hepsinde yönetimi kolaylaştıran husus.

b.) İdarecilerin davranışları ve yönetim yolu gibi, o beldelerin halklarını İslâm'a girmeye hazırlayan husus.

c.) İslâm akidesi ve hükümlerinin benimsenmesi gibi, Müslüman olanların nefislerinde İslâm'ı köklü bir şekilde sürekli yerleştiren husus.

Bu maddeleri bir kaç nokta içerisinde özetlemek mümkündür:

1- İslâm, akidesinde aklî olduğu gibi, rey ve hükümlerinde de fikrîdir. İslâm, kendisini kabul edenlere ona akıl yolu

ile inanmasını, hükümlerini de yine akıl ile anlamaya çalışmasını emreder. Onun için İslâm, sadece İslâm'ı benimsemek ile insanı düşünen insana dönüştürür. Zira İslâm, insanı düşünmeye sevk eder. Yaratıcının varlığını idrak etmesi için dikkatleri Allah *Azze ve Celle*'nin yaratıklarına çekerken, istinbat etmek ve karşılaşılan sorunlara çözüm aramak için de Şerî hükümleri araştırmaya akli uyarırken insanı düşünür hale getirir. Böylece insan, İslâm'a kesin bir şekilde itikad edip, hükümlerini anlayıp tatbik edince, İslâm onun nefsinde ebediyen yerleşmiş olur.

2- İslâm, Kendisini kabul edenlere okuyup araştırmayı emrediyor. Sadece Şehadet kelimelerini söylemek bir Müslümana kâfi gelmediği için, onun İslâm'ı öğrenip anlaması gerekir. Ta ki onun İslâm'ı öğrenmesi ve kültürü ile kültür-lenmesi, derin, köklü, aydın ve uyanık fikirli olması gerekir. Bu öğrenme onun ufkunu genişletecek, bilgisini çoğaltacaktır, zihniyetini verimli hale getirip başkasına öğretmenlik yapma seviyesine ulaştıracaktır.

3- İslâm ideolojisinin ve Şerî hükümlerinin karakteri öğrenme metodunun onu öğrenen kişi üzerinde ve onun içinde yaşadığı ortamda etkili ve yükseltici olmasını gerektirir. Onun için Müslümanlar, İslâm'ı amel etmek maksadıyla öğreniyorlardı. İslâm'ın ahkâmını fikrî bir kavrayış içerisinde anlıyorlardı. Bu kavrayış onların duygu ve anlayışlarında etkili oluyordu. Bunun için onların hayat anlayışı ve kavrayışları etkili olan bir düşünceden kaynaklanıyordu. Müslümanlarda görülen ve müşahede edilen İslâmî gayret, cesaret, fikir bakımından ulaştıkları geniş anlayış, İslâm'ı olduğu gibi anlamalarının neticesiydi. Çünkü İslâm akidesi, onların nefislerinde ağacını dikmiş ve kalplerinde kök salmıştı. Çünkü onlar İslâm'ın fikir, görüş ve hükümlerini derinlemesine araştırdıktan sonra almışlardı. Bunun için onlarda ameli yön

hâkim hale gelmişti.

Evet, onlar sırf ilim öğrenmek için İslâm'ı öğrenmiyorlardı. Eğer onlar sadece ilim öğrenmek için İslâm'ı öğrenmiş olsalardı, İslâm'dan bahseden bilgilere havi kitaplardan farkları olmazdı. Onlar, vaaz ve nasihatleri sadece dinlemekle iktifa etmiş olsalardı, imanın vereceği harareti duymayıp sathi insanlar olarak kalırlardı. Daha doğrusu onlar şu iki tehlikeli husustan kaçındılar:

a.) İslâmî hakikatleri sırf ilim için öğrenmek,

b.) İslâm'ı, sırf vaaz ve nasihatler olarak almak.

Onlar, mefhum ve hükümlerin alınmasının metodunu İslâm'ın metodu ile sınırladılar. İslâm'ın bu metodu, İslâm'ı derinlemesine, anlayarak ve vazih bir şekilde hayat sahasında fiilen tatbik için almayı gerektiren metoddur.

4- İslâm, ileriye götüren bir sistemdir. Kendisini kabul edenlerin elinden tutarak kemal ve olgunluk yoluna götürür. O, Müslümana muayyen işler yükler. Bu muayyen amelleri yerine getirmek, insanı olgunlukta yükselmeye götürür. Bu makamda mü'min, ruhi üstünlük, nefsi güven ve gerçek saadeti tadar. Bu yüceliğe ermiş olan insan, artık oradan aşağı inmemek üzere orada sabit kalır. Her ne kadar kemal ve olgunluk yolunda yüce makama yükselmek zor olsa da oraya çıktuktan sonra orada kalabilmek daha zordur. Bunun için bu işler geçici değil daimidir. Ta ki insan tırmandığı yücelik ve üstünlüğünde devam etsin.

Bu işler de ibadetlerdir. Bunların bir kısmı farzdır. Bir kısmı ise farzların daha üstündedir. Farzların herkes tarafından yapılması yücelmede müşterek bir sınırı gerçekleştirir mutlaka. Farzların üstünde olan hususları yerine getirme işi ise, insanı kemal yolunda daha ileriye doğru sevk eder...

Bu ibadetleri yerine getirmek, zor bir iş olmadığı gibi, in-

sanın gücünün yetmeyeceği bir şey de değildir. İbadetleri yaparken dünya nimetlerinden ve lezzetlerinden mahrumiyet söz konusu değildir. İslâm'ın emrettiği ibadetleri icra etmek, dünyanın güzel nimetlerinden yüz çevirmek, insan tabiatında mevcut arzulara karşı çıkıp, onlardan yüz çevirmek değildir. İradesi ve gücü ne olursa olsun her insan için farz ibadetleri yapmak kolay bir iştir. İbadetler hiç bir zaman insanın dünya ziynetini kazanmasına engel değildir. Farzlardan başka ibadetler ise, daha çok ibadet yapmak için Müslümanların istek ve şevk ile yöneldiği mendub ibadetlerdir. Bunları da yerine getirebilen Müslümanlar kendilerini Allah *Azze ve Celle'*nin rızasına kavuşmak gibi bir nimetin içerisinde olduklarını hissederler.

5- Müslümanlar, ülkeleri fethederken İslâmî Daveti oralara götürmek ve oralarda yayılmasını sağlamak gayesini gütmüşlerdir. Bunun için her zaman Müslümanlar kendilerinin yeryüzünde rahmet ve hidayet elçileri olduklarını hissediyorlardı. Böylece girdikleri ülkelerde İslâm ile hükmediyorlardı. Fethedilen yerlerin halkı sadece zimmeti kabul etmekle Müslümanların istifade ettikleri hak ve vazifelerden yararlanma imkânını elde ediyorlardı. Feth olunan bu beldeler İslâm Devleti içinde diğer halkı Müslüman olan beldelerden herhangi birisinin sahip olduğu mesuliyetlere ve haklara sahip oluyor ve İslâm Devleti'nin ülkesinden bir parça haline geliyordu. Çünkü yönetim nizamı, vahdet nizamı idi. Bundan dolayı fethedilen beldelerin halkı hiç bir zaman kendilerini müstemleke/sömürge olarak görmemiş, hiç bir zaman müstemlekelerin korkusunu duymamıştır. Bunun için Müslümanların kendisiyle hükmettiği İslâmî hakikati pratik olarak gören insanların İslâm'a yönelip, onu kabul etmeleri hiç bir zaman yadırganmamalıdır.

6- İslâm ideolojisi ve hükümleri, bütün insanlar içindir.

Onu öğrenmek de yine bütün insanlara serbesttir. Hatta İslâm'ın hakikatini anlamak, onun tadına varabilmek için onu öğrenmek bütün insanlara farzdır. Rasul *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* valiler, yöneticiler ve öğreticiler gönderiyordu. Onlar insanları İslâm ile yönetiyorlar ve onlara İslâm'ın hükümlerini öğretiyorlardı. Aynı şekilde Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'dan sonra da Müslümanlar ülkeler fethediyor, oralarda yönetici ve öğreticiler bulunduruyorlardı. Bunlar, halka İslâm'ı anlatıyor ve Kur'an ahkâmını öğretiyorlardı. Böylece az zaman içerisinde o beldelerin halkı İslâmî bilgilere yöneliyor, İslâm kültürü alıyorlardı. Hatta bu kültürden İslâm'ı kabul etmeyenler bile nasiplerini alıyorlardı.

7-İslâm Şeriati olgun, kapsamlı, evrensel bir şeriattir. Bunun için ülkeleri fetheden Müslümanlar, oraların halkına ait kanun ve nizamlarını öğrenmek ihtiyacını duymadıkları gibi, hayatın sorunlarına çare getirmek için mahallî kanunlar ile götürüp tebliğ ettikleri İslâmî kanunlardan bir sentez yapmazlardı. Onlar bir ülkeyi beraberlerinde kâmil Şeriat olduğu halde fethediyorlardı. Fethettikleri ülkelerde ilk günden itibaren hemen İslâm'ı tatbik ediyorlardı. Tatbikatta Müslümanların metodu inkılabi idi. Oralarda herhangi sentez, tedricilik [aşamalı uygulama] veya yamalama söz konusu değildi. Girdikleri yerlerin mevcut statüsüne hiç bir zaman bakmazlardı. Çünkü onlar, mevcut fasit düzeni yıkıp yerine İslâm'ı getirmek ve tebliğ etmek için ülkeleri fethediyorlardı. Bu da ancak eski düzeni kaldırıp, yerine kapsamlı yeni düzeni koymakla gerçekleşirdi. Bunun için ilk günden itibaren fethettikleri ülkeleri yönetmek, onlara kolay gelirdi. Otoriteleri tam olarak gerçekleşiyordu. Onlar oralarda ne bir intikal devresi ne de bir kanun sorunuyla karşılaşmazlardı. Çünkü Müslümanlar, girdikleri yerlere kanun, nizam

ve hükümlerin kaynağı olan akideye dayalı davetlerini beraberlerinde taşıyorlardı. Bu da; her zaman, her mekân ve her insana uygulanabilecek bir şeriattır.

Halkların Eritilip Tek Ümmet Haline Getirilmesi

Bütün Arap Yarımadası'nda şirke son verilip akide ve nizam olarak, orası İslâm ile yönetilen bir Dâr'ul İslâm haline geldikten sonra ve Allah dinini ikmâl edip, Müslümanlara verdiği nimetini tamamladıktan ve onlar için din olarak İslâm'ı kabul ettikten sonra, komşu devletlerin Melik ve reislerine davet mektupları gönderdikten ve Rum hududunda bulunan Tebuk ve Mute denilen yerlere seriyyeler gönderip orada savaşımlara girdikten sonra Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* vefat etti. Ondan sonra gelen Raşidi halifeler zamanında fetihler birbirini takip etti. Nasranî/Hıristiyan, Mazdekî, Zardüş, Arap ve Farsların karışık olarak yaşadıkları Irak fethedildi. Acemlerin ve Farsların dinine girmiş, Yahudi ve Rum azınlıklarının da yaşadığı İran fethedildi. Rum bölgesi olan, Rum kültürünün hâkim olduğu, din olarak da Nasranîliğin/Hıristiyanlığın yaşandığı, Suryanilerin, Ermenilerin, Yahudilerin, bazı Rum ve Arapların oturduğu Şam bölgesi fethedildi. Mısırlılar ile bazı Yahudi ve Rumların yaşadıkları Mısır da fethedildi. Rumların elinde bulunan Berberilerin iskân ettikleri Kuzey Afrika bölgesi fethedildi. Raşid halifelerden sonra Emevîler geldiler. Sind bölgesi diye bilinen şimdiki Batı Pakistan ve Karaçi'yi kapsayan yerleri, Horasan ve Semerkand'ı fethedip İslâm Devleti'nin topraklarına kattılar. Daha sonra fethedilen Endülüs, İslâm vilâyetlerinden bir vilâyet haline geldi.

Bu çeşitli bölgelerin, kabilelerin, dil, adet, kanun ve kültürleri farklı idi. Tabii ki bunların zihniyetleri ve nefsiyetleri de farklı idi. Bunun için bu yörelerdeki halkların eritilip birbirleriyle kaynaşması ve bunları dini, dili, kültürü ve kanunları bir olan tek ümmet haline getirmek kolay bir iş değildir. Bu konuda başarı anormal sayılır. Böyle bir inkılâbı gerçek-

leştirmek ancak İşlâm için kolaydır ve bunu ancak İşlâm Devleti gerçekleştirebilirdi. Bütün bu halklar, İşlâm bayrağının altına girdikten, İşlâm Devleti onlara hâkim olduktan sonra, İşlâm'a girdiler ve bir tek ümmet olarak İşlâm ümmeti oldular. Bu da onların İşlâm'la yönetilmelerinin ve İşlâm akidesine bağlanmalarının tesiri ile olmuştur.

Kültürleri, din ve dilleri farklı olan bu halkların kaynaşıp tek bir ümmet haline gelmelerine etki eden birçok sebepler vardır. En ehemmiyetli olanları şu dört husustur:

1- İşlâm'ın emirleri.

2-Fetih yapan Müşlümanların diğer toplumlar ile bir arada karışık bir halde yaşamış olmaları.

3-Fethedilen ülkelerin bütün halkının İşlâm'a girmeleri.

4-İşlâm'ı kabul edenlerde meydana gelen inkılâbın onları bir halden diğer bir hale sevk etmiş olması.

1-İşlâm'ın emirlerine gelince; bunlar, İşlâm ehline İşlâm'a davet etmeyi, İşlâmî daveti yüklenip güçleri yettiği kadar onun hidayetini bütün yeryüzünde yaymalarını gerektirir.

Bu ise cihad etmeyi, insanların İşlâm'ı anlayıp ona ait hükümlerinden haberdar olması ve onları kavraması imkânını hazırlamak için ülkelerin fethedilmesini gerektiriyor.

İşlâm'ı kabul edip etmemek hususunda dilerlerse onu kabul, dilerlerse eski dinleri üzerinde devam etmeleri hususunda; insana seçme imkânının verilmesini gerektirir.

İnsanların işlerini düzenleyen ve onlara ait sorunlarına çare getiren nizam ve kanunların birliği ile onların işlerinde bir düzenlilik ve uyumun temini için muamelât ve ukubata ait işlere ait hükümlere boyun eğmekle yetinmeyi gerektirir. Ta ki böylece gayri Muslimler, tatbik edilen kanunlarda Müşlümanlarla aynı eşitlikte olduklarını anlasınlar ve

İslâm'ın getirdiği huzurdan yararlınsınlar, İslâm Devleti'nin bayrağı altında yaşamaya devam etsinler.

İslâm'ın emirleri, yönetimi altında bulunanlara bir ırk, bir zümre veya bir mezhepçilik nazarıyla değil, insanî bir nazarla bakılmasını gerektirmektedir. Bunun için Muslim ve gayri Muslim farkı gözetilmeden İslâmî hükümler bütün insanlara aynı seviyede tatbik edilir. Maide Suresi'nde Allah *Subhanehû ve Teâlâ* şöyle buyuruyor:

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ **“Bir topluluğa duyduğunuz kin sizi adaletsiz davranmaya sevk etmesin. Adalet yapın. Çünkü böyle hareket takvaya daha yakındır, Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”** (el-Maide 8)

Hüküm ve kanun karşısında bütün insanlar eşittir. Yönetici, insanların işlerine bakarken ve onları yönetirken kadı, insanların arasında hükmünü verirken aralarında hükmettikleri insanların taşıdıkları inanç ve mezheplerine bakmazlar. Hepsine eşit nazarla bakarlar. İslâm'da yönetim nizamı, devletin bütün üniteleri arasında birliği gerektirir. Topladığı gelirin azlığına ve çokluğuna bakmadan her vilayete zaruri ihtiyaçları karşılamak için devletin Beytulmalından malın harcanmasını gerektirir. Bütün vilayetlerden toplanan malların Beytulmalda toplanmasıyla maliyenin bir olmasını gerektirir. Böylelikle fethedilen ülkelerin hepsi tek bir devlet içerisinde vilâyetler olurlar. Bu durum onları, yönetimde eritme yolunda kesin bir seyir takip etmesini sağlar.

2-Fetih yapan Müslümanların fethettikleri yerlerin halkıyla kaynaşmaları, o halkların İslâm'ı kabul etmelerinde ve diğer Müslümanlarla erimesinde en büyük faktörlerdendir. Şöyle ki: Müslümanlar, beldeleri fethettikten sonra oralarda yerleşiyorlar ve oraların halkına İslâm'ı öğretmeye ve onları kültürlendirmeye başlıyorlardı Yan yana birbirine komşu

olan evlere yerleşiyorlardı. Ta ki o beldeler, fethi yapanlarla fethedilenlerin hepsinin yerleşim yeri oldular.

Böylece iki cemaat yerine, fethedenler ile fethedilenler, galip olanlar ile mağlup olanlar yerine, tek bir hükümler silsilesi tatbik edildiği tek bir ülkenin sakinleri olarak hayatın bütün işlerinde hepsinin ortak olduğu bir toplum ortaya çıktı. Hepsi de hayatın bütün işlerinde fertlerinin birbirine yardım edegeldiği, bir devletin tebası oldular. Beldeleri fethedilen insanlar, yöneticilerden daha önce görüp tanımadıkları başka bir insan çeşidi gördüler. Onlar, yöneticilerin onları kendileriyle aynı seviyede tuttuklarını, işleri ve ihtiyaçlarının giderilmesi ile ilgili hizmet ettiklerini görüyorlardı. Onlarda gördükleri üstün sıfatlar, kendilerine hem o yöneticileri hem de İslâm'ı sevdirmiştir. Gerek yöneticiler, gerekse diğer Müslümanlar ehli kitapla evleniyor, onların kestiklerini ve yemeklerini yiyorlardı. İşte bu bir arada yaşama, onların İslâm'ı kabul etmelerine sebep olmuştur. Çünkü onlar, yöneticilerde İslâm'ın tesirini gördüler. Aynı şekilde nizamın tatbikinde de İslâm'ın nurunu gördüler. Bu sayede halklar birbirine karışarak eridiler ve tek bir ümmet haline geldiler.

3-Fethedilen beldelerin halklarının İslâm'a girmelerine gelince; bu, genel bir şekilde olmuştur. Her bölgenin halkı Allah *Azze ve Celle*'nin dinine taifeler halinde giriyordu. Hatta fethedilen beldelerin halkından ezici çoğunluk İslâm'a giriyordu. Halkın cemaatler halinde İslâm'a girmesi zamanla bütün halkın Müslüman olmasını doğurdu. Böylece İslâmîyet sadece orayı fethedenlere ait bir din olmaktan çıktı. Fethedilen ülkelerin halkları İslâm'ı kabul etmeleriyle fetheden Müslümanlarla kaynaştılar ve tek bir ümmet oldular.

4-İslâm'ın onu kabul edenlerde meydana getirdiği umu-

mi inkılabı gelince; bilindiği gibi İslâm, kendisini kabul edenlerde aklî seviyeyi yükseltmiştir. Onlarda İslâm akidesini meydana getirdi. Bu akide, bütün fikirlerin üzerine bina olduğu bir fikrî kaidedir. Fikirlerin doğru ve yanlışlığı bu kaideye göre kıyas edilir. Onun için onlar vicdanî imandan akla dayalı imana; putlara, ateşe, teslis ve benzeri şeylere ibadetten ve bu ibadetin gereği olan kısır düşünce ve fikrî seviyenin düşüklüğünden Allah *Azze ve Celle*'ye ibadete ve bu ibadetin gerektirdiği aydın bakış ve geniş fikre geçiş yaptılar. Bu intikal/geçiş onlara ahiret hayatını tasdik ettirdi. Bu hayatı ve ondaki azap ve nimeti Kitap ve Sünnet'in kendilerine izah ettiği tasvirle tasvir ediyorlardı. Onlar, o hayatın hakiki hayat olduğunu tasavvur etmeye ve görmeye başladılar. Böylece daha mesut ve daha kalıcı olan bir ahiret hayatı için bir yol olan bu dünya hayatının onlar nezdinde bir manası ve değeri oldu. Bunun için bu dünya hayatına yöneldiler, onu ihmal etmediler Onu elde etmenin sebeplerine sarıldılar. Allah *Azze ve Celle*'nin kulları için yaratmış olduğu zinetlerden ve rızkın helâl ve temiz olanlarından istifade etmeye çalıştılar.

Allah *Azze ve Celle*, hayat için sağlam ölçü ve gerçek tasvir ortaya koymuştur. Hayatın ölçüsü yalnız menfaat iken, bu menfaat amelleri yürüten, amellerde güdülen gaye ve amellerin değeri iken hayatın ölçüsü haram ve helâl olmuştur. Hayatın tasviri helâl ve haram olmuştur. Amelleri yürüten ve onları yönlendiren şeyler de Allah *Azze ve Celle*'nin emir ve nehiyleri olmuştur. Allah *Azze ve Celle*'nin emir ve nehiyleri ile amelleri yürütmekteki gaye Allah *Azze ve Celle*'nin rızasını kazanmak olmuştur. Amelin değeri ise, onun yapılışında kastedilen şeydir. Bu değer; ibadet, namaz, cihad veya bunlara benzeyen şeyler gibi ruhî değerler olur, alış-veriş, icara veya benzeri şeyler gibi maddî değer olur, emanet,

merhamet ve benzerleri gibi ahlâkî değer olur. Onlar ameli yönlendiren ile amelin uğrunda gerçekleştirildiği değeri ayırt etmeye başladılar. Böylece onların hayat tasvirleri [hayat hakkındaki anlayış ve ölçüleri] Müslümanlığı kabul etmeden önceki tasvirlerinden farklı hale geldi. Hayatın **tasviri**, onun için konulan ölçü ile hayatın hakikati için gerçek bir tasvir oldu. Bu **ölçü**, Allah *Azze ve Celle*'nin emir ve nehiyledir, yani helâl ve haramdır.

Onların nazarında saadete gerçek mana kazandırıldı. Zira İslâm'ı kabul etmeden önce onlarca **saadetin** anlamı açlığı gidermek ve vücudun isteklerini yerine getirmekten ibaret iken, İslâm'ı kabul ettikten sonra bu anlam, **Allah *Subhanehû ve Teâlâ*'nin rızasına kavuşmak** olarak ortaya çıktı. Zira gerçek saadet, insanın **daimi olarak huzura** kavuşmasıdır. Bu ise şehvi arzuları ve lezzetleri yerine getirmekle elde edilmez. Bu ancak âlemlerin Rabbi olan Allah *Azze ve Celle*'nin rızasına kavuşmakla elde edilir.

İşte böylece İslâm, kendisini kabul eden halklara hayat ve bu hayatta yapageldikleri işler için bir bakış açısı getirdi. Eşyanın mertebelerini [derecelerini] değiştirerek, bazı eşyanın mertebesini yükseltirken, diğer bazı eşyanın mertebesini düşürdü. O güne kadar dünya hayatının mertebesi en üst mertebede ve ideolojinin mertebesi ise ondan daha aşağı mertebede iken, bu mertebeleri değiştirerek ideolojiyi ilk ve yüce mertebeye, dünya hayatını da ondan daha aşağı bir mertebeye getirdi. Böylece Müslüman, İslâm yolunda kendi hayatını feda etmeye başladı. Çünkü İslâm, hayattan daha çok değerlidir. Bu konumda olan kişi için İslâm uğrunda sıkıntı, meşakkat ve musibetlere katlanmak daha kolay olur.

Böylece hayatta olan şeyler layık oldukları yerlerine konmuş oldular. Bu değerlendirme ile hayat da kendisine ait yüceliğine kavuşmuş oldu. Müslüman bu hayatta da daimi

bir huzur hissetmeye başladı. Bütün dünya için değişmeyen sabit tek yüce amacı çizdi. O da Allah *Azze ve Celle*'nin rızasıdır.

Böylelikle insanlar nezdinde amaç değişti. O halklar için yüce amaç değişken ve çeşitli iken onlar için yüce amaç sabit ve tek oldu.

O halklar ve milletlerdeki yüce idealin değişmesine bağlı olarak, onlar yanında daha önce var olan eşyanın manaları ve faziletlerin mefhumu da değişti. Zira şahsî cesaret, ferdî şeref, kavmiyetçi yardımlaşma, mal ve soy sop ile böbürlenme, israf sınırına varıncaya kadar cömertlik, kabile veya kavme bağlılık, intikam almakta merhametsizlik, intikam almak ve benzeri durumlar faziletlerin temelleri kabul ediliyordu. İslâm gelince bunları faziletlerin temeli olarak kabul etmediği gibi onları olduğu gibi de bırakmadı. Bilakis faziletleri, taşıdıkları menfaatlerden ve böbürlenmeden dolayı veya korunması gerekli olan adet ve merasimler olarak değil, Allah *Azze ve Celle*'nin emrine göre insanda bulunması lazım gelen sıfatlar olarak ortaya koydu.

Sonra Allah *Azze ve Celle*'ye ve O'nun emir ve yasaklarına boyun eğmenin farz olduğunu ifade ettikten sonra, ferd, kabile, halk ve ümmetlere ait menfaatlerin yalnız İslâm'ın emirlerine göre değerlendirilmesini farz kıldı.

İşte böylece İslâm, kendisini kabul eden halkların nefsiyetlerini değiştirdiği gibi zihniyetlerini de değiştirdi. Böylece İslâm'a girdikten sonraki şahsiyetleri, İslâm'a girmeden önceki şahsiyetlerinden tamamen değişik oldu. Kâinat, insan ve hayat hakkındaki yargı değerleri ve hayattaki bütün eşyaya ait ölçüleri yeni boyutlar kazandı. Hayatın özel bir anlamının olduğunu onun da yücelmek ve olgunlaşmaktan ibaret bulunduğunu anlamaya başladılar. Onlar için en üstün ve tek amaç Allah *Azze ve Celle*'nin rızası olduğunu buna ka-

vuşmakla da arzuladıkları gerçek saadete ulaşmış olacaklarını anladılar. Böylece onlar adeta önceki insanlar değil, başka insanlarmış gibi bir değişikliğe uğradılar.

İşte İslâm Devleti'ne tabi olan bütün halklar bu dört husus ile ilk hallerinden sıyrılıp uzaklaştılar.

- Hayat hakkındaki bakışları ve fikirleri birleşti. Hatta tek bir fikir ve tek bir bakış oldu.

- Sorunlarını çözmede tek bir ilaç/çözüm kullandılar.

- Maslahatları tek bir maslahat haline gelerek İslâm'ın maslahatı olarak ortaya çıktı.

- Hayattaki gayeleri tek bir gaye haline geldi ki o da Allah *Azze ve Celle*'nin kelimesini [dinini] yüceltmektir.

- Bu duruma gelen halkların hepsi İslâm potasında eriyerek tek bir ümmet haline geldi ki o da İslâm ümmetiydi.

İslâm Devleti'nin Zayıflama Sebepleri

İslâm Devleti, İslâm ideolojisi [akide ve nizamı] üzerine kurulur. Gücü, devamlılığı, ilerlemesi, hepsi ona bağlıdır. Bunun için İslâm, kuvvetli olarak yaşandığı zaman İslâm Devleti de güçlü idi. Bu sayede ulaşım vasıtalarının sadece at ve deve olduğu, dil ve kalemde başka hiç bir yaygın vasıta olmadığı halde, birçok geniş bölgeleri fethetmiştir. Az bir zaman içerisinde fethedilen yerlerin halk ve ümmetleri İslâm'ı kabul etti. Bu süratli gelişmeyi gerçekleştiren tek şey devleti güçlü hale getiren İslâm'ın kendisidir.

İslâm düşmanları bunu anladılar. Müslümanların nefislerinde, anlayış ve tatbikatlarında, İslâm'a bağlılıkları güçlü şekilde devam ettiği müddetçe, İslâm Devleti'ni zayıflatmaya güçlerinin yetmeyeceğini anladılar. Bunun için Müslümanların kavrayışlarını, onların İslâm hükümlerini tatbikatlarını zayıflatan vesileler icat ettiler.

İslâm anlayışını zayıflatmak için kullandıkları vasıtalar çoktur. Bunlardan bir kısmı İslâmî nasları ilgilendiren, bir kısmı bu nasları ifade eden lügatı ilgilendiren, bir kısmı hayat olaylarına intibakı ilgilendiren vasıtalaradır.

Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın hadislerine birçok yalan hadisler sokarak, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın söylemediği birçok yalanlar uydurdular. Bu sözleri süsleyerek İslâmî olmayan manalar ve İslâm'la çatışan kavramları İslâmî esaslar olarak takdim ettiler. Böylece Müslümanların bunları alıp, onlarla amel ederek İslâm'dan uzaklaşmalarının tuzağını hazırladılar. Bilfiil hadisler arasına birçok şeyleri hadis diye Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'a isnat edip halkın arasına yaydılar. Ancak Müslümanlar, bu zındıkları fark ederek komplolarını yok et-

tiler. Âlim ve muhaddisler, hadisi toplamaya başladılar. Onu rivayet edenlerin tarihçesini ve vasıflarını ortaya koydular. Sahih hadisi uydurulmuş zayıf hadisten ayırdılar. Böylece hadis ilmi korunmuş oldu. Hadis rivayetini Tebait Tabiin'in, onların tabiinden, onların da sahabelerden rivayetleri ile sınırlandırdılar. Bu senet zincirinden başka herhangi bir rivayet kabul etmediler. Ravilerin sayısını belirttikleri gibi, onları birer birer tanıttılar. Hadis kitaplarının silsileleri izah edildi. Bu sayede Müslüman araştırdığı zaman, sahih hadisi zayıfından, onu da uydurulmuşundan ayırabilir imkanını elde etmiş bulunuyor. Bunu, o hadisin senedi ve metnini bilmek ile yapabilir.

Ayrıca İslâm Devleti, bu zındıkların bir çoğunu demir yumruk ile cezalandırmıştı. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* yalan isnat etmenin cezası olarak bir çoklarını da öldürttü. Bu tedbirlerle, icra edilen komploların hiç birinin hem İslâm'a hem de Devlete fazlasıyla bir etkisi olmamıştır.

Bu defa bu zındıklar, çalışma sahasını değiştirdiler, İslâm'ın kendisiyle ifade edildiği dile yöneldiler. Arapçanın İslâm'dan ayrılması için çaba gösterdiler. Fakat ilk dönemde buna güçleri yetmedi. Çünkü Müslümanlar, fethettikleri yerlere beraberlerinde Kitap ve Sünnet ve Arap dilini götürüyorlardı. İnsanlara Kur'an ve Sünnet'i öğrettikleri gibi Arapçayı da öğretiyorlardı. İslâm'ı kabul eden insanlar Arapçayı çok iyi öğreniyorlardı. Bunlardan Ebu Hanife gibi müçtehid imamlar da olmuştur. Bişar ibni Berd gibileri de şair, İbn'ul Mukaffa gibi belîğ yazarlar da olmuştur. Müslümanlar Arapçayı öğrenmek için şiddetli bir gayret gösteriyorlardı. İmam Şafi, Kur'an tercümesine cevaz vermemişti. Arapçadan başka dil ile kılınan namazın caiz olmayacağına kani idi. Ebu Hanife gibi Kur'an tercümesine cevaz verenler bu tercümeyle Kur'an ismini vermezlerdi. Böylece bütün gayretler Arapça

dilini öğrenmeye yönelmiş bulunuyordu.

Çünkü Arapça, İslâm'ın özgün bir parçası, onda içtihad yapma şartlarından bir şartıdır. İslâm kaynaklarını anlamak ve ondan hüküm çıkarmak ancak Arap dilini anlamakla mümkündür. Fakat Arap diline karşı gösterilen ehemmiyet, Arap dilinin değerini bilmeyen yöneticilerin, Hicrî altıncı asrından sonra yönetimin başına geçmesiyle yavaş yavaş değerini kaybetmeye başladı. Arap dili İslâm'dan ayrıldı, içtihad durdu, devlet İslâmî hükümleri anlamakta sıkıntı çekmeye başladı. Bunun neticesinde İslâm'ın tatbikatı da güçleşti. Bunun, devletin zayıf düşmesinde büyük etkisi oldu. Devletin yeni olaylara karşı anlayışı da zayıfladı. Devlet, ortaya çıkan sorunlara ya çare bulamadı veya bulduğu çareler sağlam ve sıhhatli değildi. Böylece devletin zayıf düşüp yıkılmasına sebep olan birçok sorunlar, devletin önüne yığıldı. Bütün bunlar, İslâmî nass ve nassın bilinmesine yardımcı olan Arapça ile ilgili hususlardır.

Hayatı ilgilendiren olaylara, İslâm'ın tatbikatına gelince; Müslümanlar, daha ilk asırlarda Hind felsefesi ile İslâm'ı bağdaştırmaya çalışmışlardı. Dünya hakkındaki zühdü ve ahireti istemeyi miskinlik ve vücuda eziyet etmek anlamıyla tefsir ettiler. Böylece bu anlayış çok insanı, İslâmî davet sahasında ve Müslümanların hayat mücadelesi meydanında gayret ve çaba göstermeyen, hayatın güzelliklerinden nasiplerini alamayan kimseler durumuna getirdi. Böylece devlet, İslâm ümmetine ait birçok insanının gayretini İslâmî davet sahasında kullanabilme imkânını kaybetmiş bulunuyordu. Birçok ümmet evladının gayretleri, vücutlarına işkence çekirmekle boşa harcanmıştır.

Sonra batının Müslümanlara karşı açtığı kültür savaşı da İslâm hadaratıyla [hayat hakkındaki mefhumların toplamıyla] çelişen birçok şeyler getiriyordu. Bu harp, Müslümanlar-

da İslâm ile çatışan kültürü alıp İslâm ahkâmıyla bağdaştırılabileceği fikrini meydana getirdi. Batının bu kültür savaşı Şerî hükümlere ters düşen birçok kanunu İslâm'a muhalif değilmiş gibi, onlara kabul ettirdi. Bunun Müslümanlar üzerinde büyük ve olumsuz tesiri oldu.

Batı hadaratının Müslümanlara hâkim olmasında bir sakınca görülmedi. Müslümanlar artık hayatı maddî menfaatlardan ibaret gördüler. Bu anlayış, onları Osmanlı yönetiminde Batının bazı kanunlarıyla amel etmeye sevk etti. Faizi te'vil ederek bankalar açtılar. Böylece Batının kanunlarını alarak, Şerî hadleri ve Şerî kanunları geçersiz kıldılar. Batının ceza kanunlarını aldılar. Bu hareket devlete büyük bir felâket getirdi. Her ne kadar bu işlerin yapılmasına cevaz veren fetvalar ortaya konsa da. Bu felâket, devleti İslâm ile yönetmekten uzaklaştırdı. Bundan sonra İslâm Devleti'nde iman harareti zayıfladı. Tabiatıyla devlet doğru yolu ve gücünü kaybetmeye sürüklendi.

Anlayış ve kavrayış açısından durum bu idi. Tatbikat açısından baktığımızda, üst üste yığılmış birçok sebepler devletin hatalı ve kötü tatbikatını hazırladı. Bunlardan bazıları şunlardır:

Mevcut siyasî partiler, uygulanmasını gerekli gördükleri kendi görüşlerini yürürlüğe koymak için yönetime ulaşmak maksadıyla harp yapmayı metod olarak almışlardı. Hiç biri iktidara ulaşmak için ümmet yolunu ittihaz etmemişlerdi. Abbasiler bu görüşlerini uygulama safhasına koymak için İran ve Irak'ı istila ettiler ve bu iki memleketi tutunma noktası kabul edip yönetimin Haşim oğullarına geçmesi için devleti de istila ettiler. Sonra Fatimiler, Mısır'ı alarak orada Şerî hükümlere muhalif İsmailiye düşüncesi üzerine kurulmuş bir yönetimle, İslâm Devleti'ne hâkim olmak üzere bir devlet kurdular.

Birinci durumdaki iş, şok etkisi yaparak içerde devleti meşgul etti ve fetihleri durdurdu. İkinci durumda ise, Müslümanların tek bir devlette yaşamaları gerekirken aynı anda iki devlet halinde yaşamalarına ve ikisi arasında çekişmenin var olmasına yol açtı.

Bu olaylar, devletin zayıflamasına tesir ettiği gibi fetihlerin durmasına ve İslâm Daveti'nin tebliğine de engel oldu. Ancak siyasî partilerin böyle bir yolu tercih etmelerine sebep olan unsur, Emevi halifelerinin kendilerinden sonra veliahd tayin etmeleri ve sağlıklarında onlara biat ettirmeleri olmuştur. Böyle bir yolun tatbikiyle biatin iktidara ulaştırma özelliği kayboldu. Muaviye, oğlu Yezid'i tayin ederek onun için biat aldı. Ondan sonra gelen halifeler de sağlıklarında, gelecek halifeyi vasiyet etmeye başladılar. Halife öldükten sonra halk onun gösterdiği kişiye biat ediyordu.

Bu vasiyet edilen kişilere Müslümanların biat etmeleri adet oldu. Vasiyet edilenlerden başkasına biat nadir olaylardandı. İşte bu uygulama, siyasî partileri yönetime ulaşmak için kuvvete başvurmaya sevk etti. Her ne kadar vasiyet edilenler, Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh*'ın Ömer *RadiyAllahu Anh* için ittihaz ettiği bir yolla geldi ise de, bu yolun yanlış ve kötü tatbikatı bu kötü neticelere sürükledi. Zira Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* kendisinden sonraki halife olacak kimse için Müslümanların görüşlerini almıştı. Hilâfete aday olabilecek kimselerin de sadece Ali *RadiyAllahu Anh* ve Ömer *RadiyAllahu Anh* olabileceği yapılan müzakerelerden sonra açığa çıkmıştı. Daha sonra da Ömer *RadiyAllahu Anh* tavsiye olundu ve seçildi. Ebu Bekir *RadiyAllahu Anh* vefat ettikten sonra, Ömer *RadiyAllahu Anh*'a biat yapıldı. Bu Şerî bir husustur. Ancak şu hususa işaret edelim ki; kendilerinden sonra başkalarını vasiyet eden halifeler, bu yolu kötü tatbik ettiler. Zira onlar çocuklarını veya kardeşlerini yahut ailesinden

herhangi birini kendi yerine vasiyet ettiler. Bazı zamanlar bu tavin birden fazla kimseler için de olmuştur. Bu yanlış ve kötü tatbikat, Müslümanların istedikleri kimseye biat etmekte mahrum olmalarına sebep olmuştur. Bu devleti zayıf düşürmüştür.

Ancak bu tatbikat, devlet güçlü iken pek fazla tesirli olamamıştır. Fakat devlet zayıf ve güçsüz olduğu zamanlarda tesirini göstermiştir. Devlet yönetimindeki bu kötü durum sadece halifeye biat ile sınırlı kalmayıp, valilere de sirayet etmiştir. Nitekim Abbasi Devleti'nin, Endülüs'te yönetimi Abdurrahmân'a bırakıp, onun orada müstakil olarak hareket etmesine göz yumması, orayı İslâm Devleti'nden bir parça olarak koparmış, daha sonra kendilerine Emir'el Mü'minin ismini verdikleri valiler tarafından yönetilir hale gelmişti. Endülüs, her ne kadar İslâm Devleti'nin bünyesinden ayrılmamış, oradaki Müslümanlar da her ne kadar diğer Müslümanlardan ayrılmamış İslâm ümmetinden bir parça olarak varlıklarını devam ettirmişler ise de, yönetim bakımından ayrılmış durumda idiler. Bu husus, Endülüs'ün zayıf düşmesine sebep olmuş, kâfirlerin orayı istila edip almalarını kolaylaştırmıştı. Güçlü durumda olan İslâm Devleti, sahip olduğu kuvvetine rağmen Endülüs'teki çözülmeden dolayı düşmanın oraya olan saldırısını önleyememiştir.

Batıda durum bu di. Doğuda ise, valilere verilen genel valilik [yöneticilik] ve geniş yetkiler valilerde baş olma his ve tamahlarını kabartmıştır. İç işlerinde bağımsız olmuşlardı. Halife de buna rıza göstermişti. Halife; minberlerde kendi namına hutbe okunup ona dua edilmesini, halife tarafından yapılan tayinlere ait beratların çıkartılmasını, onun adına para basılmasını, kendisine harac gönderilmesini yeterli bulmuştur. Böylelikle içişlerinde bağımsız olan vilâyetler küçük devletler gibi bir görünüm almışlardı. Selçuklular,

Hamedanlılar v.İbni de olduğu gibi. Bu da İslâm Devleti'nin zayıf düşme sebeplerindendir.

İşte bütün bu hususlar, İslâm Devleti'nin zayıf düşmesine yol açan sebeplerdir. Ta ki Osmanlılar gelinceye kadar. Onlar Hilâfet'i ellerine almaya çalıştılar. Birçok İslâm beldelelerini otoritelerinin altına alıp birleştirdiler. İslâm Daveti'ni Avrupa'ya götürdüler. Fetihlere yeniden başladılar. Ancak bu fetihlerin hepsi ilk Osmanlı halifelerinin sahip oldukları iman kuvveti ile ordunun güçlü oluşuna dayanıyorlardı. Yoksa bu fetihler, İslâm'ı sıhhatli bir anlayış ve onun kamil anlamda tatbik edilmiş olmasına dayanmıyordu. Bundan dolayı bu fetihler, daha önceki fetihler gibi verimli olmamıştır. Bilindiği gibi, İslâm ümmetinde kuvvet yalnız başına bir esas olmamıştır. Bundan dolayı Osmanlı Devleti de çok sürmeden zayıfladı. Daha sonra yıkılarak İslâmî devlet ortadan yok olup gitti. Onun gidişi ancak hasıl olan birçok faktörlerin tesiri ile İslâm düşmanlarının senelerce İslâm Devleti'ne karşı kurdukları birçok tuzaklar neticesinde gerçekleşmiştir. İslâm Devleti'nin zayıflayıp, yıkılmasına sebep olan amilleri/faktörleri iki ana gurupta özetleyebiliriz:

A-İslâm'ı kavrayıştaki zâfiyet,

B-Onun kötü tatbikatı.

Bunun için İslâm Devleti'ni yeniden geri getirecek tek esas, onu sağlam olarak anlamak ve kavramaktır. Devletin gücünü koruyan tek unsur ise, devletin İslâm ile ilgili **sağlam anlayış** üzerine devam etmesi, içeride **İslâm'ı iyi tatbik etmesi**, dışarıya da **İslâm'ın Davetini taşımasıdır**.

İslâm Devleti'nin Çözülüşü

Hicrî 5. Asırdan itibaren, bazı âlimlerin içtihad kapısı kapalıdır diyerek ortaya çıkmalarıyla İslâm Devleti'nde fikrî zayıflık başlamıştır. Bu, devletin zayıf düşmesine dair bir uyarıydı.

Hâlbuki bazı âlimlerin bu iddialarına rağmen daha sonra bazı müçtehidler bulunmuştur. Fakat fikrî zâfiyet her yerde kendini gösteriyordu. Bu da devletin varlığına tesir ederek devlette gevşeme ve dağılıma başladı. Haçlı savaşları başladığı sırada, bunlara devletin karşı koyabilecek güç ve takati kalmamıştı. Devlet, arka arkaya iki asır boyunca birçok savaşlara girmek mecburiyetinde kalmıştı. İlk zamanlarda haçlılar ittifakı zaferler elde ederek İslâm beldelerinin bir kısmını işgal ettiler.

Daha sonra bu İslâm beldeleri onların ellerinden kurtarıldı. İslâm Devleti'nde de yönetim Arap dilini ihmal eden Memlukların eline geçti. Bunlar işin fikrî ve teşriî yönlerini de ihmal ettiler. Bunun neticesinde içtihad kapısı kapandı ve İslâm anlayışı zaafa uğradı. Âlimler taklidi vacib kıldılar. Bunun neticesinde devletin gücü her gün biraz daha zayıfladı ve gevşeklik gittikçe arttı.

Tatar {Moğol} saldırıları işi büsbütün karıştırdı, devletin gücünü daha da zayıflattı. Ancak bütün bunlar devletin harici varlığının değil de dahili varlığının üzerinde etkili oldu. Onun devletlerarası durumunu etkilemedi. Bu duruma rağmen İslâm Devleti dünyada en büyük bir güç olarak, kendisinden korku duyulan, etrafındaki devletlere korku salan, tüm dünyada en büyük ve en kuvvetli taraf olarak temsil olunan bir İslâm Devleti olarak varlığını devam ettiriyordu.

Osmanlı devleti, Hicrî 9. Asırda, Miladî 15. Asırda, İslâm

dünyasının birçok yerinde yönetimi eline aldı. Hicrî 10. Asırda, Miladî 16. Asırda, [Fas hariç] bütün Arap beldeleri de Osmanlı Devleti'ne katıldı. Böylece onun otoritesi büyük bir sahaya uzandı. Osmanlı Devleti, otoritenin kuvvetine, ordunun tanzimine ve yönetimin azametine önem verdi. Fetihlerle meşgul oldu. Fakat Arap lisanını ihmal etti. Hâlbuki o, İslâm'ın anlaşılması için çok zaruri ve içtihadın şartlarından bir şart idi. Fikrî ve teşriî yönden İslâm'ın tavsiyelerine ehemmiyet vermedi. Neticede fikrî ve teşriî seviye büsbütün düştü. Bundan dolayı devletin güçlülüğü sadece zahiri bir kuvvet olarak kaldı. Fakat hakikatte fikrî ve teşriî bakımdan duçar oluğu zâfiyet sebebiyle devlet apaçık bir zaafın içine yuvarlanmış bulunuyordu.

Ancak askerî güç bakımından çok kuvvetli olduğu, büyüklük zirvesinde bulunduğu, yükselme dönemini yaşadığı için, o gün İslâm Devleti bu zaafı pek hissetmedi. Ayrıca İslâm Devleti sahip olduğu Akide, Nizam ve Hadaratı Avrupa'nın Akide ve Hadaratı ile kıyas ediyor, kendisini Akide, Hadarat ve Nizam bakımından Avrupa'dan daha üstün görüyordu. Bundan dolayı da rahatlıyor ve zaafına razı oluyordu. Çünkü Avrupa o gün, cehaletin zifiri karanlığı ile anarşinin ve sıkıntıların karanlığında eziliyordu. Kalkınmak için çabalara girişiyor, fakat her giriştiği kalkınma çabasında başarısız oluyordu. Onun için Osmanlı Devleti'nin bulunduğu durum ile Avrupa'nın durumunu kıyasladığı zaman, bu karşılaştırma Osmanlı Devleti'nin daha iyi bir durumda olduğunu ve sağlam bir nizam, üstün bir hadarata sahip olduğunu gösteriyordu.

Beri taraftan Osmanlı Devleti dâhilî durumunu ve içteki zaafiyeti göremediği gibi, ümmetin dağınıklığını, tefekkür ve teşriî fikriyatının donukluğunu fark edemedi. Bu durumları görmemesine sebep, onun Avrupa'ya karşı kazandığı zafer-

ler ile Balkan ve Güneydoğu'nun bir kısmını fethetmiş olmasındı. İslâmî devlet olarak Osmanlının bu durumu, bütün Avrupa devletlerini korkutmaya sebep oldu. İslâm ordusu hiç bir zaman mağlup edilemez fikri bütün Avrupalıların zihnine ve kalplerine yerleşmiş bulunuyordu. Osmanlı Devleti'ne karşı durabilecek hiç bir devlet bulunmuyordu.

Bu sırada meydana "**Şark Meselesi**" çıktı. Bunun manası: Hicrî 9. Asırda, Miladî 15. Asırda Fatih Sultan Muhammed'in kumandası altında ve ondan sonra gelen yöneticilerin kumandası altında Osmanlıların girişecekleri hücumların tehlikesinden kendilerini koruma meselesi demektir. Bu hücum, Hicrî 11. Asra kadar yani Kanuni Sultan Süleyman'a kadar aralıksız devam etti. Hicrî 11. Asrın ortalarında Miladî 18. Asra kadar en güçlü zirveye ulaşmış bulunuyordu. Bu müddet içerisinde İslâm Devleti'ndeki süreklilik kuvveti devlete bu gücü vermekte etkin bir faktördü.

Müslümanlarda akidenin güçlü oluşu, zihinlerde tam olarak berraklaşmamış olmasına rağmen hayatla ilgili olarak belli mefhumların mevcudiyeti, kötü tatbik edilmesine rağmen hayat hakkında İslâm nizamının varlığı gibi bütün bu hususlar, Osmanlı Devleti'nin güçlenmesine ve devamlı canlı kalmasına sebep olmuştur. Bu duruma Avrupa'nın fikrî ve kanunî karmaşıklığı da yardım etmiştir. Hâlbuki devlet, İslâm'ı sağlam bir şekilde anlamaya, Arapçaya gerekli ehemmiyeti vermeye, içtihadı teşvik etmeye, fikrî ve teşriî yöne ehemmiyet verebilirdi. Bu sırada elinde gerekli imkânlar vardı. Bu sahalara vereceği ehemmiyet ile devlet; daha güçlü, sağlam bir devlet haline gelir, yeryüzünde kâmil gelişmeye namzet olur, belki böylece dünyanın geri kalan parçaları İslâm ile fethedilir, oralara İslâm götürülebilirdi. Böylece İslâm Devleti bütün yeryüzünde kök salar, hadaratını bütün dünyaya tatbik edip tanıtmış olurdu. Bu sayede

insanlığı, içinde bulunduğu şer ve fesattan kurtarmış olurdu.

Ancak bunlardan hiçbiri olmadı. İlmî mevkiler ve eğitim merkezlerinin dışında Arapça diline gerekli önem verilmedi. Onun devlet çapında yaygınlaşmasına ehemmiyet verilmedi. Verilen bazı imtiyazların Arapçanın devlet çapında güçlenmesinde herhangi bir tesiri olmadığı gibi fikir sahasında gerekli uyanmalara da katkısı olmamıştır. Çünkü devlet, bu dilin ihyasına çalışmamış, o dili devletin tek resmî dili olarak kabul etmemiştir. Hâlbuki İslâm Devleti'nde böyle olması lazımdır. Akide ve fıkıh sahalarına ait herhangi bir çalışma yapmamış olduğu için, devletin zayıf durumuna etkili olmamış, devlet çarpık yolunda devam etmiştir.

Hicrî 12. Asrın, Miladî 18. Asrın yarısına doğru gelindiği zaman, durum değişmeye ve dâhilî zayıflık kendisini göstermeye başladı. Zira o ana kadar devletin varlığı, tatbiki kötü ve yanlış uygulanan İslâm nizamının geride kalan kısmı ile İslâmî ve İslâm'a yamandırılmış karma karışık, çarpık fikirler üzerine oturtulmuştu. Bir taraftan İslâmî fikirleri bulanık anlayış, bir taraftan içtihad ve müçtehidlerin yokluğu içte ve dışta devletin zayıflamasına sebep olmuştur.

Hicrî 13. Asra, Miladî 19. Asra gelindiği zaman, İslâm Devleti ile İslâm olmayan devletler arasındaki denge İslâmî olmayan devletler lehine bozulmaya başladı. Tartıda İslâm dünyasına ait kefe hafif gelmeye, Avrupa devletlerinin kefeşi azar azar ağırlık kaydetmeye başladı. Artık Avrupa'da uyanma yavaş yavaş başlamıştı. İslâm'ın kötü tatbik edilmesinin ve fikrî donukluğun sonuçları Müslümanlar üzerinde görünmeye başladı. Nitekim 19. Asır; filozof, yazar ve düşünürlerin büyük çabaları neticesinde, halkların dirilmesi için Avrupalıların düşüncesinin kapsamlı bir değişime şahid oldu. Böylece hayata bakış açısı hakkında yeni fikirlerin ortaya çıkmasında tesiri olan çeşitli hareketler oluştu. Kaydedi-

len gelişmelerin başında, siyasî, kanunî ve hayatın bütün nizamlarında meydana gelen değişiklikler gelir. Avrupa'da yavaş yavaş despot krallık rejimleri ortadan kalkıyor, onların yerine parlamentoya dayalı yeni yönetimler kuruluyordu. Avrupa kalkınmasının yönlenmesinde bunun büyük bir tesiri olduğu gibi, bu asırda meydana gelen sanayi inkılâbının da büyük etkisi olmuştur. Aynı şekilde çeşitli keşifler ve icatlar da meydana çıkmıştır. İşte bütün bunlar, düşünce ve maddî sahada Avrupa'nın ilerlemesini ve kuvvetlenmesini etkileyen faktörlerdi. Bu maddî ve ilmî sahadaki güçlülüğü, devletlerarası sahada Batı dünyasının bulunduğu terazi kefesinin İslâm dünyasının içinde bulunduğu kefeye ağır gelmesine sebep oldu. Bunun neticesinde **"Şark Meselesiyle"** ilgili mefhum değişti. Zira Avrupa üzerinde İslâmî tehlikeden çekinme meselesi ortadan kalkmış oluyordu. Ortada Batı için tek bir mesele kalmıştı, o da Osmanlı Devleti'nin kalması ya da taksim edilmesi idi.

Bu görüş ayrılığı Batılı devletlerin maslahatlarının farklı oluşundan kaynaklanıyordu. **"Şark Meselesiyle"** ilgili mefhumda meydana gelen inkılâp, Avrupa'nın ahvalinde görülen fikrî yükseliş, ilmî ilerleme ve sanayi devrimi Osmanlı'da görülen zaafiyet ve dağınıklık; işte bütün bu faktörler, İslâm Devleti'yle küfür devletleri arasında siyasî inkılâba sebep oldu. Böylece Avrupalıların bulunduğu terazi kefesi ağırlaştı Müslümanların kefesi hafifledi.

Avrupa'nın halindeki bu siyasî inkılâbın sebebi, hayat için yeni bir nizama kavuşmak maksadıyla fikir sahiplerinin gösterdiği gayret ve çabalarıdır. Nitekim onların hayat hakkında belli bir bakış açısı benimsemiş olmaları, belirli bir akideyi kanaat getirerek kabul etmiş olmaları, kavuşmak için uğraşı gösterdikleri nizamı da bu esasa oturtmayı istemeleri; onlarda eşyanın değerleri ve eşya hakkındaki mefhumla-

rında büyük bir değişiklik ve inkılâp meydana getirdi. Bu, hayat hakkında da genel bir inkılâba götürdü ve büyük sanayi inkılâbının oluşmasında da etkili oldu.

İslâm dünyasında ya da İslâm dünyasına liderlik yapan Osmanlı Devleti'nde durum böyle değildi. O kendi meselelerine sahih bir şekilde bakacağı, ideolojisi üzerinde derin bir fikir yapacağı, içtihad sahalarını açıp karşılaştığı sorunlarını akidesinden kaynaklanan hükümlere göre çareler getirip ilim ve sanayi sahasına yöneleceği yerde, Batının ortaya koyduğu teknik ilerlemeler karşısında şaşkınlığa düşüp donakalmıştır. Bunun neticesi, Osmanlı Devleti ilim ve sanayi sahalarında gerilemeye başladığı gibi maddî ilerlemeden de geri kaldı ve böylece diğer devletlerden de geri kaldı.

Bunun sırrına gelince, onun izahı şöyledir: Osmanlı Devleti bir İslâm Devleti, yönettiği halklar da Müslüman idi. İslâm ise devletin hem akide, hem de nizamı idi. İslâm'ın fikirleri aynı zamanda devletin de fikirleri idi. İslâm'ın hayat hakkındaki görüşü aynı zamanda devletin de görüşünü teşkil ediyordu. Bunun için İslâm Devleti, Avrupa'da meydana gelen yeni fikirlere bakıp kendi fikrî kaidesine göre kıyaslamalara girmesi, ortaya çıkan yeni sorunlara İslâmî açıdan bakıp, onlara İslâmî görüşe göre sağlam içtihadlar ile çareler getirmesi gerekirdi. Onların doğru ve yanlışlarını tespit edebilmeliydi. Fakat o, bunları yapmadı. Çünkü devletin elinde İslâmî fikirler açık ve seçik olmadığı gibi sınırlı mefhumlara da sahip değildi. Çünkü Osmanlı Devleti'nde İslâmî akide, bütün fikirlerin üzerine bina edildiği bir fikrî kaide değildi. O ancak taklidî bir akide idi. Devletin dayandığı esas bu taklidî akide idi. Osmanlı Devleti'nde İslâmî fikirler ise tam olarak vazih değildi. İctihad yapılmadığı için nizam donmuş vaziyette idi. Hayata ait mefhumların bütününden teşekkül eden hadarat tam berrak olmadığı gibi, devletin iş-

leriyle de birleşmemiştir. Buna fikir seviyesinin düşüşü ve kalkınmanın herhangi bir belirtisinin olmayışı sebep oldu. Bundan dolayı Müslümanlar, Avrupa'da gördükleri fikrî ve sanayi devrimi karşısında şaşkına döndüler. Onu ne alabildiler, ne de terk edebildiler. İlim, sanayi ve icatlar gibi alınması caiz olan hususlar ile felsefe gibi hayat hakkında bakış açısını ve hayat hakkında mefhumların toplamı olan hadaratı belirleyen ve alınması caiz olmayan hususları ayırt etmediler Bundan dolayı bu gelişmeler karşısında ne yapacaklarını bilmeyerek donup kaldılar. Avrupa devletlerinin tekeri yoluna devam ederken onların tekerinin durmasına bu donukluk ve şaşkınlık sebep oldu. Bütün bunlara sebep; İslâm'ı sıhhatli bir şekilde anlamamaları ve kendi fikirleriyle Batı fikri arasındaki çelişkileri bilmemeleri, İslâm'ın teşvik ettiği ilim, sanayi ve icatlar ile alınmasını yasaklandığı felsefe, hadarat ve medeniyet arasındaki farkı idrak edememeleridir.

Evet, Osmanlılar, İslâm'ı sağlam bir kavrayışla anlayamadılar. Bu anlayışsızlık, devlet ve ümmeti, -düşmanları muayyen bir nizama bağlanıp onun üzerinde yol alırken- onlar ellerindeki nizamın ne olduğuna bakmadan rasgele yaşıyor hale getirdi. Onun için akidesi ve felsefesi ne olursa olsun, Avrupa kendisine göre bir ideoloji ve görüş sahibi olarak ortaya çıkarken, sağlam bir ideoloji sahibi bulunan İslâm ümmeti bu ideolojinin hayali içerisinde, asırlar boyu bu gerçeğin hakkını ihmal ederek yaşadı. Çünkü o, sahip olduğu İslâm ideolojisinin kötü tatbik edildiği bir ortamda yaşıyordu. Hâlbuki Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şöyle buyurmuştu:

"Size iki şey bıraktım, onlara sarıldığınız müddetçe yolunuzu sapıtmazsınız: Allah'ın Kitabı ve benim Sünnetim."

Hâlbuki devlet İslâmî, ümmet İslâm ümmeti olmasına

rağmen, fikrî ve fikhî servet ellerde dolaştığı halde, devlet yeniden akide ve nizam olması esasına binaen İslâm'a dönmek için bu hadisin manasını anlamadı. Hiç bir ümmetin sahip olmadığı ve benzeri bulunmayan bu servetten yararlanmadı.

Evet, devlet bu servetlerden istifade etmedi. Zira içtihad ve fikrî faaliyet durunca, Müslümanlar nezdinde İslâmî mefhumlar da zayıfladı. İslâmî kültürel eğitim geriledi. Kitap ve ilmî servetler raf ve kütüphanelerde saklı kaldı. Düşünebilen çok az âlim kaldı. Hakikatleri arama merak ve isteği azaldı. İslâmî bilgiler, devlette ve hayat sahnesinde tatbik edilmek için öğrenilmedi. Çünkü devlet, buna teşvik etmiyordu. Âlimler, bu İslâmî ilimleri daha fazla kültürlü görünmek için öğrendiler ki buna "İlim için ilim talep etmek" denilir. Ya da onlar dünyadaki geçimlerini sağlamak için ilim öğreniyorlardı. İlmî, devlete ve ümmete faydalı olmak için talep edenlerin sayısı çok azdı. Bu durumdan dolayı orada ilim, kültür ve teşriî hareketi yok oldu. Bundan dolayı İslâm'ın anlaşılması zorlaştı. Artık Müslümanlar İslâm'ı fikrî, siyasî ve teşriî olmaktan çok ruhî olarak anlamaya başladılar. Çünkü İslâm'ın temel fikri anlaşılmadığı gibi, bu fikrin yürürlüğe konulduğu metodu bilinmiyordu. Kitap ve Sünnet'in anlaşılması da onlara adeta kapalı idi. Onlar, İslâm'ı sadece ruhî bir din olarak anlamaya, İslâm dini ile diğer dinler arasında mukayeseler yaparak, onun da diğer dinler gibi ruhanî bir din olduğu zehabına kapılmaya başladılar. Hâlbuki İslâm dininin hayatın bütün işler için bir akide ve bir nizam olduğuna bakmadılar.

Bunun için Osmanlı yönetimi altında yaşayan İslâm ümmetinin, Avrupa'daki meydana gelen devrim hareketi karşısında şaşkın konuma düşmesi, Avrupa'yı saran iktisadî gelişmeler ve oradaki çeşitli icat ve keşifler, sanayileşme hare-

ketleri karşısında eli kolu bağlı şaşkın bir vaziyete girmesi garip değildir. Bu gelişmelerden zoraki, bozuk bir şekilde cüzî olarak etkilenmesine rağmen, bunun herhangi bir yararı olmamıştır. Onda maddî ilerleme sağlanmamıştı. Hatta aşağıya doğru yuvarlanan gerileme tekerinin durdurulmasına dahi fayda vermemiştir. Bunun sebebi Müslümanların, **ilim ile kültür, hadarat ile medeniyet** arasındaki farkı anlayamadıklarından kaynaklanır. Bunun için şaşkın şaşkın ortaya konan gelişmeleri seyretmeye koyuldular. Acaba bu gelişmeleri alsınlar mı, yoksa terk mi etsinler? Onlardan birçoğu bu gelişmelerin hepsinin İslâm'la bağdaşmadığını ileri sürerek, bunları almanın haram olduğunu söylediler. Matbaalar meydana çıktığında, devlet Kur'an-ı Kerim'i basmaya karar verince, fakihler Kur'an'ın basımını haram ilân ettiler. Her yeninin haram olduğunu, tabii ilimleri öğrenen herkesin kâfir olduğunu ileri sürerek, her düşünürü zındık ve mühlidlik [inkarcılık] ile suçladılar. Bir tarafta da Avrupa misyoner okullarında eğitim gördükten sonra memlekete dönen ufak bir taife ilim, kültür, hadarat ve medeniyet namına ne varsa hepsini Batıdan almanın zarurî olduğu görüşünü paylaşıyorlardı. Bu azınlığın ilk zamanlarda pek tesiri olmamıştı. Halk ise İslâm ile Batının medeniyet, hadarat, ilim ve kültürü arasında bir uzlaşma düşüncesinde idi.

Osmanlının son günlerinde, *“Batı kendi hadarat ve kültürünü İslâm'dan almıştır. İslâm ise kendisine uyanı ve ona ters düşmeyen ile amel etmeyi men etmez”* iddiasındaki fikir hâkim olmuştur. Batı ise, bu fikrin yayılmasında arzu edilen başarıyı elde ederek, bütün halk, özellikle öğrenciler bu fikri benimser oldular. Hatta fakih ve alimler de bu fikri benimser oldular. Bu fikri benimseyip kabul edenlere çağdaş âlimler ve ıslahatçılar adını veriyorlardı. Halbuki Batı hadaratı ile İslâm hadaratı arasındaki gerçek çelişkiye, Batı kültürü

ve bu kültürün taşıdığı hayat hakkındaki bakışı ilgilendiren manalar ile, İslâm kültürü ve onun hayat yolunu ilgilendiren hususlar hakkında ortaya koyduğu esaslar arasındaki çelişkilere bakılırsa, İslâm'ın sahip olduğu özellikler ile Batı fikrini bir araya getirmenin mümkün olmadığı meydana çıkmış olur.

Bu durum, bu uzlaştırma fikrini savunanları İslâm'dan uzaklaştırıp, bozuk ve karışık bir şekilde Batıya ait fikirlere yaklaşımlarına sevk etti. Böylece Batı fikrini hakkıyla anlamaktan da aciz kalarak İslâm'dan uzaklaştılar. Bunun; sanayi, ilim, keşif ve icatları ihmal etmede olsun, İslâm'ı yanlış anlamada olsun büyük etkisi olmuştur. Bu durum, ümmetin fikirler hakkında mevcut bütün bu çelişkilere düşmesine, devletin de belli bir fikre bağlanmaktan aciz kalmasına itti. Yine bu durum, ümmetin maddî sahadaki ilim, sanayi ve keşiflerin ortaya koyduğu maddî ilerlemeye ait vesileler almaktan yüz çevirmesine sevk etti. Bütün bunların neticesinde, ümmet ve devlet kendisini koruyacak gücü kaybedip, büsbütün zayıf düştü. İşte bu zaaftan yararlanmayı bilen İslâm'ın düşmanları, İslâm Devleti'ni birçok parçalara bölmeye başladılar. Devlet bu parçalanışa zaafından ve aczinden dolayı karşı koyamadı. "İlim" ismi altında misyoner savaş başlatıp ümmetin iç bünyesini karıştırarak, saflarını parçalıyor, İslâmî beldelerde fitne ateşini yakıyordu. Devleti yıkmaya çalışan birçok hareket başarılı oldu. Böylece devletin her yerinde; Balkanlar'da, Türkiye'de, Arap beldelerinde, Ermenistan ve Kürdistan'da milliyetçilik fikri ortaya çıktı. 1914 yılında devlet, felâketin kenarına geldi. Birinci Dünya Savaşına girip ondan mağlup ve birçok şeyini kaybederek çıktı. Bu harp neticesinde İslâm Devleti yıkıldı, Batının uzun asırdan beri gördüğü İslâm'ı ortadan kaldırmak için İslâm Devleti'ni ortadan kaldırmak rüyası gerçekleşti.

İslâm Devleti'nin yıkılmasıyla bütün İslâm beldelerinde yönetim gayri İslâmî oldu. Müslümanlar, İslâmî olmayan yönetimler altında yaşamaya başladılar. Müslümanların durumları ve halleri kötüleşti. Küfür nizamına göre yaşamaya ve küfür hükümleriyle yönetilmeye başladılar.

Misyonerlik Saldırıları

Avrupa, “ilim” ismi altında İslâm dünyasına karşı misyonerlik saldırısına başladı. Bunun için büyük ve kabarık bütçeler hazırladı. Başka bir ifade ile “ilim” ve “insanlık” namı altında misyonerlik yolu ile sömürgecilik saldırısına başladı. İslâm ülkesinde belli merkezlerde kültür sömürgeciliği ve siyasî istihbarat dairelerini yerleştirme imkânını elde etti. Böylece bunlar Batı sömürgeciliğinin öncü kolları oldu. Bununla Batı sömürgeciliği için yol açılmıştı. Artık sömürü için meydanlar genişlemiş, İslâm dünyasının kapısı sonuna kadar açılmış bulunuyordu.

İslâm beldelerinin birçoğunda misyonerlik cemiyetleri yayılmıştı. Bu cemiyetlerin başında İngiliz, Fransız ve Amerika’ya ait cemiyetler geliyordu. Fransa ve İngiltere’nin İslâm âlemine nüfuzu bu cemiyetler yolu ile etkin hale geldi. Zamanla bu cemiyetler, milliyetçilik akımlarını da yönlendirir oldular. Ve bu akımlar, Müslüman öğrencileri ya Türk milliyetçiliğine ya da Arab milliyetçiliğine yönlendirir oldular. Bunu şu iki ana gaye için yaptılar:

a.) Arapları Müslüman Osmanlı Devleti’nden ayırıp, İslâm Devleti’ni parçalamak ve bu devlette milliyetçiliği yaymak için ona Türkiye ismini vermek.

b.) Müslümanları tek bildikleri ve tanıdıkları hakiki rabıta/bağ olan İslâm rabitasından/bağından uzaklaştırmak.

Nitekim Batı birinci gayeye ulaştı. İkinci gaye canlı olarak kaldı. Onun için Türk, Arab ve diğer kabilelerin yanında propagandasını milliyetçilik kavramı etrafında devam ettiriyor. Bu ise, İslâm birliğini parçalayarak Müslümanları kendi ideolojilerinden habersiz hale getiriyor. Bu misyonerlik cemiyetleri birçok devirler geçirmiş ve İslâm âleminde kötü

tesirler meydana getirdikleri açıkça görülmüştür. Bunun sonucu olarak bugün İslâm âleminde gördüğümüz zaaf ve çöküntü başlamıştır. Çünkü kavmiyetçilik fikri sömürgeciliğin, bizimle kalkınmamız arasına bina ettiği duvara konan ilk harçtır. Bu duvar, bizimle bağlı bulunduğumuz İslâm ideolojisi arasına girmiş bulunmaktadır.

Avrupalıları İslâm âleminde misyoner cemiyetlerin kurulmasına sevk eden faktör, haçlı savaşlarında gördükleri Müslümanların sertliği ve onların cihada karşı olan sabırlıdır. Batılılar harp meydanlarında Müslümanlarla karşılaşmaları zaman kendi reylerine göre iki hususa dayanıyorlardı. Tam olarak İslâm'ı ve Müslümanları ortadan kaldırmak için şu iki hususa büyük önem veriyorlardı:

Birincisi; İslâm âleminde yaşayan Nasranîlere/Hıristiyanlara dayanmak. Zira İslâm beldelerinde birçok Nasranî bulunuyordu. Özellikle Şam beldelerinde bu sayı oldukça fazla idi. Onlar, dinlerine bağlı Nasranîlerdi. Avrupalılar onları dinde kardeş kabul ediyorlardı. Bundan dolayı içerden Müslümanları yıkacaklarını ve onları kontrol altına alacaklarını sanıyorlardı. Onlara göre bu harp, dinî olduğu için dünyanın her tarafında yaşayan Nasranîlerin buna iştirak etmeleri gerekiyordu.

İkincisi; Müslümanların birbirlerine sırt çevirip ilişkilerini kestikleri bir sırada Nasranîler, sayılarının çokluğuna ve güçlerinin büyüklüğüne güveniyorlardı. Müslümanların siyasî varlıklarında [Devletlerinde] çözümlerin başladığını gören Nasranîler, onları bir defa mağlup edebilirlerse sonuna kadar kendilerine boyun eğdireceklerini, dinlerini ve kendilerini kolayca ortadan kaldıracaklarını zannediyorlardı.

Fakat onların hayali boşa çıkmış ve tahminleri doğru çıkmamıştı. Harp esnasında Nasranî Arapların Müslümanla-

rın saflarına geçip, tüm propagandalarına rağmen Müslümanlarla beraber savaşa katıldıklarını gördüklerinde haçlılar dehşete kapılmışlardı. Çünkü Nasranî Araplar, Dâr'ul İslâm'da yaşıyor, onlara İslâm nizamı uygulanıyordu. Müslümanların sahip oldukları hak ve görevlere onlar da sahip bulunuyorlardı. Müslümanlar Nasranîlerle bir arada yaşıyor, yemeklerini yiyorlar, kadınlarıyla evleniyor ve akraba oluyorlardı. Hayat sahasında beraber hareket ediyorlardı. Çünkü İslâm, onların bütün haklarını garanti altına almıştı. Bütün halifeler ve yöneticiler, İslâm Devleti'nde bu yolu takip etmişlerdi. İbni Hazm şöyle demektedir:

“Düşmanlar, ülkelerimize saldırıp içimizdeki Nasranîleri yok etmek istediklerinde zimmîlerin bizim ülkemizdeki hakkı, onları savunmak hususunda gerekirse ölmemizdir. Bu konuda her eksik davranış zimmet haklarını ihmal olur.”

El Karrafi ise şöyle demektedir:

“Zimmîlere karşı Müslümanların görevi; zayıflarına acımak, fakirlerini giydirmek, açlarını doyurmak, çıplak olanlarını giydirmek, onlara karşı yumuşak sözlü olmak, onlardan eziyeti kaldırmak, onlara karşı korkmayarak ve yüceltmeyerek merhametle muamele etmek. Mallarını, çoluk ve çocuklarını, ırz ve namuslarını ve bütün hukuk ve menfaatlerini korumak, onlarla güzel ahlâk ölçüleri içerisinde yaşamaktır.”

İşte bunların hepsi Nasranîlerin Müslümanlarla beraber haçlı ordularına karşı birleşmesini sağladı. Evet, zanlarının gerçekleşmediğini gördükleri zaman büyük bir dehşete düştüler.

Şam beldelerini istila edip Müslümanları yenilgiye uğrattıktan sonra en çirkin, iğrenç rezaletlerini işlemişlerdi. Müslümanlara yaptıkları ilk iş, onları ülkelerinden çıkartıp uzaklaştırmaktı. Nasranîler, Müslümanlarla yaptıkları bütün sa-

vaşlarda bu yol üzerinde seyrettiler. Bu durum, Filistin'de olduğu gibi şimdiye kadar devam etmiştir.

Haçlılar, Şam ülkelerini istila edince işin bittiğini, Müslümanların bir daha oraya gelemeyeceklerini zannediyorlardı. Fakat Müslümanlar, haçlıları kendi yurtlarından çıkarmaya kesin olarak kararlıydılar. Şam beldelerinde iki asra yakın durmalarına, birçok emirlik ve krallıklar kurmalarına rağmen sonunda Müslümanlar haçlılara karşı kesin zafer elde ederek onları memleketlerinden çıkarıp attılar.

Haçlılar bütün bunlardaki sırrı araştırdılar ve onu İslâm'da buldular. Zira İslâm'ın akidesi Müslümanlardaki bu büyük kuvvetin kaynağını meydana getiriyordu. İslâm'ın hükümleri -Müslüman olmayanlar bakımından- onların haklarını onlar için garanti ediyordu. Bu ise yönetilenler arasında kaynaşmayı sağlamıştı. Bunun için sömürgeci kâfir İslâm dünyasına saldırmanın metodu üzerinde uzun uzun düşündü. En iyi metodun misyonerlik yoluyla kültürel saldırı olduğunu gördü. Bundan gaye, Nasranîleri kendi tarafına çekmek, Müslümanları dinleri hakkında şüpheye düşürmek ve akidelerini sarsmaktı. Böylece İslâm Devleti'nin tebaaları olan Müslimlerle gayri Müslimler arasında ayırım meydana getirecek ve Müslümanların gücünü zaafa uğratacaklardı.

Bu metodu bilfiil uygulamaya koymak için Miladî 16. asrın sonlarında Malta'da misyoner faaliyetleri için büyük bir merkez kurdular. Bütün İslâm dünyasında misyoner propagandalar buradan yönetiliyordu. Bir müddet burada yerleşip faaliyetlerini devam ettirdiler. Fakat daha sonra faaliyetlerini geliştirme ihtiyacını duydular. Bundan dolayı Miladî 1625 senesinde Şam beldelerine geçtiler. Oralarda misyoner hareketler oluşturmaya çalıştılar. Fakat bir kaç küçük okulun açılması ile bir kaç dinî kitabın yayınlanmasından başka pek fazla bir çalışmaları olmadı. Bu yerlerde toplumun karşı

koymasından dolayı büyük sıkıntılara maruz kaldılar. Fakat onlar Milâdî 1773 senesine kadar sebat ettiler.

Çalışmaları 1773 yılında Nasranîlik/Hıristiyanlık propagandası yapan İsevî cemiyetlerin hepsinin lağvedilerek kapatılmasıyla son buldu. Asurlar Cemiyeti gibi küçük bir kaç cemiyet dışında bütün misyonerlik cemiyetleri kapatıldı. Bazı küçük cemiyetlerin varlığına rağmen, misyonerlik faaliyetlerinin tesiri kesintiye uğradı. Malta hariç 1820 senesine kadar bir varlık gösteremediler. O sene Beyrut'ta ilk misyonerlik merkezi kuruldu. Orada faaliyetlerine başladılar. Birçok zorluklarla karşılaştılar. Bütün bu zorluklara rağmen işlerine devam ettiler. Bütün çalışmaları dinî propaganda ve dinî kültüre yönelik idi. Eğitim sahasında pek fazla bir faaliyetleri göze çarpmıyordu.

1834 yılında misyonerlik faaliyetleri Şam beldelerinin diğer yerlerinde yayıldı. Lübnan'ın Antura köyünde bir fakülte açıldı. Kitap ve yayınlarının basımı için Amerikan misyonerleri matbaalarını Malta'dan Beyrut'a taşıdılar. Amerikalı meşhur misyoner İli Simit, etkin bir çalışma sürdürüyordu. Bu misyoner Malta'da gönüllü olarak propaganda işleriyle meşgul oluyor ve haberleşme işini yüklenmiş bulunuyordu. 1827 senesinde Beyrut'a geldi. Fakat Beyrut'ta bir sene geçmeden kendisine korku ve bıkkınlık hâkim oldu. Sabredemeyerek tekrar Malta'ya döndü. 1834 yılında tekrar Beyrut'a döndü. Hanımı ile birlikte kadınlar için bir okul açtı. Her gün biraz daha çalışma sahası genişledi. Özel olarak Beyrut'ta, umumi olarak da Şam beldelerinde hayatını çalışmaya vakfetti.

İşte bu çalışmaların hepsinin misyonerlik hareketinin yeniden dirilmesinde büyük etkisi oldu. Fransa'da alınıp Mısır'da uygulanan eğitim programlarından ilham ile Suriye'de ilkokullara aynı programı tatbikata kalkışan İbrahim Pa-

şa'nın hareketi mevcut misyonerlere fırsat hazırladı. Bu fırsatı ganimet bilen misyonerler propaganda yapmak için İbrahim Paşa'nın başlattığı bu eğitim hareketine katıldılar. Daha sonra bu hareketi basına da yaydılar. Böylece misyoner hareketi gelişti. Eğitim hareketine açık olarak katıldılar. Bu faaliyetleriyle "dinî hürriyet" ismi altında İslâm Devleti'nin tebası arasında düşmanlık ve kin tohumlarını yaymayı başardılar. Müslüman, Nasranî/Hıristiyan ve Dürzîler arasında akideye taalluk eden bir dinî faaliyet ortaya koydular.

1840 tarihinde İbrahim Paşa Şam'dan çekilince, orada sıkıntı, anarşi ve ızdırap başladı. Halk çeşitli zümrelere ayrıldı. Yabancılar, özellikle Nasranî/Hıristiyan misyonerler ülkede Osmanlı Devleti'nin nüfuzunun zayıfladığını anladıkları için fitne ateşini yakmaya başladılar. Bir sene sonra yani 1841 yılında Lübnan dağlarında Nasranîler/Hıristiyanlar ile Dürzîler arasında büyük çatışmalar başladı. Yabancı devletlerin baskısıyla Osmanlı Devleti, Lübnan'ı ikiye ayıran planı tatbik etmek mecburiyetinde kaldı. Bu planda Lübnan'ın bir kısmına Nasranîler/Hıristiyanlar, bir kısmına da Dürzîler hâkim olup iki kısım için bir başkan tayin edilecekti. Osmanlı Devleti'nin bundan gayesi, iki etnik taifenin birbirleriyle çatışmasını engellemekti. Ancak bu plan tabîî olmadığı için başarılı olamadı. Bu anlaşmazlıkları bahane ederek İngiltere ve Fransa müdahale etti. Bu ateşi söndürmeye kalkışanlara karşı fitne ateşini durmadan yakıyorlardı. İngiltere ve Fransa, Lübnan'ın işlerine karışmak için taifeler arasındaki bu sürtüşmeyi vesile kıldılar. Fransızlar Marunîler tarafını, İngilizler de Dürzîlerin tarafını tuttular.

1845 senesinde kargaşalar feci bir şekilde yeniden çıktı. Kilise ve mabetlere saldırılarda bulunuldu. Yağma ve öldürmeler her tarafa yayıldı. Osmanlı yönetimi, Lübnan'da sahip olduğu mutlak yetkiye dayanarak, taifeleri bir araya

getirmek için bir hariciye müfettişi gönderdi. Fakat yanan ateşi biraz söndürmeye muvaffak olmasına rağmen, ehemmiyetli denebilecek bir iş yapamadı.

Bu arada misyonerler boş durmayarak faaliyetlerini geliştiriyorlardı. 1857 senesinde Marunî kesimi arasında devrim ve silahlı çatışma fikri ortaya çıktı. Nitekim Marunî din adamları çiftçileri toprak sahiplerine karşı ayaklanmaya teşvik ettiler. Kuzey Lübnan'da toprak sahiplerine karşı şiddetli hücumlara giriştiler. Devrim ateşi orada bunların elleriyle yakılarak güneye doğru uzandı. Nasranî/Hıristiyan çiftçiler, Dürzî olan toprak sahiplerine saldırmaya başladılar. İngiltere ve Fransa'dan her biri kendi cemaatlerini destekliyorlardı. İngilizler Dürzîleri, Fransızlar da Nasranîleri/Hıristiyanları destekliyorlardı. Bundan dolayı fitne genişleyerek Lübnan'ın her tarafına yayıldı. Dürzîler, Nasranîlerden din adamı, çoluk-çocuk demeden herkesi öldürmeye başladılar. Bu merhamet tanımaz çılgınca tecavüzlerde binlerce Nasranî hunharca öldürüldü.

Bu çarpışmaların dalgası Şam beldelerinin diğer yerlerine de yayıldı. Şam'da Müslümanlarla Nasranîler/Hıristiyanlar arasında şiddetli öfke dalgaları esmeye başladı. Miladî 1860 yılının Temmuz ayında Müslümanlar, Nasranîlerin buldukları bölgelere hücum ettiler. Büyük bir öldürme hareketine giriştiler. Bu katliamlarla birlikte her tarafı yıkıp yaktılar. Devlet, bu fitneyi güç kullanarak durdurmak mecburiyetinde kaldı. Bütün bu sıkıntı ve kargaşalıklar sona ermek üzere iken, Batı devletleri bu durumu Şam beldelerine girmek için bir fırsat bildi. Savaş gemilerini Lübnan sahillerine gönderdi. Aynı senenin Eylül ayında Fransa, bir Fransız kara birliğini Beyrut'a gönderdi. Devrimi bastırmaya çalışmaya başladı.

Batılı devletlerin Osmanlı Devleti için Suriye'de ateşle-

dikleri fitne işte böyle hasıl oldu. Batılılar, bu fitneyi oraya müdahale etmek için çıkarmışlardı. Böylece oraya müdahale ederek Osmanlı Devleti'ni Suriye için hazırladıkları yeni statüyü kabul etmeye zorladılar. Bu statüye göre Suriye, iki vilâyete ayrılacaktı. Lübnan'a özel imtiyazlar verilecekti. Böylece Lübnan, diğer Şam beldelerinden ayrılarak özerkliğe kavuşturuldu. Başında bir Nasranî/Hıristiyan yönetici bulunacak halkı temsil eden bir idari meclis de o yöneticiye yardım edecekti. İşte bundan itibaren Lübnan'ın yönetimi yabancı devletlerin eline geçmiş bulunuyordu. Yabancı devletler burayı kendileri için merkez haline getirdiler. Böylece Lübnan, yabancıların Osmanlı Devleti'nin ve İslâm beldelerinin kalbine nüfuz ettikleri bir köprübaşı durumuna geldi.

Bu sırada misyoner faaliyetleri daha önce görülmemiş bir şekilde genişleyerek ülkenin her tarafına yayılıyordu. Okul, propaganda ve yazı ile hareketlerini kâfi görmeyerek birçok cemiyetler tesis ettiler. 1842 senesinde Amerikan misyonerleri idaresi altında onun programlarına göre ilmî bir cemiyet tesisi için bir heyet kuruldu. Bu heyet 5 sene çalıştıktan sonra 1847 senesinde Fen ve İlimler Cemiyeti adı altında bir cemiyet kuruldu. Bu cemiyetin üyelerinden olmak üzere Lübnan Hıristiyanlarından Nasifel Yazıcı ve Butros el-Bustani ile Amerikalı Elie Smith ve Kornilyos Von Dyke, İngiliz Kolonil Churchill isimlerini verebiliriz. İlk zamanlarda bu cemiyetin hedefleri kapalı idi. Ancak okullarda küçük çocuklar arasında ilimler yayıldığı gibi büyükler arasında ilim yayıldıkça bu cemiyetin hedefleri de meydana çıkıyordu. Çocuklar Batı kültürü ile kültürlenmeye götürüldükleri gibi büyükler de misyonerlerin planına uygun özel bir şekilde yönlendirildiler. Bu cemiyetin adamlarının fevkalâde çalışmasına rağmen iki sene içerisinde bütün Şam beldelerinden ancak 50 tane aktif üye oraya intisap etti. Bunların hepsi Hı-

ristiyan'dı ve çoğu Beyrut'ta oturuyordu.

Bu cemiyete ne Müslümanlar ne Dürzîler üye olmadı. Cemiyetin gösterdiği bütün çabalarına rağmen arzu edilen ürünü verememişti. Beş sene sonra bu cemiyet yok olup gitti. Arkasından bıraktığı tek şey, misyonerlerin cemiyet kurmaktaki istekleri olmuştur.

Bundan dolayı 1850 senesinde Fransız Papa Yesu'î Henry Dobronir'in idaresi altında Yesu'ıyyun'un kurdukları ve ismine Şark Cemiyeti dedikleri bir cemiyet kurulmuştur. Bu cemiyetin tüm üyeleri Hıristiyan'dı. Bu da Bilim ve Fen cemiyetinin programını uyguluyordu. Fakat pek uzun yaşamadı. Az sonra birinci cemiyet gibi o da yok olup gitti. Daha sonra birçok cemiyetler kuruldu, fakat hepsi de yok olup gitti.

Miladî 1857 yılında yeni bir üslup ile bir cemiyet kuruldu. Bu cemiyete yabancılardan hiç bir kimse giremeyecekti. Bunu kuranların hepsi Araplardı. Bu sebeple Müslüman ve Dürzîlere bu cemiyete katılma fırsatı verilmiş bulunuyordu. Suriye İlim Cemiyeti adı altında kurulan bu cemiyet, Araplardan başka hiç bir yabancıyı kabul etmediği için Araplar arasında büyük gelişmeler kaydetti. Bu özelliğinden dolayı halk üzerinde etkisi olduğu için üye sayısı 150 kişiye ulaştı. Cemiyetin idare heyetinde Araplardan ileri gelen şahsiyetler de var idi. Bunlar arasında Dürzîlerden Mehmed Arslan, Müslümanlardan Huseyin Bihim sayılabilir. Ayrıca Arap Hıristiyanların her kesiminden de bu cemiyete katılanlar oldu. Bunlar en meşhur olanlardan İbrahim Yazıcı ve Butros Bus-tani'nin oğlu da vardı.

Lübnan'da kurulan cemiyetlerin hepsinden daha fazla yaşayan bu cemiyetin programı, mevcut bütün kesimleri bir çatı altında toplayabilmek hedefini güdüyordu. Bu cemiyet Arap milliyetçiliğini körükledi. Fakat onun asıl ve gizli hede-

fi “ilim” adı altında misyonerlik ve sömürgecilik idi. Zaman zaman Batı Kültürü ve Hadaratı misyonu ile bu gayesi meydana çıkıyordu.

Daha sonra 1875 senesinde Beyrut'ta bir gizli cemiyet kuruldu. Bu cemiyet, siyasî bir fikir üzerine kuruldu. Durmadan Arap milliyetçiliği fikrini yaymaya başladı. Bu cemiyet, Beyrut'ta bulunan Protestan okulunda tahsil yapmış beş genç tarafından kuruldu. Bunların hepsi misyoner faaliyetlerin tesir edebildiği Hıristiyanlardandı. Bu cemiyeti bu gençler kurdular. Belli bir zaman sonra az bir taife daha onlara katıldı. Bu cemiyet, söz ve yayınlarıyla Arap milliyetçiliğinin ve Arapların siyasî bağımsızlığının özellikle Suriye'de ve Lübnan'da savunuculuğunu yapıyordu. Ancak cemiyetin gerek çalışması gerekse programı ve cemiyetten gelen haberlere göre onun bir takım kapalı istekler ile meçhul emeller arkasında koştığı anlaşılıyordu. Cemiyet, Arap milliyetçiliğini ve Araplığı savunurken Osmanlı Devleti'ne karşı düşmanlığı durmadan körüklüyordu. Osmanlı Devleti'ne “Türkiye” ismini vererek kavmiyetçilik propagandası yapıyordu.

Arap milliyetçiliğini esas kabul edip, dini devletten ayırmaya çalışıyordu. Cemiyet, Arapçılık elbisesine bürünerek kendi ifadelerine göre “Türkiye'nin” İslâm Hilâfetini Araplardan zorla aldığını, İslâm Şeriatına tecavüz ettiğini, Türkiye'nin dini ihmal ettiğini ifade eden ve gayelerini ortaya çıkaran propagandaları durmadan yayıyorlardı. Bu faaliyetleri ile bu cemiyetin asıl gayesinin, İslâm Devleti'ne karşı sınıktılar meydana getirmek ve din hususunda insanları şüpheye düşürmek, İslâm'dan başka esaslara dayalı siyasî hareketler oluşturmak ve Osmanlı Devleti'ne karşı halkı kışkırtmaktan ibaret olduğu açığa çıkıyordu.

Bu hareketlerin tarihi araştırıldığı zaman, onların Batılı-

lar tarafından sahneye konulduğu, Batıların kontrolünde cereyan ettiği, batıların onlara önem verip haklarında raporlar yazdıkları açığa çıkmaktadır. Nitekim İngiltere'nin Beyrut Konsolosu 28 Temmuz 1880 tarihinde hükümetine gönderdiği bir telgrafta şöyle diyordu: *"Devrime ait yayınlar çıkıyor. Mithat'ın bu yayınların kaynağı olması şüphelidir. Durum sakindir. Detaylar posta ile gelecek."* Bu telgrafın şekli, adı geçen cemiyetin sokaklarda kendi broşürlerini dağıtıp, onları Beyrut sokaklarında duvarlara yapıştırılmasından hemen sonra olmuştur. Bu telgraftan hemen sonra Beyrut ve Şam'daki İngiliz Konsoloslukları tarafından bir kaç tane mektup gönderildi. Bu mektuplar, cemiyetin dağıttığı yayınlarla birlikte idi. Bunlar, Protestan okulunda oluşup Şam beldelerinde faaliyete başlayan bu hareketler hakkında birer rapor mesabesinde idiler. Bu faaliyet, birçok Arap belde-sinde devam etmekle beraber, Şam beldelerinde daha bariz idi. Burada delâlet eden de şudur: [Britanya] İngiltere'nin Cidde'deki Elçisi 1882 yılında Arap milliyetçiliği hareketi hakkında bir mektubu hükümetine gönderdi. O mektupta Elçi şöyle diyordu: *"Ancak şunu ifade edeyim ki, bana ulaşan haberlere göre bizzat Mekke'de bazı zihinler "hürriyet" fikriyle hareket etmeye başlamıştır. Bu haberlerden anladığıma göre orada, Necd bölgesi ile Irak'ın güneyini birleştirmeye yönelik sistemli bir program mevcuttur. Bu plan, Mansur Paşa'nın oraya tayinini, Asir bölgesinin Yemen'le birleştirilip Ali ibni Abid'in oraya tayinini de içermektedir."*

Bu işe [Britanya] İngiltere gerekli ehemmiyeti verdiği gibi, Fransa da bu hususa ilgi göstermiştir. Fransa'nın bu işe ne derece ehemmiyet verdiğini 1882 senesinde Beyrut'ta bulunan Fransızlardan birinin ağzından dinleyelim: *"Bağımsızlık ruhu geniş bir şekilde yayılıyor. Beyrut'ta bulunduğum sırada okul ve hastaneler tesisi ile ülkenin kalkındırılması için*

Müslüman gençlerin bir takım faal cemiyetler kurmaya çok düşkün olduklarını gördüm. Bu harekette en fazla dikkati çeken husus bu gençlerin etnik gurupçuluğun tesirlerinden uzakta kalmış olmalarıdır. Zira bu cemiyet, kendi üyeleri arasında Hıristiyanların da kabul edilmesini ve milliyetçilik çalışmalarında Hıristiyanlarla yardımlaşmaya dayanmayı gaye ediniyor.”

Bağdat'ta bulunan bir Fransız ise şöyle yazıyordu: “Anladığım kadarıyla gezdiğim her yerde “Türk nefreti” kamuoyunda yerleşmiş bulunuyor. Bu öfkenin gereğini yerine getirmek hususunda ortak bir davranış içerisine girme fikri henüz oluşum safhasındadır. Yeni doğmuş bulunan Arap milliyetçiliği hareketinin şiddetli öfke dalgası uzak ufuklarda görünüyor. Şimdiye kadar daima mağlup olmuş olan bu halk, İslâm dünyasında ve onun geleceğinin yönlendirilmesindeki tabî merkezine yakınlığından doğan hakkını istemeye kalkışacaktır.”

Din ve ilim adı altında yürütülen misyoner saldırılarına sadece Amerika, Fransa ve İngiltere girmede. Bu savaşa İslâmî olmayan birçok devletler iştirak etti. Meselâ; Çarlık Rusyası da onlardan birisi idi. Nitekim Çarlık Rusyası, etrafa birçok misyoner gönderdiği gibi, [Prusya] Almanya devleti de Şam beldelerine rahibelerden meydana gelmiş bir misyoner heyeti göndermişti. Bu heyet de diğer misyoner heyetleri arasına katılmıştı.

Misyoner heyetleri arasında ve Batı devletlerinin heyetleri arasında her ne kadar devletlerarası menfaatleri itibarı ile programları bakımından siyasî bakış açıları farklı olsa da gayede müttefik idiler. O gaye; Hıristiyanlık dinini yaymak, doğuda Batı Kültürünü diriltmek, Müslümanları kendi dinleri hususunda şüpheye düşürmek, ondan nefret etmeye sevk etmek, tarihlerini horlayarak Batı ve Batının kültürünü yüceltmekten ibaretti. Bütün bunlar İslâm ve Müslümanlara

karşı şiddetli kin ve nefret, onları hor görmek, onları barbar ve gerici olarak görmek duygularıyla beraber oluyordu. Yine bu, her Avrupalının görüşü idi. Nitekim bunda da muvaffak olduklarını söyleyebiliriz. İşte küfrün ve sömürgeciliğin İslâm dünyasına yerleşmesine sebep de budur.

Haçlı Düşmanlığı

Kont Hanry de Castri isminde bir Fransız bilgini 1896 senesinde yazmış olduğu El İslâm isimli kitabında şöyle diyor: *“Müslümanlar, ortaçağ hikâyelerini bilmiş olsalardı ve Hıristiyanlardan gezgin şarkıcıların şarkılarında geçeni anlamış olsalardı acaba ne diyecekleri gerçekten merak konusudur. 12. Asra kadar meydana gelen bütün şarkılarımız haçlı savaşlarına sebep olan tek bir fikirden kaynaklanıyordu. Bütün şarkılarımız, dinî yaşayışlarından habersiz olduğumuz Müslümanlara karşı öfke ve kin ile doludur. İslâm dinine karşı akıllarda bu hikâyelerin ne derece yer ettiği, zihinlerde bu anlamsız iddianın ne denli kök saldığı bu şiirlerden ve şarkılardan anlamak mümkündür. Bugünlerde bunların bir kısmı hala zihinlerde etkinliğini devam ettiriyor. Nitekim her şiiri okuyan kimse, Müslümanların puta tapan ve iman etmemiş olan kimseler olduğunu iddia eder.”*

Müslümanlar ve dinleri, Hıristiyan din adamları tarafından Ortaçağ Avrupa’sında en çirkin vasıflarla işte böyle nitelendiriliyorlardı. Bu nitelendirmeler kin ve nefretle Hıristiyanlık dünyasını Müslümanlara karşı ayaklandırmaya yönelik faaliyetlerdendir. Bunun sonucu olarak haçlı savaşları meydana geldi. Bir kaç asırdan sonra sona eren bu savaşlardan sonra Miladî 15. Asırda Müslümanlar Batıya karşı savaşlara giriştiler. İslâm Devleti İstanbul’u fethetti. Daha sonra 16. yüzyılda Avrupa’nın güneydoğusu fethedildi. İslâm dini oraya götürülerek tebliğ edildi. Milyonlarca Arnavut, Sırp, Bulgar ve diğerleri İslâm’ı kabul etti. Bunun üzerine haçlı düşmanlığı tekrar gündeme geldi. Ve **“Şark Meselesi”** ortaya atıldı. **“Şark Meselesi”** İslâm ordusunu geri çekmek ve İslâmî fetihleri durdurmak Müslümanların onlar için olan tehlikesini bertaraf etmek için Avrupa tarafından ortaya

atılmış olan bir faaliyet demektir.

İşte İslâm ve Müslümanlara karşı Avrupalının nefislerinde kök salmış olan bu düşmanlık; Avrupa'daki bütün Hıristiyanları İslâm beldelerinde okul, hastane, dernek ve kulüpler adı altında misyonerlik hareketlerini oluşturmaya ve bu uğurda var gücüyle malî gayretlerini sarf etmeye sevk etti. Bu düşmanlık onları değişik siyaset ve menfaatlere sahip olmalarına rağmen bu program üzerinde ittifak etmeye, halklar ve devletler olarak bu hususta toplanmaya, hatta konsolosluk ve elçilerini bile misyonerlik faaliyetlerini icra eden birer propaganda merkezi haline getirmeye sevk etti.

İşte özellikle Avrupa hele hele [Britanya] İngiltere olmak üzere Batının nefislerinde kök salmış bulunan bu haçlı düşmanlığı, bu öfke ve köklü düşmanlık; İslâm ve Müslümanları ortadan kaldırmak için oluşan bu cehennemi programları tatbik etmeye sevk etti. Bu düşmanlık bizim kendi öz diyarımızda zelil kılınmamıza sebep oldu. 1917 senesinde Lord Alenbi, fethedilen Kudüs'e girerken, "*Şimdi haçlı savaşları bitti*" cümlesini tekrarlıyordu. Bu söz onun nefsinde İslâm ve Müslümanlara karşı yerleşmiş öfke, kin ve düşmanlığın sadık ifadeleriydi. Bu söz aynı zamanda Müslümanlara karşı askerî, kültürel harp vermeye kendilerini adanmış bulunan her Avrupalının da kalbinde olanı dile getiriyor ve Allah *Subhanehû ve Teâlâ*'nın şu sözünü doğruluyordu:

"Gerçekten kin ve düşmanlık ağızlarından (dökülen sözlerden) belli olmuştur. Kalplerinde sakladıkları (düşmanlık) ise daha büyüktür." (Âl-i İmran 118)

Evet, Lord Alenbi'nin ağzından çıkan işte bu buğz ve kini ifade ediyordu. Fakat onun bağlı bulunduğu [Britanya] İngiltere devletinin gizleyip açıklamadığı kin ve buğz şüphesiz daha büyüktür. Bu, her Avrupalının nefsinde genel olarak

böyledir. Bu kin, haçlıların savaşından bugüne kadar devam etmektedir. Bizim uğradığımız bunca sıkıntı, sömürü ve geri bırakılmamız -siyasî açıdan- özel bir şekilde biz Müslümanlardan alınan intikamın tarihi görüntüsüdür.

“Yol Ayrımında İslâm” isimli kitabında Prof. Leopold Weiss [Muhammed Esed] şöyle diyor: *“Avrupa, kalkınmasında ya da ilmî gelişme ve teknik ilerlemesinde, İslâm ve Arap kaynaklarından genişçe istifade edilmiş ve yararlanılmıştır. Avrupa’nın İslâm dünyasından istifadesi İslâm dünyasının Avrupa’dan istifadesinden daha çok olmuştur. Fakat ne acıdır ki, Batı bu hakikati bir türlü itiraf etmemektedir. Bilakis İslâm’a kinini kusmaktadır. Bilakis bu kin zaman ilerledikçe büyümektedir. Daha sonra bu kin düşmanlığa dönüşerek “Müslüman” kelimesine karşı bütün Batı halkının zihninde bir kin bulutu sarmaktadır. Hatta Müslümanlara karşı düşmanlık ve kin bir darbı mesel haline gelmiş bulunmaktadır. Ta ki erkek olsun kadın olsun her Avrupalının kalbine yerleşti. Bu nefret, bütün kültür değişimi devirleri boyunca diri olarak devam etti. Daha sonra dinî reform çağı gelip Batı dünyası çeşitli mezheplere ayrılınca, her silahlı mezhep diğer mezheplere silahla karşı durup birbirlerine saldırılara geçinceye kadar devam etti. Fakat İslâm’a karşı düşmanlık onların hepsinde umumiyetini korudu. Bundan sonra dini anlayışın sönmeye başladığı devre gelindi. Ancak İslâm’a karşı düşmanlıklar devam etti. Bunu gösteren apaçık hakikatlerden biri şudur: 18. asırda yaşamış Fransız filozof ve şairi olan Volter, Hıristiyanlık ve kilisesinin düşmanı idi. Fakat aynı zamanda İslâm ve onun Rasûlü’ne karşı da şiddetle düşmanlık besliyordu. Bir zaman sonra Batı bilginlerinin sempati ile yabancı kültürleri araştırma, yabancı kültür ile karşılaşma dönemi başladı. Fakat İslâm’la alâkalı bir hususa gelince, onlardaki İslâm’a karşı olan kin ve onların miras olarak aldıkları İslâm düşmanlığı ilmi araştır-*

malarıyla bağdaşmayacak şekilde devam etti. Batı ile İslâm dünyası arasında tarihin kazdığı bu kanalın üzerine herhangi bir köprü atılmadan devam etti. Daha sonra İslâm'ı hor görüp ona hakaret etmek, Avrupa düşüncesinde temel bir cüz haline geldi."

Yukarıda işaret ettiğimiz misyonerlik cemiyetleri işte bu esaslar üzerine kurulmuştur. Onun için onlar, Hıristiyanlığın propagandasını yapmakla birlikte Müslümanları kendi dinleri hakkında şüpheye düşürmek, sahip oldukları varlıkları hor göstererek onları değerlerine karşı çıkar hale getirmek hedefini güdüyorlardı. Ayrıca bu misyoner hareketlerin bir de siyasî yanları mevcut idi. Her iki yönde de [yani şüpheye düşürme ve siyasî yönde] beklediklerinden daha büyük korkunç neticeler elde ettiler.

Misyoner faaliyetlerinin varlığı, İslâm dinini kötüleyip yalanlayarak ortadan kaldırmak, insanları Allah *Azze ve Cel-le*'nin dininden alıkoymak ve Müslümanları kendi dinlerinden uzaklaştırmak için İslâm ve onun hükümleri etrafında birçok engeller ve şüphe duvarları örmek esası üzerine kuruludur. Bu misyoner hareketlerinin arkasında aynı hedefe ve odak noktasına atış yapan oryantalistler [müsteşrikler] bulunuyordu.

Avrupa'da haçlı savaşlarının bütün gayretleri ilk önceleri kültürel yönde merkezleşti. Bu da İslâm hükümleri ve onun yüksek idealini çirkin göstererek akılları zehirlemekle olmuştur. İlmî dürüstlük ve ilmî araştırmalar adı altında İslâm ve İslâm tarihine karşı yaptıkları iftiralarla İslâm neslinin akıllarını yabancı zehirlerle zehirlediler. Verilen bu kültürel zehir, yapılan haçlı savaşlarından daha tehlikeli idi. Misyonerler "ilim" ve "insanlık" adı altında insanlığa bu zehri sunmaya kalkıştıkları gibi müsteşrikler de, bu zehiri "şarkiyatçılık" [oryantalizm] adı altında takdim ediyorlardı. Prof. Leo-

pold Weiss ^[Muhammed Esed] şöyle diyor:

“Gerçek olan şudur ki; yeni çağlardaki ilk müsteşrikler, İslâm beldelerinde faaliyet gösteren Hıristiyan misyonerlerdi. İslâm’ın öğretilerinden ve onun tarihinden uydurdukları çirkin suret, Batılıların putperestlere -yani Müslümanlara- karşı olan tutumlarındaki tesiri içeren bir dayanaktı. Ancak bu çarpık düşünce hala devam etmektedir. Oryantalizm [şarkiyat ile ilgili ilimler], misyonerlik nüfuzundan kurtulmuş olmasına ve şarkiyat ilimlerinin çehresini kötüleştiren bir cahili din taassubunu bahane etmelerine mahal kalmasına rağmen, müsteşriklerin İslâm’a hücumları adeta bir kalıtım haline gelmiş içgüdü durumundadır. Özellikle bu saldırı haçlı savaşlarının yaratmış olduğu etkilerin üzerine oturtulmuş ve o düşünceye dayandırılmış olduğundan onlarda fitrî bir ihtiyaç haline gelmiştir.”

Bu kalıtsal haline gelmiş bulunan düşmanlık, Müslümanlara karşı batılıların nefislerinde kin ve buğz ateşini halen alevlendirmektedir. Onlar İslâm’ı, İslâm beldelerinde bile Müslümanlar ve diğer insanlar arasında “insanlığın yüzkarası” olarak tasvir ediyor veya insanlığın ilerlemesini ortadan kaldıracak olan bir engel duvarı olarak gösteriyorlar. Onlar bu tutumlarıyla İslâm’dan hakiki korkularını gizliyorlar. Çünkü İslâm, nefislerde kök salınca sömürgeci kâfirin İslâm dünyası üzerindeki egemenliğini yok edecek ve dünyaya İslâm Daveti’ni taşıyacak olan İslâm Devleti’nin tekrar kurulacağını bildikleri için ondan korkuyorlar. Ki o İnşâAllah tekrar kurulacaktır. Ve onun tekrar kurulması hem insanlığın hem de Batının bizzat yararına olacaktır.

O zaman misyonerlerin ve diğerlerinin faaliyetleri kendi kursaklarında kalıp üzüntü içerisinde her şeylerini toplayıp ortadan yok olup gideceklerdir, Allah *Subhanehû ve Teâlâ*’nın şu sözünde belirttiği gibi:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ **“Şüphesiz ki kâfirler, (insanları) Allah yolundan alıkoymak için mallarını harcarlar. Daha da harcayacaklar! (Ama) sonunda bu, onlar için pişmanlık ve yürek acısı olacak sonra da mağlup olacaklar.”** (el-Enfal 36)

İşte bu, İslâm ve Müslümanlara karşı olan her hareketi teyid eden kalıtsal düşmanlık halen devam etmektedir. Bir Batılının; Mecusilik, Hindu ve Komünizm konularında araştırma yaparken araştırmasında buğz ve taassuptan uzak olduğunu görürsün. Fakat onun İslâm'ı araştırmaya yöneldiği zaman kendisini kin, buğz, nefret ve taassup bulutlarının sardığını görürsün.

Müslümanlar kötü bir yenilgiye uğramış, sömürgeci kâfirin egemenliği altına girmiş bulunuyor olmalarına rağmen sömürgeciliğin desteğindeki Batı kilise adamları İslâm'a karşı her türlü komployu icra etmeye devam ediyorlar. İslâm ve Müslümanlara karşı iftiralardan, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'a* ve Ashabına dil uzatmaktan, İslâm ve Müslümanların tarihine pençeleriyle saldırmaktan bir türlü geri kalmamışlardır. Bunların hepsi, Müslümanlardan tarihi intikamlarını almak, sömürgecilik hareketini gerçekleştirebilmek içindir.

Misyoner Saldırıların Etkileri

Bu saldırılar, İslâm âlemini kültürel bakımdan istila ettikten sonra, bu sefer de siyasî bakımdan fethetmek maksadıyla Batı sömürgeciliğin egemenliğini temin etmek için gerekli yolu hazırlayan öncü birliklerden ibaret idi. Müslümanların İstanbul ve Balkanları fethedip İslâm'ın fikrî liderliğini yüklenerek İslâm'ı Avrupa'ya götürmesinden sonra İslâm belde-leri Batı için hedef oldu. Batı da kendi fikrini oralara götürerek, hayatla ilgili mefhum ve hadaratını oralarda sahneye koymaya başladı. Bu hususu çeşitli yol ve araçlarla yapmaya çalıştı. Meselâ; "ilim", "insanlık" ve "dinî propaganda" gibi adlar altında bunları yaydı. Batı kendi hadaratını ve mefhumlarını taşımakla yetinmeyerek İslâm hadaratını, hayat hakkındaki İslâm'ın mefhumlarını da kötülemeye koyuldu. Böylece İslâm'a karşı saldırılara yöneldi. Bu birçok okumuş insanı ve siyaset adamlarını, hatta İslâmî kültür almış insanları ve halkı etkiledi.

Okumuş kültürlü kesime gelince; sömürgeciler işgalden önce kendi özel misyonerlik propagandasını yürüten okullarında, işgalden sonra da bütün okullarda kendi felsefesine, hadaratına ve hayat hakkındaki özel mefhumlarına dayalı kültür ve eğitim programlarını bizzat kendileri hazırlayarak ortaya koydular.

Sonra Batı şahsiyeti, bizim kendisi ile kültürleneceğimiz kültürün kendisinden çıktığı esas kılındı. Batı tarihi, kalkınması ve sosyal yapısı, akıllarımızı çelen asıl kaynak kabul edildi. Bununla da yetinilmedi. Bilakis Batının felsefe ve hadaratı olan genel ideolojiden ayrı kalmamak üzere Batı kültür eğitim programlarının tafsilatlarına hiç bir cüzü dışında kalmayacak şekilde dâhil edildi. Öyle ki, bu esaslar her yeri etkisi altına aldığı gibi, İslâm dini ve İslâm tarihi derslerine

bile girdi. Zira artık İslâm dini ve İslâm tarihi Batının Akidesi esasına dayandırıldığı gibi, Batı mefhumlarına göre hazırlandı. Bundan dolayı artık İslâm dini, İslâmî okullarda batının din hakkındaki mefhumlarına göre ahlâkî ve ruhî bir madde olarak okutulmaya başlandı. Bu ise İslâm'ın hayatla ilgili mefhumunun gerçeğinden ve o hayattan büsbütün uzak idi. Nitekim Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın hayatı, Nübüvveti ve onun Risaletinden insanımızı koparmak için öğretilir oldu. Napolyon veya Bismark'ın hayatı nasıl okutuluyor ise Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın hayatı Nübüvvet ve Risaletinden uzak olarak okutulmaya başlandı. Bundan dolayı onun hayatı okutulurken Müslümanların akıllarında herhangi bir fikir ve anlayış meydana getirmediği gibi nefislerinde herhangi bir duygu da tahrik etmez oldu. Din programının kapsamına giren ibadet ve ahlâkla ilgili dersler bile, okullarda menfaat bakış açısından okutulur, böylece İslâm dininin eğitimi bile, Batı mefhumlarına uygun biçimde verilir olmuştur. Yanlış anlayış ve kötü maksadın icadı olan birçok eksiklikler İslâm tarihi dersinde öğretilir ve İslâm tarihi öyle gösterilir oldu.

“İlmî araştırma” ve “tarihi saygınlık” ismi altında simsiyah bir tablo ortaya konulmaktadır. Durum daha da kötüleşir ve Müslümanların zihni bulandırılır oldu. Bunun neticesinde kültürlü ve tarih bilen birçok Müslüman, yazdıkları tarih kitaplarını Batı üslubu ve misyonerlik metodu içerisinde yazar oldular.

Böylece bütün programlar, Batı felsefesi esasına ve Batı metodlarına uygun bir şekilde ortaya konur. Bununla birçok tahsilli insan, Batı kültürünün çömezi ve öğrencisi olurlar. Bu çömezler, Batı hadaratı ve kültürüne övgüler dizip, ona ilânı aşk ederler. Batı hadaratının mefhumuna uygun bir hayat yaşamaya çalışırlar. Hatta onlardan birçoğu Batı kültürü

ile çelişen İslâmî kültür ve mefhumları bile kerih görüp inkâr ederler. Böylece Batının hayat anlayışının hâkim olduğu Batı kültürü ile yoğrulmuş olurlar. Bunlar, bu Batı kültürüne ihlâslı bir şekilde bağlanıp, yabancıları kusursuz kabul etmeye ve onların hadaratını yaymaya çalışırlar. Bunların çoğu, bu kültür ve hadaratının kalıbı ve potasında eridiler. Batılı bir kimsenin İslâm ve İslâmî kültüre beslediği insafsız düşmanlık gibi bunlar da İslâm ve kültürüne insafsız düşmanlık beslediler. Batılının İslâm'a karşı yaptığı haksız, çirkin düşmanlığı gibi bunlar da İslâm ve kültürüne düşmanlık ettiler. Batılıların kendilerine telkin ettikleri şekilde onlar da, Müslümanların geri kalış sebebinin İslâm ve İslâm kültürü olduğuna inanmaya başladılar. İşte böylece misyoner saldırılar, Müslümanlardan kültürlü bir taifenin kendilerine katılması ve kendi saflarında İslâm ve İslâmî kültüre karşı savaşmasıyla kesin olarak tam bir başarı elde etmiş oldular.

Durum sadece Batıda ve yabancı okullarda eğitim görmüş kültürlülerden İslâmî kültürü taşıyan kişilere de sığardı. Batı sömürgeciliğinin İslâm dinine ve Müslümanlara olan saldırıları, onları korkuttu. Bundan dolayı bu saldırıları reddetme hususunda doğru yanlış ellerine geçen her türlü vasıtayı kullanarak onlara karşı koymaya koyuldular. Yabancılar bizzat İslâm'ın övünülecek hususlarını kötüledikleri gibi, İslâm'a yalanlar isnat edip bu şekilde de İslâm'a saldırdılar. Ancak o kültürlü Müslümanlar, İslâm'a yapılan ithamları reddetmeye ve cevaplar vermeye çalıştılar. Daha sonra İslâmî nassları Batı mefhumlarıyla bağdaşacak şekilde te'vil etmeye yeltendiler. Böylece İslâm'a yapılan hücumlara karşı koymaları da, İslâm'ı müdafaadan fazla misyoner savaşına yardımcı oldu. Bundan daha kötüsü İslâm hadaratına ters düşen Batı hadaratının zamanla kabullendikleri mefhumlar haline gelmesi oldu. Ayrıca bu mefhumları yalan ve iftira ile

İslâm'a nispet ettiler. Onlardan birçoğuna Batının kendi hadaratını İslâm ve Müslümanlardan aldığı vehmi galip geldi. Onlar Batı hadaratı ile İslâm hadaratı arasındaki kesin çelişkiye rağmen, İslâm hükümlerini Batı hadaratına uyacak şekilde te'vil etmeye başladılar. Bundan dolayı Batı hadaratını tam olarak kabul ettiler ve akide ve hadaratlarının Batı hadaratı ile bağdaştığını ilân ederek buna rıza gösterdiler. Bu, onların İslâm hadaratından vazgeçip Batı hadaratını kabul ettiklerini gösteriyordu. Zaten sömürgeciliğin ya da Batının seferber ettiği misyoner ve sömürgeci saldırılarında ulaşmak istediği hedef de budur. Yabancı kültürle kültürlenmiş kişilerin ve kötü anlayış içinde İslâm kültürü ile kültürlenmiş kişilerin varlığı ile artık Batının hayat anlayışı hakkındaki mefhumları, Müslümanlarca da kabul edildi, Müslümanların beldelerinde de materyalist Batı hadaratı egemen oldu. Toplumda hayat Batı hadaratına, Batının mefhumlarına boyun eğer oldu. Müslüman halk, yönetimde demokrasi nizamı ile İktisatta kapitalizm nizamının küfür nizamları olduğunu anlamaz oldu. Yine Müslüman halk, Allah *Azze ve Celle'nin*;

“**Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse (yönetmezse) işte onlar kâfirlerin ta kendileridir.**” (el-Maide 44) sözünün cahili olmadıkları halde aralarında Allah *Azze ve Celle'nin* indirmediği hükümlerle yönetildiğinde etkilenmez oldular. Bütün bunların sebebi **dini devletten ayırma esasına** dayanan Batı hadaratının onların toplumlarına hâkim olmasıdır. Bir de onların çevre ve atmosferlerine hükmeden şeyin materyalist Batı mefhumları olmasıdır.

Bu atmosfer içinde yaşayanlar; kendilerini dünya işlerinin istek ve şehvetlerine uygun olarak sadece Allah *Azze ve Celle'ye* inanıp namazlarını kılmakla dinî vecibelerini yerine

getirmiş olarak hissetmeye başladılar. Çünkü onlar, “*Kayser’in hakkını Kayser’e, Allah’ın hakkını Allah’a verin*” diyen Batı mefhumlarının tesirinde kalmışlardır. Onlar Kayser’i ve Kayser’e ait olanların hepsini Allah *Azze ve Celle*’ye veren, namazı, alış-verişi, icara, havale, yönetim, ilim öğrenmek gibi bütün işleri Allah *Azze ve Celle*’nin emri ve nehiyelerine göre olmasını isteyen İslâmî mefhumların etkisinde kalmamışlardır. Evet, onlar, bu mefhumlardan etkilenmemişlerdir. Allah *Subhanehû ve Teâlâ*’nın şu sözlerini okumalarına rağmen;

“**Onların arasında Allah’ın indirdiğiyle hükmet.**” (el-Maide 48)

“**Belli bir zamana kadar borçlandığınız zaman onu yazınız.**” (el-Bakara 282)

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا “**Kendisine doğru yol gösterildikten sonra Rasule muhalefet edip, mü’minlerin yolundan başka yola tabi olan kimseyi yöneldiğine döndürür ve onu Cehennem’e koyarız. O ne kötü bir yerdir.**” (el-Nisa 115)

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ “**Bütün mü’minler sefere çıkacak değiller, dinde fıkıh sahibi olmak, kendileri geri döndükleri zaman, belki çekinirler diye kabilelerini uyarmak için her fırkadan bir taife sefere çıkmalı değil mi.**” (et-Tevbe 122)

Evet, onlar Kur’an ayetlerini okusalar da, onlardaki bu mefhumlardan etkilenmezler. Çünkü onları ancak Kur’an’dan ayetler olarak okurlar. Hâlbuki Müslüman, Kur’an ayetlerini hayat mücadelesinde kendisiyle amel etmek için okurken onlar Batı mefhumlarının kendilerine

hâkim olduğu bir ortam içerisinde okuyorlar. Bu ayetlerin ruhaniyetinden etkilenseler bile, zihinleri ile bu ayetlerin mefhum ve delaletleri arasında bir engel koyuyorlar. Çünkü Batı hadaratı onlara hükmetmektedir. Çünkü Batının kavramları onlara ve onların hayatına egemendir. Bu izahat halkın çoğunluğu ve İslâm kültürü ile ve Batı kültürüyle kültürlenenler bakımından idi.

Meseleyi siyaset adamlarına göre ele aldığımız zaman felâket daha büyük, belâ daha genel olarak karşımıza çıkıyor. Zira sömürgeciliğin onları bir araya getirip, Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaları için teşvik ettiği, kendilerine çeşitli mevki ve makamı vaad ederek kandırdığı gündem beri -hâlbuki şeytan onları kuruntular ve boş vaadlerle kandırır- o siyasîler, bu yabancı kervanın içerisinde yerlerini alıp onlarla beraber hareket etmişlerdir. Yabancıların programlarına göre icrayı faaliyette bulunmuşlardır. Osmanlı Devleti zamanında yabancılarla bir olup, kendi devletleri aleyhine çalışmışlardır ki, bu İslâm'ın kesinlikle caiz görmediği bir husustur. Fakat onlar bu cinayeti işlediler. Bu yaptıklarını da her yıl bir bayram şeklinde kutlayıp anımsarlar.

Onlar böyle bir zamanda devleti ıslah etmek için hâkim zümreye karşı harp vereceğine, devletin düşmanı olan kâfirlerin safına geçip devletin tamamına karşı savaştılar. Ta ki kendi ülke ve beldelerini sömürgeci kâfirin istilasıyla acı neticeler ortaya çıkıncaya kadar. Daha sonra da bu siyasîler [yöneticiler] sömürgeci kâfire karşı savaşmak için halk ile birleşip, ondan yardım isteyecekleri yerde, halka karşı kâfir sömürgecilerden yardım istemeye başladılar. Onların sömürgeci kâfirden etkilenmeleri öyle bir hadde vardı ki, onlara İslâmî şahsiyetlerini kaybettirdi. Onların siyasî ve felsefî görüşleri de zehirlendi. Hayata ve cihada bakışları fesada uğradı. Bunun neticesinde İslâmî ortam büsbütün bozuldu-

ğu gibi, hayatın değişik sahaları hakkında fikrî kargaşa meydana geldi. Cihad yerine anlaşmayı uygun gördüler. Ülkede yığın yığın ordulardan daha fazla sömürgeciliğe yararlı olan “al ve iste” prensibine inanarak, gözlerini sömürgeci kâfirlerin yapacağı yardıma diktiler ve ona dayandılar. Sömürgeci kâfirden istenecek her yardımın büyük bir günah olduğunu, aynı zamanda siyasî bir intihar olduğunu anlamadılar. Dar bir bölge için çalışmaya razı oldular. O dar bölgeyi siyasî çalışmalarının sahası kıldılar. Bölge beldeleri ne kadar geniş olursa olsun bölgeciliğin imkânsızlıklardan dolayı, bu bölgeciliğin siyasî çalışmayı sahih hayatın gerektirdiği, siyasî ve siyasî olmayan yükleri kaldırmak bakımından verimsiz kilaçını anlayamadılar.

Bütün bunlarla yetinmediler. Bilakis onlar ferdî uyanışlarının merkezini ferdî maslahatları olarak, umumi uyanışlarının merkezini de yabancı devletler olarak kabul ettiler. Bundan dolayı -ideolojileri olan- tabiî uyanış merkezini kaybettiler. Tabiî uyanış merkezini kaybetmeleriyle ne kadar ihlâslı olurlarsa olsunlar, çaba sarf ederlerse etsinler çalışmalarının başarıya ulaşması imkânını da kaybetmiş oldular. Bunun için bütün siyasî hareketler kısır kaldıkları gibi ümmet içerisindeki her uyanış; sessiz, umutsuz ve teslim olmakla sona eren bıçak altında can veren bir hayvanın çelişkili, sıkıntılı çabalarına benzer oldu. Çünkü siyasî hareketlerin liderleri tabiî uyanışlarının merkezini kaybetmiş bulunuyorlardı. Ümmet de doğal olarak kendisi için tabiî olan bu merkezi kaybetmiş oluyordu. İşte böylece siyasî düşünceler hatalı görüşlerle ve yabancı ideolojilerle zehirlenmiş oldu. Çünkü İslâm ülkelerinde milliyetçilik ve sosyalizm, vatancılık ve komünizm isimleri altında bir takım hareketler başladığı gibi ruhî din ve ahlâk adıyla, irşat ve öğretim isimleri ile bazı hareketler de cereyan etmeye başlamıştır. Bu hareket-

lerde toplumun kötü durumunu daha da kötüleştirdiği gibi toplumun altında kaldığı ağır sorunların düğümlerine eklenmiş bir düğüm oldular. Bu hareketlerin neticesi; boşa çırpınış ve kendi mihveri etrafında dönüp dolaşmak oldu. Çünkü bu hareketler misyoner savaşının etkisinde kalarak Batı hadaratının mefhumlarına uygun şekilde seyrettiler. Ümmet onların ipiyle Batının hayat hakkındaki mefhumlarını kabule yöneltildi. Bir faydası olmayan ve hayır getirmeyen hususlarda ümmetin alevlenmiş duygularını söndürdüler. Sömürgecilik, ümmetin hayatî noktalarına yerleşip orada kalma imkânını elde etti. Böylece misyoner savaşının başarısı kesinlik kazanmış oldu.

İslâm Dünyasına Siyasi Saldırı

Endülüs'e saldırının hakiki sebebi, haçlı savaşlarının cereyanı ile Batılıların nefislerinde kökleşen intikam duygularıdır. Batılılar; haçlı savaşlarında başarısız olmalarından, İslâm dünyasından en kötü şekilde kovulmalarından sonra onların nefislerinde bu hezimetten dolayı yanan bir intikam ateşi alevlendi. Ve kalpleri Müslümanlara karşı kin, buğz ve nefretle doldu. Doğuya böyle seferleri bir daha başlatamadı. Bunların güçleri ne kadar kuvvetli olursa olsun, Müslümanların gücü ona karşı koyabiliyor ve girişimlerini yok edebiliyordu. Batılılar bu durumda kinlerini Endülüs'te kusabiliyorlardı. Çünkü orada Müslümanlardan intikam almak kendilerine kolay idi. Onun için hücum hamlesini oraya yönelttiler. Vahşî hayvanların yapmadıkları şeyi yaptılar. Engizisyon mahkemelerinde ve idam sehpalılarında insanları yok ettiler, insanları ateşe verdiler. Bu vahşi iş, Batı için bir yüz karasıdır. Müslümanların Endülüs'e yardıma koşmadıklarını görünce intikamlarında daha fazla ileriye gittiler. Hâlbuki Müslümanlar o zamanlarda kuvvetli idiler, o beldelere yardım etme imkânları vardı ve harbî konumları buna müsait idi. Fakat tembellik gösterip, o beldeleri o kâfirlerin ağızlarında kolayca çiğnenecek birer lokmalar olarak bıraktılar.

Bu nedenle Batılılar intikam için başka bir adım atmaya tamah ettiler. Müslümanların gücü -ve özellikle Osmanlı Devleti- olmasaydı İslâm beldelerine Batılıların saldırıları ardı ardına gelirdi. Fakat Müslümanların kuvvetleri ve Osmanlıların Avrupa'ya saldırmaları ve orayı fethetmeleri Batılıları korkuttuğu gibi Müslümanlara saldırmalarını engelleyerek erteledi. Çünkü Batılılar, tekrar yeni bir haçlı savaşında yenilgiye uğramak istemediler. Bunun için Miladi 18. Asrın yarısına kadar İslâm beldelerine Batılı saldırıları

durdu. O zaman İslâm dünyasında durgunluk ve hareketsizlik hâkim olmaya başladı. Devlet yoluyla İslâm Daveti yüklenilmekten vazgeçildi. Böylece nefislerde İslâm harareti düştü. Bunun neticesi Müslümanların heybeti düşmanlarının nefislerinden zail oldu. İşte o zaman kültürel ve misyonerlik saldırılar, İslâm dünyasında faaliyete geçti. Bununla beraber, İslâm beldelerini parçalamak ve birer parça şekliyle yutmak ve onu yok etmek için siyasî saldırılar başladı. İşte bu, Batı için bilfiil gerçekleşti ve Batılılar müthiş şekilde başarı gösterdiler.

1762-1796 yıllarında Katerina döneminde Rusya, Osmanlılarla savaşıp onlara galip geldi ve bazı topraklarını da elde etti. Onlardan Azof [Azak] şehri ve Kırım yarımadasını aldı. Karadeniz'in kuzey kıyılarına tamamen hâkim oldu. Kırım yarımadasında kendileri bir üs olarak Sivastopol şehrini tesis ettiler. Bir de Karadeniz'de Odessa'yı ticarî bir liman olarak kurdular. Böylece Rusya Osmanlı Devleti'nin dış siyasetinde önemli bir yer almaya başladı. Romanya emirliklerinde söz sahibi oldu. Osmanlı Devleti'nde yaşayan Hıristiyanları korumayı kendisine bir görev bildi. Daha sonra 1884 yıllarında Türkistan'ı ele geçirdiler, ondan sonra da bütün Kafkasya'yı işgal ettiler.

Bu durum sadece Rusya ile kalmadı. Diğer Batı devletlerini de kapsadı. 1798 yılında Temmuz ayının başlangıcında Napolyon, Mısır'a saldırıp orayı işgal etti. 1799 senesinin Şubat ayında Şam memleketlerinin güney kısmına saldırıya geçip Gazze, Ramle ve Yafa'yı işgal etti. Akka kalelerinin üzerinde durdu. Fakat orada hücumları başarılı olmadı. Mısır'a döndü, sonra Fransa'ya gitti. 1801'de Napolyon'un hamlesi yenilip dağıtıldı. Napolyon'un bu hamlesi muvaffakiyet göstermediyse de Osmanlı Devleti'nin varlığını olumsuz şekilde etkileyip büyük bir sarsıntı meydana getirdi. Di-

ğer Batı devletlerin İslâm dünyasına saldırıları arka arkaya gelmeye başladı. İslâm Topraklarını parça parça almaya başladılar.

Nitekim Fransızlar 1830'da Cezayir'i işgal ettiler. Tunus'u işgal etmek için yöneltiler ve 1881'de işgali gerçekleştirdiler. Ondan sonra 1912'de Fas'ı işgal ettiler.

İtalyanlar da 1911'de Trablusgarp'ı işgal ettiler. Böylece Batılılar, Kuzey Afrika'yı işgal edip İslâm hâkimiyeti altından çıkartarak küfür hâkimiyetine boyun eğdirdiler ve kendi sömürmelerini başlattılar.

Batılılar bununla yetinmediler, istilalarına devam ettiler. Nitekim 1839'da İngilizler Aden'i işgal ettiler. İdarelerini Lahce ve Güney Yemen sınırlarından başlayarak Arap Yarımadasının doğusuna kadar 9 Emirliğe uzattılar. Ve himayetleri altına aldılar. İngilizler, çok uzun müddetten önce Hindistan'a hâkim olup orayı Müslümanların sultasından alarak sömürmeye başlamışlardı. Güçlerini özel şekilde orada yerleştirdiler. Hâlbuki Müslümanlar Hindistan'da söz sahibi idiler. İngilizler gelip orayı ellerinden söküp sömürdüler. Oradaki Müslümanların durumu ve gücünü genel olarak zaafa uğratmaya başladılar. 1882'de İngilizler Mısır'a hâkim oldular. 1896'de de Sudan'a hâkim oldular.

Öte taraftan Hollanda Doğu Hindistan adalarını işgal ediyordu. Afganistan, İngilizlerin ve Rusların baskısı altında muhasara edildi. İran da bunların baskısı altında muhasara edildi.

Böylece Batılılar İslâm âlemi üzerinde istila hareketlerini gittikçe artırdılar. Hatta İslâm âleminin tümünün Batının yayılan ateşi ve boyunduruğu altına nihai olarak düşeceği hissedildi. Haçlı seferleri tekrar başlayıp zafer ardından zaferi elde ederek yayıldığı hissedildi. İslâm dünyası Batının

yayıllığını durdurmak veya onun kâbusunun ağırlığını hafifletmek için bazı girişimlerde bulundu. Birçok yerde Batılılara karşı koyma hareketi meydana geldi. Cezayir’de devrim alevlendi. Çin’de Müslümanlar ayağa kalktılar. Sudan’da Mehdi hareketi ortaya çıktı. Libya’da Sanusi devrimi alevlendi. Bunların hepsi İslâm dünyası durgun ve zayıf olmasına rağmen içinde mevcut olan potansiyel canlı gücüne bir delildir. Fakat bütün bu girişimler tamamen suya düştü ve İslâm dünyasını kurtaramadı.

Batılılar saldırılarında bu kadarla yetinmediler. Siyasî ve kültür saldırılarını da devam ettirdiler. İslâm dünyasının parçalarını yutmakla da yetinmediler. Müslümanları temsil eden İslâm Devleti vasfını taşıyan Osmanlı Devleti’ni yok etmek için çalışmaya başladılar. İçinde bir sürü milliyetçi hareketler ortaya çıkarttılar Zira yabancı devletler, 1804 senesinden beri devrime ve başkaldırmaya kalkan Balkan halklarını teşvik etmeye başladılar. Onlara destek ve silah vermeye başladı. Bunların devrim hareketleri 1878’de bağımsız olarak ayrılmaları ile sonuçlandı.

Bu yabancı devletler Yunanlıları 1821’den beri devrime teşvik ettiler. Devrimleri yabancıların müdahalesi ile 1830’da Osmanlı Devleti’nden bağımsız olarak ayrılması ile sonuçlandı. Sair Balkan memleketleri de arka arkaya başkaldırıp İslâm Devleti vasfı taşıyan Osmanlı Devleti’nin gölgesi Balkanlardan, Girit ve Kıbrıs adalarından ve birçok Akdeniz adalarından yok oluncaya kadar başkaldırılarını devam ettirdiler. Batılılar, Balkanlarda ve Akdeniz adalarında bulunan Müslümanlara karşı çeşitli vahşî üsluplar kullandılar. Birçok Müslümanı diyarlarından zorla çıkarttılar. Bu nedenle birçok Müslüman kâfirlerin vahşî üsluplarından dinle riyle kaçmaya zorlandılar. Arap memleketlerine sığındılar. Çünkü o memleketler, İslâm memleketleri vasfı taşıyıp İslâm

Devleti'nden birer parça idiler. Çerkez, Boşnak, Çeçen ve bunlara benzer Müslümanlar, küfür hâkimiyetine boyun eğmeyi kabul etmeyen ve dinleriyle İslâm diyarına ve İslâm yönetimine kaçan Müslüman kahramanların çocuklarıdır.

Mesele bu kadarla bitmedi. Batılılar gizli vesileleri ile İslâm Devleti'nde Türkler ve Araplar arasında Müslümanlar nezdinde bölücü ve ayrılıkçı hareketleri teşvik ettiler. Jön Türkler Partisi, İttihat ve Terakki Partisi, Arap İstiklal Partisi, Ahit [Vefd] Partisi ve buna benzer Türk ve Arap siyasî partilerin kuruluşlarına yardım ettiler. Bu sebeple içerde devletin varlığında ızdırıp ve sarsıntılar meydana geldi. Böylece devletin varlığı bu iç olaylarla beraber dış saldırılar altında sallanmaya başladı.

Birinci Cihan Savaşı başlar başlamaz, küfrü temsil eden Batılılar; diğer İslâm beldelerine hâkim olup, İslâm Devleti'ni yok ederek onu ortadan tamamen kaldırmak için İslâm dünyasına saldırıyı başlatmak maksadıyla fırsatı uygun gördü. Osmanlı Devleti kendi hezimetleriyle müttefiklerin zaferleriyle sonuçlanan Birinci Cihan Savaşına girdi. Batılılar, İslâm dünyasına ait bütün beldeleri aralarında birer ganimetler olarak paylaştılar. "Türkiye" adını alan Türk beldeleri dışında başka bir belde onların elleri dışında kalmadı. Fakat orası da Cihan savaşından sonra 1918 senesinden 1921'e kadar onların tahakkümü altında kaldı. "Türkiye" 1921'de küfür devletlerine İslâm Devleti'ni yok etmek için teminat verdikten sonra istiklalini alabildi.

İslâm Devletini Yok Etmek

Birinci Dünya Savaşı, müttefik devletlerin kesin zafer elde etmelerinden sonra savaşa katılan ülkeler arasında ateşkes ilân edilerek sona erdi. Osmanlı Devleti, birçok küçük parçalara bölünüp tahrip edildi. Müttefik devletler bütün Arap beldelerini işgal ettiler. Mısır, Suriye, Filistin, Doğu Ürdün, Irak'ı işgal edip bunları devletten ayırdılar. Osmanlıların ellerinde Türkiye adındaki beldelerinden başka bir yer kalmadı. Müttefikler oraya da girdiler. İngiliz harp gemileri Boğazlara hâkim oldu. İngiliz askerleri başkentin bir kısmını, Çanakkale'nin bütün kalelerini ve Türkiye'nin bütün stratejik ve önemli mevkiilerini işgal etti.

Fransız askerleri ise, İstanbul'un bir kısmını işgal edip Senegalli askerlerle doldurdu. İtalyan orduları Pera ve demiryollarını işgal ettiler. Müttefiklerin subayları polis ve jandarmaların işlerini denetlemeye başladı. Limanı da kontrolleri altına aldılar. Kaleleri silahlardan arındırdılar. Türk ordusunun bir kısmını terhis etmeye başladılar. İttihat ve Terakki Cemiyeti çözülmüş dağıldı. Cemal Paşa ve Enver Paşa memleketin dışına kaçtılar. Bu cemiyetin diğer azaları gizlendiler. İşgalci düşmanların emirlerin yerine getirmek için Tevfik Paşa'nın başkanlığında zayıf bir hükümet kuruldu.

Bu esnada halife Vahdeddin idi. O, bir emri vâkii karşısında kaldığını ve durumun hikmetli üslupla kurtarmanın gerekli olduğunu görüyordu. Onun için parlamentoyu feshedip, hükümet başkanlığını en samimi arkadaşı olan Ferid'e verdi. Ferid Paşa, halifenin müttefiklere karşı mülayim tutumunu ve mukavemette sebep olmayacak bakışını destekledi. Çünkü mukavemetin memleketin helâkine sebep olacağını görüyordu. Çünkü harp sona erdi. Vahdeddin, bu planı uyguladı.

Hal durgun şekilde Türkiye’de 1919 senesinin ortasına kadar devam etti. O günlerde durumlarda değişiklik oldu. Müttefiklerin tutumları zayıfladı. Çünkü İtalya’da, Fransa’da ve İngiltere’de dahili cephelerini parçalayacak ciddî dahili sorunlar, halk arasında da sıkıntılar, rahatsızlıklar başladı. Müttefikler arasında ihtilaf ortaya çıktı. Hatta bu, İstanbul’da müttefiklerin temsilcileri arasında açık şekilde görüldü. Zira onların arasında ihtilaf çıktı ve ganimetler üzerine rekabet halindeydiler. Askerî mevkiiler ve iktisadî imtiyazlardan her devlet aslan payı almayı istiyordu. Böylece Türkiye kendi durumunu kurtarmak için son oku atmayı deneme imkânına sahip oldu. Çünkü müttefiklerin zaafı ve anlaşmazlıkları şu dereceye ulaştı: Onlardan her devlet Türklerle diğer devlete karşı tahrik edip yardım ediyordu. O zaman daha sulh konferansı henüz yapılmamıştı. Sulh şartları da ortaya atılmamıştı. Böylece ufukta ümit görüntüleri görülmeye başlandı. İngilizler, M. Kemal’i kendi siyasetlerini uygulamak, Hilâfet Devleti’ni yok etmek üzere kendilerine ajan yapmışlardı. Halk arasında ciddî mukavemet harekâtı düzenleme imkânına sahip olduklarına inanılmaya başlandı. Düşmanın kontrolü altında kalan silah depolarını çalıp memleketin diğer yerlerine gizli örgütlere göndermek amacı ile İstanbul’da ondan fazla gizli cemiyet oluştu.

Bazı resmî adamlar bu işe yardımcı oluyordu. Nitekim Harp Bakanlığının Vekili İsmet Paşa, Harp Erkânı başkanı Fevzi Paşa, İçişleri Bakanı Fethi Paşa, Deniz Bakanı Rauf Bey. Bunların hepsi o cemiyetlere ve o işlere yardımcı oluyordu. Bunun için düşmana gizlice mukavemet yapmak amacıyla birçok cemiyet kuruldu. İttihat ve Terakki Cemiyeti canlandı. Nizamî orduların bir kısmı bu hareketlere katıldı. Ondan sonra hepsi Mustafa Kemal’in komutanlığı altında tek bir hareket altında toplandılar. Müttefiklere mukavemet

etmek, onları memleketten kovmak niyetiyle birlikte, kendilerine karşı çıkarsa halifenin ordusuna da mukavemet etmek amacıyla harekete geçtiler. Mustafa Kemal, bu hususta büyük başarı elde etti. Ondan sonra İstanbul'daki merkezî hükümetin ve Halifenin düşmanların egemenliği altında kaldığını ve Anadolu'da millî bir hükümetin kurulmasının gerekli olduğunu gördü. İşte M. Kemal yapacağı devrime vatançılık elbisesi giydirerek, neticesi Hilâfet'in yok edilmesi olacak olan harekete girişti. Bu aynı zamanda Türkiye'yi diğer Osmanlı Devleti parçalarından ayırmak içindi. M. Kemal'in hareketinden açıkça anlaşılın onu bu işe hazırlayanların ve bu devrim için onu kullananların İngilizler olduğudur.

Bu nedenle Sivas'ta millî bir kongre yaptı. Burada Türkiye'nin istikbalini kurmayı sağlayacak vesile ve üsluplar tartışıldı. Kongre bir takım kararlar aldı, yürütücü komisyon seçti ve bu komisyonun başkanlığına Mustafa Kemal'i getirdi. Bu kongre halifeye hükümet başkanı Ferid Paşa'yı azletmekle ilgili bir talepte bulunarak uyarı gönderdi. Ayrıca da yeni bir hür parlamento seçimi yapmakla ilgili talebini ekledi. Halife bu baskı altında mecbur kalıp bu kongrenin taleplerine boyun eğerek hükümet başkanı Ferid Paşa'yı azledip yerine Ali Rıza'yı tayin etti. Yeni seçimlerin yapılmasını emretti. Kongrenin adamları memleketi kurtarmak isteyen bir kitle olduklarını göstererek seçime katıldılar. Ve böylece yeni parlamentoda ezici çoğunluğu kazandılar.

Bu başarının akabinde kongre ve adamları Ankara'ya geçtiler. Bundan sonra Ankara, çalışmanın merkezi oldu. Bu kongrenin milletvekilleri Ankara'da bir toplantı yapıp parlamentonun İstanbul'da toplanmasını ve kongrenin azalarının birer resmî milletvekili olduktan sonra kongrenin feshedilmesini önerdiler. Fakat Mustafa Kemal, bu iki fikre de

karşı çıkıp şöyle dedi: *“Bu kongre, parlamentonun adalete ne kadar bağlı olduğunu ve siyasetinin ne olduğu anlaşılincaya kadar devam etmeli. Başkente geçmek ise delice bir ahmaklıktan başka bir şey değildir. Çünkü bunu yaparsanız, yabancı düşmanın tahakkümü altında kalırsınız. İngilizler beldelere hâkimiyetlerini devam ettiriyorlar. Hükümet sizin işlerinize karışacak. Sizi de tutuklayabilir. Bu nedenle parlamentonun müstakil ve hür kalabilmesi için burada Ankara’da toplanması uygun olur.”*

Mustafa Kemal bu kendi görüşü üzerinde ısrarla kaldı, fakat milletvekillerini parlamentonun Ankara’da toplanmasına ikna edemedi. Milletvekilleri başkente gidip, halifeye bağlılıklarını ve itaatlerini gösterdiler. Ondan sonra işlerine devam ettiler. Bu hadise 1920 senesinin Ocak ayında idi.

Halife iradesini milletvekillerine kabul ettirmeye çalıştı. Fakat milletvekilleri reddettiler ve memleketin halklarına sınıksız sarıldıklarını ortaya koydular. Üzerlerinde baskı artınca Sivas kongresinde ortaya çıkarttıkları millî misaklarını kamuoyuna bildirdiler. Bu misak barışı kabul edebilmek şartlarını ihtiva eden belgeydi. Bu şartlardan en önemlisi Türkiye’nin belli sınırlar içerisinde müstakil ve hür olmasıydı. Müttefikler ve özellikle İngilizler buna sevindiler. Çünkü bu kararı çıkartmak için çalışıyorlardı. Bir de bu kararı memleketin ahalisinden çıkmasını sağlamak için çalışıyorlardı. Dikkati çeken nokta; İslâm Devleti vasfı ile Osmanlı Devleti’nin hükmü altında bulunan bütün beldeler Birinci Cihan Savaşından sonra birer millî misak çıkartmalarındır. Bütün bu millî misaklar bir bent içeriyordu ki o da şu idi: Müttefiklerin istedikleri parçanın ayrı müstakil bir ülke olmasıdır. Irak’ta Irak istiklalini içeren millî misak çıkartıldı. Suriye’de Suriye istiklalini içeren millî misak çıkarttılar. Filistin’de Filistin’in istiklalini içeren millî misak çıkarttılar.

Mısır'da Mısır'ın istiklalini içeren millî misak çıkarıldı v.İbni Bunun için müttefiklerin ve özellikle İngilizlerin Türk millî misakının çıkması ile sevinmeleri tabîî idi. Çünkü bu, onların istediklerine uygun olarak geldi. Zaten planları Osmanlı Devleti'nin birer devletçiklere bölmekti ki, Osmanlı Devleti bir daha bir tek kuvvetli devlete dönüşmesin ve Müslümanların devleti yok olsun.

Müttefikler her yerde böyle millî misak çıkartmakla başarılı olmasaydılar mesele başka hal alırdı. Çünkü Osmanlı Devleti bütün vilâyetleri ile tek bir devlet idi. Bütün vilâyetlerini kendisinden bir cüz sayıyordu. O bir federal sistem üzerinde değil de vahdaniyet merkezî sistem üzerinde yürüyordu. Bir Hicaz ile bir Türkiye arasında, bir Kudüs sancağı ile bir İskenderun sancağı arasında fark yoktu. Zira hepsi de tek bir devletin birer parçalarıydı.

Türkiye'nin hezimetini, Almanya hezimetinden farksızdı. Çünkü ikisi savaşta müttefik iki devlet idiler. Sulh şartları birisine uygulanacaksa diğerine de uygulanacaktı. Alman halkı kendi memleketlerinin bir karışı dahi kaybetmedi. Aralarındaki bağlar kopmadı. Osmanlı Devleti'nde de böyle olmalıydı. Halklarının arasında bağların kopması doğru değildi. [İngiltere ve Fransa] İtilaf Devletleri bunu biliyorlardı. Ve bunu hesaba katarak endişe ediyorlardı. Fakat Osmanlılar, devletlerinin parçalanmasını kendileri istediler. Araplar da Türkler de bunu istediler. O halde İtilaf Devletleri bunu yerine getirmek için ne kadar çaba gösterip teşvik etseler azdı. Özellikle devletin merkezi olan Türkiye'nin talebine süratle icabet ettiler. Çünkü devlette otoritenin çoğunluğunu temsil ediyordu.

İşte bundan dolayı İtilaf Devletleri Türk millî misakını kendileri için nihai zafer saydılar. Bunun akabinde Türklere mukavemet hürriyeti verdiler. Her yerden çekilmeye başla-

dılar. İngiliz ve Fransız kuvvetleri, memleketin içinden çekildiler. Bu durumda Türklerin azimleri şiddetlendi. Memlekette düşmana karşı oluşan mukavemet hareketi Halifeye karşı bir devrim hareketine dönüştü. Ondan sonra Halife bu harekete karşı bir ordu hazırlayıp kuvvetli bir hamle başlattı. Netice olarak o mukavemet hareketini yok etti. Ondan sonra devrim merkezi olan Ankara dışında halkın hepsi Halife ile beraber oldular. Ankara da düşmek üzereydi. Ona bağlı köyler arka arkaya Hilafet sancağı altına girip Halifenin ordusuna katılmaya başladı. Mustafa Kemal ve onunla birlikte olanlar Ankara'da pek sıkıntılı bir duruma girdiler. Fakat Mustafa Kemal mukavemet üzerinde ısrarlı kaldı. Vatancılarda heyecanı ve cesareti yeniden tahrir etti. Bunların azimleri tekrar şiddetlendi. Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde İngilizlerin başkenti işgal ettiklerine, vatancıları tutukladıklarına, parlamentoyu zorla kapattıklarına, Halife ve hükümetin onlara yardım ettiklerine dair haberler yayıldı. Bu haberler akabinde durum değişti. Halk, yüzünü Halifeden çevirdi. Kamuoyu Ankara'daki vatancılara yöneldi. Kadınlar, erkekler Ankara'dan umut bekleyerek var güçleri ile Türkiye'yi savunmaya koşular. Halifenin ordusundan da birçoğu da umutlarının bağlandığı Mustafa Kemal'in ordusuna katıldılar. Böylece M. Kemal'in cephesi güçlendi. Memleketin birçok yerinde güç, onun eline geçti. Bir bildiri yayınlanarak millî meclisi seçmeye davet etti. Bu meclisin merkezi Ankara olacaktı. Seçim oldu, yeni milletvekilleri seçildi. Kendilerine "Büyük Millet Meclisi" ismini vererek meşru hükümet ilân ettiler. Sonra M. Kemal'i bu meclisin başkanı seçtiler. Ankara, millî hükümetin başkenti oldu. Bütün Türkler buna katıldı. M. Kemal Halifenin geri kalan ordusunu dağıttı. Böylece iç harp sona erdi. Sonra Yunanlılara karşı harp açtı. Onlarla şiddetli savaşlar oldu. İlk bakışta zafer onların oldu. Sonra

durum değişti. Ancak daha sonraları 1921 senesinin Ağustos ayına gelindiğinde büyük bir güçle onların üzerine ani bir saldırı yaptı. O zaman Yunanlılar İzmir'i ve Türkiye'nin bazı kıyılarını işgal ediyorlardı, harp onun zaferi ile bitti. Daha sonra 21 Eylül'ün başlarında 1921'de İsmet İnönü'yü Herington'la geniş bir anlaşma yapmak için gönderdi. İtilaf Devletleri Yunanlıların Teris'ten kovulmasına razı oldular ve kendileri de İstanbul ve Türk topraklarından çıkacaklarına söz verdiler. Mustafa Kemal'in nutuklarının incelenmesinden açığa çıkıyor ki; İtilaf Devletlerinin bu tutumu M. Kemal'in İslâmî yönetimi [Hilafeti] ortadan kaldırması karşılığında idi.

Onun için bu durum zaferlerden sonra Millet Meclisinde Türkiye'nin durumu hakkındaki tartışma esnasında yaptığı şu konuşmadan anlaşılıyor:

“İslâm devletlerinden oluşan bir birliğe inanmıyorum. Hatta Osmanlı halklarından oluşan bir birliğe de inanmıyorum. Bizden olan herkes istediği fikre inanabilir. Fakat hükümetin bir tek hedef ve belirlenmiş bir takım gerçeklere dayalı ve çizilmiş değişmeyen bir siyasete bağlanması gerekir. Onun hedefi, vatanın hayatını ve belli coğrafi sınırlar içerisinde istiklâlini korumaktır. Duygular ve evham bizim siyasetimizi etkilememeli. Rüyalar ve hayalî şeyler yok olsun. Çünkü bunlar geçmişte bize ok pahalıya mal oldu.”

Böylece Türkiye'nin bir İslâm ümmeti olarak değil, bir Türk halkı olarak istiklâlini istediğini ilân etti. Bazı milletvekilleri ve siyasîler yeni kurulacak hükümet hakkında görüşlerini sordular. Çünkü o zamanki gibi iki hükümetin var olması makul bir şey değildi. O zaman Ankara'da karargâhı olan sulta sahibi geçici bir hükümet ile halife ve bakanların başkentte başında buldukları sembolde resmî bir hükümet vardı. Siyasetçiler bu hususla ilgili kendi görüşünü be-

yan etmesini ısrarla istediler. Fakat onları cevaplamadı. Bu konudaki niyetini gizledi. Kamuoyunu, Halife Vahdeddin aleyhine kışkırtmaya başladı. Onun İngiliz ve Yunanlılara yardım etmekle suçlayarak halkı onun aleyhine kışkırttı. Bu heyecanlı ve halifeden nefret etme havası altında halife ve hükümeti hakkındaki planını açıklamak için millet meclisini topladı. M. Kemal, Vahdeddin'i azletmek ve saltanatı ilga etmek hususunda milletvekillerini ikna edebileceğini biliyordu. Fakat halifeye saldırmaya cüret edemiyordu. Çünkü böyle bir davranış bütün halkın İslâmî duygularına dokunurdu. Bunun için Hilâfet'i ilga etmedi ve ona dokunmadı. Ancak Hilâfet ile saltanatı birbirinden ayırmayı önerdi. Böylece saltanat ilga edilir ve Vahdeddin azledilirdi. Bu öneriyi duyar duymaz milletvekillerinin hepsinin yüzleri asık bir vaziyet aldı. Ve kendilerinden kabul etmeleri istenilen bu önerinin tehlikesini idrak ettiler. Ve bu konu hakkında görüşme ve tartışma istediler. Fakat M. Kemal bu münakaşadan çekindi ve bu husus hakkında oylamayı istedi. Özel, şahsî arkadaşlarından kendisini 80 milletvekili destekledi. Fakat meclis bunu reddetti ve öneriyi incelemek üzere yasa işleri komisyonuna havale etti. Ertesi gün komisyon toplanınca, komisyonun toplandığı yere M. Kemal gelip işlerini kontrol etmeye başladı. Komisyon o öneriyi bir kaç saat tartıştı.

Nitekim bu komisyonun azaları hep âlim ve avukatlardan oluşuyordu. Öneriyi Şerî nasslarla karşılaştırıyorlardı. Şerîata muhalif olduğunu görüyorlardı. Çünkü İslâm'da biri dini sulta ve diğeri zaman sultası diye bir şey yoktu. Saltanat [otorite sahibi olmak] ve Hilâfet aynı şeydir. Birinin adı din diğeri devlet diye bir şey yoktur. Daha doğrusu burada sadece İslâm nizamı var ve devlet bu nizamdan bir parçadır, nizamı uygulayan ise devlettir.

Bunun için yasa koyma komisyonu bu ayırmayı açıklayan bir nass bulamadı. Daha doğrusu böyle incelemeyi açıklayan bir nass dahi bulamadı. Çünkü bu hususla ilgili İslâm nassları gayet açık ve sarıhtır. Bunun için komisyon bu öneriyi reddetme kararı aldı.

Fakat M. Kemal, Hilâfet Devleti'ni ortadan kaldırmak maksadıyla yerine getirmesi için İngilizlerin kendisine verdikleri rolün gereği saltanatı [otoriteyi] Hilâfet'ten ayırmakla dini devletten ayırmak istiyordu. Zira İtilaf Devletleri, İslâm Devleti'nin bakiyesini kendi ahalisinin eliyle ortadan kaldırmak istiyorlardı.

Bunun için M. Kemal o komisyonun münakaşalarını ve yöneldikleri görüşleri görünce sınırlarına hâkimiyetini kaybedip, birden yerinden atlayıp kürsüye çıktı. Komisyonun münakaşalarını keserek öfkeyle şöyle bağırmaya başladı: *“Beyler! Osmanlı Padişahları hâkimiyeti halktan zorla gasbettiler. Bu nedenle halk bunu zorla geri almayı kararlaştırdı. Saltanat Hilâfet'ten ayrılmalı ve ilga edilmeli. Siz onaylarsanız da onaylamazsanız da bu olacaktır. Ancak bu hususta bazılarınızın kellesi düşecek.”*

M. Kemal, bir diktatör diliyle konuşuyordu. Komisyonun toplantısı dağıldı. Sonra acele olarak bu öneriyi tartışmak üzere Millet Meclisi toplantıya çağrıldı. Meclis bu meseleyi tartışırken M. Kemal gelip görüşün bu öneriyi reddetmeye yönelik olduğunu anlayınca arkadaşlarını etrafına toplayıp bu öneri hakkında onaylamanın parmak kaldırmakla olmasını istedi. Milletvekilleri buna itiraz edip şöyle dediler: *“Oylama gerekiyorsa herkesin ismi ile çağrılarak gerçekleştirsin.”* Mustafa Kemal bunu reddedip tehdit üslubuyla şöyle bağırdı: *“Meclisin bu öneriyi oy birliği ile kabul edeceğinden eminim. Oyları parmak kaldırmak usulü ile almak kâfidir.”*

Öneriyi bu şekilde oylamaya sundu, ancak az parmaklar

yükseldi. Buna rağmen netice Meclisin öneriyi oy birliği ile kabul ettiği şeklinde ilân edildi. Milletvekilleri dehşete düştüler, bazıları yerlerinden sıçrayıp; *“Bu doğru değil, biz onaylamadık.”* diye bağırıldılar. M. Kemal’in taraftarları onları susturmak için bağırmaya başladılar ve küfürler, sövmelerle birbirlerine karşılık verdiler. Fakat başkan Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin saltanatı ilga etmek hakkında oy birliği ile karar aldığını bir netice olarak ilân etti. Ondan sonra oturma son verdi. M. Kemal, salonu taraftarlarının çemberi içinde terk etti.

Halife Vahdeddin bu kararı öğrenince memleketten kaçarak ayrıldı. Halifenin kaçtığı ilân edilince onun yeğeni Abdülmecid herhangi bir sulta sahibi olmadan Müslümanların halifesi olarak ilan edildi. Böylece halife sultasız oldu. Ve İslâm beldelerinde meşru bir yönetici kalmadı. Zira saltanat [sulta/otorite] Hilâfet’ten ayrılınca yöneten kim olacaktı.

Mustafa Kemal saltanatı Hilâfet’ten ayırmak için çok ısrarlı idi. Türkiye’de yönetim şeklinin nasıl olacağını belirtmeden bu husus üzerinde çok ısrar etti, var gücüyle ona yöneldi. Bunun için saltanat ilga edildikten sonra yeni hükümetin şekli hakkında tartışmak gerekli olacaktı. M. Kemal mi bakanlıkları oluşturacaktı? O zaman o, anayasal bir hükümete başkan olurdu. Halife ise sulta sahibi olarak kalırdı ve saltanatın ilgası ile ilgili karar etkisiz hale gelirdi. Bu nedenle M. Kemal hükümeti oluşturmayı kabul etmedi. Ve yapacağı işi gizledi. Ondan sonra edindiği kuvvet ve sulta yoluyla halka tahakküm etmeye başladı. Bu esnada bir parti kurdu ve onu Halk Partisi olarak adlandırdı. Bundan maksadı kamuoyunu kendi tarafına çekmekti. Çünkü biliyordu ki, mecliste o kararın alınmasına rağmen ezici çoğunluk saltanatı Hilâfet’ten ayırma kararı bildirildikten sonra kendisine karşı oldu. Onun için kararlaştırdığı hükümet şeklinin ilânı mese-

lesini düşünmeye başladı. Ki o mesele Türkiye'nin Cumhuriyet olduğunu ve kendisini bu cumhuriyetin başkanı olarak ilân etmekte. Bu nedenle meclisi sıkıntılı bunalımlara sokmaya başladı. Bunun neticesinde hükümet istifa etti. Hükümet Millet Meclisi'ne istifasını sundu. Fakat meclis hükümeti oluşturacak kimse bulamadı. Sıkıntılı bir bunalımdan sonra M. Kemal hükümeti oluştursun diye bir öneri sunuldu. Meclis geçirdiği bunalım ve zor şartlardan dolayı bu öneriyi kabul etti ve M. Kemal'den hükümeti oluşturup bunalımı çözmelerini istedi. O ise, önce isteksizlik gösterdi, daha sonra meclisin talebini kabul etti. Kürsüye çıkıp milletvekillerine şöyle seslendi:

“Sıkıntılı bir anda durumu kurtarmak için beni çağırдыңız. Fakat bu sıkıntılı bunalım sizden çıktı, bu bunalımın çıkış sebebi geçici bir husus değildir. Bilakis hükümetimizin düzeninin temelindeki esaslı bir hatadan kaynaklanıyor. Zira Millet Meclisi aynı vakitte hem yasama otoritesi görevini hem de yürütme otoritesi görevini yürütüyor. Sizden her milletvekili, hükümetin alacağı karara katılmak istiyor. Yine hükümetin idaresinin her hususuna hatta her bir bakanın her kararına parmağını sokmak istiyor. Beyler! Hiç bir bakan bu şartlarda bu makamı kabul etmez ve mesuliyeti yüklenmeye kalkışmaz. Şunu idrak etmelisiniz ki, bu esaslar üzerine kurulu olacak hükümetin var olması imkânsızdır. Var olursa bir hükümet olmaz, kargaşa olur. Biz bu durumu değerlendirmeliyiz. Bunun için Türkiye'nin seçim yoluyla başkanı olacak bir cumhuriyet olmasını istiyorum. Ve öyle karar alıyorum.”

M. Kemal sözünü bitirdikten sonra Türkiye'nin cumhuriyet olmasını kararlaştıran bir tasarı hazırladı. Ve bu tasarıda M. Kemal'in Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk başkanı seçilmesini içerdi. Böylece M. Kemal, kendisini memleketin tek yasal yöneticisi olarak ilân edecekti.

Ne var ki, işler M. Kemal'in istediği gibi yürümedi. Çünkü Türk halkı Müslümandır. M. Kemal'in yaptığı ise İslâm'a aykırıdır. Bunun için memlekette M. Kemal'in İslâm'ı yok edeceğine dair bir fikir yayıldı. M. Kemal'in davranışları da bu fikri destekledi. Çünkü özel hayatında İslâm'a tamamen aykırı hareket ediyordu. Müslümanların kabul ettikleri bütün kutsal değerlere aykırı hareket ediyordu. Halkın çoğu Ankara'nın yeni yöneticilerinin lânetli kâfir olduklarını emin bir şekilde anladı. Halk, halife AbdulMecid etrafına sarılmaya başladı. Kendisine sultayı geri vererek o mürtetleri yok etmesi için onu yönetici yapmak girişiminde bulundular. M. Kemal bu tehlikeyi müşahhas şekilde fark etti. Halkın çoğunun kendisinden nefret ettiğini, kendisini küfürle, inkârcılıkla ve zındıklıkla itham ettiklerini gördü. Bu hususu düşündü. Halifeye ve Hilâfet'e karşı propaganda yapmaya koyuldu. Millet Meclisi'ni tahrik edip cumhuriyete herhangi bir muhalefetin çıkmasını yok etmekle ilgili bir kanun çıkarttı. Yine Padişaha herhangi bir meyl göstermek bir ihanettir ve bunu yapan ölümle cezalandırılır diye bir kanun çıkarttı. Ondan sonra her oturuşunda ve özellikle millet meclisi'nin oturumlarında Hilâfet'in zararlarından söz etmeye başladı. Hilâfet'i ilga etmek için atmosferi hazırlamaya da başladı. Bazı milletvekilleri Hilâfet'in Türkiye için diplomatik açıdan faydalarından söz etmeye başladılar. M. Kemal onlara karşı koydu ve Millet Meclisi'ne şöyle seslendi: *"Türk köylüleri beşyüz yıl boyunca Hilâfet, İslâm ve din adamları için savaşıp ölmedi mi? Türkiye'nin kendi maslahatına bakması Hindistanlıları ve Arapları ihmal etmesi ve Müslümanların liderliğinden kendisini çekmesi zamanı artık geldi..."*

Böylece M. Kemal, Hilâfet'e karşı propagandayı sürdürerek devam etti. Hilâfet'in Türklere zararlarını, halifenin biza-tihi var olmasının zararlarını göstermekle bu işi yürüttü. Ha-

life ve taraftarlarının hain suretinde, İngilizlerin ajan ve kuklaları suretinde göstermeye başladı. Bununla da yetinmeyip Hilâfet'i destekleyenlere karşı bir korkutma hamlesi başlattı. Bir milletvekili Hilâfet'e bağlılığı ve dini muhafaza etmenin vücubunu açıklayınca, konuştuğu gece M. Kemal ona suikast hazırlaması için bir kişiyi sorumlu kıldı. O milletvekilli Millet Meclisi'nden evine dönerken M. Kemal'in bir taraftarı tarafından suikasta uğrayıp öldürüldü. Başka bir milletvekili İslâmî bir konuşma yapınca, M. Kemal onu yanına çağırıp böyle bir şeyle bir daha ağzını açarsan seni kesirim diye tehdit etti.

Böylece M. Kemal memleketin bütün taraflarında korku saçtı. Sonra İstanbul valisine halifenin mertebesini en asgariye indirmek ve onun cuma namazını eda ederken halifenin lehine yapılan gösterilerin kaldırılmasına dair emir gönderdi. Halifenin taraftarlarına halifeden vazgeçmeleri için bir uyarı gönderdi. M. Kemal'in ılımlı bazı taraftarları bunu görünce İslâm hamiyeti kendilerinde harekete geçti. Hilâfet'in ilgasından da korktular. M. Kemal'den kendisini Müslümanların halifesi olarak nasbetmesini istediler. Fakat o bunu reddetti. Sonra iki heyet -birisini Mısır'dan diğeri Hindistan'dan- yanına gelip kendisini Müslümanların halifesi olarak nasbetmesini istediler. Çok rica ettiler, fakat o bunu kesin şekilde reddetti.

Hilâfet'in ilgasının ilânı için son ve kesin darbeyi vurmak hazırlığını yaptı. Halk, ordu ve meclisi yabancılara ve düşmanlara ve iddia ettiği gibi onların müttefiki olan halifeye karşı tahrik etti, kalplerini bunlara karşı buğz ve kinle doldurdu. Yabancılara karşı buğz ve kını tahrik etmek bir hileydi. Maksat, o yolla halifeyi yabancılara müttefiki olmakla itham edip ona karşı buğzu tahrik etmektir. Bir de halifeye karşı kıskırtıcı söylentilerle havayı zehirlemektir. Bu hava

memlekette hâkim olunca 3 Mart 1924'de Millet Meclisi'ne Hilâfet'i ilga etmek, halifeyi kovmak ve dini devletten ayırmakla ilgili bir tasarı sundu. Bu tasarıyı kanunlaştırmak için çalışırken milletvekillerine şöyle seslendi:

“Tahdit edilen cumhuriyeti korumak ve onu ilmî sağlam esaslara dayandırmak, ne pahasına olursa olsun yapılmalıdır. O halde halife ve Osman oğullarının izleri yok olmalı. Eski dinî mahkemeler ve kanunları çağdaş mahkemeler ve kanunlarla değiştirilmeli. Din adamlarının okulları yerine dini olmayan devlet okulları olmalı.”

Ondan sonra M. Kemal, dine ve din adamları olarak nitelendirildiği kişilere saldırdı. Diktatörlük sultasıyla bu kanun tasarısını millet meclisine onaylattı. Ondan sonra İstanbul valisine Halife AbdulMecid'in ertesi gün doğmadan önce Türkiye'den ayrılmasına dair bir emir gönderdi. Valiye bu emir gelince kendisi polis ve askerden müteşekkil bir birlik olarak gece ortasında halifenin sarayına gidip zorla onu bir arabaya bindirerek Türkiye hududundan dışarı kovdular. Halifenin içinde bir kısım elbisesinin bulunduğu tek bir çanta ile bir miktar paradan başka bir şey götürmesine dahi müsaade etmediler.

İşte M. Kemal, İslâm Devleti'ni ve İslâm Nizamını yıkıp yerine kapitalist devleti ve kapitalist nizamını böyle kurdu. Bu şekilde İslâm Devleti'ni yok etti. Kâfirlerin haçlı seferlerinden beri hayal kurdukları rüyaları onlar için gerçekleşti. Bu rüya ise İslâm Devleti'ne son vermektir.

İslâm Devleti'nin Kurulması Karşısında Duran Engeller

Birinci Cihan Savaşı sona erdi. Müttefikler İslâm Devleti'nin bütün beldelerini işgal ettiler. Onların nihai hedefi bu devleti tamamen yok etmek ve bir daha kuruluşunu engellemektir. Nitekim onlar bu devleti nihai şekilde yok ettiler ve İslâm dünyasının herhangi bir kısmında İslâm Devleti'nin tekrar kurulmasını engellemek için çalışmaya başladılar. Bunun için bir kaç plan çizdiler. Ve İslâm Devleti'nin tekrar var olmasını garanti edecek birçok üsluplar kullandılar. Ve hala bunun için çalışıyorlar.

Sömürgeci kâfirler, İslâm memleketlerini işgal eder etmez çizdikleri esaslar üzerine bu memleketlere yönetimlerini yerleştirmeye başladılar. 1918'de Osmanlı Devleti'nin yönetimi altında bulunan beldeleri işgal ettiler. 1922 senesine kadar bu beldelerde askerî yönetimi kurdular. Kendi yönetimlerini, bazı beldelerde "manda yönetimi" adı altında, bazılarında da "özerklik" adı altında yerleştirdiler. 1924 senesi gelir gelmez düşmanlar özellikle [Britanya] İngiltere, İslâm Devleti'nin kuruluşuyla ilgili mevcut olan her şüpheyi yok etmek için çeşitli işler yaptılar. Bu senede M. Kemal, sömürgeci kâfirlerin tesiri ile Osmanlı Devleti'nden Hilâfet'i kaldırıp yerine Demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdu. İslâm Devleti'nin geri dönmesi ile ilgili son ümidi kaldırdı.

O sene Hicaz'dan da Hüseyin ibni Ali çıkartıldı ve Kibirîs'ta hapsedildi. Çünkü o, halife olmayı istiyordu. Aynı sene Kahire'de yapılan Hilâfet Konferansına İngilizler ajanları vasıtası ile müdahale ettiler. O konferansın dağılmasına ve başarısız hale gelmesine çalıştılar. Aynı sene İngilizler, Hindistan'da kurulan Hilâfet Cemiyetini ilga etmek, çalışmasını suya düşürmek ve seyrinin millî ve milliyetçi hale dönüşmesini sağlamak için çalıştılar.

Yine aynı sene sömürgeci kâfirlerin tesiri ile Mısır'da El Ezher'in bazı âlimleri tarafından dini devletten ayırmaya davet eden, İslâm'da yönetim esaslarının bulunmadığını iddia eden İslâm'ı kehanetçi bir din suretinde gösteren, İslâm'da yönetimle ve devletle ilgili bir şeyin geçmediğini anlatan bir takım yazılar ve kitaplar çıkartıldı. O sene ve ertesini senelerde Arap memleketlerinde şu iki konu üzerinde kısır tartışmalar çıktı. "Arap Camiası/Birliği" mi daha iyi ve daha sağlıklıdır, yoksa "İslâm Birliği" mi daha iyi ve sağlıklıdır. Gazeteler ve dergiler bu iki konuyla uzun müddet meşgul oldu. Hâlbuki "İslâm Birliği" ve "Arap Birliği" ikisi de doğru ve sağlıklı bir şey değildir. Ayrıca onların var olmaları İslâm Devleti'nin kuruluşunu engeller. Fakat sömürgeci kâfirler, zihinleri İslâm Devleti'nden uzaklaştırmak için bu tartışmayı ortaya çıkarttılar. Bu şekilde sömürgeciler İslâm beldelerinde Hilâfet ve İslâm Devleti fikrini zihinlerden uzaklaştırabildiler.

Sömürgeciler, işgalden önce Türk gençleri arasında Türk milliyetçiliğini ve Türkiye'nin Türk olmayan halkların yükünü taşıdığını ve bunun için bu halklardan vazgeçme zamanının geldiği fikrini yaymaya başladılar. Türk milliyetçiliği ve Türkiye'nin Türk olmayan memleketlerinden bağımsız olmasını temin etmek için çalışacak siyasî partiler kuruldu. Sömürgeci kâfir, Arab gençleri arasında da Arap milliyetçiliği ile ilgili sözleri, Türkiye'nin sömürgeci bir devlet olduğu ve Arablar için Türk sömürgeciliği boyunduruğundan kurtulmanın zamanının geldiği fikirlerini yaymaya başladılar. Arab birliği ve Arab istiklali uğruna çalışılacak siyasî partiler kurdurdular.

İşgal gerçekleşince, işgalci kâfirler milliyetçiliği yaymaya başladılar. Milliyetçilik İslâm yerine geçer oldu. Bunun neticesi Türkler vatancı ve milliyetçi esasa dayalı bir bağımsızlık

gerçekleştirdiler. Araplar da vatancı ve milliyetçi esasa dayalı bağımsız yönetimi gerçekleştirmeye çalıştılar. Vatancı ve milliyetçi sözler yayılıp havayı doldurdu. Övünme ve kendisini aziz görme kaynağı o kelimeler oldu.

Sömürgeciler bununla yetinmediler. İslâm hakkında ve İslâm'daki yönetim nizamı hakkında hatalı çarpık mefhumlar yaydılar. Hilâfet'i papalık suretinde, kehanetçi dini bir yönetim şeklinde göstermeye çalıştılar. Öyle oldu ki Müslümanlar halife kelimesinden söz etmekten ve Hilâfet'i istemekten utanmaya, kaçınmaya başladılar. Müslümanlar arasında Hilâfet'i istemenin gericilik ve yobazlık olduğuna, bir kültürlü tarafından öyle şey sadır olmasının caiz olmadığına ve düşünür bir insanın öyle şeyi söyleyemeyeceğine dair genel örf oluştu.

Bu vatancı, milliyetçi atmosfer içerisinde İslâm beldeleri birer devletçiklere bölünüp, her memleketin ahali bu bölünmeyi yerleştirmeye başladılar. Osmanlı Devleti bir kaç parçaya bölündü ki onlar da şunlardır: Türkiye, Mısır, Irak, Suriye, Lübnan, Filistin, Doğu Ürdün, Hicaz, Necd ve Yemen. Siyasetle uğraşan kişiler ister sömürgeci kâfirlerin ajanları olsun ister diğerlerinden iyi niyetliler olsun her memlekette bağımsızlığı gerçekleştirmek için konferanslar yapmaya başladılar. Yani sömürgecilerin diğer parçalar dışında kendileri için çizdiği parçanın istiklalini gerçekleştirmek ve ayrı devletini kurmak için böyle konferanslar yapmaya başladılar. Ondan sonra her bir bölge bir devlet adı altında bağımsız bir varlığa dönüştü. İşte bu esas üzerine Türkiye devleti, Irak devleti, Suriye devleti, Mısır devleti ve diğerleri kuruldu. Sonra Filistin'de Yahudiler için daha sonra "devlet" ismi altında müstakil bir varlığa dönüşecek bir millî vatan kurdular. Sömürgeci kâfirler bu varlığı tesis ederken Müslümanların memleketlerine geçmek için bir köprü olsun, Müslüman-

ların İngiltere, Amerika ve Fransa gibi Batı devletleri olan sömürgeci kâfirlerle mücadeleden uzaklaştırıp onunla meşgul olsunlar. Bu varlık, İslâm Devleti'nin tekrar kurulması önünde bir engel olsun. Böylece coğrafi konum ve genel atmosfer Müslümanların kurtuluşunu gerçekleştirmeyi engelleyecek bir vaziyet üzerinde yerleştirildi.

Sömürgeci kâfirler iktisatta kapitalist düzeni, yönetimde demokratik düzeni, idare ve yargıda Batı kanunlarını uyguladılar. Böylece hadaratlarını ve hayat hakkındaki mefhumlarını yerleştirdiler. Hayat hakkında bakış açısını Müslümanların hayatta yürüyecekleri metod yapıp, yaşam tarzı haline getirmek için yerleştirmeye çalıştılar. Bu alanda tam başarı elde ettiler. Nitekim Mısır'ı ayrı bir saltanat [krallık] haline getirip orada parlamenter krallık sistemini kurdular. Lübnan ve Suriye'de birer cumhuriyet sistemini kurdular. Doğu Ürdün'de bir emirlik kurdular. Filistin'de manda yönetimi kurdular. Ondan sonra bunu bir devlet adı altında Yahudiler arasında parlamenter demokratik bir sisteme dönüştürdüler. Filistin'den kalan diğer kısmı Doğu Ürdün'e ilhak edip orada parlamenter krallık kurdular. Hicaz'da ve Yemen'de birer diktatör kraliyet sistemi kurdular. Türkiye'de cumhuriyet, Afganistan'da veraset'e dayalı krallık sistemini kurdular. İran'ın Şahlık sistemine bağlı kalması için teşvik ettiler. Hindistan'da sömürgeciliklerini devam ettirdiler. Ondan sonra onu bölüp iki devlet kurdular.

Böylece sömürgeci kâfirler, kendi nizamlarını İslâm beldelelerinde uygulanır hale getirdiler. Nizamlarını uygulamakla İslâm yönetimini tekrar elde etme fikrini Müslümanların nefislerinde zaafa uğrattılar. Bununla yetinmediler, kurdukları nizamı korumak için her memleketin ahalisini birer bekçiler haline getirdiler. Çünkü her memleketin ahalisi memleketlerinde kurulan devletin kendilerinin olduğunu

sandılar. Devletin istiklalinin diğer memleketlerden ayrı olarak korunmasının gerekli olduğunu düşünmeye başladılar. Böylece Iraklılar Türkiye'de ve Suriyeliler de Mısır'da birer yabancı olarak sayılmaya başlandı. Her memlekette aynı durum geçerli oldu. Her memleketin yöneticileri, kurulan demokratik kapitalist sistemi kâfir sömürgecilerden daha fazla korumaya ve hırs göstermeye başladılar. Sömürgecilerin onlar için kurdukları sistem ve anayasayı koruma vazifesini eda etmede tam birer memur oldular. Bunu değiştirmek için herhangi bir hareketin çıkmasını gayri meşru saydılar. Sömürgecilerin yürürlüğe koyduğu kanunlarla o hareketi cezalandırmaya başladılar.

Kâfir sömürgeciler, Batı kanunlarını daha önce İslâm beldelerinde ajanları vasıtası ile uygulamaya çalışırken daha sonra direk olarak uyguladılar. Şöyle ki: Sömürgeciler M. 19. Asrın ortalarından itibaren Batı kanunlarını İslâm beldelelerine sokmaya çalıştılar. Mısır'da sömürgeciler, Fransız medenî kanununu Şerî hükümlerin yerine koymak için ajanlarını teşvik etmeye başladılar. Bunda başarılı oldular. Böylece Mısır 1883 senesinden itibaren Fransız kanunlarını uygulamaya başladı. Nitekim eski Fransız kanununu tercüme edip orada kanun haline getirdiler ve Şerî hükümler yerine mahkemelerde uygulamaya koydular.

Osmanlı Devleti'nde 1856 senesinden itibaren Batı kanunlarını almak için bir hareket ortaya çıktı. Fakat Mısır'da gördüğü kolaylığı burada göremedi. Çünkü Osmanlı Devleti'nde İslâm Hilâfeti henüz kaldırılmamıştı. Fakat sömürgecilerin ısrarları ve kendilerine ajanlarının icabet etmeleri Ceza, Hukuk ve Ticaret kanunlarını İslâm'a aykırı olmadığına dair fetva ile sokabildiler. Ondan sonra bazı Şerî hükümler uydurmak şekli ile kanun haline getirme fikri ortaya çıktı. Ondan sonra Şerî hükümleri ihtiva eden Mecelle bir kanun

şekli ile yazıldı. Mahkemeler ikiye bölündü. Kanun şekli ile Şerî hükümleri uygulayacak “Şerî Mahkeme” ve âlimlerin fetvası ile İslâm’a aykırı olmayan Batı kanunlarını uygulayan “Nizamî Mahkeme”. Şerî kanunlar Batı kanunlarını taklit edecek bir ifade şekliyle açıklanmıştır. Kanunlarla ilgili husus böyledir.

Anayasa ile ilgili husus ise; devlet için bir anayasa çıkartmak ve bu anayasayı Fransız anayasasından iktibas etmek maksadıyla meydana çıkan hareketle Batıdan kanunları almak için meydana gelen hareket aynı zamanda başladı. 1878’da neredeyse başarılı olacaktı. Fakat Müslümanların mukavemeti ve buna karşı çıkmaları o hareketi başarısız kıldı. Ancak sömürgeci kâfirlerin durmadan çalışmaları, ajanlarının ve kültürleriyle aldananların başarısı o anayasa hareketinin tekrar meydana çıkmasını sağladı. Böylece muvaffak oldular. 1908’de Osmanlı Devleti’nde bu anayasa yürürlüğe konuldu. Devlette bu kanunların ve anayasanın yürürlüğe konulmasıyla Arap Yarımadası ve Afganistan dışında bütün İslâm beldeleri genel şekilde Batı kanunları ile yönetilmeye başlandı.

Sömürgeci kâfirler, bu beldeleri işgal eder etmez Batı kanunlarını doğrudan uygulamaya başladılar. Bu kanunları İslâmî kanunlar olarak değil medenî kanunlar olarak uygulamaya başladılar. Böylece Şerî hükümler terk edildi, İslâm hükmü uzaklaştırılıp küfür hükmü yerleştirildi. Bu hususta kendilerine yardım eden faktör, yönetimin temelini ve hayatla ilgili bütün hususları, öğretimde ve eğitimde çizdikleri siyaset ve müfredatlar esası üzerine oturtmalarıdır. Ve bu durum bu güne kadar tüm İslâm beldelerinde devam etmektedir. Bu müfredatları korumak ve himaye etmek için tahsilciler ordusu oluşturdular ve onları söz sahibi kıldılar. Bunların hepsi sömürgeci kâfirlerin isteğine göre yürümeye baş-

ladı.

Öğretim siyaseti ve programları şu iki esas dayanır:

Birincisi; dini hayattan ayırmaktır. Bundan otomatikman dini devletten ayırma hususu doğar ve bu durum Müslüman çocuklarının İslâm Devleti'nin kurulma fikri ile savaşmalarını gerektirir. Çünkü İslâm Devleti fikri, gördükleri öğretim ve eğitimin esası ve siyaseti ile çelişmektedir.

İkinci esas ise; bilgi ve kültürle yetişen zihinleri doldurmak için sömürgeci kâfirlerin şahsiyetleri baş kaynak olarak gösterildi. Bu durum, sömürgeci kâfirlere saygı göstermeyi gerektirir ve onu yüceltmeye götürür. Aynı anda ona benzemek ve taklit etmeye yöneltir. Sömürgeci ve kâfir olsa bile bu ona yönelişi meydana getirir. Ayrıca Müslümanları horlamayı, ondan uzak kalmayı, ondan nefret etmeyi ve ondan herhangi bir şeyi almamayı icap ettirir. Böyle durum olunca, İslâm Devleti'nin kuruluşu ile savaşmayı gerektirecek ve onu gericilik olarak saydıracak.

Sömürgeciler kontrol ettikleri okulların müfredatları ile veya hükümetlerin kendi yerine kurdurduğu okulların müfredatları ile yetinmedi. Bunların yanında sömürgecilik esası üzerine kurulan misyoner okulları kurdu. Bunun yanı sıra yanlış siyasî bilgiler vermeyi ve yanlış yönlendirmeyi ve hatalı, karışık kültürel yönlendirme işini üslenecek kültür enstitüleri ve fakülteleri kurdurdu. Böylece okulların değişik şekilleri ile ve kültür enstitüleri ile toplumda fikrî havayı karıştırıp ümmeti bununla kültürlendirmeye başladı. Bu kültürle ümmeti İslâm Devleti'ni düşünmekten ve onun için çalışmaktan uzaklaştırmaya çalıştı.

Öte yandan bütün İslâm beldelerinde siyasî programlar, "dini hayattan ayırma" esası üzerine kuruldu. Bunun neticesi, tahsilliler nezdinde dini devletten ve halk nezdinde dini

siyasetten ayırmak genel bir örf oldu. Bunun sonucu kültür-lü ve tahsillilerden bazı topluluklar çıkıp şöyle iddia etmeye başladılar: *“Müslümanların geri kalmasının sebebi dine bağlı olmalarından kaynaklanıyor. Bunun için kalkınmanın tek yolu milliyetçilik ve milliyetçi harekettir.”* Bir de Müslümanların geri kalmasının sebebinin ahlâka bağlanmama olduğunu iddia eden cemaatler ortaya çıktı.

Böylece milliyetçilik ve vatancılık esası üzerine ve bunun için çalışan ismen siyasî partiler kuruldu. Bu partiler, İslâm esası üzerine çalışmayı sömürgecilerin bir hilesi ve geri kalmaya ve çöküşe götürecektir gerici yobaz bir hareket saydılar. Bunun yanı sıra ahlâk, vaaz ve irşat esası üzerine cemiyetler kuruldu. Bu cemiyetler fazileti ve ahlâkı yaymaya çalıştılar. Çalışırken siyasete karışmamayı kendi kendilerine şart koştular.

Bu partiler ve bu cemiyetler, İslâm Devleti kurmak için çalışmayı engelleyen birer pratik manzaralar teşkil ettiler. Çünkü bu cemiyetler, zihinleri saptırdı. Zihinleri İslâm Devleti kurmak için şer’an farz olan siyasî çalışmaktan alıkoyup Müslümanın İslâm ahkâmını tatbik etmesi sonucu bir netice olarak ortaya çıkacak ve İslâm yönetiminin kuruluşunun tabii bir neticesi olacak ahlâkî çalışmaya yönlendirdiler. O partiler ise İslâm’la çelişen sömürgeci zihniyet esası üzerine kurulduğu gibi İslâm Devleti’nin kuruluşunu engellemeye çalışan birer kuruluşlardı.

Siyasî programlar yanında bu programları koruyacak ve bunların uygulamasını temin edecek kanunlar ortaya çıkarıldı. İslâmî siyasî parti ve hareketlerin kurulmasını yasaklayan kanunlar çıkartıldı. Bu kanunlar, Müslümanları etnik zümrelerden bir etnik zümre olarak saydı. Hâlbuki Müslümanlar, o beldelerin ahalisidirler. Çıkartılan kanunlar, kurulacak bir siyasî hareket veya partinin demokratik olması ve

üyelerini sadece bir etnik taifeye münhasır kılmaması şartını içerdi. Bunun manası, İslâm Devleti tekrar kurulmasını diye İslâm beldelerinde İslâmî siyasî hareket ve partilerin kurulmasını yasaklamaktı. Müslümanların hayır cemiyetlerinden başka cemiyetler kurma hakları yoktur. İslâm'a dayalı siyasî çalışma yapmak kendilerine yasaktır. Bazı kanunlar, İslâmî siyasî partiler kurmayı cezalandırılacak bir cürüm saydılar. Böylece o siyasî programlar bu çıkartılan kanunlar yoluyla İslâm Devleti'nin kuruluşunu engelleyecek esas üzerine yerleştirildiler.

Sömürgeciler bununla da yetinmediler. Müslümanları İslâm Devleti'ni düşünmekten uzaklaştırmak için kendilerini meşgul edecek basit ve değersiz işlerle uğraştırmaya başladılar. İslâm ümmetini İslâm Devleti gölgesi altında İslâmî hayatı başlatmak ve İslâm Daveti'ni yüklenmek için çalışmaktan uzaklaştırıp kendisini meşgul edecek İslâm Ülkeleri Konferansı gibi İslâmî konferansları yapmaya teşvik ettiler. Bu konferanslar, duyguları boşaltmak için birer araç oldular. Kararları alır, gazetelerde ve radyolarda yalnız haber olsun diye yazarlar. Hâlbuki bu kararları hiç uygulamazlar. Hatta uygulamak için uğraşmazlar. Ondan sonra sömürgeciler İslâm Devleti'nin var olmasının tehlikesini beyan etmek ve İslâm'da yönetim nizamı bulunmadığını göstermek için yazarları ve konuşmacıları teşvik ettiler. Bu nedenle sömürgecilerin bu davetine hizmet edecek kiralık bazı Müslümanların telif, kitap ve broşürleri çıkartıldı. Bundan maksat, Müslümanları saptırmak, dinlerinden uzaklaştırmak ve İslâmî hayatı yeniden başlatmak için onların yapacakları çalışmalarını engellemektir. Böylece sömürgeciler, İslâm Devleti'ni yok etmelerinden bugüne kadar İslâm Devleti'nin kuruluşunu engellemek için durmadan çeşitli engeller ortaya atıyorlar. Bu devleti ortadan kaldırdıktan sonra bunun kuruluşunu ve

tekrar var olmasını engellemek için var olan bütün çabalarını gösteriyorlar.

İslâm Devleti'nin Yeniden Kurulması Bütün Müslümanlara Fazdır

İslâm Devleti'nin teşkilatı şu sekiz temel unsur üzerine kuruludur:

- 1- Halife
- 2- Tefviz Muavini
- 3- Tenfiz Muavini
- 4- Valiler
- 5- Kadılar
- 6- İdarî Organlar
- 7- Cihad Emiri
- 8- Ümmet Meclisi

Devlet, bu sekiz unsuru tamamlarsa teşkilatını tamamlamış olur. Unsurlardan birisi eksikse teşkilatında eksiklik var demektir. Fakat halife varsa ve diğer unsurlardan herhangi birisi eksikse devlet yine de İslâm Devleti olma özelliğini korur. Çünkü **halife** İslâm Devleti'nde esastır.

İslâm Devleti'nde yönetim kaideleri dörttür. Bunlar:

- 1- Bütün Müslümanlar için tek bir halifenin nasbedilmesi.
- 2- Sultanın/otoritenin ümmete ait olması.
- 3- Hâkimiyetin Şerîat'a ait olması.
- 4- Şerî hükümleri benimseyip kanun haline getirmenin halifeye ait olması.

Bu kaidelerden herhangi birisi eksikse yönetim gayri İslâmî olur. Devletin, İslâm Devleti olabilmesi için bu dört kaidenin tamamlanmış olması şarttır.

İslâm Devleti'nde aslanan halifedir. Onun dışında olanlar

ya yardımcısıdır/naibidir ya da danışmanıdır/ müsteşarıdır. Çünkü İslâm Devleti, İslâm'ı uygulayan halifedir.

Halifelik veya **imamlık** Müslümanlar üzerine genel tasarruf hakkıdır. Fakat halifelik veya imamlık akaiden değil Şerî hükümlerdendir. Çünkü bu konu kulların fiilleriyle ilgili bir daldır.

Halifeyi nasbetmek Müslümanlara farzdır. Müslümanlar için iki geceyi bir halifeye biat etmeden geçirmeleri caiz değildir. Şayet Müslümanlar üç gün halifesiz kalırlarsa, bir halife nasbedesiye kadar hepsi günahkâr olurlar. Müslümanlar tüm gayretlerini bu uğurda sarf etmedikçe bu günahattan kurtulamazlar.

Halifenin nasbedilmesinin farzıyeti Kitap, Sünnet ve İcma sahabe ile sabittir. Kitap'taki delile gelince: Allah Subhanahu Teâla Rasulü'ne; Müslümanlar arasında Allah'ın indirdiği ile hükmetmesini/yönetmesini kesin bir emirle emretmiştir:

“Onların aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet (yönet) ve sana gelen gerçeği bırakıp da onların arzularına uyma.” (el-Maide 48)

وَأَنْ أَحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ أَنْ يَتَّبِعُواكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ “Onların aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet (yönet) ve onların arzularına uyma. Allah'ın sana indirdiği hükümlerin bir kısmından seni saptırmalarına dikkat et.” (el-Maide 49)

Rasul'e hitap, onu tahsis edecek bir delil gelmedikçe ümmetine hitaptır. Burada öyle bir şekil varit olmuş değildir. Bu hitap Müslümanlardan yönetimi ikame etmeyi istemektedir. Halifenin ikamesi yönetim ve otoritenin ikamesi demektir.

Sünnet'e gelince; Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şöyle buyurdu:

من مات ولم يعرف إمام زمانه مات ميتة جاهلية **"Asrının imamını tanımadan ölen kimse cahiliyye ölümü üzere ölmüş olur."**

İbni Hanbel ve Taberani'de şöyle bir hadis geçiyor:

مَنْ مَاتَ وَلَيْسَتْ عَلَيْهِ طَاعَةٌ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً **"Boynunda biat olmaksızın ölen kimse cahiliyye ölümü üzerine ölmüş olur."**³³

Bu hadis Muaviye hadisinden tahrir edilmiştir. Müslim'in sahihinde de İbni Ömer *RadiyAllahu Anh'dan* şu rivayet mevcuttur: *"Rasulullah Aleyhi's-Salatu ve's-Selam şöyle derken işittim:"*

مَنْ خَلَعَ يَدًا مِنْ طَاعَةٍ لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا حُجَّةَ لَهُ وَمَنْ مَاتَ وَلَيْسَ فِي عُنُقِهِ **"Kim Allah'a itaatten el çekerse, Kıyamet Günü Allah ile hüccetsiz karşılaşır. Ve kim boynunda bir biat olmaksızın ölürse cahiliyye ölümü ile ölmüş olur."**³⁴

Hişam ibni Arva Ebu Salih'ten, o da Ebu Hurayra'dan Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın şöyle dediğini rivayet etti:

سليكم بعدي ولاة فيليكم البر بربه ويليكم الفجر بفجوره فاسمعوا لهم وأطيعوا في **"Benden sonra bir takım valiler yönetecek. Sizi takvalı valiler takvalarıyla, facir olanlar da facirlikleriyle yönetecek. Onları Hakka muvafik olan hususlarda dinleyin ve itaat edin. Onlar iyilik yaparlarsa bu size dokunur. Kötülük yaparlarsa size ve kendilerine dokunur."**

Sahabelerin icma'na gelince; sahabeler, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın vefatından sonra en önemli iş olarak halifenin nasbını gördüler. Buhari ve Müslim'in sahihlerinde

³³ Ahmed b. Hanbel, Müs. Mekkiyyin, 15141

³⁴ Müslim, K. İmarat, 3441

Said oğulları Sakifesi hadisesi rivayeti geçmektedir. Keza her halife öldükten sonra onun yerine hemen bir halife nasbediliyordu. Halifenin nasbının farziyeti hakkındaki sahabelerin icmaı tevatür yoluyla nakledilmiştir. Hatta sahabeler buna farzların en önemlisi olarak itibar ettiler. Bu sebeple halifenin nasbının delili katıdır. Hiç bir zaman ümmetin halifesiz kalamayacağı hususundaki sahabelerin icmaı da bize tevatür yoluyla nakledildi. Bundan dolayı bir halife veya imamın nasbedilmesi ümmete farzdır. Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın vefatından Kıyamet Günü'ne kadar tüm ümmet bununla muhataptır.

Sahabenin, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın defnini geciktirip bir halifeyi nasbetmekle uğraşması işin ehemmiyet ve zorunluluğunu açık olarak ortaya koyar. Zira onlar, devletin başı için bir halifeye biat etmeden Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ı defnetmediler. Aynı zamanda Ömer *RadiyAllahu Anh* bıçaklandığının ertesinde öleceği anlaşılınca, sahabenin halifeyi nasbetme hususundaki icmaı tekerrür etti. Müslümanlar Ömer *RadiyAllahu Anh*'dan bir halife tavsiye etmesini istediler, fakat o reddetti. Müslümanlar ısrar edince de altı kişiyi aday gösterip bunlardan birisinin seçilmesini istedi. Ömer *RadiyAllahu Anh* bununla yetinmeyip, bu işin yapılması için nihai bir zaman sınırlandırdı. Bu zaman üç gündür. Bu süreden sonra birisi üzerine ittifak edilmezse muhalif olanın öldürülmesini tavsiye etti. Bu kişilerin şura ehlinden ve büyük sahabelerden olmasına rağmen muhalif olanın öldürülmesi vazifesini bir taife Müslümâna verdi. Bu adaylar Ali [*KerremAllahu Vechehu*], Osman, Abdurrahman ibni Avf, Zubeyr ibni Avvam, Talha ibni Ubeydullah, Sa'd ibni Ebi Vakkas [*RadiyAllahu Anhum*] idiler. Bu adaylardan birinin halife seçilmesi üzerine ittifakı kabul etmeyenin öldürülmesi gereği tek bir halifenin nasbedilmesi zorunluluğuna delâlet eder.

onu kılıçla vurun.”³⁷

İkinci kişiyi öldürme hususu o kişi bu işten ancak öldürülmekle uzaklaştırılabilecek ise yapılır.

Halifenin sıfatları bir kaç kişide gerçekleşirse çoğunluktan biati alan kişi halife adayı olur. Çoğunluğa muhalif olan isyankârdır. Bu durum bir kaç kişinin halife adayı olması durumundadır. Fakat bir kişi halife olarak naib edilirse ve halife olma şartlarına sahipse çoğunluk bir başkasına biat verse de birincisi halifedir. İkincisinin reddi gereklidir.

Halifenin sahip olacağı şartlar şunlardır:

- 1- İslâm
- 2- Erkek
- 3- Buluş
- 4- Akıllı olma
- 5- Adalet
- 6- Kadir olma
- 7- Hür olma

İslâm olma şartının delili: Allah *Subhanehû ve Teâlâ* buyuruyor ki:

“**Allah kâfirler için mü'minler üzerine asla bir yol kılmaz** (sulta kabul etmez).” (el-Nisa 141)

Erkek olma şartının delili: Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* şöyle buyurdu:

“**Yönetim işlerini bir kadına terk eden bir toplum asla iflah olmaz.**”³⁸

Baliğ ve akıllı olmasının şartına gelince:

³⁷ Müslim, K. İmarat, 3442

³⁸ Buhari, K. Magâzi, 4073

زُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنِ النَّائِمِ حَتَّىٰ يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّىٰ يَشِبَّ وَعَنِ
 الْمَغْتُوهِ حَتَّىٰ يُعْقَلَ **“Kâlem (sorumluluk) üç kişiden kaldırılmıştır. Uyuyandan uyanıncaya kadar, çocuktan buluğa erene kadar, deliden akıllanıncaya kadar.”**³⁹ Kendisinden kalem (sorumluluk) kaldırılan şer'an mükellef değildir. Tasarrufa sahip olmayan kimsenin halife ya da başkası olması bu durumu değiştirmez.

Adalet şartına gelince: Adalet, Hilâfet'in in'ikad ve devamının şartlarındandır. Allah Subhanehu Teâla şahitlikte adaleti emretmiştir.

ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ **“Sizden adalet sahibi olanlar şahit olsun.”**
 (el-Maide 95) Halifenin şahitliğinin en üstün olduğu düşünüldüğünde adil olmak onun için evla olandır.

Hür olma şartı: Zira köle kendi nefesine malik olmadığı gibi, tasarruflarından da sorumlu değildir. O halde başkası hakkında tasarruf ve velayet yetkisi olmaması açıktır.

Kadir olmasına gelince: Herhangi bir teklifi yerine getirmekten aciz olana o teklifi sunmak abestir. Bu durum hükümlerin uygulanmaması ve hakların kaybına yol açar. Bunu İslâm caiz kılmaz.

İşte halifenin sabit şartları bunlardır. Bunun dışında fakihlerin zikrettikleri şartlar, halife nasbetmenin şartları değildir. Şecaat, ilim sahibi olmak, Kurayş'ten olmak, Fatima oğullarından olma, v.s. Hilâfet akdinin tamamlanması şartı değildir. Bunların Hilâfet akdi ve biatin sıhhati için birer şart olduğuna dair delil yoktur. Bunun için her Muslim, erkek, baliğ, akıl, adil [fasık olmayan], kadir ve hür kişiye Müslümanların halifesi olarak biat edilebilir ve biate layıktır. Bu şartlardan başka herhangi bir şart yoktur.

³⁹ Tirmizi, K. Hudud, 1343

İslâm Devleti'nin Kurulması Önündeki Zorluklar

İslâm Devleti'nin kurulması kolayca elde edilebilir bir şey değildir. Çünkü İslâm hayatını yeniden başlatmak öyle kolay bir husus değildir. İslâm Devleti'nin yeniden kuruluşu karşısında ortadan kaldırılması gereken çeşitli ve büyük engeller vardır. Aynı zamanda İslâm hayatını yeniden başlatma yolunda aşılması gereken birçok büyük zorluklar mevcuttur. Çünkü sorun herhangi bir devlet kurmak ya da ismi İslâm olan bir devlet kurmak değildir. Bilakis sorun; İslâm'ı İslâm akidesinden fıskıran bir nizam olarak Allah'ın hükmü itibarıyla Şerî hükümler olarak uygulayacak olan İslâm Devleti'nin kurulması sorunudur. Bu devlet, içerde İslâmî hayatı tam şekilde başlatacak, dışarıda ise bütün insanlara İslâm Daveti'ni taşıyacaktır. Bu devlet; İslâm akidesinden ve İslâm hüküm ve fikirlerinden oluşan İslâmî nefsiyet üzerine ve İslâm fikriyle yüklü olup İslâm'ın Akide ve metoduyla İslâm'da fikrî bir oluşum olarak oluşan İslâm zihniyeti üzerine kurulu olması lazımdır. Ta ki İslâm şahsiyeti başta ve her şeyden önce oluşsun. Bundan sonra devlet İslâm akidesinden fıskıran kanun ve nizamlar üzerine kurulur. Ancak bu şekilde bu hayat için nefsin içinden bir dürtü, arzu doğar. Yönetici ve yönetilenler tarafından şevk ve istekle, sıkıntı bulunmaksızın gönüllü olarak o nizam ve kanunların uygulanmasını garanti edecek İslâmî nefsiyet ve zihniyet doğar. Bu devleti kuracak ümmetin İslâmî olması gerekli olduğu gibi, ümmetin işlerini idare edecek Ulu'l Emr'in/yöneticilerin de Müslüman olması gereklidir. Hayatın bütün yönleri ve alanlarında da İslâmî olması gerekir. Bu devlet, İslâm'ı dünyaya bir mesaj olarak yüklenme imkânı veren İslâmî hayatın başlamasını gerçekleştirmeli. Bu yüklenme, gayri Müslimlere Allah'ın dinine taife taife girebil-

mek için İslâm nurunu devletinde görme imkânı vermelidir. Bunun için İslâm hayatını yeniden başlatma yolunda duran veya İslâm Devleti'nin kuruluşu karşısında duran engel ve zorlukların çok olmasına rağmen bilinmesi gerekir ve bunları izale etmek, onlara galip gelebilmek için de çalışmak gerekir. Bu engel ve zorlukların en önemlileri şunlardır:

1- Gayri İslâmî fikirlerin var olması ve İslâm dünyasına hâkim olması. Şöyle ki; İslâm dünyası, düşüş dönemini geçirirken tefekkürü zayıftı. Zihniyeti bu düşüş sebebiyle zayıflamıştı ve bilgisizdi. Bu haldeyken ona gayri İslâmî fikirlerle saldırıldı. Bu fikirler İslâm'la çelişiyordu. Saptırıcı bir esas üzerine kaim olduğu gibi hayat hakkında ve onun öncesi ve sonrası hakkında yanlış bir mefhum üzerine kuruludur. Bu fikirler mukavemetsiz, boş verimli bir toprak buldu. Onun için imkânını bulup ona tahakküm edebildi. Bu sebeple Müslümanların zihniyetleri, özellikle tahsillilerinin zihniyetleri bu fikirlerle doldu. Böylece icat edicilikten uzak taklide alışkın, İslâm Akidesini siyasî olarak kabul etmeye hazır olmayan siyasî zihniyetler oluştu. Aynı anda bu zihniyetler İslâm düşüncesinin hakikatine özellikle siyasî tarafına müdrük olmadı.

Bundan dolayı İslâmî Davetin İslâm'a davet ve İslâmî hayatı yeniden başlatmaya davet halinde olması lazımdır. Gayri Muslimler, kendilerine İslâmî fikirler izah edilerek İslâm'a davet edilirler. Müslümanlar, kendilerine İslâm'ı kavratarak İslâm hayatını yeniden başlatmak için çalışmaya davet edilirler. Bu şunu gerektirir; gayri İslâmî olan diğer fikirlerin ne kadar sahte, neticelerinin ne kadar tehlikeli olduğunu göstermek lazım. Bir de davetin siyasî yolu çizilmeli. Ümmete öyle bir İslâmî kültür verilmelidir ki üzerinde siyasî yön bariz olmalıdır. Bu zorluk ancak böyle aşılabılır.

2- Eğitim ve öğretim programlarının sömürgecilerin

koyduğu esas üzerinde var olması, okul ve üniversitelerde bu programların uygulama metodunun var olmasıdır. Bu okul ve üniversiteler, sömürgeci kâfirin çizdiği plana göre özel bir zihniyetle yürümek üzere yönetim, idare, yargı, eğitim ve öğretim, tıp ve hayatın diğer işlerini yürütecek kişileri mezun ediyor. Ta ki yönetim ve idare yerlerine sömürgeci memurlar yerine Müslümanlardan yetiştirdikleri memurlar geçsinler. Bu memurların işi, sömürgeci kâfirin kanunları, müeyyideleri, kültürleri, siyasetleri, nizamları, hadaratleri ve başka hususlarını korumak, bekçilik yapmak, sömürgecinin savunduğu kadar veya daha şiddetlice bunları savunmaktır.

Bu zorluğa galip gelmenin yolu; bu hususları o yöneticilere, o memurlara ve bütün insanlara keşfedip göstermektir. Ta ki bu işlerde mevcut olan sömürgecilik tarafının korkunçluk ve çirkinliği görünsün. Bunu savunanlar savundukları şeyden vazgeçsinler, İslâm Daveti o Müslümanlara kendi yolunu göstere.

3- Sömürgeci kâfirin koyduğu esas üzerine eğitim ve öğretim müfredatının uygulanmasının devamı. Eğitimi istedikleri metoda göre sürdürmeleri, mezun olan genç ve okuyan gençlerin çoğunun İslâm'a çelişen bir yöne gitmelerine sebep oldu. Burada bahsettiğimiz eğitim ve öğretim programları bilim ve sanayi ile ilgili programlar değildir. Çünkü bilim ve sanayi evrensel bir şeydir. Hiç bir ümmete has değildir. Bütün insanlar için genel bir şeydir. Kastettiğimiz programlar kültür programlarıdır. Bunlar hayat hakkında bakış açısını etkiler. Zaten bu eğitim ve öğretim programları, İslâmî hayatı yeniden başlatma karşısında bir engel oluşturmaya sebep oldu. Bunlar; kültür, tarih, edebiyat, felsefe ve kanunla ilgili bilgi derslerini kapsar. Çünkü tarih, hayatın vakıalarını açıklayan bilgidir. Edebiyat ise, hayatın

duygusunu tasvir eden konudur. Felsefe, hayat hakkında bakış açısını teşkil edecek temel fikirdir. Kanun ise, hayatın müşküllerini pratik şekilde tedavi edip fert ve topluluklar arasındaki ilişkiyi düzenleyecek, idare edecek çözümlerdir. Bunların tümüyle sömürgeci kâfir, Müslüman çocuklarının zihniyetlerini özel bir şekilde oluşturdu. Bu çocukların bazı- larını kendi hayatlarında ve ümmetin hayatında İslâm'ın varlığının zaruriyetini hissetmez hale getirdi. Bu çocukların bir kısmını da; İslâm'ın, hayat sorunlarını çözmek için elve- rişliliğini inkâr ederek ona düşmanlık göstermelerine sevk etti.

Bunun için bu zihniyetleri değiştirmek kaçınılmaz oldu. Bu şöyle olur: Gençler, okul ve üniversiteler dışında yoğun ve yerleşik kültürle kültürleştirilmelidir ki, bu zorluk da aşılabilir.

4- Bazı kültürel konulara evrensel bilim olarak itibar etmek ve genel olarak insanlar nezdinde bunlara hürmet gösterip onları yüceltmektir. Bu kültürel konular; sosyoloji, psikoloji, eğitim bilimidir. İnsanlar, bu kültür konularını birer ilim olarak saydıkları gibi, bunların gösterdiği gerçeklerin de tecrübe ve deneylerden meydana geldiğini zannediyorlar. Bu sebeple bunları yüceltiyor, gösterdiklerini hayat işlerinde hâkim kılıp tartışılmaz hususlar olarak telakki ediyorlar. Bunun için bunlar okul ve üniversitelerde birer ilim olarak öğretilir, hayat sahnesinde uygulanmaya çalışılır ve işleri idare etmede bunlara yardım için başvurulur oldu. Bu sebeple psikiyatristler, sosyologlar ve eğitimcilerin sözleri Kur'an ve Hadis'ten daha fazla delil olarak gösterilir oldu. Bundan dolayı bu konuları öğrenmekten ve bunlara saygı göstermekten, hayat işlerinde bunların hâkim kılınmasından bizde yanlış fikir ve bakış açısı doğdu. Böylece bunlara muhalif olan sözü Müslümanlara kabul ettirmek zor

oldu. Nitekim bu bilgilerin toplamı, dini hayattan ayırmaya ve İslâm Devleti'nin kuruluşuyla savaşmaya götürmektedir.

Gerçek ise; bu bilgi konuları ilim değil költürdür. Çünkü bunlar gözlem ve istinbat yoluyla meydana gelir. Tecrübe ve deneylerle meydana gelmez. Bunları insanlar üzerine uygulamak tecrübe sayılmaz. Ancak bunlar değişik vaziyet ve şartlarda değişik kişiler üzerine tekrarlanmış birer gözlemlerdir. Onun için bunlar birer gözlem ve istinbattırlar [görüş çıkartmadılar]. Bunlar laboratuarda bir şey üzerine yapılmış deneyler gibi deneyler değildir. Bunun için ilim konusuna girmez, költür sahasına girer. Üstelik bunlar içlerinde hata ve doğru bulunabilen birer zannî görüştürler.

Nitekim bunlar yanlış bir esas üzerine kuruludur. Çünkü ferde ve topluma belli bir bakışa göre yürütülürler. Bu nedenle ferdiyetçilik üzerine kaimdirler. Bunun bakışı toplumun fertlerden oluştuğu itibarına göre fertten aileye, aileden topluluğa, topluluktan topluma intikal eder. Bundan dolayı bu bakış, toplumları birbirinden farklı görüp ayrı cinsten oluştuğunu kabul eder. Bir topluma uygun olan hususun başka topluma uygun olmayacağını düşünürler.

Gerçekte ise toplum; insanlar, fikirler, nizamlar ve duygulardan oluşur. Bir yerde insan için elverişli fikir ve tedaviler başka yerdeki insan için de elverişli olur. Çeşitli toplumları ıslah edecek fikir, duygu ve düzenler toplumları bir tek toplum haline getirir.

Onların topluma yanlış bakışı, eğitim bilimindeki ve sosyolojideki teorilerin yanlışlığına sebep oldu. Çünkü bu sözde ilimler, bu yanlış bakış üzerine kuruludur.

Aynı şekilde psikolojiye de mebnidir. Hâlbuki bu sözde ilim, iki yönden hatalıdır.

Birincisi; beyni değişik bölgelere bölüyor ve her bölge

için ayrı ve özel bir kabiliyetin varlığını iddia edip, bazı beyinlerde bir takım kabiliyetlerin bulunduğunu, bazılarında bulunmadığını söylüyor. Hâlbuki gerçekte beyin tektir. Fikirlerin değişikliği, öncül bilgilerin azlığı-çokluğu ve farklı olmasından ileri gelir. Kabiliyetin bir beyinde varlığı diğerinde yokluğu diye bir şey yoktur. Tersine bütün beyinler hissedilen vakıa, duyu organları ve öncül bilgi bulunduktan sonra her konuyu düşünebilme kabiliyetine sahiptir. Ancak beyinler bağlama gücü ve hissetme gücü bakımından birbirinden farklı olabilirler, görme gücünün kuvvetli-zayıf olması bakımından gözlerin farklı oluşu gibi. Onun için, beyine her yerde herhangi bir malumat verilebilir. Ve onda onu hazmetme kabiliyeti vardır. Onun için psikolojideki beyinlerde kabiliyetle ilgili hususun esası yoktur.

İkincisi; psikoloji, içgüdülerin kısmı keşfedilmiş bir kısmı da keşfedilmemiş olarak birçok olduğunu itibar eder. Âlimleri bu mefhum üzerine, içgüdüler hakkında yanlış teoriler koydular. Gerçekte ise, hissedilen ve müşahade edilen husus, insanlarda canlı takat vardır. Bunu insanın gösterdiği tepki ve isteklerden anlarız. Bu takatin iki çeşidi var. Birincisi, doyumu zorunlu şekilde gerekli olan doyurulmaması halinde insanın ölebileceği husus, İkincisi, doyumun gerekli olup doyurulmaması halinde insanın yaşayabileceği fakat sıkıntıya düşebileceği husustur. Birinci şekil; acıkma, susama, haceti giderme gibi uzvî ihtiyaçlardır. İkinci şekil ise; içgüdülerdir ki bunlar; Tedeyyün [dindarlık], Nevi ve Beka içgüdüleridir. Bu içgüdülerin birincisi, insanın acziyet hissetmesiyle; ikincisi, insan nevinin bekasını hissetmesiyle; üçüncüsü ise, insanın zatının bekasını hissetmesiyle ilgilidir. Bunun dışında başka içgüdü bulunmaz. Bu içgüdülerin tezahürleri vardır. Meselâ; korkmak, egemen olmak, mülk edinmek gibi tezahürler Beka içgüdüsünün birer tezahürleridir.

Takdis etmek, ibadet yapmak, Tedeyyün içgüdüsünün tezahürleridir. Baba olmak, kardeş edinme, anne olmak arzuları nevi içgüdüsünün bire tezahürleridirler. Bunun için psikolojinin, beyin hakkındaki düşüncesinin yanlış oluşu gibi içgüdüler hakkındaki düşüncesi de yanlıştır.

Bundan dolayı bu iki esas üzerine mebni olan teorilerin hatalı çıkmasına sebep olur. Bir de sözde eğitim ilminin hataya düşmesine sebep oldu. Çünkü eğitim ilmi (!) psikolojiden etkilenmiştir.

Buna binaen sosyoloji, psikoloji ve eğitim bilimi birer kültür konularıdır. İslâm Akidesine aykırı fikirler içerir. Bütünü itibariyle yanlıştır. Ona saygı göstermek ve onu yüceltmek ve hâkim kılmak İslâm Devleti için çalışma karşısında duracak bir zorluk ve engelin doğmasına sebep oldu. Bunun için bu konular ilim değil birer kültür ve bilgi konuları olduklarını, kesin hakikat olmayıp zannî olduklarını ve yanlış temellere dayalı olduklarını göstermek gerekir. Bunun için bunlar hayata hâkim edilmez. Hayata ancak İslâm hâkim kılınır.

5- İslâm dünyasındaki toplumun İslâm'la çelişen gayri İslâmî bir hayatı yaşaması. Şöyle ki: Devlet teşkilatı, onun ve toplumun üzerine kurulacağı yönetim nizamı, toplumun bütün unsurlarıyla üzerine kurulu olacak hayatın kuralları, Müslümanları yönlendiren nefsi yön ve fikirleri üzerine kurulu olan akli oluşumun tümü, hayat hakkındaki mefhumların esasları üzerine kuruludur ve hepsi İslâm mefhumlarıyla çelişmektedir. Bu esaslar değişmezse ve bu sapık mefhumlar düzeltilmezse toplumda insanların hayatını değiştirmek zor olacağı gibi devletin teşkilatını, toplumun kuralları Müslümanlara tahakküm eden nefsi ve akli yönleri değiştirmek de çok zor olacaktır.

6- Müslümanlar ile İslâm yönetimi arasındaki zaman

mesafesinin uzaklaşmasıdır. Özellikle bu yönetim siyaseti ve maliye siyasetinde tecelli eder. Bu zaman mesafesinin uzak olması, Müslümanların İslâm hayatını tasavvur etmesini zayıflatır. Bir de gayri Muslimlerin İslâm hayatını sahih olarak tasavvur etmelerini engellediği gibi onlara gerçeğin tersini gösterir. Özellikle Müslümanlar, İslâm Devleti'nin son döneminde yöneticiler tarafından İslâm'ın kötü uygulandığını müşahede ettiler. Bir de otuz seneden fazla [bu tarih 1953'e göredir] her hususta İslâm'la çelişen bir nizamın düşmanları tarafından kendileri üzerine hâkim kılındığını gördüler. Bu yönetim altında İslâmî olmayan yönetim siyaseti ve maliye siyasetine göre yönetildiler. Bunun için insanların yaşadıkları kötü vakıadan yükselip yaşamaları gerekli olan hayatı tasavvur etmeleri kaçınılmazdır. Çünkü hayatlarını o tasarladıkları hayata dönüştürmeye ve değiştirmeye doğru bir çalışma yapmalıdırlar. Aynı zamanda bu düşünme ve değişme İslâm hayatına doğru olunca aşamalı değil tam bir şekilde olması gerekir. İslâm nizamını uygulamak yama yaparak ve cüzlerle yetinip, tedricen değil, inkılabî yani bir defada olması gerekir. Ta ki İslâm'ın yüksek ve izzetli günlerindeki hayat vakiasının sureti onların zihinlerine yaklaşsın.

7- İslâm beldelerinde demokrasi esası üzerine kurulu olup halk üzerine kapitalist sistemin tümünü uygulayan, Batı devletlerine siyasî şekilde bağlanan, ülkecilik ve bölgecilik esası üzerine kaim olan hükümetlerin var olmasıdır. Bu durum, İslâm hayatını yeniden başlatmak için çalışmayı zorlaştırır. Çünkü çalışma ancak kapsamlı şekilde olup ve her yeri kaplamalıdır. Nitekim İslâm, İslâm beldelerini bölüp birer devletçiklere dönüştürülmesini mubah kılma. Tersine bütün bu beldelerin tek bir devlet haline gelmesini zorunlu kılar. Bu ise davetin kapsamlı, çalışmanın kapsamlı ve uygulamanın kapsamlı olmasını gerektirir ki bu,

kaim olan hükümetlerin İslâm Daveti'ne karşı direnmelerini doğurur. Bu hükümetlerin adamları Müslümanlardan olsa da aynı durum geçerlidir. Bunun için İslâm Daveti'ni her bölgede yüklenmek gerekir. Velew ki bu, İslâm beldelerinde kurulu hükümetler tarafından gelecek karşı koymalardan kaynaklanan zorluk ve meşakatlere katlanmayı gerekirse de yapılmalıdır.

8- Vatancılık, Milliyetçilik ve Sosyalizm hakkında kamuoyunun bulunması ve bu esaslar üzerine siyasî hareketlerin kurulmasıdır. Şöyle ki; Batılılar İslâm beldelerini işgal edip yönetimin iplerini ellerine geçirdikten ve Kapitalist Sistemi uyguladıktan sonra insanlarda nefsi müdafaa temayülleri doğdu. Yaşadıkları toprakları müdafaa etmek için vatancı/millî duygular meydana çıktı. Aynı anda nefsi müdafaa, aileyi korumak ve kavmi savunmak ve bu kavim için yönetim kurmaya doğru bir çalışma yapmak için ırkçı ve milliyetçi taassup tahrik edildi. Bundan memleketlerden düşmanı kovmak için "vatancılık" adıyla siyasî hareketler doğduğu gibi yönetimin bir milliyete ait olması için "milliyetçilik" adıyla da siyasî hareketler neşet etti. Daha sonra insanlara Kapitalist Sistemin bozukluğu ve sahih olmadığı açığa çıkınca onların arasında Sosyalizm için bir propaganda yayıldı. Bundan dolayı Kapitalizmi ortadan kaldırmak için Sosyalizm adıyla kitleler kuruldu. Fakat bu hareketler nezdinde hayat nizamı için ani ve sathi tasavvurdan başka bir tasavvur bulunmadı. Bu durum onları ideolojinin gerçek manasından ve İslâm'ın evrensel bir ideoloji olma vasfından uzaklaştırdı.

Buna binaen İslâm Devleti'nin kurulması bütün Müslümanlara farzdır. Çünkü bu farz Sünnet ve İcmaı sahabe ile sabittir. Müslümanlar memleketlerinde küfür nüfuzuna boyun eğdiklerinden ve üzerlerine küfür hükümleri uygulan-

diğından ülkeleri Dâr'ul İslâm'dan Dâr'ul Küfre çevrildi. Yani onların tabiatı İslâmî olmayan bir tabiat oldu, beldeleri İslâm toprağı olmasına rağmen. İslâm diyarında yaşamaları ve tabiatlarının İslâmî tabiat olması onlara farzdır. Bu hususlar ancak İslâm Devleti'nin kurulmasıyla gerçekleşebilir. Müslümanlar İslâm'ı uygulayacak ve İslâm Daveti'ni dünyaya taşıyacak bir halifeye biat etmek üzere İslâm Devleti kurmak için çalışmazlarsa günahkâr olurlar, günahkâr olarak kalmaya devam ederler.

İslâm Devleti Nasıl Kurulur?

İslâm Akidesinin, gücünün bu Akide metoduyla birleşmesi, İslâm Devleti'nin kurulması ve İslâm hayatının yeniden başlatılması için kâfidir. Bu Akide, kalplere girip nefislerde yerleşince ve Müslümanlarda cisimleşince hayatta çalışan canlı İslâm haline gelir. Fakat buna rağmen devleti kurabilmek için hayli büyük işler yapılmalıdır. İslâmî hayatı yeniden başlatmak için de çok güçlü çabalar sarf edilmelidir. Bundan dolayı, devleti kurabilmek için mücerret istek ve ümit kâfi değildir. İslâm hayatını yeniden başlatmak için heyecan ve iyimser olmak da yeterli değildir. Zira yapılması gerekenlerin en önemlisi, İslâm karşısında duran hayli büyük engelleri ortadan kaldırabilmek için tam hakkıyla onlara takdir etmektir. Bu gaye için kalkacak kişileri bekleyen yükün ağırlığına Müslümanların önem vermeleri, düşünürlerin bu mühim konu hakkında verecekleri her fikir ve görüşün büyük mesuliyetine dikkatlerinin çekilmesi de gerekli hususlardandır. Ta ki söz ve amel; uyanıklık, irade, azim ve cesaretle beraber doğru yolda yürüsünler.

İslâmî hayatı yeniden başlatma yolunda yürüyenler sert bir kayayı yonttuklarını bilmelidirler. Fakat kazmaları öyle güçlü ve serttir ki bu kayaları parçalamaya yeterlidir. Onlar çok hassas ve ince bir konuyu tedavi etmektedirler. Fakat onların dikkatleri ve sağlam adımları konunun güzel bir şekilde tedavisinin garantisidir. Onlar büyük olaylarla karşılaşır. Fakat buna galip geleceklerdir. metodlarından sapsamazlar. Çünkü bu metod, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın üzerinde yürüdüğü methoddur. Bu yolu doğru şekilde izlemek şüphesiz kesin neticelere götürür ve zaferi gerçekleştirir.

İşte bu metod, bugün Müslümanlar tarafından ince şekilde takip edilmesi gereken yoldur. Ancak şu şart var: Rasullullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam'ı* tam ve ince şekilde örnek edinmek gerekir. Seyr onun adımlarını izleyerek sahih bir şekilde olmalıdır. Ta ki yürüyen düşüp çelmesin. Çünkü o metodla kıyas hususunda herhangi bir hata ve o metoddan herhangi bir ayrılma seyirde düşmeye ve çalışmada kısırlığa götürür.

İşte bundan dolayı İslâm Devleti'ni kurmak için Hilâfet'le ilgili [İslâm Ülkeleri Konferansı gibi] konferanslar yapmak bir metod değildir. Bunun yanında Müslüman halkları yöneten devletleri federasyona ve işbirliğine çağırarak, İslâm Devleti'ni kurmaya yönelik bir çalışma değildir. Yine İslâm halkları için konferanslar yapmak, İslâm hayatını yeniden başlatmaya sebep olmaz. İşte bunlar ve buna benzer olanlar metod değildir. Bunlar ancak Müslümanların duygularını boşaltacak birer oyuncak ve meşgalelerdir. Böylece Müslümanların heyecanı ve coşkusu boşalır. Ondan sonra iş yapmadan otururlar. Buna ek olarak bunların tümü İslâm metoduna muhaliftir.

İslâm Devleti kurmanın tek yolu İslâm Daveti'ni yüklenmek ve İslâm hayatını yeniden başlatmak için çalışmaktır. Bu İslâm beldelerinin tümünü tek bir vahdet olarak ele almayı gerektirir. Çünkü Müslümanlar tek bir ümmettir. *Bu ümmet, içinden nizamının fıskırdığı tek bir akidenin topladığı insanlar topluluğudur.* Bunun için herhangi bir İslâmî bölgedeki herhangi bir çalışma, diğer bölgeleri de etkiler. Orada fikir ve duyguları tahrik eder. Bu sebeple bütün İslâm beldelerini tek bir belde olarak ele almak gerekir. Bunların hepsine daveti yükleyip götürmek gerekir. Ta ki oralardaki toplum etkilensin. Çünkü ümmeti oluşturan tek toplum kazandaki su gibi olur. Altında ateş yaktığın zaman su ısınır ondan

sonra kaynama derecesine ulaşır ve bundan sonra bu kaynayı itici buhar enerjisine dönüştürür. Böylece hareketi ve itilmeyi ihdas eder. Topluma İslâm ideolojisi konulursa sıcağı ısınma ve ondan sonra galeyanı doğurur. Bu galeyan, toplumu harekete ve çalışmaya sevk eder.

Bundan dolayı İslâm hayatını yeniden başlatmaya yönelik bir çalışma yapabilmek için İslâm dünyasına daveti götürmek gerekir. Kitaplarla, risalelerle, temaslarla ve davetin bütün vesilelerini kullanmak gerekir. Özellikle temaslarla. Çünkü davetin en başarılı yolu temastır. Şu var ki, daveti bu şekilde her tarafa götürmek ancak topluma yakıt vermek için olur. Ta ki oradaki donma hararete dönüşsün. Fakat galeyan ve ondan sonra harekete dönüşebilmesi böyle tahakkuk etmez. Ancak pratik davet siyasî çalışmasında çalışmayı bir veya bir kaç memlekette münhasır kılmakla olur. Ondan sonra Davet oradan bütün İslâm âleminin diğer cüzlerine intikal eder. Sonra çalışmanın münhasır olduğu bölgeler İslâm Devleti kurmak için istinat noktası olarak ittihaz edilir. İslâm risalesini dünyaya taşıyacak büyük İslâm Devleti'nin oluşumunda büyüme oradan başlar, Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın yaptığı gibi. Zira o *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*, davetini bütün insanlara tebliğ etti.

Tebliğ adımları pratik yolda seyrediyordu. Önce Mekke ahalisini davet etti, sona hac mevsimlerinde bütün Arapları. Daveti Arap Yarımadası'nın bütün bölgelerinde yayılıyordu. Sanki o *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* Arap Yarımadasında, bütün Araplarda harareti yaymak için oradaki toplumun altına yakıt koyuyordu. Araplar temaslarla hac mevsimlerinde konaklama yerlerinde ve kabilelerinde davetle Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam* tarafından İslâm'a davet ediliyorlardı. Nitekim davet Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın Kurayş ile sürtüşmesiyle bütün Araplara ulaşıyordu. Çünkü

bu sürtüşme ve çarpışma yankıları Arapların kulaklarına geliyordu. Ve onlarda merak etmeyi, bilmeyi tahrik ediyordu. Şu var ki, davetin bütün Araplara gönderilmesine rağmen davetin alanı Mekke'de sınırlı kalıyordu. Daha sonra Medine'ye uzandı. Oradan da devletin kuruluşu ile Hicaz bölgesini kapladı. O zaman davetin sıcaklığı ve Rasulullah *Aleyhi's-Salatu ve's-Selam*'ın zaferleri Araplarda galeyanı, ondan sonra da hareketi ortaya çıkardı. Böylece hepsi de iman ettiler. Ta ki İslâm Devleti bütün Arap Yarımadasını kapladı ve İslâm'ın Risaletini dünyaya taşıdı.

Bu sebeple İslâm Devleti kurmak için İslâm hayatını yeniden başlatmak ve İslâm Daveti'ni yüklenmeyi bir metod olarak benimsemek gerekir. Aynı zamanda bütün İslâm beldelelerini davet için hedef edinip tek bir toplum saymamız lazım. Fakat davetin çalışma alanını bir veya birkaç bölgeyle sınırlandırmalıyız. Burada insanları İslâm'la kültürlendireceğiz ki, İslâm onlar da canlansın ve onlar ona göre yaşasın, onun uğruna hayatta var olsunlar. Ayrıca o bölgelerde İslâm ile genel uyanıklık ve onun için kamuoyu oluşturmaya çalışmalıyız ta ki, davet adamları ile toplum arasında uyuşma sağlansın ki bu daveti kaynaşmaya ve netice vermeye yönelik, etkili bir hale dönüştürsün ve bu kaynaşma bu memleketlerde ümmetin gücüne dayalı İslâm Devleti kurmayı hedef edinecek mücadeleci bir hareket doğursun. O zaman davet zihinde bir düşünce oluşumundan toplumun sahasında bir varlığa doğru yürümüş olur. Aynı anda toplumsal bir hareketten bir devlet haline gelir. Böylece davet, bütün merhalelerini geçmiş olur. Başlangıç noktasından harekete geçme noktasına girer. Ondan sonra devletin unsurlarını tamamlayan ve davetin gücünü oluşturan bir devlette tutunmak ve yerleşmek için istinat noktasına girer. O zaman bu devlete ve devletin sultanının hâkim olmadığı bölgelerde yaşayan

Müslümanlara şeriatın farz kıldığı Davetin pratik merhalesi başlar.

Bu devletin görevine gelince; eksiksiz ve kâmil bir şekilde Allah'ın indirdikleriyle yönetmek ve diğer beldeleri, bölgeleri kendisiyle birleştirmek için çalışmak ve onu iç siyasetinden saymaktır. Tüm İslâm bölgelerinde özellikle komşu bölgelerde İslâm hayatını yeniden başlatmak için propaganda yapmaya ve daveti yüklenmeye hemen başlamaktır. Daha sonra sömürgecilerin çizip kendilerine bağlı beldelerin yöneticilerini onlar üzerine bekçi kıldıkları yersiz siyâsî sınırları kaldırmaktır. Onun için bu devletin şunu yapması zorunludur: Komşu İslâm bölgeleri; sınırları ilga etmezse bile o kendisi ilga etmelidir. Şöyle ki; vizeyi, giriş-çıkışları, gümrük merkezlerini ilga eder. İslâm bölgelerinin ahalisine kapılarını açar. Böylece İslâm bölgelerinde yaşayan bütün insanlara, bu devletin kendilerine ait İslâm Devleti olduğunu hissettirir. Onlar da gözleriyle İslâm'ın uygulanması ve infazını görürler.

Diğer Müslümanların görevine gelince; ülkelerini küfürden Dâr'ul İslâm'a çevirip İslâm Devleti'ne katmak için davet ve propagandayla çalışmaktır. Böylece İslâm âleminde bütün memleketlerdeki toplumlar galeyana haline girerler. Bu hal, onları tek bir devlet içerisinde Müslümanları birleştirecek sahih bir harekete doğru sevk eder. Bunun sayesinde büyük İslâm Devleti oluşur. Bu şekilde de evrensel fikrî liderliği temsil eden İslâm Devleti meydana gelir. Onun tehlikesi ve merkezi, davetini yüklenmeye ve dünyayı şerden kurtarmaya imkân verir.

İslâm ümmeti eskiden Arap Yarımadası'nda ve sayısı birkaç milyon iken, İslâm'ı kabul edip davetini yüklenince o zaman mevcut olan iki askerî blok önünde evrensel bir kuvvet oluşturdu. İkisini aynı anda vurdu ve memleketlerine

hâkim oldu. Ondan sonra İslâm'ı o zamanki dünyanın çoğunda yaydı. Bize ne oldu ki; bugün Müslümanlar 1 milyar, memleketleri de birbirine bitişik tek bir memleket oluşturuyor, Fas'tan Hindistan ve Endonezya'ya kadar uzanıyor, servet ve merkez bakımından en güzel toprakları işgal ediyor ve tek sahih ideolojiyi taşıyor. O halde bu ümmet, şimdiki iki bloktan her hususta daha kuvvetli bir cephe oluşturur şüphesiz. Bunun için her Müslümana dünyaya İslâm Risaletini taşıyacak büyük İslâm Devleti'ni kurmak için çalışmak farzdır. Bu çalışmanın, İslâm Daveti'ni yüklenerek ve bütün İslâm beldelerinde İslâmî hayatı başlatmak için çalışarak başlaması da farzdır. Fakat istinat noktası oluşturabilmek ve ciddî bir çalışma yapabilmek için çalışma alanını bir veya birkaç memlekette münhasır kılmalıdır.

Müslüman için hedef edinilmesi farz olan bu büyük gaye, takip edilmesi farz olan bu vazih ve pratik metod uğrunda her meşakkate tahammüle, onun için her çabayı sarf etmeye layıktır. Müslüman aynı anda Allah *Azze ve Celle*'ye tevekkül ederek yürümeli ve O'nun rızasının dışında başka bir ödül beklememelidir.

İslâm Devleti İçin Bir Anayasa Tasarısı

Bu, Hilâfet Devleti için bir anayasa tasarısıdır. Onu, Hilâfet Devleti'ni kurmak ve Allah *Azze ve Celle*'nin indirdikleri ile yönetimi tekrar geri getirmek için çalışmakta olan Müslümanların önüne koyuyoruz ki onlar İslâm Devleti'nin vakıasını, şeklini, nizamlarını, İslâm nizamları ve hükümlerinden tatbik edeceği hususları tasavvur etsinler.

Bu anayasa, İslâm akidesinden kaynaklanmış, delilin kuvvetliliğine göre Şerî hükümlerden alınmış bir İslâmî anayasadır.

Bu anayasanın alınışında Allah *Azze ve Celle*'nin Kitabına, Rasulü'nün Sünnetine ve onların gösterdiği sahabenin icmasına ve kıyasa dayanılmıştır. [Yani sadece bunlar kaynak olarak alınmıştır.]

Bu bir İslâmî anayasadır, başka değil. Onda İslâmî olmayan bir şey yoktur. Bu belirli bir bölgeye ya da beldeye has bir anayasa değildir. Bilakis bu, İslâm âleminde hatta bütün dünyada kurulacak Hilâfet Devleti için bir anayasadır. Zira Hilâfet Devleti, İslâm'ı bütün dünyaya nur ve hidayet mesajı olarak taşıyacak, dünyanın işlerini gözetmek, onu himayesi altına almak ve üzerinde İslâm'ın hükümlerini tatbik etmek için çalışacaktır.

Allah *Azze ve Celle*'den Müslümanları bu devletle şereflendirmesini, Raşid Hilâfet Devleti'nin kurularak, Allah'ın indirdikleri ile yönetimin geri gelmesi için gayret gösteren mü'minlerin gayelerinin gerçekleşmesini, bu tasarımı Hilâfet Devleti için anayasa olarak koymak için çabuklaştırmasını niyaz ediyoruz.

Bu Allah *Azze ve Celle*'ye zor değildir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ANAYASA TASARISI

Genel Hükümler

Madde 1: İslâmî Akîde, Devlet'in esâsıdır. Öyle ki Devlet'in yapısında, cihazında veya muhasebesinde yahut Devlet ile ilgili herhangi bir şeyde, İslâmî Akîde'yi esas kılmaktan başka bir şey var olamaz. İslâmî Akîde aynı zamanda anayasa ve şer'î kânunların da esâsıdır. Öyle ki bunlardan herhangi biriyle ilgili herhangi bir şeyin İslâmî Akîde'den fişkırması hâricinde var olmasına izin verilmez.

Madde 2: "Dâru'l-İslam", üzerinde İslâmî hükümler tatbik edilen ve güvenliği İslâmî emân altında olan beldelerdir. "Dâru'l-Küfür" ise üzerinde küfür nizamları tatbik edilen veya güvenliği İslâmî emân altında olmayan beldelerdir.

Madde 3: Halife, belirli şer'î hükümleri benimseyip anayasa ve kanunlar haline getirir. O, herhangi bir şer'î bir hükmü benimsediğinde, bu hüküm gereğince amel edilmesi vacip olan yegâne bağlayıcı şer'î hüküm olur. Bu takdirde o şer'î hüküm, yürürlüğe giren bir kânun haline gelir ki bu kânuna açıktan ve gizliden itaat etmek, Devlet'in yönetimi altındaki her bireye vacip olur.

Madde 4: Halife, Zekât ile Cihâd dışındaki ibadetlerde belirli herhangi bir şer'î hükmü benimseyemez. Yine İslâmî Akîde ile ilgili fikirlerden herhangi bir fikri de benimseyemez.

Madde 5: İslâmî tâbiyeti (uyruğu) olan herkes, şer'î hukuklar ve vaciplerden yararlanır.

Madde 6: Devletin, yönetimde, yargıda, işlerin yürütülmesinde ya da benzeri konularda tebaası arasında ayırım

yapması câiz değildir. İrk, din, renk ve benzeri özelliklere bakmadan herkese tek bir bakışla bakmalıdır.

Madde 7: Devlet, İslâmî tâbiyeti taşıyan Müslüman ve Gayri-Müslim herkese, İslâmî Şeriatı aşağıdaki şekilde infaz eder:

a. İslâmî hükümlerin tamamı, Müslümanlar üzerine hiçbir istisna olmaksızın infaz edilir.

b. Gayri-Müslimler inançlarında ve ibadetlerinde, genel nizamlar çerçevesinde serbesttirler.

c. İslam'dan kendileri irtidâd edenlere "mürted" hükmü infaz edilir. Fakat mürtetlerin, Gayri-Müslim olarak doğan çocuklarına, Müşrik ya da Ehli Kitap olmalarına binaen, buldukları hâl üzere Gayri-Müslim gibi muamele edilir.

d. Gayri-Müslimler, yiyecekleri ve giyecekleri hususunda şer'î hükümlerin izin verdiği ölçüde kendi dinlerine göre muamele görürler.

e. Evlenme ve boşanma işleri; Gayri-Müslimler arasında kendi dinlerine göre, Müslümanlar ile Gayri-Müslimler arasında ise İslâmî hükümlere göre yapılır.

f. Devlet, diğer şer'î hükümleri ve muamelat, ukûbât, bey-yinât, yönetim nizamı, iktisat nizamı ve benzeri bütün İslâmî Şeriat unsurlarını herkese infaz eder. Bunlar, hem Müslümanlara hem de Gayri-Müslimlere aynı şekilde infaz edilir. Yine bunlar, ahd (anlaşmalılar) ve eman (güvence) verilenler ile birlikte İslâmî Sulta altındaki herkese de infaz edilir. Bunlar tebaanın istisnasız tüm fertlerine infaz edilir, ancak sefirler, konsoloslar, elçiler ve bunlar gibi olanlar müstesnadır. Zira bu tür kimselerin diplomatik dokunulmazlıkları vardır.

Madde 8: Arapça, İslam'ın tek dilidir ve Devlet'in kullanacağı tek dildir.

Madde 9: İctihâd, farz-ı kifâyedir. İctihâd şartlarına sahip olan her Müslümanın icthâd yapma hakkı vardır.

Madde 10: İslam'ın mesuliyetini tüm Müslümanlar taşır. Dolayısıyla İslam'da "*din adamları*" yoktur. Devlet, Müslümanları böyle bir hissiyata kapılmasına yönelten her şeyi yasaklamalıdır.

Madde 11: İslâmî Devlet'in aslî işi; İslâmî Dâveti taşımasıdır.

Madde 12: Şer'î hükümler için yegâne muteber delil kaynakları; Kitap (Kur'ânî'l-Kerîm), Sünnet (Hadîs-i Şerîf), İcma-us Sahabe ve Kıyas'tır.

Madde 13: Asıl olan, *berâet-i zimmettir*. Bir kimse ancak mahkeme kararıyla cezalandırılır. Kim olursa olsun, herhangi bir kimseye işkence yapmak kesinlikle câiz değildir. Her kim bunu yaparsa cezalandırılır.

Madde 14: Ef'alde (fiillerde) asıl olan, şer'î hükme bağlanmaktadır. Dolayısıyla hükmü bilinmedikçe hiçbir fiil yapılmaz. Eşyada (nesnelerde) asıl olan ise, -haramlığına dair delil bulunmadıkça- mubahlıktır.

Madde 15: Harama götüreceği zann-ı galip olursa, harama götüren vesile haramdır. Harama götürmesinden korkuluyorsa haram olmaz.

Yönetim Nizamı

Madde 16: Yönetim nizamı, vahdet nizamıdır; federal nizam değildir.

Madde 17: Yönetim merkezîdir. İdare ise merkezî değildir.

Madde 18: Yöneticiler dörttür: *Halife, Tefvîz Muavini, Vali ve Âmil*. Bunların dışındakiler yönetici değil, memurdurlar.

Madde 19: *Erkek, hür, âkil, bâliğ, âdil, kâdir ve kifayet ehli olanlar* dışındaki kimselerin yönetimi veya yönetimden sayılan herhangi bir işi üstlenmesi câiz olmadığı gibi, Müslümandan başkasının üstlenmesi de câiz değildir.

Madde 20: Yöneticileri muhasebe etmek, Müslümanların haklarından ve üzerlerine farz-ı kifâyedir. Tebaanın Gayri-Müslim fertlerinin de yöneticilerin kendilerine yaptığı zulümleri veya İslâmî hükümlerin üzerlerine tatbik edilmesindeki kusurları göstermek üzere şikâyette bulunma hakları vardır.

Madde 21: Esasının İslâmî Akîde olması ve benimsediği hükümlerin şer'î hükümler olması şartıyla, yöneticileri muhasebe etmek veya Ümmet yoluyla yönetime ulaşmak üzere siyasî parti kurmak Müslümanların hakkıdır. Parti kurulması için hiçbir izne ihtiyaç yoktur. İslam esası dışındaki her türlü kitleleşme ise yasaklanır.

Madde 22: Yönetim nizamı dört kaide üzerine kuruludur:

- 1.** *Hâkimiyet Şeriat'ındır, halkın değildir.*
- 2.** *Otorite Ümmet'indir.*
- 3.** *Tek bir Halife nasbetmek, Müslümanlara farzdır.*

4. Şer'î hükümleri benimsemeye yalnızca Halife'nin hakkı vardır. Dolayısıyla Anayasayı ve bütün kanunları belirleyen O'dur.

Madde 23: Devlet şu on üç cihaz üzerine kuruludur:

1. Halife
2. Muavinler (Tefvîz Vezîrleri)
3. Tenfîz Vezîrleri
4. Valiler
5. Cihâd Emîri
6. İç Güvenlik
7. Hâriciye (Dışişleri)
8. Sanâyi
9. Kadâ/Yargı
10. İnsanların Maslahatları
11. Beytu'l-Mâl (Hazîne)
12. Medya
13. Ümmet Meclisi (Şûrâ ve Muhâsebe)

Halife

Madde 24: Halife, otoritede ve Şeriatı infaz etmede Ümmetin vekilidir.

Madde 25: Hilâfet, rıza ve seçime dayalı bir akittir. Hiç kimse bunu kabule zorlanamaz. Hiç kimse, Hilâfet görevini üstlenecek kişiyi seçmeye de zorlanamaz.

Madde 26: Âkil ve bâliğ olan erkek veya kadın her Müslümanın Halife'yi seçme ve ona bey'at verme hakkı vardır. Gayri-Müslimlerin ise buna hakkı yoktur.

Madde 27: Hilâfet akdi bir kimseye, bey'atın kendileriyle in'ikad olduğu kişiler tarafından bir bey'at ile yapılırsa geri kalanların bey'atı, "*İtaat Bey'atı*" olur, "*İn'ikad Bey'atı*" olmaz. Bünyesinde isyan etme ve Müslümanların birliğini parçalama kudreti görülen kimseler, İtaat Bey'atı vermeye zorlanır.

Madde 28: Müslümanlar tarafından nasbedilmedikçe hiç kimse Halife olamaz. İslâmî akidlerden herhangi bir akid gibi şer'î yönden kendisine in'ikad olmadıkça hiç kimse Hilâfet salâhiyetlerine de sahip olamaz.

Madde 29: Halife'ye İn'ikâd Bey'atı ile bey'at veren ülkelerin veya beldelerin, kâfir bir devlete değil, bilakis yalnızca Müslümanlara dayalı, kendilerine ait otoritelerinin bulunması şarttır. Yine o ülkedeki Müslümanların iç ve dış güvenliklerinin, "*Küfür Emâni*" değil, bilakis yalnızca "*İslâmî Eman*" altında bulunması şarttır. Fakat aynı şartlar, sadece İtaat Bey'atı veren ülkelerde aranmaz.

Madde 30: Hilâfet için bey'at verilecek kişide, in'ikâd şartlarından fazlasının tamamlanması şart değildir. Dolayısıyla efdâliyet şartlarının mutlaka tamamlanması gerekmez. Çünkü asıl olan in'ikâd şartlarıdır.

Madde 31: Hilâfet'in kendisine in'ikad olması için Halife'de yedi şart bulunmalıdır. Bunlar: *Erkek, Müslüman, hür ve bâliğ olması; âkil, adil ve kifayet ehlinden kadir biri olmasıdır.*

Madde 32: Hilâfet mansıbı (makâmı); Halife'nin ölmesi, istifa etmesi veya azledilmesi sebepleri ile boşalırsa, Hilâfet mansıbının boşalma tarihinden itibaren geceleri ile birlikte üç gün içerisinde yerine bir Halife nasbetmek farzdır.

Madde 33: Hilâfet mansıbının boşalmasının ardından Müslümanların işlerini yürütmek ve yeni Halife'nin nasbe-

dilmesi icraatlarını yerine getirmek üzere aşağıdakiler uyarınca bir Geçici Emîr tayin edilir:

a. *Önceki Halife ecelinin yakın olduğunu hissettiğinde veya salâhiyetlerini bırakma niyetinde olduğunda bir Geçici Emîr tayin edebilir.*

b. *Halife, bir Geçici Emîr tayin edilmeden önce ölürse veya istifa ederse veya Hilâfet mansûbı ölüm veya istifa haricinde bir sebeple boşalırsa, Muavinlerden (Tefvîz Muavinlerinden) en yaşlı olanı Geçici Emîr olur. Eğer o Hilâfet için aday olmak istiyorsa, ondan sonraki en yaşlı Muavin, Geçici Emîr olur ve hakeza.*

c. *Bütün Muavinlerin aday olmak istemesi halinde, Tenfîz vezîrlerinden en yaşlı olanı Geçici Emîr olur. Eğer o Hilâfet için aday olmak istiyorsa, ondan sonraki en yaşlı Tenfîz Vezîri, Geçici Emîr olur ve hakeza.*

d. *Bütün Tenfîz Vezîrlerinin Hilâfet için aday olmak istemesi halinde, Tenfîz Vezîrlerinden en genç olanı Geçici Emîr olur.*

e. *Geçici Emîr'in şer'î hükümler benimseme salâhiyeti yoktur.*

f. *Geçici Emîr, üç gün içinde yeni bir Halife nasbedilmesi icraatlarını tamamlamak üzere tüm gücünü kullanır. Mezâlim Mahkemesi'nin kabul ettiği kahir bir sebep olmadıkça bu sürenin uzatılması câiz değildir.*

Madde 34: Halife nasbetme metodu bey'attır. Halife'ye bey'at verilip Halife'nin nasbedilmesinin fiilî icraatları ise şunlardır:

a. *Mezâlim Mahkemesi Hilâfet mansûbının boşaldığını ilan eder.*

b. Geçici Emîr, görevlerine başlar ve hemen adaylık kapısının açıldığını ilan eder.

c. Mezâlim Mahkemesi'nin kararıyla, in'ikad şartlarını tamamlayan adayların başvuruları kabul edilir ve diğer adayların başvuruları değerlendirmeye alınmaz.

d. Ümmet Meclisi'nin Müslüman üyeleri, Mezâlim Mahkemesi'nin başvurularını kabul ettiği adaylar arasında iki seçim yapar. İlk seçimde oy çoğunluğu ile adaylardan altısını seçerler. İkinci seçimde oy çoğunluğu ile altı adaydan ikisini seçerler.

e. İki adayın ismi ilan edilir ve Müslümanların, bu adaylardan birini seçmesi istenir.

f. Seçim sonucu ilan edilir ve seçmen oylarının çoğunluğunu alan, Müslümanlar tarafından öğrenilir.

g. Müslümanlar, Allah'ın Kitabı ile Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Sünneti'ni infaz etmesi için oyların çoğunluğunu alan kimseye Müslümanların Halifesi olarak bey'at vermeye başlarlar.

h. Bey'atın tamamlanmasının ardından Müslümanların Halifesi olan kimse, nasbedildiği haberi tüm Ümmete ulaşıncaya dek, ismi ve Hilâfet'in kendisine in'ikad olması için gerekli yeterliliği sağlayan sıfatlara sahip olduğu da belirtilerek herkese ilan edilir.

i. Yeni Halife'nin nasbedilme icraatlarının bitmesiyle birlikte Geçici Emîr'in velâyeti (görevi) sona erer.

Madde 35: Halife'yi nasbeden Ümmet'tir. Fakat Ümmet, bey'atı şer'î yönde in'ikad olduğu sürece Halife'yi azlemez.

Madde 36: Halife aşağıdaki salâhiyetlere sahiptir:

a. *Ümmeti gözetmek için Allah'ın Kitabı'ndan ve Rasu-lü'nün Sünneti'nden sahih içtihad ile istinbat edilmiş ge-rekli şer'î hükümleri benimser. Böylece bunlar, itaat edil-mesi farz olan ve muhalefet edilmesi câiz olmayan kânun-lar haline gelir.*

b. *Devletin iç ve dış siyasetinden sorumludur. Orduya ko-muta eder. Savaş ilanı, sulh, ateşkes ve bütün diğer anlaş-maları yapma hakkına sahiptir.*

c. *Yabancı büyükelçileri kabul etmek ve reddetmek ona aittir. Müslüman büyükelçileri tayin eder ve azleder.*

d. *Muavinleri ve Valileri tayin eder ve azleder. Bunların tamamı Halife'ye karşı sorumlu oldukları gibi Ümmet Mec-lisi'ne karşı da sorumludurlar.*

e. *Kâdî'l Kudâ'yı (Baş Kâdî'yi) ve kâdîleri (yargıçları) ta-yin eder ve azleder. Eğer Mezâlim Kâdîsi; Halife veya Mua-vinleri veya Kâdî'l Kudâ aleyhinde bir davaya bakmakta ise Halife onu azledemez. Daire müdürlerini, ordu komu-tanlarını, livâlarının emîrlerini (sancaklarının komutanla-rını) tayin eder ve azleder. Bunların tamamı Halife'ye karşı sorumludurlar, ama Ümmet Meclisi'ne karşı sorumlu de-ğildirler.*

f. *Devlet bütçesinin konulmasına kaynak olacak şer'î hü-kümleri benimser. İster gelirler isterse giderler ile alakalı olsun, her hususta gerekli meblağı ve bütçe kısımlarını tes-pit eder.*

Madde 37: Halife, benimsemede şer'î hükümler ile mu-kayyedir. Şer'î delillerden sahih bir istinbat ile elde edil-meyen bir hükmü benimsemesi haramdır. Yine benimsediği hükümler ve hüküm istinbat metodu ile de mukayyedir. Dolayısıyla benimsediği istinbat metoduna aykırı istinbat

edilmiş bir hükmü benimsemesi ve benimsediği hükümlere aykırı bir emir vermesi de câiz değildir.

Madde 38: Halife, tebaanın işlerini kendi görüşü ve ic-tihâdına göre yürütmeye mutlak salâhiyet sahibidir. Devlet işlerinin seyrinde ve tebaanın işlerini yürütmeye ihtiyaç duyduğu tüm mubahları benimseyebilir. Herhangi bir şer'î hükme maslahat bahanesiyle muhalefet etmesi câiz değildir. Meselâ, gıda maddelerinin azlığı bahanesiyle bir ailenin bir-den fazla çocuk edinmesine mâni olamaz. Meselâ, istismarı önleme bahanesiyle insanları fiyat tahdidine tâbi tutamaz. Meselâ, maslahat ya da işlerin gözetimi bahanesiyle bir Kâfi-ri ya da kadını Vali tayin edemez. Bunlardan başka şer'î hü-kümlere aykırı hiçbir şeyi yapamaz. Bir helali haram kılması ve bir haramı helal kılması câiz değildir.

Madde 39: Halife için sınırlı bir müddet yoktur. Halife, Şeriat'ı koruyup hükümlerini uyguladığı, devlet işlerini yü-rütmeye güç yetirebildiği müddetçe, halinde kendisini Halife olma konumundan çıkaracak bir değişiklik olmadıkça Halife olarak kalır. Halinde böyle bir değişiklik meydana gelirse derhal azledilmelidir.

Madde 40: Halife'nin halini değiştirip Hilâfet'ten çıkma-sına sebep olan hususlar üç tanedir:

a. Halife'nin mürted olması, açık bir fıska fâsık olması, delirmesi ve benzeri gibi Hilâfet'in in'ikad şartlarından bi-rinin bozulmasıdır. Çünkü bu şartlar, in'ikad ve devamlılık şartlarıdır.

b. Hangi sebepten olursa olsun, Hilâfet görevlerini yürüt-mekten aciz olmasıdır.

c. Kendi görüşüyle, Şeriat'e göre Müslümanların işlerini yürütmekten aciz kılan bir tasallut altında kalmasıdır. Yalnızca kendi görüşüyle, şer'î hükümlere göre tebaanın iş-

lerini yürütmekten aciz kılacak derecede bir tesire maruz kalırsa, devlet işlerini yürütmekten hükmen aciz sayılır. Bu nedenle Halife olmaktan çıkar. Bu da şu iki halde düşünülür:

Birinci Hal: *Yakın çevresinden bir veya birkaç kişinin, kendisine musallat olarak işlerin yürütülmesine hükmeder hale gelmeleridir. Eğer bunların tasallutundan kurtulma ümidi varsa belirli bir süre uyarılır. Buna rağmen tasallutları kaldırılmamışsa görevden çıkarılır. Şayet kurtuluşu ümit edilmiyorsa derhal görevden çıkarılır.*

İkinci Hal: *Ya bilfiil esir olmak ya da tasallutu altına girmek suretiyle galip bir düşman eline esir düşmektir. Bu halde bakılır: Eğer kurtulması ümit ediliyorsa, kurtuluşundan ümit kesilinceye kadar mühlet verilir ve ümit kesildikten sonra görevden çıkarılır. Eğer kurtulmasına ilişkin hiçbir ümit yoksa derhal görevden çıkarılır.*

Madde 41: Halife'nin halindeki değişikliğin, Halife'yi Hilâfet'ten çıkarıp çıkarmadığına karar veren yalnızca Mezâlim Mahkemesi'dir. Yine, Halife'yi azletme veya ihtar etme salâhiyetine sahip olan da yalnızca Mezâlim Mahkemesi'dir.

Tefvîz Muavini

Madde 42: Halife kendisine, yönetim sorumluluğunu taşıyacak bir veya birden fazla Tefvîz Muavini tayin eder. İşleri kendi görüşüne göre yürütmesi ve kendi içtihadına göre yaptırması için bu Muavin'e tefvîz eder.

Halife vefat ettiğinde Tefvîz Muavinleri'nin görevleri sona erer. Yalnızca Geçici Emîrlik süresince görevlerine devam ederler.

Madde 43: Halife olma şartları Tefvîz Muavini için de şarttır. Yani *erkek, hür, Müslüman, bâliğ, âkil, âdil ve mesul olduğu işlerde kifayet ehlinden kadir biri olmalıdır.*

Madde 44: Tefvîz Muavini'nin tayini şu iki hususu kapsamalıdır: **Birincisi**, *Umumî Gözetim* ve **ikincisi de Niyâbet**'tir. Bunun için Halife'nin ona "*Seni kendi yerime vekil tayin ettim.*" demesi gerekir. Ya da Niyâbet ve Umumî Gözetim'i içeren manada bir söz söylemesi lâzımdır. Şayet söz konusu tayin bu şekilde olmazsa muavin sayılmaz. Bu tür bir tayin Halife'nin, muavinleri Halife muavinliğinin ihtiyaçlarına göre gerekli gördüğü şekilde belli yerlere yollamasına veya bu belli yerlerden başka yerlere ve başka işlere nakletmesine izin verir. Yeni bir tayine gerek olmaz zira asli tayinleri tüm bunları içermektedir.

Madde 45: Tefvîz Muavini, yaptırdığı tüm icraatları ve infaz ettiği tayin ve velayeti Halife'ye arz etmelidir ki böylece salâhiyetlerinde Halife gibi olmasın. Tefvîz Muavini mütaalaasını Halife'ye sunmalı ve Halife'nin infaz etmesini emrettiklerini infaz etmelidir.

Madde 46: Halife, Tefvîz Muavini'nin işlerini ve icraatlarını gözden geçirmelidir ki bunlardan doğru ve uygun olanı kabul etsin, hatalı olanı da düzeltsin. Zira Ümmet'in işlerini yürütme, vekâleten Halife'ye verilir ve Halife'nin içtihadına bırakılır.

Madde 47: Tefvîz Muavini bir işi icra eder ve Halife de bu işi tasdik ederse Halife'nin tasdik ettiği şekilde, eksiksiz ve fazlasız infaz etmelidir. Halife, Muavin'e yaptırdığı işte karşı gelirse bakılır: eğer itiraz, Muavin'in usulü vechiyle yerine getirdiği bir hükümlerle veya yerine koyduğu bir malla ilgili ise Muavin'in icrası infaz edilir. Zira aslında bu icra, Halife'nin bir görüşüdür. Nitekim Halife, infaz edilen hükümler-

den ve infak edilen mallardan geri dönemez. Eğer Muavin'in yaptığı iş, bunlar dışında olup bir Vali tayin etmek veya bir Ordu teçhiz etmek gibi bir iş olursa, Halife Muavin'e itiraz edebilir. Bu durumda Halife'nin görüşü infaz edilir ve Muavin'in icra ettiği iş ilga edilir. Çünkü Halife, yaptığı bir fiilden dönme hakkına sahip olduğu gibi, Muavini'nin yaptığı bir fiilden de dönebilir.

Madde 48: Tefvîz Muavini, idarî cihaz dairelerinden herhangi birine tahsis edilmez, bilakis onun denetimi, işrâfı geneldir. Zira idarî işleri yapanlar, yöneticiler değil ücretlidir. Tefvîz Muavini ise yöneticidir. Velâyeti genel olduğundan hiçbir işte ona özel görev verilmez.

Tenfîz Muavini

Madde 49: Halife, tenfîz için bir muavin tayin eder. Tenfîz Muavini'nin işi; yönetimden değil idarî işlerdendir. Dairesi de dâhilî ve haricî cihetler için Halife'den sadır olan hususları infaz eden ve bu cihetlerden gelenleri Halife'ye ulaştıran bir cihazdır. Aşağıdaki işlerde Halife'den aldığını diğerlerine, diğerlerinden aldığını da Halife'ye ulaştıran, Halife ile diğerleri arasında bir vasıtaadır.

- a.** *Tebaa ile ilişkiler*
- b.** *Devletlerarası ilişkiler*
- c.** *Ordu veya Askeriye*
- d.** *Ordudan başka diğer devlet cihazları*

Madde 50: Tenfîz Muavini, *Müslüman ve Erkek* olmalıdır. Çünkü o, Halife'nin yakın çevresindedir.

Madde 51: Tenfîz Muavini'nin, Tefvîz Muavini gibi Halife ile doğrudan bağlantısı olmalıdır. Tenfîz Muavini, muavin sayılır fakat onun muavinliği yönetimde değil tenfîzdedir.

Valiler

Madde 52: Devletin yönettiği beldeler, birimlere ayrılır. Her bir birim “*Vilâyet*” olarak adlandırılır. Her vilâyet de birimlere ayrılır, her bir birim “*Âmillik*” olarak adlandırılır. Vilâyete bakan kişi, “*Vali*” veya “*Emîr*” olarak adlandırılır. Amillîğe bakan kişi ise “*Âmil*” veya “*Hâkim*” olarak adlandırılır.

Madde 53: Valiler Halife tarafından, Âmiller de Halife tarafından veya kendilerine salâhiyet verildiği takdirde Valiler tarafından tayin edilirler. Muavinlerdeki şartların Vali ve Âmiller’de de bulunması şarttır. *Erkek, hür, Müslüman, bâliğ, âkil, âdil ve tayin edildikleri idarede kifayet ehlinde olmalı, takva ehli ve kuvvetli kimselerden seçilmelidirler.*

Madde 54: Vali, Halife’nin naibi olarak, yönetim salâhiyetlerine ve vilâyetindeki dairelerin idarî işlerini denetim salâhiyetlerine sahiptir. Böylece vilâyeti içerisinde ordu, kadâ (yargı) ve mâliye dışındaki bütün yetkilere sahiptir. O, vilâyet ahalisi üzerine emirlik yapar ve vilâyetiyle ilgili bütün konulara bakar. Ancak polis, idare bakımından değil, infaz bakımından onun emirliği altındadır.

Madde 55: Vali’nin, emirliği gereğince ifa ettiği işlerini Halife’ye bildirmesi lâzım değildir. Bu, tercihine bırakılmıştır. Yeni ve olağan olmayan bir mesele çıkarsa, bu meseleyi Halife’nin değerlendirmesine bırakır. Ardından Halife’nin emrettiğine göre davranır. Beklemenin, meselenin bozulmasına neden olmasından çekinirse, infazı yerine getirir. Bu takdirde meseleyi ve infaz etmesinden evvel Halife’nin değerlendirmesini almama sebebini, Halife’ye bildirmelidir.

Madde 56: Her vilâyette vilâyet halkından seçilmiş bir meclis bulunur. Bu meclisin başkanı Vali’dir. Bu meclisin,

yönetim işlerinde değil de idarî işlerde görüş belirtme yetkisi vardır. Meclis şu iki işi yapar:

Birincisi; *Vilâyetin durumu ve ihtiyaçları hakkında Vali'ye gerekli bilgileri sunmak ve bu hususta görüş belirtmek.*

İkincisi; *Vali'nin üzerlerindeki yönetimi hakkındaki rıza veya şikâyetlerini dile getirmek.*

Meclis'in *birinci noktadaki görüşü icbarî* (bağlayıcı) değildir. İkinci noktadaki görüşü ise *icbârîdir*. Dolayısıyla Meclis Vali'yi şikâyet ederse Vali azledilir.

Madde 57: Vali'nin vilâyette bulunma müddetinin uzun olmaması lâzımdır. Bu itibarla bir Vali'nin kendi vilâyetinde yoğunlaştığı veya insanların kendisine meftun olduğu görüldüğünde görevden alınır.

Madde 58: Vali, bir vilâyetten diğer bir vilâyete nakledelemez. Zira onun görevlendirilmesi, genel bir bakıştır ve belirli bir yer ile sınırlıdır. Bilakis görevden alınır ve yeniden tayin edilir.

Madde 59: Vali; ya Halife'nin gördüğü lüzum üzerine ya Ümmet Meclisi Vali'den razı olmadıklarını gösterince ya da kendi Vilâyet Meclisi, Vali'den hoşnutsuzluk gösterince azledilir. Onun azli ancak Halife tarafından yapılır.

Madde 60: Halife, Valilerin işlerini takip etmelidir. Onları sıkıca murâkabe etmelidir. Hallerini keşfetmek, onları teftiş etmek ve hepsini veya bir kısmını zaman zaman toplayıp tebaanın şikâyetlerini kendilerinden dinlemek için kendisine bir Nâib tayin etmelidir.

Cihâd Emîri:

Harbiye Dâiresi – Ordu

Madde 61: Harbiye Dâiresi; ordu, polis, donatım, mü-himmât, techîzât ve benzeri hususlar gibi silahlı kuvvetler ile ilgili bütün işler, askerî kolejler, askerî heyetler, ordunun İslâmî Kültür ve genel kültüre ilişkin tüm ihtiyaçları, savaş ve savaş hazırlıkları ile ilgili bütün işlerle ilgilenir. Bu dâirenin başkanına Cihâd Emîri denilir.

Madde 62: Cihâd Müslümanlara farzdır. Askerî eğitim de mecburidir. Bu nedenle on beş yaşına basan her Müslüman erkeğin, Cihâda hazırlanmak için askerî eğitim görmesi farzdır. Fakat asker olmak farz-ı kifâyedir.

Madde 63: Ordu iki kısımdır: Birinci kısım, ihtiyâtî askerlerdir ki bunlar Müslümanlardan silah taşıyabilecek olanlardır. İkinci kısım ise daimi askerlerdir ki bunlara memurlar gibi Devlet Bütçesi'nden maaş tahsis edilir.

Madde 64: Ordu için livâlar (sancaklar) ve râyeler (bayraklar) yapılır. Halife, ordu komutanlığına tayin ettiği kişiye livâyı teslim eder. Fakat rayeleri, livâların başkanları teslim ederler.

Madde 65: Halife; ordunun başkomutanıdır. Ordunun Kurmay Başkanı'nı tayin eden odur. Her bir orduya Emîr ve her bir kolorduya Komutan tayin eden odur. Diğer ordu rüt-belerini ise Ordu Komutanları ve Livâ Emîrleri tayin ederler. Kurmaylığa tayin ise harp bilgi derecesine göredir ve tayin eden, Kurmay Başkanı'dır.

Madde 66: Bütün ordu, özel ordugâhlara yerleştirilmiş tek bir ordu haline getirilir. Ancak bu ordugâhlardan bazıları, muhtelif vilâyetlere ve bazıları da stratejik mevkilere konuşlandırılmalıdır. Bazıları ise devamlı taşınabilir ve hareket edebilir (mobilize) ordugahlar haline getirilir ki bunlar vurucu kuvvetlerdir. Askerî ordugahlar birçok gruplar ha-

linde düzenlenir. Bu grupların her birine Ordu ismi verilir ve her birine ayrı ayrı numaralar verilir. Birinci ordu, üçüncü ordu gibi... Ya da âmilliklerden veya vilâyetlerden birinin adıyla adlandırılır.

Madde 67: Orduda en yüksek seviyede askerî ta’lîm yapılmalıdır. Askerin fikrî seviyesi mümkün olduğunca yükseltilmeli, ordudaki her fert, icmâlî de olsa İslam hakkında uyanıklık kazanmasını sağlayan İslâmî Kültürü ile kültürlendirilmelidir.

Madde 68: Her bir askerî ordugâhta; yüksek askerî mâlumâta sahip, plân çizme ve savaş tevcihinde tecrübe sahibi yeterli miktarda kurmay bulundurulmalı, ordudaki kurmayların sayısı mümkün olduğunca çoğaltılmalıdır.

Madde 69: Orduda, İslam Ordusu vasfıyla görevini yapmasına imkan veren silah, cephâne, techîzât, levâzım ve mühimmât bulundurulmalıdır.

Dâhilî Emniyet

Madde 70: İç Güvenlik Dâiresi, güvenlik ile ilgili her şeyin idaresi ve iç güvenliği tehdit eden her şeyin engellenmesi ile ilgilenir. Beldelerdeki güvenliği polis vasıtasıyla muhâfaza eder. Halife’den bir emir olmaksızın ordudan da destek istemez. Bu dâirenin başkanı “İç Güvenlik Müdürü” olarak adlandırılır. Bu dâirenin vilâyetlerde “İç Güvenlik İdâreleri” isimli şubeleri vardır. Vilâyetteki idarenin başkasına ise “Polis Sahibi” (Polis Âmiri) denir.

Madde 71: Polis iki kısımdır: Askerî Polis, Cihâd Emîri’ne yani Harbiye Dâiresi’ne bağlıdır. Polis ise, güvenliğin muhafazası için mahkemelerin elindedir ve İç Güvenlik Dâiresi’ne bağlıdır. Her iki kısma da görevlerini iyi yapmalarını sağlayacak özel bir kültürle birlikte özel bir eğitim verilir.

Madde 72: İç Güvenlik Dâiresi'nin çözmeye uğraştığı en önemli iç güvenlik tehditleri: Riddet (mürted olmak), bağı (Devlete isyan), hırabat (eşkıyalar), insanların mallarına saldırılar, insanların canlarına ve ırzlarına saldırılar, harbi kafirler için tecessüs yapan riybet (şüphe) ehliyle ilişki kurulması.

Hâriciye (Dışişleri)

Madde 73: Hâriciye Dâiresi; ister siyâsî yön ile ilgili olsun, ister iktisâd, sanâyi, ziraat, ticâret yönleri ile ilgili olsun, isterse posta, kablolu ve kablosuz iletişimler ve benzerleri ile ilgili olsun, Hilâfet Devleti ile yabancı devletler arası alâkalar hakkındaki bütün dış işler ile ilgilenir.

Sanâyi Dâiresi

Madde 74: Sanâyi Dâiresi; ister motor ve makine sanâyileri, araç gövdeleri sanâyi, madde sanâyi ve elektronik sanâyi gibi ağır sanâyi ile ilgili olsun, ister hafif sanâyi ile ilgili olsun, isterse gerek kamu mülkiyeti gerek ferdi mülkiyet kapsamına girip harp sanâyisi ile alakalı fabrikalar olsun sanâyi hakkındaki bütün işleri yürüten dâiredir. Tüm fabrika çeşitleri, Harp Siyâseti esâsı üzerine kurulmalıdır.

Kadâ (Yargı)

Madde 75: Kadâ, bağlayıcı olacak şekilde hüküm bildirmektir ki o, insanlar arasındaki husumetleri ayırır veya cemaat hakkına zarar veren unsurları yasaklar veya insanlarla yönetim cihazından yönetici ya da memur, Halife ya da em-

rindekilerden herhangi biri arasında çıkan anlaşmazlıkları ortadan kaldırır.

Madde 76: Halife; erkek, bâliğ, hür, Müslüman, âkil, âdil ve fıkıh ehlinde bir Kâdî'l Kudâ (Baş Kâdî) tayin eder. Halife, Mezâlim Kâdîsi'ni tayin ve azletme salâhiyetini verirse, onun müctehid olması gereklidir. Diğer Kâdîleri ise idarî nizamlara göre tayin etme, cezalandırma ve azletme salâhiyetine sahiptir. Diğer mahkeme memurları, mahkeme idare işlerinden mes'ul Dâire Müdürü'ne bağlıdırlar.

Madde 77: Kâdîler üç kısımdır:

1. *Kâdî: Ceza ve muâmelat bakımından, insanlar arasındaki husumetleri ayırır.*
2. *Muhtesib: Cemaat hakkına zarar veren aykırı hareketlere bakar.*
3. *Mezâlim Kâdîsi: Devlet ile insanlar arasında vâkî olan anlaşmazlıklara bakar.*

Madde 78: Kâdîlik görevini üstlenen kimsede Müslüman, hür, âkil, bâliğ, âdil, fâkîh ve şer'î hükümleri olaylara tatbikatta anlayışlı olma şartları aranır. Mezâlim Kâdîliği görevini üstlenenlerde ise bu şartlara ilâve olarak, erkek ve müctehid olma şartları da aranır.

Madde 79: Kâdî, Muhtesib ve Mezâlim Kâdîsi'nin, belde-lerdeki bütün davalara bakmak üzere Kadâ'da genel bir göreve tayin edilmeleri câizdir. Belirli bir yere, çeşitli dâvâlar için özel görev ile tayin edilmeleri de câizdir.

Madde 80: Bir mahkeme oturumunun, yargılama salâhiyetine sahip, birden çok Kâdî bulundurulması câiz değildir. Onunla beraber bir veya daha fazla Kâdî bulunması câizdir, fakat hüküm salâhiyetine sahip değildirler. Onlar ancak is-

tişâre etme ve görüş belirtme salâhiyetine sahiptirler. Görüşleri ise asıl Kâdî'yi bağlamaz.

Madde 81: Kâdî, yalnızca Kadâ Meclisi'nde hüküm verebilir. Delil ve yemin de ancak Kadâ Meclisi'nde geçerli olur.

Madde 82: Dâvâların çeşitlerine göre mahkemelerin dereceleri değişebilir. Belirli bir sınıra kadar, bazı Kâdîlerin belirli dâvâlara tahsis edilmeleri mümkündür ve bunlardan ayrı olan dâvâlar diğer mahkemelere verilir.

Madde 83: İstinaf ve temyiz mahkemeleri yoktur. Dolayısıyla kesinlik bakımından Kadâ, dâvâda tek derecedir. Böylece Kâdî bir hüküm verdiğinde o hükmü uygulanır ve bağlayıcı olur. Verdiği hükmün, İslam dışı olması veya Kitâb'da, Sünnet'te yada Sahâbe'nin İcma'ndaki kat'i bir nass'a aykırı hüküm olması veya vakianın hakikatine ters hüküm verdiğinin açığa çıkması hâricinde, hüküm başka bir Kâdî'nin hükmü ile kesinlikle bozulmaz.

Madde 84: Muhtesib, hadler ve cinayetler dâhil olmamak şartıyla, haklarında dâvâcı bulunmayan kamu hukukuna ait bütün dâvâlara bakan Kâdî'dir.

Madde 85: Muhtesib, herhangi bir yerde öğrendiği suç hakkında, Kadâ Meclisi gerekmeksizin derhal hüküm verme salâhiyetine sahiptir. Emirlerini infaz etmek üzere emrine belirli bir miktar polis verilir ve hükmü hemen yerine getirilir.

Madde 86: Muhtesib'in kendine, Muhtesiblik şartları taşıyan Nâibler seçme ve onları muhtelif yerlere gönderme hakkı vardır. Bu Nâibler, tayin edildikleri mahallerde ve bölgelerde kendilerine bırakılan dâvâlarda Hisbe görevini yapma salâhiyetine sahiptirler.

Madde 87: Mezâlim Kâdîsi; Devlet tebaasından olsun ya da olmasın, Devlet otoritesi altında yaşayan herhangi bir

kimseye karşı devletten kaynaklanan her tür zulmü –ki bu zulüm ister bizzat Halife tarafından isterse Halife'nin altındaki yönetici ve memurlar tarafından yapılsın- kaldırmak için nasbedilen Kâdî'dir.

Madde 88: Mezâlim Kâdîsi, Halife veya Kâdî'l Kudâ tarafından tayin edilir. Fakat onun muhâsebesi, tedip edilmesi ve azledilmesi Halife ya da Halife kendisine salâhiyet vermişse Kâdî'l Kudâ tarafından olur. Ancak Halife veya Tefvîz Muavini veya Kâdî'l Kudâ aleyhine bir Mezâlim dâvâsına bakkaren azledilmesi sahih değildir. Böyle durumlarda onu azletme salâhiyeti Mezâlim Mahkemesi'nindir.

Madde 89: Mezâlim Kâdîsi, bir veya daha fazla kişi ile sınırlandırılmaz. Devlet başkanı, zulümleri ortadan kaldırmak için ihtiyacına göre sayıları ne kadar olursa olsun, Mezâlim Kâdîsi tayin eder. Ancak bir dâvâya bakılırken hüküm verme salâhiyeti yalnızca bir Kâdî'ye aittir, daha fazlasına değil. Duruşma esnasında, hükme yetkili Kâdî'nin yanında başka Mezâlim Kâdîleri'nin bulunması câizdir. Fakat istişareden başka salâhiyetleri yoktur ve hüküm veren Kâdî'nin onların görüşleri ile hareket etmesi mecburî değildir.

Madde 90: Mezâlim Mahkemesi, Halife'yi azletme hakkına sahip olduğu gibi, devletteki herhangi bir yöneticiyi veya memuru azletme hakkına da sahiptir. Bu ise zulmün ortadan kaldırılması için azlin gerekli olması durumundadır.

Madde 91: Mezâlim Mahkemesi, ister devlet teşkilâtındaki şahıslarla ilgili olsun, ister Halife'nin şer'î hükümlere muhâlefeti ile ilgili olsun, ister devlet başkanının benimseydiği anayasa, kanun ve sair şer'î hükümlerin nasslarının anlaşılması ile ilgili olsun, ister herhangi bir vergi istemi ile ilgili olsun isterse bunlardan başka bir şey olsun her çeşit zulüm dâvâsına bakar.

Madde 92: Mezâlim yargılamasında, Kadâ Meclisi şart olmadığı gibi, dâvâlının çağırılması ve bir dâvâcının olması da şart değildir. Hiç kimse dâvâcı olmasa bile Mezâlim Mahkemesi zulüm dâvâlarına bakma hakkına sahiptir.

Madde 93: Her insanın, ister Müslüman ister Gayri-Müslim olsun, ister erkek ister kadın olsun, dilediği kimseyi dâvâlarına ve müdâfaalarına vekîl kılma hakkı vardır. Bu hususta vekîl ile müvekkîl arasında bir fark yoktur. Vekîlin ücret alması câizdir ve aralarındaki anlaşmaya göre vekîl müvekkilden ücret alma hakkına sahiptir.

Madde 94: Vâsî ve Velî gibi özel işlerden herhangi bir işte salâhiyet sahibi bir şahsın veya Halife, yönetici, memur, Mezâlim Kâdîsi ve Muhtesib gibi genel işlerde salâhiyet sahibi bir şahsın; Vâsî, Velî, Halife, yönetici, memur, Mezâlim Kâdîsi veya Muhtesib olması itibariyle, yerine yalnızca dâvâ ve müdâfaa salâhiyetlerine sahip olacak bir vekîl koyması câizdir. Bu konuda, dâvâcı veya dâvâlı olmak arasında fark yoktur.

Madde 95: Hilâfet'in kurulmasından önce yapılan ve infaz edilen akitleri, muâmelatları ve dâvâları, dâvânın şu iki halde olması dışında Hilâfet yargısı bozmaz ve yeniden değerlendirmez:

a. İslam'a aykırı devamlı bir tesirinin olması halinde yeniden değerlendirmelidir.

b. Dâvânın, İslam'a ve Müslümanlara yapılan ve önceki yöneticiler ile zümrelerinin sebep olduğu bir eziyet ile ilgili olması halinde, Halife'nin bu dâvâları yeniden değerlendirmesi câizdir.

İdârî Cihaz

Madde 96: Devlet işlerinin ve insanların işlerinin (maslahatlarının) idaresinden; Maslahatlar Bölümü, Dâireler Bölümü ve İdâreler Bölümü mes'uldür. Bu üç bölüm, devlet işlerini kalkındırmak ve insanların maslahatlarını gerçekleştirmek için çalışırlar.

Madde 97: Maslahatlar, Dâireler ve İdâreler bölümlerinin idare etme siyâseti; nizamda basitlik, işlerin infazında çabukluk ve idarecilerde kifâyet bulunması üzerine kuruludur.

Madde 98: İster erkek ister kadın olsun, ister Müslüman ister Gayri-Müslim olsun, tâbiyet taşıyan ve kifâyeti olan herkesin; bir Maslahat'a veya bir Dâire'ye veya bir İdâre'ye Müdür olarak tayin edilme hakkı bulunduğu gibi, buralarda memur olma hakkı da vardır.

Madde 99: Her Maslahat için bir Genel Müdür, her Dâire ve her İdâre için de, işlerini yürütecek birer Müdür tayin edilir. Bu Müdürler işlerden doğrudan sorumludurlar. Bu Müdürler; işleri yönünden, Maslahatların veya Dâirelerin veya İdârelerin yüksek idare mes'ulleri karşısında sorumludurlar. Hükümlerle ve genel nizamlarla mukayyed olma yönünden ise Vali ve Âmil karşısında sorumludurlar.

Madde 100: Tüm Maslahatlar, Dâireler ve İdâreler bünyesindeki Müdürler, ancak idarî nizamların gerektirdiği sebeplerden dolayı azledilirler. İşlerinden başka bir işe nakledilebilirler veya işten el çektirilebilirler. Bunların tayini, nakli, el çektirilmesi, cezalandırılması ve azli; Maslahatlarının, Dâirelerinin veya İdârelerinin yüksek idare mes'ulleri tarafından yapılır.

Madde 101: Müdür olmayan memurların tayini, nakli, el çektirilmesi, cezalandırılması ve azli; Maslahatlarının, Dâire-

lerinin veya İdârelerinin yüksek idare mes'ulleri tarafından yapılır.

Beytu'l-Mâl (Hazîne)

Madde 102: Beytu'l-Mâl, gelirler ve giderler ile, ilgili şer'î hükümlere göre biriktirme, koruma ve infak etme (harca-ma) yönleriyle ilgilenen dâiredir. Beytu'l-Mâl Dâiresi'nin Başkanı'na "Beytu'l-Mâl Hâzini" denir. Vilâyetlerde bu dâireye tâbi idareler vardır. Her idarenin başkanına ise "Beytu'l-Mâl Sahibi" (Beytu'l-Mâl Amiri) denir.

Medya

Madde 103: Medya Organı; dâhilde, kötülüğü uzaklaştıran ve güzelliği bârizleştiren kaynaşmış ve güçlü bir İslâmî Toplum inşâ etmek için, hâriçte ise İslam'ın azametini ve adlini, Ordusunun kuvvetini, beşerî nizamın fesâdını, zulmünü ve ordularının vehnini gösterir bir şekilde İslam'ı barışta ve savaşta öne çıkarmak ve İslam'ın ve Müslümanların maslahatına hizmet etmek üzere, Devlet'in medya siyâsetini belirleyip infaz etmekten mes'ul olan bir dairedir.

Madde 104: Sahipleri devlet tâbiyeti taşıyan medya araçlarının ruhsata ihtiyacı yoktur. Yalnızca kurulan medya aracını, Medya Dairesi'ne bildiren bir "*bilgilendirme ve haberdar etme*" iletisi yollamaları gereklidir. Medya aracının sahibi ve yönetmeni, yayınladıkları her medya yayınından mes'ul olurlar ve tebaa fertlerinden herhangi biri gibi şer'î bir muhalefetten muhasebe edilirler.

Ümmet Meclisi

Madde 105: Ümmet Meclisi, Müslümanları görüş bakımından temsil eden ve Halife'nin kendilerine danıştığı şahıslar topluluğudur. Vilayet Meclisleri, vilâyetlerin ahalisini temsil eden şahıslardan oluşur. Yöneticilerin zulmünü veya İslâmî hükümlerin kötü tatbik edilmesini şikâyet amacıyla Gayri-Müslimler'in de Ümmet Meclisi'nde bulunmaları câizdir.

Madde 106: Vilâyet Meclisi üyeleri, ilgili vilâyetin ahâlisinden doğrudan seçim yoluyla seçilirler. Vilâyet Meclisleri'nin üye sayısı Devlet'in her vilâyetindeki nüfus yüzdesine göre sınırlandırılır. Ümmet Meclisi üyeleri ise, doğrudan seçim yoluyla Vilâyet Meclisleri'nden seçilirler. Ümmet Meclisi'nin başlangıç ve bitiş müddeti, Vilâyet Meclisleri'nin başlangıç ve bitiş müddeti ile aynı olur.

Madde 107: Hilâfet Devleti'nin tâbiyetini taşıyan herkes, ister erkek ister kadın olsun, ister Müslüman ister Gayri-Müslim olsun, âkil ve bâliğ ise Ümmet Meclisi'ne ve Vilâyet Meclisi'ne üye olma hakkına sahiptir. Fakat Gayri-Müslimler'in üyeliği, yöneticilerin zulmünü veya İslam'ın kötü tatbik edilmesini şikâyet ile sınırlıdır.

Madde 108: Şûrâ ve Meşveret, mutlak şekilde bağlayıcı görüş almaktır. Teşrîde, ta'rifte, gerçekleri ortaya çıkartma gibi fikrî hususlarda, fennî ve ilmi hususlarda bağlayıcı değildir. Halife, amelî konulardan birinde ve araştırma yahut özel ileri görüş gerektirmeyen amellerde istişâre ettiğinde bağlayıcıdır.

Madde 109: Şûrâ, sadece Müslümanların hakkıdır. Gayri-Müslimler'in Şûrâ'da hakkı yoktur. Fakat görüş belirtmek, Müslüman veya Gayri-Müslim, tebaa fertlerinin hepsine câizdir.

Madde 110: Şûrâ'nın bağlayıcı olduğu meselelerde Halife istişâre ettiğinde, doğruluğuna veya yanlışlığına bakılmaksızın çoğunluğun görüşü alınır. Fakat bunlar dışında kalıp istişârenin bağlayıcı olmadığı konularda çoğunluğa veya azınlığa bakılmaksızın doğruluk aranır.

Madde 111: Ümmet Meclisi şu beş salâhiyete sahiptir:

1. a. *Yönetim, öğretim, sağlık, iktisâd, ticâret, sanâyi, ziraat ve benzeri işler gibi derin fikrî araştırma ve ileri görüşlülük gerektirmeyen, herkesin fikir sahibi olabileceği, iç siyâset işlerinin yürütülmesi ile ilgili amellerde ve ameli konularda Halife'nin Ümmet Meclisi ile istişâresinde Ümmet Meclisi'nin Halife'ye verdiği görüş bağlayıcıdır.*

b. *Halife, derin araştırma ve ileri görüşlülük gerektiren fikrî konularda, tecrübe ve dirâyet gerektiren konularda, fennî ve ilmî konularda, ayrıca Mâliye, Ordu ve Dış Siyâset'te Ümmet Meclisi ile istişâre edip görüşüne bakabilir. Ümmet Meclisi'nin bu hususlardaki görüşü ise bağlayıcı değildir.*

2. *Halife'nin, benimsemek istediği hükümleri ve kânunları Ümmet Meclisi'ne havâle etme hakkı vardır. Ümmet Meclisi'nin Müslüman üyelerinin, bunları tartışıp doğru ve yanlış yönlerini açıklama hakları da vardır. Devlet'in benimsediği şer'î usullerden, benimseme metodunda Halife ile ihtilâfa düşerlerse, aralarının ayrılması Mezâlîm Mahkemesi'ne aittir. Mahkeme'nin bu husustaki görüşü bağlayıcıdır.*

3. *Dâhilî, Hâricî, Mâlî, Askerî veya benzeri konularda, bilfiil devlette gerçekleşen tüm işlerde Ümmet Meclisi'nin Halife'yi muhâsebe etme hakkı vardır. Çoğunluğun görüşünün geçerli olduğu hususlarda, Meclis'in görüşü Halife'yi bağlayıcıdır. Çoğunluğun görüşünün geçerli olmadığı hususlarda ise Meclis'in görüşü Halife'yi bağlayıcı değildir.*

Şer'î açıdan tamamlanmış olan bir iş hususunda Ümmet Meclisi ile Halife ihtilâf edecek olursa, Şeriat'e uygunluğu bakımından kesin kararı vermesi için Mezâlim Mahkemesi'ne mürâcaat edilir ve Mahkeme'nin kararı bağlayıcı olur.

4. *Ümmet Meclisi'nin Muavinler, Valiler ve Amiller aleyhine memnuniyetsizliğini bildirme hakkı vardır ve bu konudaki görüşü Halife'yi bağlayıcıdır. Halife'nin de onları derhal azletmesi gerekir.*

5. *Ümmet Meclisi'nin Müslüman üyeleri; Mezâlim Mahkemesi'nin, in'ikad şartlarına sahip olduklarına karar verdiği Hilâfet adaylarını seçme hakkına sahip olup çoğunluğunun görüşü bağlayıcıdır. Bundan ötürü Meclis tarafından seçilen adaylar hâricindekilerden seçim yapılması doğru değildir.*

İçtimâî Nizam

Madde 112: Kadında asıl olan anne ve ev hanımı olmasıdır ve o, korunması gereken bir nâmustur.

Madde 113: Asıl olan; erkeklerin kadınlardan ayrılmasıdır. Hacc ve alışveriş gibi Şeriat'ın müsaade ettiği ve kendisi için toplantı yapılmasına müsaade ettiği bir ihtiyaç haricinde birlikte bulunmamalarıdır.

Madde 114: Erkeklerle verilen haklar kadınlara da verilir. Erkeklerle yüklenen yükümlülük kadınlara da yüklenir. Ancak İslam'ın kadın ve erkeklerle şer'î deliller ile tahsis ettiği haklar müstesnadır. Dolayısıyla kadının ticaret, ziraat ve sanayi işlerine katılma, muamelat ve akitlerde bulunma, her tür mülke sahip olma hakkı vardır. Kendi başına veya başkası ile ortak olarak malını çoğaltabilir. Hayat işlerinin hepsine bizzat katılabilir.

Madde 115: Kadının devlet görevlerine tayin edilmesi, Ümmet Meclisi üyelerini seçmesi, Ümmet Meclisi'ne üye olması, Halife'nin seçilmesine ve Halife'ye bey'at verilmesine iştirak etmesi câizdir.

Madde 116: Kadının yönetim görevini üstlenmesi câiz değildir. Dolayısıyla Halife, Muavin, Vali ve Âmil olamaz. Yönetimden sayılan herhangi bir işi üstlenemez. Aynı şekilde Kâdî'l Kudâ (Baş Hakim), Mezâlim Mahkemesi'nde Kâdî ve Cihâd Emîri de olamaz.

Madde 117: Kadın, hem genel hayatta hem de özel hayatta yaşar. Genel hayatta, iki elinden ve yüzünden başka yerinin görünmemesi, teberrüc olmaması ve açık saçık olmaması şartıyla kadınlarla, mahrem erkeklerle ve yabancı erkeklerle yaşaması câizdir. Özel hayatta ise, kadınlar ve mahremlerinden başkası ve yabancı erkeklerle yaşaması

câiz değildir. Her iki hayatta da tüm şer'î hükümlere bağlı olmalıdır.

Madde 118: Mahrem olmayan biriyle halvet men edilir. Yabancılar önünde teberrüc ve avretin açılması da men edilir.

Madde 119: Her erkek ve kadın, ahlâkî tehlike içeren veya toplumu ifsat edici iş yapmaktan men edilir.

Madde 120: Evlilik hayatı itminan hayattır. Zevc (bey) ile zevcenin (hanımın) yaşamı, dostluk-arkadaşlık yaşamıdır. Zevc'in zevce üzerindeki kıvameti, riâyet (gözetim) kıvametidir, yönetim kıvameti değildir. Zevc'e, itaat, zevce üzerine farzdır. Yaşadığı çevreye göre maruf bir şekilde zevcesinin nafakası farzdır.

Madde 121: Zevc ile zevce, ev işlerini tam bir yardımlaşma ile idare ederler. Zevc ev dışında yapılan bütün işlere bakmalıdır. Zevce de ev içinde yapılan işleri gücü yettiği kadar yapmalıdır. Zevc, zevcesinin yapamadığı işleri yapmak üzere yeterince hizmetçi getirmelidir.

Madde 122: Bakıma muhtaç oldukları müddetçe çocuklara bakmak, ister Müslüman isterse Gayri-Müslim olsun, kadına vaciptir ve onun hakkıdır. Çocuk bakıma muhtaç değilse bakılır: Eğer hem Velî hem de anne Müslüman ise, çocuk istediği kimse ile oturmakta serbest bırakılır. Seçtiği kişi ister erkek isterse kadın olsun çocuk onunla kalır. Çocuğun erkek veya kız olması da fark etmez. Fakat ikisinden biri Gayri-Müslim ise aralarında tercih yapılmaz, bunlardan Müslüman olana verilir.

İktisâdî Nizam

Madde 123: İktisâdî Siyâset; ihtiyaçların doyurulması açısından toplumun üzerinde bulunması gerekene bakıştır. Böylece toplumun üzerinde bulunması gereken durum, ihtiyaçların doyurulmasının esâsı olur.

Madde 124: İktisâdî problem; malları ve menfaatleri tebaanın tüm fertlerine dağıtmak, bunların sahibi olmak ve bunlar için çalışma olanağı tanımak suretiyle bunlardan faydalanmalarına imkân vermektir.

Madde 125: Fert fert tüm fertlerin bütün temel ihtiyaçlarının tam bir şekilde doyurulması garanti edilmelidir. Her ferdin lüks ihtiyaçlarını mümkün mertebe en yüksek seviyede karşılamasına imkân verilmesi de garanti edilmelidir.

Madde 126: Mal, yalnızca Allah'ındır ve O, insanoğlunu bunda istihlâf edendir ki böylece bu genel istihlâf ile insan, malın mülkiyet hakkına sahip olmuştur. Allah, ferdin malı sahiplenmesine izin verendir ki bu özel izin ile de insanın fiilî mülkiyeti meydana gelmiştir.

Madde 127: Mülkiyet üç çeşittir: Ferdi Mülkiyet, Kamu Mülkiyeti ve Devlet Mülkiyeti.

Madde 128: Ferdî Mülkiyet; nispet edildiği kimseye bir şeyden faydalanma ve mukabilinde karşılık alma imkânı veren mal ve menfaat ile takdir edilmiş şer'î bir hükümdür.

Madde 129: Kamu Mülkiyeti; Şar'ın topluma lutfettiği, mallardan müşterek faydalanma iznidir.

Madde 130: Vergi malları, Harac ve Cizye gibi tasarrufu Halife'nin görüşüne ve ictihâdına bağlı olan her mal, Devlet Mülkiyeti olur.

Madde 131: Menkul ve gayri-menkul malda ferdi mülkiyet beş şer'î sebebe bağlıdır:

a. Çalışma

b. İrs

c. Yaşamak için mala ihtiyaç

d. Devlet'in malından tebaaya vermesi

e. Fertlerin karşılık olmadan veya gayret sarf etmeden aldıkları mallar.

Madde 132: İster infak tasarrufuna, isterse mülkün artırılması tasarrufuna ait olsun mülkiyetteki tasarruf, Şar'î'nin iznine bağlıdır. İsrâf, zevke düşkünlük ve cimrilik yasaklanır. Kapitalist şirketler, kooperatifler ve Şeriat'e muhâlif bütün muamelemler yasaklanır. Ribâ, fâhiş fiyat, ihtikâr, kumar ve benzeri yasaklanır.

Madde 133: Öşrî Arazi, ahâlisinin üzerinde hür iradesi ile İslam'a girdiği arazi ile Arap Yarımadası arazisidir. Harâcî Arazi ise, Arap Yarımadasından başka harp ve sulh suretiyle fethedilen yerlerdir. Fertler Öşrî Arazi'nin rakabesini (aslını) ve menfaatini mülkiyet edinirler. Harâcî Arâzi'nin rakabesinin mülkiyeti devletindir ve menfaatinin mülkiyeti ise fertlerindir. Her ferdin şer'î akitlerle öşri araziye, haraci arazinin menfaatiyle mübadele etme hakkı vardır. Bunlar da diğer mallar gibi miras bırakılır.

Madde 134: Mevat arazi (işlenmemiş sahipsiz arazi), faydalanılır hale getirmek ve etrafını çevirmek suretiyle mülk edinilir. Fakat mevat arazi dışında kalan araziler ancak irs, satın alma ve ikta (Devlet tarafından dağıtılması) gibi şer'î sebeplerle mülk edinilir.

Madde 135: İster Öşrî Arâzi olsun, ister Harâcî Arâzi olsun, arâziyi ziraat için kiralamak mutlak olarak yasaklanır.

Yine muzâra'a (parayla veya mahsulün bir kısmıyla kiralama) da yasaklanır. Musâkâ (ağaçların kiraya verilmesi) ise mutlak olarak câizdir.

Madde 136: Arâzi mülkiyeti olan herkes o arâziyi işletmeye zorlanır. Beytu'l-Mâl'den, muhtaç olanlara arâzisini işletmesini mümkün kılacak kadar yardım verilir. Arâzi, üç sene işletmeksizin ihmâl edenden alınıp başkasına verilir.

Madde 137: Kamu Mülkiyeti şu üç şeyde tahakkuk eder:

- a. Şehir meydanları gibi toplumun yararlandığı her yer,*
- b. Petrol yatakları gibi zengin maden kaynakları,*
- c. Nehirler gibi tabiatı gereği fertlerin sahiplenmesi mümkün olmayan şeyler.*

Madde 138: Fabrika esas itibariyle ferdî mülklere dendir. Ancak fabrika, ürettiği maddenin hükmünü alır. Üretilen madde eğer ferdî mülklere dendir ise o fabrika ferdî bir mülk olur, tekstil fabrikaları gibi. Üretilen madde kamu mülklerinden ise o zaman fabrika kamu mülkü olur, demir-çelik fabrikaları gibi.

Madde 139: Devlet'in, Ferdî Mülkiyeti Kamu Mülkiyeti'ne dönüştürmesi câiz değildir. Çünkü Kamu Mülkiyeti, malın tabiatında ve niteliğinde sabittir, devletin görüşüne bağlı değildir.

Madde 140: Ümmetin fertlerinden her ferdin, Kamu Mülkiyeti'ne giren her şeyden faydalanma hakkı vardır. Devlet'in tebaadan kayırdığı bir kimseye kamu mülklerini mülkiyet edinme veya kullanma izni vermesi câiz değildir.

Madde 141: Devlet'in, tebaanın maslahatı olarak gördüğü herhangi bir iş için, Mevât Arazi'yi ve Genel Mülkiyet kapsamına girenleri koruma altına alması câizdir.

Madde 142: Zekâtı verilse bile malın kenz edilmesi (yığılıp saklanması) yasaklanır.

Madde 143: Zekât, Müslümanlardan tahsil edilir ve Şeriat'ın kendilerinden alınmasına karar verdiği nakit, ticaret eşyası, mâşiye (küçük-büyük baş hayvan) ve hububat gibi mallardan alınır. Şeriat'ın zikretmediklerinden alınmaz. Zekât; ister âkil ve bâliğ gibi mükellef olsun, isterse çocuk ve deli gibi mükellef olmasın, her mal sahibinden alınır ve Beytu'l-Mâl'de özel bir bölüme konur ve yalnızca Kur'âni'l-Kerîm'de zikredilen sekiz sınıftan birine veya birden fazlasına harcanır.

Madde 144: Cizye, zımmilerden tahsil edilir. Bâliğ erkeklerden verebileceği miktarda alınır. Kadınlar ile çocuklardan alınmaz.

Madde 145: Harâcî Arazi'den gücü yettiğince Harac alınır. Öşrî araziden ise bilfiil çıkan mahsulün Zekâtı alınır.

Madde 146: Müslümanlardan, Beytu'l-Mâl masraflarını karşılamak için Şeriat'ın alınmasını câiz gördüğü vergi alınır. Şu şartla ki ma'rufa göre mal sahibine bırakılması gereken ihtiyaçlardan fazla bulunan kısımlardan alınmalı ve bunun, Devlet'in ihtiyaçlarını gidermeye yetip yetmediği gözetilmelidir.

Madde 147: Şeriat'ın Ümmete yapmasını vacip kıldığı bütün işleri yerine getirmek için Beytu'l-Mâl'de mal yoksa bu vacip, Ümmete intikal eder. Bu takdirde Ümmete vergi koymak suretiyle işleri imkân dâhilinde yoluna sokmak Devlet'in hakkıdır. Şeriat'ın Ümmete vacip kılmadığı; mahkemeler, dâireler veya herhangi bir maslahatın gerçekleştirilmesi için konan resmî harçlar gibi şeylerden dolayı Devlet'in vergi alması câiz değildir.

Madde 148: Devlet Bütçesi'nin şer'î hükümlerce belirlenen dâimî bölümleri vardır. Fakat bütçe kısımları, her kısmın içerdiği meblağlar ve her kısımda bu meblağların tahsis edildiği işler, Halife'nin görüşüne ve ihtihâdına bağlıdır.

Madde 149: Beytu'l-Mâl'in dâimî gelirleri; Fey'in (savaştan elde edilen ganîmetlerin) tamamı, Cizye, Harac, Rikâz'ın (definenin) beşte biri ve Zekât'tır. İhtiyaç olsun ya da olmasın bu mallar devamlı olarak alınır.

Madde 150: Beytu'l-Mâl'in dâimî gelirleri devlet harcamalarına yeterli gelmediği zaman, Devlet Müslümanlardan vergiler tahsil edebilir. Vergileri tahsil etmede aşağıdaki yönleri tâkip etmelidir:

a. Fakirler, miskinler, İbn-is Sebîl'ler (yolda kalanlar) ve Cihâd farzını yerine getirmek için Beytu'l-Mâl'e farz olan harcamaları karşılamak.

b. Memurların nafakaları, Ordunun erzakları ve yöneticilerin tavitleri gibi, Beytu'l-Mâl'e farz olan, bedel vaziyetindeki harcamaları karşılamak.

c. Yollar yapmak, sular çıkarmak, mescidler, okullar ve hastaneler inşâ etmek gibi, karşılıksız refiklik ve maslahat yönünden Beytu'l-Mâl'e farz olan harcamaları karşılamak.

d. Tebaanın başına gelen açlık, tufan veya deprem benzeri bir olay gibi, zâruret yönünden Beytu'l-Mâl'e farz olan harcamaları karşılamak.

Madde 151: Devlet'in sınır kapılarında alınan gümrükler, Devlet veya Kamu Mülkiyeti'nin neticesi olan mallar, mirasçısı olmayanlardan tevarüs eden mallar ve mürtedlerin malları da Beytu'l-Mâl'in gelirlerindedir.

Madde 152: Beytu'l-Mâl'in harcamaları, şu altı yöne taksîm edilir:

a. Zekâtı hak eden sekiz sınıfa, Zekât bölümünden harcanır.

b. Zekât malları bölümünde mal bulunmadığı takdirde fakirlere, miskinlere, İbn-is Sebîl'lere, Cihâd'a ve Ğarîmler'e (borçlarını ödeyemeyen borçlulara) para, Beytu'l-Mâl'in dâimî gelirlerinden ödenir. Burada da yoksa Ğarîmler'e bir şey ödenmez. Fakat fakirler, miskinler, İbn-is Sebîl'ler ve Cihâd için yapılacak masrafı kapatmak üzere vergiler tahsîl edilir. Fesâd korkusu halinde ise bu giderler için borç para alınır.

c. Askerler, yöneticiler, memurlar gibi devlet hizmetini yerine getirenlere Beytu'l-Mâl'den para ödenir. Beytu'l-Mâl'in malı yeterli olmazsa bu masrafı kapatmak üzere derhal vergiler tahsîl edilir. Fesâd korkusu halinde ise bu giderler için borç para alınır.

d. Yollar, câmiler, hastaneler ve okullar gibi temel hizmetler ve maslahatlar için Beytu'l-Mâl'den harcanır. Beytu'l-Mâl'de yeterli mal olmazsa bu masrafı kapatmak üzere hemen vergiler tahsîl edilir.

e. Lüks hizmetlere ve maslahatlara Beytu'l-Mâl'den harcanır. Bunlar için Beytu'l-Mâl'de yeteri kadar bulunmazsa bunlara para harcanmaz ve ertelenir.

f. Deprem ve tufan gibi doğal âfetler için Beytu'l-Mâl'den harcanır. Bunlar için Beytu'l-Mâl'de yeteri kadar yoksa bunlar için hemen borç para alınır, sonra bu borç toplanan vergilerden kapatılır.

Madde 153: Devlet, tâbiyetini taşıyan herkes için iş bulmayı garanti eder.

Madde 154: Fertlerin yanında ve şirketlerde çalışanlar, hakların ve yükümlülüklerin tümünde devlette çalışanlar gibidir. Ücretle çalışmakta olan herkes, -iş veya işçi türü de-

ğışse de- çalışandır. Ücretli ile işveren ücret miktarında anlaşmazlığa düşerlerse, ecr-i misl'e (piyasa ücretine) göre hüküm verilir. Bunların dışındaki hususlarda anlaşmazlığa düştüklerinde ise, aralarında şer'î hükümlere göre yapılan sözleşmeye binâen hüküm verilir.

Madde 155: Ücretin, işten sağlanacak maslahata ve işçinin sağlayacağı maslahata göre takdir edilmesi câizdir. Ücretlinin bilgisine veya ilmî diplomasına göre ücret takdir edilmez. Çalışanlar için dereceler yoktur. Bilakis kendilerine -gerek iş gerek işçi ile ilgili olsun- hak ettikleri ücretin tamamı verilir.

Madde 156: Devlet, malı ve işi olmayan, nafakasını temin edecek kimsesi bulunmayan kimselerin nafakalarını garanti eder. Yaşlıların ve özürlülerin barındırılmasını üstlenir.

Madde 157: Devlet, malın tüm tebaa arasında tedâvül etmesi için çalışır ve yalnızca belirli bir zümre arasında tedâvül etmesine engel olur.

Madde 158: Devlet, lüks ihtiyaçlarını sağlama imkânları ve devletin sahip olduğu mallara göre toplumda dengenin oluşturulması için tebaa fertlerine şöyle kolaylıklar sağlar:

a. Beytu'l-Mâl'de sahibi olduğu menkul veya gayri-menkul mallardan, feyden ve benzerlerinden verir.

b. Yeterince arazisi bulunmayanlara mamur olan ve mamur olmayan (verimli veya çorak) arazilerini iktâ eder. Fakat arazisi olup da işletmeyenlere vermez. Ziraata imkânı olmayanlara ise ziraat yapabilmeleri için mal verir.

c. Borçlarını ödeyemeyenlerin borçlarını Zekât malından, feyden ve benzerlerinden kapatır.

Madde 159: Arazinin üretimini en üst seviyeye ulaştır-
mak üzere, arazinin işletilmesini gerçekleştirecek ziraat si-
yaseti gereğince Devlet, ziraat işlerini ve ziraat mahsullerini
denetler.

Madde 160: Devlet, bütün sanâyi işlerini denetler ve
Kamu Mülkiyeti kapsamına giren sanâyiye direkt işletir.

Madde 161: Dış Ticaret, malın kaynağı bakımından de-
ğil, tacirin tâbiyeti bakımından değerlendirilir. Harbî tacir-
ler -tacir veya mal için özel izinleri olmadıkça- beldeleri-
mizde ticaret yapmaktan men edilirler. Muâhid (anlaşmalı)
devletlerin tacirleri ise aramızdaki anlaşma gereğince
muâmeleye tabidirler. Tebaadan olan tâcirler de beldelerin
muhtaç olduğu maddelerle, düşmanları askerî, ekonomik ve
sanâyi yönünden güçlendirecek maddeleri ihrâc etmekten
men edilirler. Fakat sahip oldukları herhangi bir malı ithâl
etmekten men edilmezler. "İsrail" gibi bizimle ehli arasında
fiili harb bulunan bir ülke, bu hükümlerden istisna edilir. Bu
ülke, ticâret ile ilgili olsun ya da olmasın, kendisi ile olan
tüm alâkalarda Fiilî Dâru'l-Harb hükümlerini alır.

Madde 162: Hayat işleriyle ilgili her türlü ilmi laboratu-
arlar kurmak tebaanın tüm fertlerinin hakkıdır. Bizzat Dev-
let'in de böyle laboratuvarlar kurması lâzımdır.

Madde 163: Fertler, Ümmet veya Devlet için zarara yol
açan maddeler üreten laboratuvarlara sahip olmaktan men
edilirler.

Madde 164: Devlet bütün sağlık hizmetlerini herkes için
ücretsiz temin eder. Fakat ücretle doktor tutmak ve ilaç
satmak yasaklanmaz.

Madde 165: Beldelerimizde yabancı malların işletilmesi
ve yatırım yapılması men edilir. Yine herhangi bir yabancıya
ayrıcalık tanınması da men edilir.

Madde 166: Devlet, kendisine has, bağımsız bir para çıkartır. Bu paranın, herhangi bir yabancı para birimine bağlanması câiz değildir.

Madde 167: Devlet'in parası, gerek sikkeli gerek sikkersiz olarak altın ve gümüşdür. Devlet'in bu ikisinden başka nakit çıkartması câiz değildir. Devlet'in, hazinesinde denk miktarda altın ve gümüş karşılığı olması koşuluyla, altın ve gümüş yerine başka bir şey çıkarması câizdir. Dolayısıyla altın ve gümüşten tamamen denk mukabilleri varsa, Devlet'in bakır, bronz, kağıt veya benzerini çıkartıp bunları kendi ismiyle sikkeli nakit yapması câizdir.

Madde 168: Devlet'in kendi parası arasındaki değişim câiz olduğu gibi, kendi para birimi ile diğer devletlerin para birimleri arasındaki değişim de aynı şekilde câizdir. Paralar farklı cinslerden olduğu zaman, -geciktirilmeksizin el değiştirilmesi şartıyla- aralarındaki değişimde birinin fazla olması câizdir. Veresiye olması ise câiz değildir. İki cins farklı oldukça, değişim fiyatının sınırlandırılmadan değiştirilmesine izin verilir. Tebaanın fertlerinden her bir fert, -herhangi bir para izni veya başka bir izin gerekmeksizin- dışardan ve içerden dilediği parayı satın alabilir ve onunla dilediğini satın alabilir.

Madde 169: Bankaların açılması kesinlikle yasaklanır ve devletin bankasından başka bir banka olamaz. Bu banka da faizle muamelede bulunamaz ve Beyti'l-Mal'in dairelerinden bir daire olur. Şeri hükümlere göre kredi verip mali ve finansal işlemleri kolaylaştırır.

Öğretim Siyaseti

Madde 170: Öğretimde izlenecek programın esasının İslâmî Akîde olması vaciptir. Derslerin içeriği ve tedrisâtın metodu tümüyle öğretimde bu esastan ayrılmamak üzere konulur.

Madde 171: Öğretim Siyâseti; İslâmî Akliyeti ve İslâmî Nefsiyeti oluşturur. Öğretimi yapılmak istenilen bütün ders konuları, bu siyâset esâsı üzere hazırlanır.

Madde 172: Öğretimin gâyesi; İslâmî Şahsiyeti oluşturmak ve insanları, hayatın işlerine ilişkin ilimler ve bilgiler ile donatmaktır. Öğretim yöntemleri de bu gâyeyi gerçekleştirecek şekilde olur. Bu gâyeye götürmeyen ve bu gâyenin dışına çıkan her yöntem yasaklanır.

Madde 173: İslâmî ve Arap Dili ilimleri için haftalık verilecek dersler, sayı ve zaman bakımından diğer ilimler için verilecek dersler miktarınca olmalıdır.

Madde 174: Öğretimde tecrübî ilimler ve bunların uzantısı matematik gibi bilimlerle kültürel bilgiler birbirlerinden ayırt edilmelidir. Tecrübî ilimlerle bunların uzantısı olanlar ihtiyaca göre ve herhangi bir öğretim merhalesi ile sınırlanmadan öğretilir. Fakat kültürel bilgiler; yükseköğretimden önce ilk merhalelerde, İslâmî fikirlere ve hükümlere aykırı olmayan belirli bir siyasete göre alınır. Yüksek merhalede ise ilim, eğitim siyasetinden ve gayesinden çıkmamak şartıyla alınır.

Madde 175: İslâmî Kültür, öğretimin bütün merhalelerinde öğretilmelidir. Yüksek merhalede ise tıp, mühendislik, fizik ve benzeri ilimler için bölümler tahsis edildiği gibi, tüm İslam ilimleri için de bölümler tahsis edilmelidir.

Madde 176: Meslekî ve teknik dallar; ticaret, denizcilik, ziraat yönünden ise ilime eklenebilir ve kayıtsız şartsız kabul edilebilirler, ressamlık ve heykeltıraşlık gibi özel bir bakış açısından etkilenmiş ise kültüre eklenebilir ama İslâmî bakış açısına aykırı olduğunda alınmazlar.

Madde 177: Öğretim müfredatı tektir. Devlet'in müfredatından başka bir müfredata izin verilmez. Devlet'in müfredatına bağlı kaldıkları, öğretim plânının esası üzerine kurulu oldukları, bünyelerinde öğretim siyasetini ve gayesini gerçekleştirdikleri, bünyelerindeki öğretimi -ister öğrenci isterse öğretmen olsunlar- kız-erkek karışık olarak yapmadıkları ve herhangi bir taifeye veya dîne veya mezhebe veya ırka veya renge has olmadıkları sürece özel okulların açılması engellenmez.

Madde 178: Hayat sahasında insana lâzım olan hususları, erkek olsun kadın olsun her bir ferde, ilk ve orta öğretim merhalelerinde yeterince öğretmek Devlet'in üzerine farzdır. Devlet, bu imkânları herkese ücretsiz olarak hazırlamalı, gücünün yettiği kadar da herkese ücretsiz yüksek öğrenim imkânı sağlamalıdır.

Madde 179: Devlet; fıkıh, fıkıh usulü, hadis, tefsir ile fikir, tıp, mühendislik ve kimyadan, îcatlardan, keşiflerden ve benzerlerinden çeşitli bilgilerde araştırmalarını devam ettirmek isteyenlere imkân sağlamak üzere üniversite ve okullardakinin dışında da kütüphaneler, laboratuvarlar ve diğer bilimsel araçlar hazırlar ki Ümmet içerisinde çokça müctehid, mucit ve kâşifler edenler bulunsun.

Madde 180: Öğretimin bütün merhalelerinde te'lif kullanılması yasaklanır. Bir kitap basılıp yayınlandığı zaman, ister müellif isterse müelliften başkası olsun, hiç kimse basım-yayın haklarını sahiplenemez. Fakat fikirler kişide mahfuz,

basılmamış ve yayınlanmamış ise sahibinin insanlara verme karşılığında ücret alması câizdir aynen öğretmekten ücret aldığı gibi.

Hâricî Siyâset

Madde 181: Siyâset; Ümmet'in dâhilî ve haricî işlerini gütmektir ve bu, Devlet ile Ümmet tarafından yapılır. (Devlet, bu gütmeyi bilfiil yapan, Ümmet ise onunla Devlet'i muhasebe edendir.)

Madde 182: Herhangi bir ferдин, partinin, kitlenin veya cemaatin, yabancı devletlerden herhangi bir devlet ile ilişkisinin bulunması mutlak olarak câiz değildir. Devletler ile ilişki, yalnızca İslam Devleti tarafından kurulabilir. Zira Ümmet'in işlerini fiilen yürütme hakkı yalnızca Devlet'e aittir. Ümmet ve kitleler ise Devlet'i bu dış ilişkilerden muhasebe etmelidir.

Madde 183: Gaye vâsıtayı meşru kılmaz. Çünkü metod, fikrin cinsindedir. Haram ile ne vacibe ne de mubaha ulaşılır. Siyasî vesileler siyâsetin metoduna aykırı olamaz.

Madde 184: Dış siyâsette siyasî manevralar zaruridir. Siyasî manevralardaki kuvvet ise, amellerin îlânında ve hedeflerin gizlenmesinde saklıdır.

Madde 185: Devletlerin cürümlerini keşfetmeye cür'et etmek, kaypak siyâsetlerinin tehlikesini beyân etmek, habîs entrikalarını ifşâ etmek ve saptırıcı şahsiyetlerini imhâ etmek, siyâsî üslupların en önemlilerindedir.

Madde 186: Fertlerin, ümmetlerin ve devletlerin işlerini görüp gözetmeye yönelik İslâmî fikirlerin azametini göstermek, siyasî metotların en azametlisi sayılır.

Madde 187: Ümmet'in Siyâsî Meselesi; devletinin şahsiyetinin kuvvetinde, hükümlerinin güzel tatbikinde ve davetini dünyaya taşımayı sürdürmekte ifadesini bulan İslam'dır.

Madde 188: İslam davetinin yüklenilmesi, üzerinde dış siyâsetin dolaştığı bir eksendir ve Devlet'in tüm diğer dev-

letlerle ilişkileri İslam davetini yüklenme esasına göre kurulur.

Madde 189: Devlet'in, dünyada kurulu diğer devletlerle olan ilişkileri şu dört husus üzerine bina edilir:

Birincisi: İslâmî Âlem'de Kurulu devletlere, sanki tek bir beldede kuruluymuşçasına itibar edilir. Onlarla olan ilişkiler dış ilişkiler kapsamına girmez ve dış siyasetten sayılmaz. Hepsini tek bir devlet halinde birleştirmek için çalışmak gerekir.

İkincisi: Kendileriyle aramızda iktisâdî veya ticârî veya iyi komşuluk anlaşmaları veya kültürel bulunan devletler ile muamele, anlaşmada geçenlere göre olur ve anlaşmalarda belirtilmesi halinde, -muamelenin fiilen misli olması şartıyla- bu devletlerin tebaalarının beldelerimize kimlikle, pasaport gerekmesizin girme hakları vardır. Bu devletlerle olan iktisâdî ve ticârî ilişkiler, -zarûrî olması ve bu devletleri güçlendiren şeylerden olmaması şartıyla- belirli şeylerle ve belirli sıfatlarla sınırlandırılmalıdır.

Üçüncüsü: Kendileriyle aramızda anlaşma bulunmayan devletler, İngiltere, Amerika ve Fransa gibi bilfiil sömürgeci devletler ve Rusya gibi beldelerimize göz diken devletler, hükmen harbi devletler sayılırlar. Onlara karşı her türlü ihtiyati tedbir alınır. Onlarla herhangi bir diplomatik ilişki kurulmaz. Bu devletlerin tebaaları, beldelerimize ancak pasaportla ve her kişiye her girişi için özel bir vize almak suretiyle girebilirler. Fakat fiili harbi devlet haline gelirlerse bu geçerli olmaz.

Dördüncüsü: "İsrail" gibi fiili harbi devletlere karşı bütün ilişkilerde savaş hali esas tutulmalıdır. Aramızda ateşkes olsun veya olmasın onlarla fiili savaş içindeymi-

şiz gibi davranılmalıdır. Tüm tebaalarının beldelerimize girmesi yasaklanır.

Madde 190: Askerî anlaşmalar ve onun cinsinden olan veya onunla bağlantılı olan -siyâsî anlaşmalar ile üs ve liman kiralama sözleşmeleri gibi- tüm anlaşmalar kesin bir yasaklama ile yasaklanır. İyi komşuluk anlaşmaları, iktisâdî, ticârî, mâlî ve kültürel anlaşmalar ile ateşkes anlaşmaları imzalamak ise câizdir.

Madde 191: Devlet'in, İslâm esasından başkasına dayanan veya İslam hükümlerinden başka hükümleri tatbik etmeye dayanan örgütlere iştirak etmesi câiz değildir. Birleşmiş Milletler (UN), Uluslararası Adalet Divanı (ICJ), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlerle Arap Birliği gibi bölgesel örgütlere katılması câiz değildir.

* * * *